УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ У 2021 РОЦІ

м. МИКОЛАЇВ
2022

ЗМІСТ

Вступ

1. Загальні відомості
1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості регіону
1.2 . Соціальний та економічний розвиток Миколаївської області

2. Атмосферне повітря
2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря
2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)
2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря
2.3. Якість атмосферного повітря в м. Миколаєві
2.3.1. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря по області та в розрізі населених пунктів
2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря
2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття
2.6. державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновленння стану атмосферного повітря

3. Зміна клімату
3.1. Тенденції зміни клімату
3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адоплятія до зміни клімату
3.3. Політика та заходи у сфері охорони озонового шару
3.4. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

4. Водні ресурси
4.1. Водні ресурси та їх використання
4.1.1. Загальна характеристика
4.1.2. Водокористування та водовідведення
4.2. Забруднення поверхневих вод
4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод
4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферою діяльності)
4.3. Стан поверхневих вод
4.3.1. Хімічний стан масивів поверхневих вод
4.3.2. Екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод
4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію
4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод
4.4. Екологічний стан морських вод
4.5. Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів

5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі
5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі
5.1.1. Загальна характеристика
5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття
5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття
5.1.4. Формування регіональної екомережі
5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами
5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу
5.2.1.Загальна характеристика рослинного світу
5.2.2.Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів
5.2.3.Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

5.2.4. Охорона природних рослинних угрупувань, занесених до Зеленої книги України
5.2.5. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень
5.2.6. Інвазійні чужородні види рослин у флорі в межах Миколаївської області
5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу
5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу
5.3.2. Стан та ведення мисливського господарства
5.3.3. Стан та ведення рибного господарства
5.3.4. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів
5.3.5. Охорона, використання та відтворення водних біоресурсів
5.3.6. Інвазійні чужородні види тварин у фауні в межах Миколаївської області
5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні
5.4.1.Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду
5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення
5.4.3. Бісоферні резервати та Всесвітня природна спадщина
5.4.4. Формування Смарагдової мережі
5.5. Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах території та обєктів природно-заповідного фонду
5.6. Державна політика та заходи збереження біорізноманіття

6. Земельні ресурси і ґрунти
6.1. Структура та стан земель
6.1.1. Структура та динаміка змін основних видів земельних угідь
6.1.2. Стан ґрунтів
6.1.3. Деградація земель
6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та грунти
6.3. Державна політика та заходи у сфері охорони земель
6.3.1. Практичні заходи
6.3.2. Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво

7. Надра
7.1. Мінерально-сировинна база
7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази
7.2. Система моніторингу геологічного середовища
7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість
7.2.2. Екзогенні геологічні процеси
7.3. Дозвільна діяльність у сфері використання надр
7.4. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр
7.5. Державна політика та заходи щодо геологічного вивчення та раціонального використання надр

8. Відходи
8.1. Структура утворення та накопичення відходів
8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)
8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів
8.4. Державна політика та заходи у сфері поводження з відходами

9. Екологічна безпека
9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки
9.2. Об'єкти підвищенної небезпеки
9.3. Радіаційна безпека
9.3.1. Стан радіоактивного забруднення Миколаївської області
9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами
9.4. Державна політика та заходи з забезпечення екологічної безпеки

10. Промисловість та її вплив на навколишнє природне середовище

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва
10.2. Вплив на навколишнє середовище
10.2.1. Гірничодобувна промисловість
10.2.2. Металургійна промисловість
10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість
10.2.4. Харчова промисловість
10.3. Державна політика та заходи з екологізації промислового виробництва
11. Сільське господарство та його вплив на навколишнє природне середовище
11.1. Тенденції розвитку сільського господарства
11.2. Вплив на навколишнє середовище
11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі і під багаторічні насадження
11.2.2. Використання пестицидів
11.2.3. Зрошення та осушення земель
11.2.4. Тенденції в тваринництві
11.3. Органічне сільське господарство
11.4. Державна політика та заходи з екологізації сільського господарства
12. Енергетика та її вплив на навколишнє природне середовище
12.1. Структура виробництва та використання енергії
12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження
12.3. Вплив енергетичної галузі на навколишнє природне середовище
12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики
12.5. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу енергетики на навколишнє природне середовище
13. Транспорт та його вплив на навколишнє природне середовище
13.1. Транспортна мережа області
13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень
13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів
13.2. Вплив транспорту на навколишнє середовище
13.3. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище
14. Збалансоване споживання та виробництво
14.1. Тенденції та характеристика споживання
14.2. Застосування елементів сталого споживання та виробництва
15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища
15.1. Регіональна екологічна політика
15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища
15.3. Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища
15.4. Виконання державних цільових екологічної програм
15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища
15.6. Оцінка впливу на довкілля
15.6.1. Стратегічна екологічна оцінка
15.7. Економічні засади природокористування
15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності
15.7.2. Стан фінансування сфери охорони навколишнього природного середовища
15.8. Державне регулювання природокористування
15.9. Стан та перспективи наукових досліджень у сфері охорони навколишнього природного середовища
15.10. Участь громадськості в процессі прийняття рішень з питань, що стосуються охорони навколишнього природного середовища
15.11. Екологічна освіта та інформування
15.12. Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища

Висновки

Перелік основних скорочень

ВСТУП

«Регіональну доповідь про стан навколишнього природно середовища в Миколаївській області у 2021 році» підготовлено управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської обласної військової адміністрації на виконання вимог ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Доповідь містить узагальнені та аналітичні матеріали про використання, охорону і відтворення природних ресурсів регіону, державний екологічний моніторинг довкілля, державну політику та контроль у галузі охорони природи та природокористування, впровадження еколого-економічних реформ, здійснення регіональних та національних екологічних програм, результати державної екологічної експертизи, поводження з відходами виробництва, радіаційну безпеку, вплив якості довкілля на стан здоров'я населення, екологічне інформування населення, освіту, громадські екологічні рухи, стан і перспективи наукових досліджень в галузі екології та раціонального природокористування, міжнародне співробітництво з питань охорони довкілля.

Підведено підсумки та визначено основні пріоритети екологічної політики в області на 2022 рік.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості регіону

Миколаївська область розташована між 46°30' і 48°15' північної широти та між 30°15' і 33°05' східної довготи. За розмірами території вона знаходиться на 15 місці серед політико-адміністративних формувань України.

Площа – 24,586 тис.км^2.

Кількість наявного населення – 1091,821 тис. осіб (за станом на 01 січня 2022 року).

Центр області – місто Миколаїв.

За особливістю природних умов Миколаївська область розташована на півдні країни в межах двох фізико-географічних зон – лісостепової (західна половина Первомайського району) і степової (решта території) в басейні нижньої течії ріки Південний Буг.

На заході межує з Одеською, на півночі з Кіровоградською, на сході та північному сході з Дніпропетровською та на південному сході з Херсонською областями. Південна частина Миколаївщини омивається водами Чорного моря. Довжина морського узбережжя в межах Миколаївської області складає 59,3 км.

Глибоко в суходіл вдаються Дніпровсько-Бузький, Березанський та Тилігульський лимани. До території області належать острів Березань і Кінбурнська коса. Поверхня області являє собою рівнину, нахилену в південному напрямі. Більша частина області лежить у межах Причорноморської низовини. На півночі простягаються Подільська височина (правобережжя Південного Бугу) та Придніпровська височина (лівобережжя Південного Бугу).

За особливістю природних умов територія області належить до степової зони. Клімат помірно-континентальний з м'якою малосніжною зимою і жарким посушливим літом. Пересічна температура січня – -4,5°С, липня – +22,2°С. Річна кількість опадів коливається від 330 мм на півдні до 450 мм на півночі області. Висота снігового покрову 9-11 см. Природні та кліматичні умови області сприятливі для інтенсивного високоефективного розвитку сільського господарства.

На території Миколаївської області налічується 142 річки (довжиною більше 10 км) загальною довжиною 4014 км, з яких одна велика річка – Південний Буг (806 км, в межах Миколаївської області – 257 км) та сім середніх річок: Кодима (59,0 км), Синюха (24,0 км), Чорний Ташлик (41,0 км), Чичиклея (86,0 км), Інгул (179,0 км), Інгулець (96,0 км) та Вісунь (195,0 км).

На території області знаходяться Березанський, Бейкуський, Бузький, Дніпровсько-Бузький, Карабушський (західна та східна частина), Тилігульський та Сосицький лимани.

1.2. Соціальний та економічний розвиток Миколаївської області

Миколаївська область має багатогалузеву економіку. Ключову роль у структурі багатогалузевої економіки Миколаївської області мають сільське господарство та промисловість. На загальні тенденції формування валового

регіонального продукту (далі - ВРП) області також впливають результати капітальних інвестицій, експорту товарів і послуг та роздрібної торгівлі.

2021 року економічна ситуація в області, не зважаючи на непередбачувану ситуацію з подальшим розвитком пандемії та вжиттям карантинних заходів в цілому, демонструє відновлення позитивного розвитку за ключовими показниками.

За інформацією Головного управління статистики у Миколаївської області досягнуто такі результати за основними показниками економічного розвитку в порівнянні з відповідним періодом попереднього року: капітальні інвестиції (I півріччя) - мінус 11,9 % (2020 рік - мінус 48,0 %), промислова продукція (січень – вересень) - мінус 1,8 % (2020 рік – плюс 2,6 %), експорт товарів і послуг (I півріччя) – плюс 24,3 % (2020 рік – плюс 3,7 %), імпорт товарів і послуг (I півріччя) – плюс 32,9 % (2020 рік - мінус 20,4 %), продукція сільського господарства (січень-вересень) – плюс 25,2 % (2020 рік – мінус 23,9 %.

За попередніми даними Державної служби статистики України, станом на 01.01.2022 зафіксоване зростання індексу валового регіонального продукту в переважній більшості областей України, зокрема в Миколаївській області, де цей показник дорівнює - 112,8%. Для порівняння індекс обсягу валового регіонального продукту (ВРП) України 2021 року склав 103,4%.

Враховуючи вплив у перспективі внутрішніх та зовнішніх чинників на основні галузі економіки області, такі як несприятливі кліматичні умови для розвитку аграрного сектору (зона ризикованого землеробства), зниження споживчого внутрішнього та зовнішнього попиту на промислову продукцію, пов’язані із карантинними обмеженнями у деяких видах економічної діяльності тощо, за підсумками 2021 року очікується величина ВРП на рівні загального по Україні - 103,4 %.

В енергетичній галузі, вперше за останні п’ять років, спостерігається спад в обсягах виробництва електроенергії. Відносно 2020 року обсяг продукції у галузі зменшився на 3,5% (у 2020 року – збільшився на 21,3%).

2021 року всіма типами електростанцій області вироблено 20,1 млрд кВт*год електроенергії, що на 3,1% (на 0,6 млрд.кВт*год) менше ніж 2020 року.

В цілому по Україні у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря приріст склав 0,8%. За величиною індексу промислової продукції у цій галузі область за результатами 2021 року посіла 2 місце серед регіонів України (після Закарпатської області).

Слід відмітити, що 2021 року на потужностях Миколаївщини згенеровано 13,4% всієї електроенергії України.

У **металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування** 2021 року обсяг реалізованої продукції склав 13,7 млрд грн, або 16,3% від загального обсягу реалізованої промислової продукції. У структурі реалізованої продукції 93,5% займає металургійне виробництво (у тому числі 79,8% – виробництво дорогоцінних та інших кольорових металів), решта – виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування.

2021 році порівняно з попереднім роком приріст виробництва у галузі склав 1,9% (у 2020 році – 3%), зокрема у металургійному виробництві випуск збільшився на 3%, у виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування – зменшився на 11%.

У **машинобудівному комплексі** у 2021р. сформовано 4,9% загальнообласного обсягу реалізованої промислової продукції, що у вартісному виразі становило 4,1 млрд грн.

У структурі реалізації продукції машинобудування вагома частка належить виробництву машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (86,5%), у тому числі виробництву машин і устаткування для сільського та лісового господарства – 19,1%, виробництву інших машин і устаткування загального призначення – 11,6%.

У минулому році у машинобудуванні обсяг продукції збільшився на 2,6% (у 2020 році – зменшився на 28,9%).

У **виробництві гумових і пластмасових виробів та іншої неметалевої мінеральної продукції** у 2021 році обсяг реалізованої продукції склав 3,1 млрд грн, або 3,7% від загального обсягу реалізованої промислової продукції. У структурі реалізації 86,9% займає виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції.

За підсумками 2021р. у галузі зафіксовано приріст на 12,2% (у 2020 році – спад на 10,4%), у тому числі у виробництві гумових і пластмасових виробів на 3,6%, виробництві іншої неметалевої мінеральної продукції – на 14,7%.

Проти 2020 року збільшився випуск елементів збірних конструкцій для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного на 24,7%, асфальтових сумішей для дорожнього покриття – на 53,7%, бетонних розчинів, готових для використання – на 91,7%.

У **виробництві хімічних речовин і хімічної продукції** зафіксовано приріст на 4,9% (у 2020 році – на 10,7%).

Випуск засобів мийних та для чищення, які містять або не містять мило, включаючи допоміжні засоби для миття, нерозфасованих для роздрібної торгівлі зменшився – на 18,8%, інших сумішей запашних речовин (крім тих, що використовуються у виробництві продуктів харчування чи напоїв) – на 4,7%.

У **текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів** у 2021 році порівняно з 2020 роком обсяг продукції збільшився на 12,5% (у 2020 році – зменшився на 22%).

У **добувній промисловості і розробленні кар'єрів** приріст виробництва становив 18,5% (у 2020 році – 12,5%).

Більше видобуто іншого каменю дробленого, який використовується як наповнювач бетону, для дорожнього покриття та подібних цілей (крім гальки, гравію, кременю, вапняку, доломіту та іншого вапнякового каменю) на 18,5%, будівельних пісків – на 26,6%, граніту, необробленого або начорно обробленого (валового) – на 44,1%, каоліну (крім кальцинованого) – у 3,2 рази.

У **виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності** зафіксовано спад на 63,4% (у 2020 році – на 7,6%).

Випуск коробок та ящиків з гофрованих паперу або картону зменшився на 70,1%, мішків та пакетів з паперу – на 59,6%, гранул та брикетів з залишків або відходів рослинного походження – на 57,7%, віддрукованих газет, журналів та видань періодичних, які виходять менше чотирьох разів на тиждень – на 56,2%.

Миколаївщина є регіоном інтенсивного землеробства і має великий земельний фонд, що характеризується високим ступенем освоєння. Загальна площа сільськогосподарських угідь перевищує 2,0 млн га (близько 5 % площ України), з яких 1,7 млн га становить рілля (84,7 % у загальній структурі).

За особливостями природних умов Миколаївська область розташована у зоні недостатнього зволоження і є територією ризикованого землеробства, тому стале нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції можливе лише за умов штучного зрошення сільгоспугідь.

Рослинництво є стратегічною галуззю економіки області, що визначає обсяги, пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення, зокрема продуктів переробки зерна і продукції тваринництва, формує істотну частку доходів сільськогосподарських виробників, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій. Виробництво продукції рослинництва є базою та джерелом сталого розвитку більшості галузей агропромислового комплексу та основою аграрного експорту.

2021 року індекс сільськогосподарської продукції – рослинництво, порівняно з минулим роком, збільшився на 50,8%, зібрано рекордний врожай зернових культур, валовий збір зерна - 3,93 млн тонн.

Тваринництво – невід’ємна, споріднена з рослинництвом галузь, яка є джерелом забезпечення населення такими важливими продуктами харчування, як м'ясо, молоко, яйця, дає сировину для промисловості та забезпечує можливість експорту.

Основними напрямами галузі є скотарство, свинарство, птахівництво, бджільництво і вівчарство.

Мережа племінних підприємств в області налічує 9 господарств, які мають 14 статусів суб’єктів племінної справи.

Протягом останніх п’яти років у галузі йде спад виробництва. Поступово скорочується чисельність сільськогосподарських тварин. За звітний період у порівнянні з 2020 роком, поголів’я рогатої худоби скоротилося на 14,8%, свиней на 6,4%, овець та кіз – на 5,6 %. Індекс сільськогосподарської продукції – тваринництво зменшився у порівнянні з 2020 роком на 9,5%.

Виробництво харчових продуктів, напоїв – одна з найбільш впливових галузей промисловості області.

На території області діють 158 підприємств переробної та харчової галузі, діяльність яких охоплює майже всі напрями споживчого ринку.

Харчова промисловість області забезпечує населення широким асортиментом м’ясної, молочної, борошно-круп’яної, хлібопекарської продукції, кондитерськими виробами, напоями та інше.

Розвиток туризму став одним із основним напрямів розвитку економіки в Україні. Зазначена сфера пов’язана з діяльністю понад 50 галузей, її розвиток сприяє підвищенню рівня зайнятості населення, збереженню та розвитку

історико-культурного потенціалу, збереженню екологічного безпечного навколишнього середовища, розвитку міжнародного співробітництва, а також підвищує рівень інноваційності економіки регіону.

Миколаївська область володіє потужним рекреаційно-туристичним потенціалом, вигідним географічним розташуванням, історико-культурними пам’ятками, неповторними краєвидами, багатою спадщиною, безцінними рекреаційними ресурсами та має всі умови для успішного розвитку туризму і відпочинку.

Основу потужного туристично - рекреаційного та оздоровчо-лікувального комплексу складають рекреаційні території населених пунктів Коблеве, Рибаківка, Чорноморка та Очаків.

Розвитку мережі туристичних маршрутів та екскурсійних програм в області сприяє велика кількість археологічних, історико-культурних та туристично-рекреаційних об’єктів, таких як: найкращий в Україні Миколаївський зоопарк, найстаріший в Україні яхт-клуб, музей ракетних військ стратегічного призначення, яких є лише два у світі (один у Миколаївській області, другий – у США), найперша в Україні Миколаївська астрономічнаобсерваторія, єдиний в Україні музей суднобудування і флоту, Миколаївський обласний краєзнавчий музей «Старофлотські казарми», національний історико- археологічний заповідник «Ольвія» та острів Березань (залишки поселень стародавніх греків) та багато інших історичних пам'яток, які забезпечують постійний туристичний інтерес до нашого регіону.

Транспортний комплекс є важливою складовою у структурі економіки Миколаївської області. Він забезпечує потреби народного господарства та населення і є важливим фактором реалізації значного і вигідного геостратегічного потенціалу області.

Область має розгалужену транспортну систему, в структурі якої функціонує 1 міжнародний аеропорт, 3 морських порти, 1 річковий порт, підрозділи залізниці, кілька тисяч автоперевізників різних форм власності, які працюють на ринку автотранспортних перевезень.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Внаслідок діяльності людини в атмосферу потрапляє значна кількість забруднюючих речовин, зокрема при спалюванні різних видів палива (для опалення, виробництва електроенергії, під час експлуатації транспортних засобів) та при роботі промислових підприємств.

Особливо актуальною ця проблема є для індустріальних областей, в тому числі і для Миколаївської, хоча область і не увійшла в перелік регіонів з високим забрудненням атмосфери, що зумовлено відсутністю підприємств хімічної та вугільної промисловості. Слід відмітити, що рівень техногенного навантаження на навколишнє природне середовище Миколаївської області нижчий, ніж в середньому по Україні. 2021 року в розрахунку на 1 км^2 території регіону припадало 0,496 т викинутих в атмосферу забруднюючих речовин від

стаціонарних джерел. В середньому по країні зазначені показники становили 3,88 т.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

2021 року в атмосферне повітря області надійшло зі стаціонарних джерел забруднення до атмосфери надійшло 12,186 тис. т забруднюючих речовин, що на 982 тонни, або на 8,8 % більше, ніж 2020 року.

Крім того, в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення 2021 року викинуто 2,13 млн. т діоксиду вуглецю (парникового газу), який впливає на зміну клімату. У порівняні з 2020 роком викиди діоксиду вуглецю збільшилися на 36,5 тис т, що на 1,7 % більше, ніж 2020 року.

Таблиця 2.1.1.1. - Динаміка викидів в атмосферне повітря

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т.			Щільність викидів у розрахунку на 1 км^2, т	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП, т/млн.грн
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
1	2	3	4	5	6	7
2017	*	14,18	*	0,577**	12,4**	0,19**
2018	*	13,1	*	0,533**	11,5**	0,15**
2019	*	12,07	*	0,491**	10,7**	0,13**
2020	*	11,204	*	0,456**	10,1**	0,12**
2021	*	12,186	*	0,496**	11,1**	***

* інформація по викидам забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення атмосферного повітря за 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 роки не надається, оскільки розрахунок цих показників згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 175-р не здійснювався;

** дані по викидам надано тільки від стаціонарних джерел, оскільки інформація від пересувних джерел не надається з 2016 року згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 175-р;

*** дані про ВРП за 2021 рік Держстатом будуть представлені 2022 року.

Таблиця 2.1.1.2 - Динаміка викидів в атмосферне повітря (стаціонарні джерела та автотранспорт)

Викиди по області	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Загальна кількість викидів в атмосферне повітря по області, тис. т. у тому числі:	*	*	*	*	*
від стаціонарних джерел забруднення, тис. т	14,18	13,1	12,07	11,2	12,19
від автотранспорту, тис. т	*	*	*	*	*

* інформація по викидам забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення атмосферного повітря (в тому числі і автотранспорту) за 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 роки не надається, оскільки розрахунок цих показників згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 175-р не здійснювався.

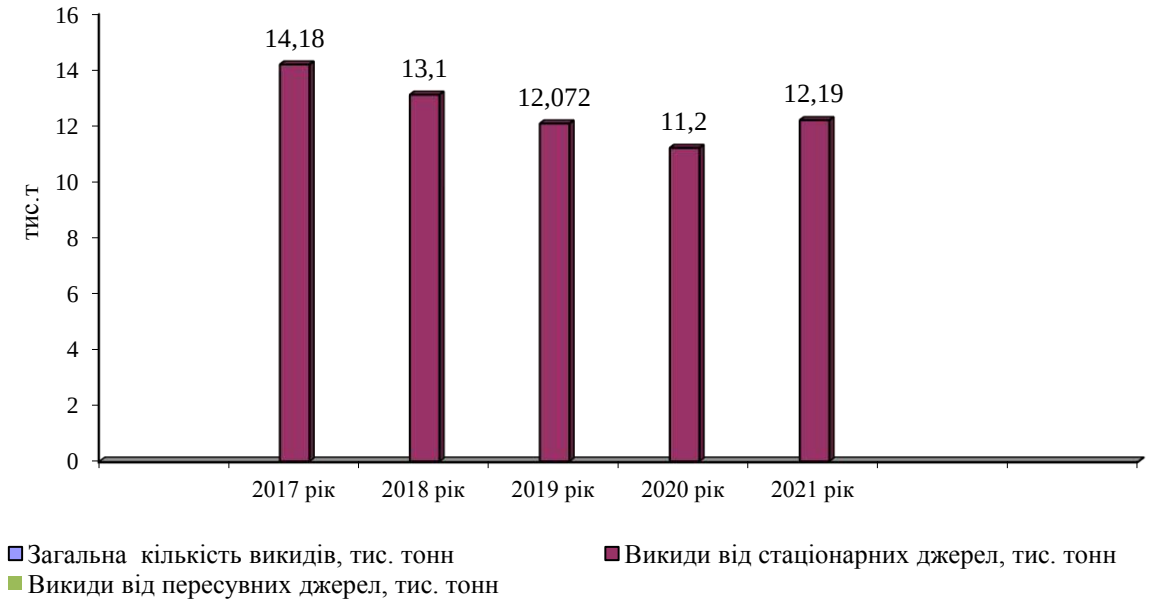

Інформація за викидами забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення атмосферного повітря за 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 роки не надається, оскільки розрахунок цих показників згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 175-р не здійснювався.

Мал. 2.1.1.1. - Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тис. т

2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

2021 року до переліку основних забруднювачів області відносяться одинадцять підприємств, обсяги викидів від яких перевищують 100 тонн на рік. Кількість цих підприємств становить 3,0% від загальної кількості підприємств, якими надано звіт по формі 2-ТП (повітря). Разом з тим обсяги викидів цих підприємств становлять 64,7% від обсягів викидів всіх підприємств області та дорівнюють 7,89 тис. т. (табл.2.1.2.1.)
Україна», сумарні викиди яких склали 5,706 тис. т, або 46,8% від викидів усіх стаціонарних джерел.

Таблиця 2.1.2.1. - Основні забруднювачі атмосферного повітря

Підприємство – забруднювач	Відомча приналежність	Валовий викид, т		Зменшення /- Збільшення /+	Причина зменшення,/ збільшення
		2020	2021		
1	2	3	4	5	6
«ЮГЦЕМЕНТ» Філія ПрАТ «ДІКЕРГОФФ ЦЕМЕНТ УКРАЇНА»	Приватна власність	876,2	1310,5	+434,3	Збільшення обсягів виробництва
ТОВ «Миколаївський глиноземний завод»	Приватна власність	2531,8	2672,7	+140,9	Збільшення обсягів виробництва

1	2	3	4	5	6
ДП НВКГ «Зоря» – «Машпроект»	Державний концерн «Укрборонпром»	340,4	290,9	-49,5	Зменшення обсягів виробництва
ОКП «Миколаїв-облтеплоенерго»	Міністерство комунального господарства	220,77	221,87	+1,1	На тому самому рівні
ТОВ СП «Нібулон»	Підприємства України, засновані фізичними особами	454,9	662,49	+207,59	Збільшення обсягів перевантажень
АТ ««Оператор газотранспортної системи «Миколаївгаз»	АТ «НАК «Нафтогаз України»	1992,4	1722,48	-269,92	Зменшення ремонтних робіт на газопроводах
ПрАТ «Миколаївська ТЕЦ»	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	115,6	108,25	-7,35	На тому самому рівні
ТОВ «Бандурський олійноекстракційний завод»	Приватна власність	170,9	189,88	+18,98	Збільшення обсягів виробництва
ТОВ «Морський спеціалізований порт НІКА-ТЕРА»	Приватна власність	143,6	153,29	+9,69	Збільшення обсягів перевантажень
ТОВ «ЕКОТРАНС»	Приватна власність	186,1	158,72	-27,38	Зменшення обсягів виробництва
ТОВ «Оператор газотранспортної системи України»	АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МАГІСТРАЛЬНІ ГАЗОПРОВОДИ УКРАЇНИ"	497,7	397,97	-99,73	Зменшення ремонтних робіт на газопроводах

Відповідно до даних, представлених в таблиці 2.1.2.1., можна зробити висновки, що до найбільших забруднювачів відносяться такі підприємства: ТОВ «Миколаївський глиноземний завод», АТ ««Оператор газотранспортної системи «Миколаївгаз» та «ЮГЦЕМЕНТ» Філія ПрАТ «ДІКЕРГОФФ ЦЕМЕНТ

За видами економічної діяльності 2021 року найбільше викинуто забруднюючих речовин підприємствами переробної промисловості – 6,21 тис. тонн (50,9%). Викиди забруднюючих речовин в атмосферу за видами економічної діяльності представлено в таблиці 2.1.2.2.

Таблиця 2.1.2.2. - Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності

№	Види економічної діяльності	Обсяги викидів за регіоном	
		тис. т	відсотків до загального підсумку
Усього		12,19	100,0
1	За видами економічної діяльності, у тому числі:		
1.1	Переробна промисловість	6,21	50,9
1.2.	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2,45	20,1
1.3.	Транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність	1,105	9,06

1.4.	Сільське, лісове та рибне господарство	0,81	6,65

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Проблема транскордонного забруднення повітря має ряд особливостей, які ускладнюють правове регулювання в даній сфері та боротьбу з ним. До таких особливостей відносяться: множинність і розпиленість джерел забруднення, значна віддаленість джерел від місця нанесення шкоди, непостійність напрямку та відстані перенесення забруднюючих речовин, значне їх розсіювання в повітряних масах.

Все це призвело до того, що довгий час не вдавалось з достатньою точністю визначати конкретні джерела в кожному випадку транскордонного забруднення через атмосферу, а також обсяги завданої шкоди. Деякі науковці вважали забруднення повітря виключно національною проблемою, оскільки максимальна шкода від забруднення повітря в багатьох випадках проявляється безпосередньо біля джерела викидів. Крім того, здатність природного середовища поглинати і «переробляти» забруднення повинна була, на думку цих науковців, істотно знижувати міжнародний (тобто транскордонний) ефект забруднення атмосфери.

Тривалий час питання про правове регулювання транскордонного забруднення через атмосферу не виходило за межі стадії досліджень. Відповідні міжнародні угоди, які укладались в цій сфері, носили переважно технічний характер і робили акцент на організації програм спільного вивчення впливу забруднення атмосфери на природу та на здоров'я людей.

В Європі моніторинг викидів забруднювачів атмосферного повітря розпочався наприкінці 70-х років і, починаючи з 80-х, Європа встановлювала бюджети викидів двооксиду сірки та двоокису азоту в більшості країн. Бюджети викидів забруднюючих речовин характеризують наскільки країна є імпортером чи експортером забруднення.

З появою об'єктивної необхідності захисту атмосфери, створення технічних засобів такого захисту та контролю за забрудненням, в міжнародному праві стали формуватися норми заборони транскордонного забруднення повітря. В листопаді 1979 року укладено багатосторонню Конвенцію про транскордонне забруднення повітря на великі відстані, яка стала значним досягненням в сфері міжнародно-правового регулювання транскордонного забруднення, яка вступила в силу в 16 березня 1983 року. Сторонами угоди є більшість Європейських країн, включаючи Україну.

Конвенція забезпечує основу для співробітництва в сфері боротьби з транскордонним забрудненням повітря. В цьому документі сформульовані основні принципи співпраці з метою поступового скорочення забруднення повітря і розроблена загальна схема проведення наукових досліджень, оцінок та моніторингу, а також обміну інформацією.

2.3. Якість атмосферного повітря в м. Миколаєві

Протягом 2021 року перевищення максимально разових граничнодопустимих концентрацій (ГДК) спостерігались в атмосферному повітрі м. Миколаєва по формальдегіду (табл. 2.3.1).

Річний хід середньомісячних концентрацій пилу, діоксиду сірки, оксиду вуглецю, діоксиду азоту, оксиду азоту, фтористого водню був достатньо рівномірний по всіх пунктах спостережень. Середньомісячні концентрації формальдегіду підвищувались у теплий період.

Максимальні середньомісячні перевищення ГДК ср.доб. по м. Миколаєву:
діоксид азоту qср. = 0,04 мг/м^3 (1,0 ГДК ср.доб.);
формальдегід qср.= 0,013 мг/м^3 (4,0 ГДК ср.доб.);
фтористий водень qср. = 0,002 мг/м^3 (0,4 ГДК ср.доб.).

Таблиця 2.3.1. Концентрації забруднюючих речовин у атмосферному повітрі м. Миколаєва за період 2019-2021 роки

Домішки	Характеристики	Р о к и		
		2019 рік	2020 рік	2021 рік
Пил	q ср	0,08	0,08	0,08
	q m	0,3	0,3	0,4
Діоксид сірки	q ср	0,006	0,005	0,005
	q m	0,022	0,022	0,023
Оксид вуглецю	q ср	2	1	1
	q m	6	5	5
Діоксид азоту	q ср	0,05	0,04	0,04
	q m	0,21	0,15	0,15
Оксид азоту	q ср	0,02	0,09	0,02
	q m	0,09	0,09	0,09
Фтор.водень	q ср	0,001	0,001	0,002
	q m	0,011	0,015	0,01
Формальдегід	q ср	0,019	0,013	0,012
	q m	0,061	0,052	0,056
Бенз/а/пірен	q ср	-	-	-
	q m	-	-	-
Важкі метали, мкг/м³				
Залізо	q ср	1,35	1,206	0,787
	q m	2,16	2,93	1,47
Марганец	q ср	0,039	0,036	0,028
	q m	0,08	0,07	0,08
Мідь	q ср	0,068	0,034	0,035
	q m	0,34	0,14	0,1
Нікель	q ср	0,016	0,014	0,02
	q m	0,04	0,03	0,04
Свинец	q ср	0,028	0,025	0,029
	q m	0,06	0,05	0,05
Хром	q ср	0,015	0,013	0,017
	q m	0,03	0,02	0,04
Цинк	q ср	0,062	0,065	0,054
	q m	0,16	0,17	0,1

Кадмій	q ср	0,003	0,002	0,003
	q m	0,030	0,010	0,01

2.3.1. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря по області та в розрізі населених пунктів.

За даними головного управління статистики в Миколаївській області у загальній кількості забруднюючих речовин стаціонарних джерел переважали викиди твердих речовин 31,8% (3,879 тис. т), сполук азоту 21,8% (2,655 тис. т) та метану 21 % (2,563 тис. т) (мал.2.3.1.1).

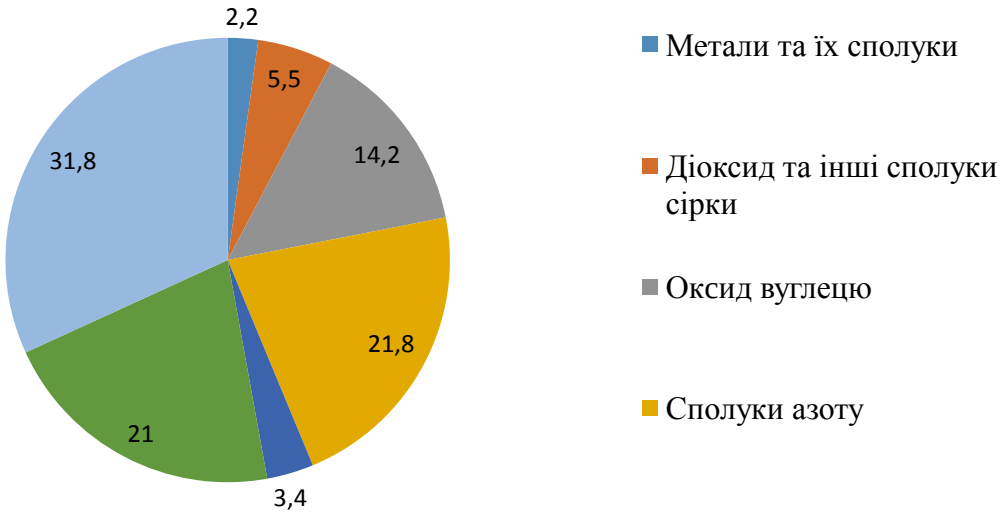

Мал. 2.3.1.1. – Хімічний склад викидів шкідливих речовин від стаціонарних джерел, %, 2021 рік

Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення в розрахунку на 1 км2 території області становила 496 кг, а на душу населення – 11,1 кг шкідливих речовин. Проте, в окремих районах ці показники значно перевищили середній рівень по області. Підприємствами обласного центру у розрахунку на 1 км2 викинуто 13,2 т забруднювальних речовин, що перевищило середній показник по області у 27 разів, м. Первомайська – 5,068 т забруднювальних речовин, що перевищило середній показник по області у 10 разів.

Що стосується викидів в атмосферу в розрахунку на душу населення, то найсуттєвішого антропогенного навантаження (0,014 т шкідливих речовин) зазнала атмосфера Миколаївського району, де цей показник перевищив середній рівень по області в 1,3 рази.

Динаміку викидів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел в цілому по області та в розрізі населених пунктів, в тому числі за найпоширенішими забруднюючими речовинами (пил, діоксид сірки, діоксид азоту, оксид вуглецю), представлено в табл. 2.3.1.1. та табл. 2.3.1.2.

Таблиця 2.3.1.1. - Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у регіоні по окремих населених пунктах, тис. т

	2017 рік	**2018 рік**	**2019 рік**	**2020 рік**	**2021 рік**
Всього по області	14,18	13,1	12,07	11,2	12,19
Всього по населених пунктах	3,839	3,383	3,413	3,393	3,733
у тому числі:					
м. Миколаїв	3,329	3,039	3,153	3,153	3,433
м. Вознесенськ	0,144	0,1	0,1	0,081	0,082
м. Очаків	0,13	0,057	0,053	0,051	0,0545
м. Первомайськ	0,089	0,0898	0,069	0,072	0,127
м. Южноукраїнськ	0,148	0,097	0,039	0,036	0,037

За даними головного управління статистики у Миколаївській області протягом 2021 року від стаціонарних джерел порівняно з 2020 роком зменшилися викиди по аміаку на 12,9%, метану – на 10,3%, НМЛОС - на 8,4%, сполукам азоту - на 1,3% і металам та їх сполукам – на 0,8%.

В таблиці 2.3.1.3. наведено інформацію щодо обсягів викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в розрізі районів та міст області. Аналіз даних свідчить, що зменшення обсягів викидів в повітря від стаціонарних джерел порівняно з 2020 роком було характерним для 3 районів області (на 0,3%–14%). Збільшення обсягів викидів забруднюючих речовин відбулося на підприємствах Миколаївського району на 17,6% порівняно з 2020 роком.

Таблиця 2.3.1.3. - Обсяги викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферне повітря по районам та містам області

Міста та райони області	**Обсяги викидів, тис. т**		**Збільшення/ зменшення викидів 2021 року проти 2020 року, тис. т**	**Обсяги викидів 2021 року до 2020 року, %**	**Викинуто в середньому одним підприємст-вом, т**
	2020 рік	**2021 рік**			
м. Миколаїв	3,153	3,433	+0,247	108,8	29,9
м. Вознесенськ	0,081	0,0824	+0,0014	101,7	4,6
м. Очаків	0,051	0,0545	+0,0035	107,8	13,6
м. Первомайськ	0,072	0,127	+0,055	176,4	8,4
м. Южноукраїнськ	0,036	0,0367	+0,0007	101,9	18,34
Баштанський	1,032	1,019	-0,013	99,7	20,8
Вознесенський*	0,831	0,715	-0,116	86,0	15,2
Миколаївський*	4,679	5,503	+0,824	117,6	66,3
Первомайський*	1,269	1,216	-0,053	95,8	36,8
Разом по області	11,204	12,186	+0,982	108,8	33,3

* без урахування міст обласного значення

Таблиця 2.3.1.2.- Динаміка викидів стаціонарними джерелами в атмосферне повітря, в тому числі по найпоширеніших речовинах (пил, діоксид азоту, діоксид сірки, оксид вуглецю) в цілому по області та в розрізі населених пунктів, тис. т

Населені пункти	2018					2019 рік					2020 рік					2021 рік				
	Разом	у тому числі				Разом	у тому числі				Разом	у тому числі				Разом	у тому числі			
		Пил	Діоксид азоту	Діоксид сірки	Оксид вуглецю		Пил	Діоксид азоту	Діоксид сірки	Оксид вуглецю		Пил	Діоксид азоту	Діоксид сірки	Оксид вуглецю		Пил	Діоксид азоту	Діоксид сірки	Оксид вуглецю
Разом по області, у тому числі:	13,1	3,123	2,792	0,528	1,955	12,07	3,152	2,494	0,482	1,67	11,2	2,681	2,469	0,458	1,618	12,19	3,88	2,481	0,606	1,735
м. Миколаїв	3,039	0,847	0,475	0,049	0,7	3,153	0,911	0,384	0,076	0,685	3,153	0,927	0,376	0,111	0,69	3,433	1,112	0,454	0,182	0,72
м. Вознесенськ	0,1	0,018	0,01	0,019	0,025	0,1	0,018	0,012	0,016	0,024	0,081	0,016	0	0,013	0,016	0,0824	0,016	0,008	0,014	0,022
м. Очаків	0,057	0	0	0	0,002	0,053	0	0	0	0	0,051	0	0	0	0	0,0545	0	0	0	0
м. Первомайськ	0,0898	0,031	0,023	0,005	0,01	0,07	0,022	0,021	0,005	0,009	0,072	0,02	0,021	0	0,016	0,127	0,032	0,018	0,012	0,043
м. Южноукраїнськ	0,097	0,012	0,004	0,005	0,011	0,039	0,011	0,003	0	0,01	0,036	0	0	0	0	0,037	0	0	0	0

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Спостереження за радіаційним фоном в Миколаївській області проводились обласним центром з гідрометеорології в 5 пунктах спостереження: АМСЦ Миколаїв, Г Первомайськ, М Вознесенськ, М Баштанка та МГ Очаків (інформацію за 2020 рік наведено в таблиці 2.4.1).

Радіаційний фон протягом 2020 року не перевищував природного рівня (рівень природного фону < 25 мкР/год)

Таблиця 2.4.1. - Радіаційний фон 2021 року, мкР/год

Місяць	**Пункт спостереження**				
	АМСЦ Миколаїв	**Г Первомайськ**	**М Вознесенськ**	**М Баштанка**	**МГ Очаків**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
Січень (середньомісячне значення)	12	13	11	12	11
Максимально разовий рівень	14	15	13	14	13
Лютий (середньомісячне значення)	12	12	11	12	11
Максимально разовий рівень	14	15	13	14	13
Березень (середньомісячне значення)	12	14	11	12	11
Максимально разовий рівень	14	19	14	14	14
Квітень (середньомісячне значення)	12	14	11	12	11
Максимально разовий рівень	14	17	13	15	15
Травень (середньомісячне значення)	12	12	11	12	12
Максимально разовий рівень	14	17	13	15	15
Червень (середньомісячне значення)	12	12	11	12	11
Максимально разовий рівень	15	16	13	15	15
Липень (середньомісячне значення)	12	13	11	12	12
Максимально разовий рівень	13	17	14	14	13
Серпень (середньомісячне значення)	12	13	12	12	12

1	2	3	4	5	6
Максимально разовий рівень	14	16	13	14	13
Вересень (середньомісячне значення)	12	14	11	12	11
Максимально разовий рівень	14	16	13	14	12
Жовтень (середньомісячне значення)	13	14	11	12	11
Максимально разовий рівень	15	16	15	14	12
Листопад (середньомісячне значення)	13	14	12	12	12
Максимально разовий рівень	15	16	14	14	13
Грудень (середньомісячне значення)	13	13	11	12	11
Максимально разовий рівень	15	17	13	13	12

2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров’я людини та біорізноманіття.

Важливою проблемою щодо шкідливої дії забрудненого повітря на людей, рослин, тварин є дотримання екологічних вимог при експлуатації підприємств, споруд та при інших видах діяльності. Ці вимоги можна реалізувати на підставі впровадження та більш ефективного використання природоохоронних заходів, серед котрих чільне місце посідають заходи щодо попередження забруднення атмосфери, оскільки будь- яке порушення чистоти атмосферного повітря обов’язково впливає на стан води та землі. У зв’язку з цим заходи з охорони повітря повинні забезпечувати збереження рослинного і тваринного світу. Таким чином, охорона навколишнього природного середовища від шкідливого біологічного впливу вимагає комплексного підходу до вирішення проблеми попередження забруднення атмосфери та води викидами промислових підприємств.

За даними наукових досліджень негативні фактори, що мають вплив на здоров’я людини, за значимістю розподіляються так:

соціальні – 37%;

забруднення атмосферного повітря – 21%;

медичні та біологічні – 19%;

забруднення питної води – 13%;

інші причини – 10%.

Це зумовлено в першу чергу тим, що людина споживає за добу і в цілому за життя повітря набагато більше в об’ємному відношенні, ніж води та їжі. Водночас істотні захисні бар’єри існують тільки для тих шкідливих речовин, що потрапляють до організму через шлунково-кишковий тракт, легені таким надійним захистом не забезпечені.

Під забрудненням атмосферного повітря розуміють збільшення концентрації фізичних, хімічних та біологічних компонентів понад рівень, що виводить природні системи зі стану рівноваги. Промислові викиди в атмосферу несприятливо впливають перш за все на людину та на навколишнє природне середовище, а найбільш важкі форми прояву спостерігаються на промислових майданчиках та прилеглих до них територіях. Саме тут виникають найбільш високі концентрації шкідливих речовин в атмосферному повітрі і саме на цих територіях акумулюється їхня основна маса ґрунтом та поверхнею водоймищ. Промислові викиди в атмосферу поширюються на значну відстань, забруднюючи приземний шар повітря не лише на промислових майданчиках, але й на прилеглих населених територіях У зв'язку з цим особливо гострою є проблема запобігання забруднення атмосфери міст, де зосереджена більша частина населення та промисловості.

Шкідливі речовини, що потрапили в організм людини, спричиняють порушення здоров'я лише в тому випадку, коли їхня кількість в повітрі перевищує граничну для кожної речовини величину.

Забруднюючи речовини, що потрапили тим чи іншим шляхом в організм можуть викликати отруєння. Ступінь отруєння залежить від токсичності речовин, часу дії, шляху проникнення, метеорологічних умов, індивідуальних особливостей організму. Гострі отруєння виникають в результаті одноразової дії великих доз шкідливих речовин. Хронічні отруєння розвиваються внаслідок тривалої дії на людину невеликих концентрацій шкідливих речовин (свинець, ртуть, марганець). Шкідливі речовини, потрапивши в організм, розподіляються в ньому нерівномірно. Найбільша кількість свинцю накопичується в кістках, фтору – в зубах, марганцю – в печінці. Такі речовини мають властивість утворювати в організмі так зване "депо" і затримуватись в ньому тривалий час.

За характером дії на організм людини шкідливі речовини поділяються на:

загальнотоксичні – речовини, що викликають отруєння всього організму (оксиди вуглецю, ціанисті сполуки, свинець, ртуть, бензол, миш'як і його сполуки і інші);

подразнюючі – речовини, що викликають подразнення дихальних шляхів і слизових оболонок (хлор, аміак, сірчистий газ, фтористий водень, оксиди азоту, озон, ацетон і інші);

сенсибілізуючі – речовини, що діють як алергени (формальдегід, різноманітні розчинники, лаки на основі нітрозо- і нітросполук і інші);

канцерогенні – речовини, що викликають ракові захворювання (нікель та його сполуки, аміни, оксиди хрому, азбест і інші);

мутагенні – речовини, що призводять до змін наслідкової інформації (свинець, марганець, радіоактивні речовини і інші);

речовини, що впливають на репродуктивну (дітородну) функцію (ртуть, свинець, марганець, стирол, радіоактивні речовини і інші) .

Тварини так само, як і людина, підпадають під вплив забруднення повітряного басейну. Шкідливі речовини, які знаходяться в атмосфері, вражають тварин через дихальні органи і проникають в організм разом зі спожитими запиленими рослинами. Під впливом гострих і хронічних отруєнь тварини

хворіють, втрачають апетит і масу; відомі випадки падежу худоби і диких тварин. Відбуваються генетичні перетворення, які викликають спадкові зміни, особливо під впливом радіоактивного забруднення. Забруднювачі атмосфери взаємодіють з природними елементами біосфери і природними процесами. У підсумку йде перенесення забруднюючих речовин з повітря через рослини і воду до організму тварин.

Розвиток рослинності на Землі багато в чому обумовлено чистотою повітряного середовища. Дія забруднюючих речовин на рослини залежить від виду забруднювачів, їх концентрації, тривалості впливу, відносної сприйнятливості видів рослин і стадії їх фізіологічного розвитку. Видимими симптомами пошкодження, тобто зовнішніми ознаками захворювань рослин, є, перш за все, забруднення від сажі, летючої золи, цементного пилу, оксидів заліза та інше.

В умовах міського середовища має місце інтегральний ефект впливу на рослини різних забруднювачів і токсичних речовин. Найбільш чутливі рослини до впливу сірчистого газу (S02), сполук фтору (HF, SiF4), сполук хлору (HCl). Токсичні речовини порушують структуру листя і погіршують обмін речовин. Забруднення повітря призводить до уповільнення зростання, зниження якості лісових насаджень, захворювань і загибелі рослинності.

2.6. Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря

Одним з найактуальніших завдань, що стоять сьогодні перед Україною, є проблема збереження, поліпшення та відновлення, сприятливого для життя, стану атмосферного повітря. Серед пріоритетних завдань, які вирізняються в цьому контексті, є розв'язання проблем правової охорони атмосферного повітря. Основними причинами забруднення атмосфери є використання технологій, велика частина яких не відповідає сучасним екологічним вимогам, невиконання у встановлені терміни атмосферозахисних заходів щодо зниження шкідливих викидів, низький рівень експлуатації пилогазоочисних споруд. У сучасних умовах стало очевидним, що проблема навколишнього середовища й економічного розвитку не можуть розглядатися відокремлено. Потрібним є також врахування того факту, що забруднення повітря, викиди в атмосферу тепла і токсичних речовин носять трансграничний характер, і заподіюють значний збиток навколишньому середовищу не тільки однієї, а й багатьох країн. Інтенсивне забруднення повітря, проблеми зменшення озонового шару, утворення кислотних опадів, запобігання зміні клімату потребують негайного вирішення. Означені питання викликають найбільше занепокоєння, саме тому їм повинна приділятися ретельна увага на регіональному державному та міжнародному рівнях.

Забруднення атмосфери, як глобальна проблема вимагає від України зусиль в першу чергу в міжнародно-правовій площині. Україна є учасником більшість міжнародних Конвенцій та інших нормативних актів, спрямованих на захист атмосферного повітря, серед яких Монреальський протокол про речовини, що виснажують озоновий шар, Рамкова конвенція ООН про зміну

клімату та інші. Відповідно до міжнародних зобов'язань наша держава розробила ряд важливих документів, що сприяють розвитку національного повітроохоронного законодавства. Попри позитивні дії українське законодавство з питань охорони атмосферного повітря потребує подальшого розвитку і приведення його до міжнародних стандартів. Ще одним з напрямків розвитку національного повітроохоронного законодавства є його наближення до відповідних норм законодавства Європейського Союзу, оскільки вступ України до ЄС проголошено однією з основних цілей зовнішньої політики нашої держави.

Забруднення повітряного простору, зміна якісного складу повітря негативно впливають на стан здоров'я людей, функціонування та життєдіяльність інших живих організмів. З метою запобігання цьому, Україна здійснює комплекс науково обґрунтованих біологічних, технічних, економічних, санітарно-гігієнічних, соціальних і інших заходів, спрямованих на попередження й усунення забруднення атмосферного повітря. Особливе значення приділяється правовим аспектам охорони атмосферного повітря, які визначаються нормами чинного законодавства у відповідній галузі. В цілому, законодавство про охорону атмосферного повітря є складовою частиною екологічного законодавства і спрямоване на збереження сприятливого стану атмосферного повітря, його відновлення і поліпшення для забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини, а також запобігання шкідливому впливу на навколишнє природне середовище. На сьогодні створено досить розгалужену законодавчу і наукову базу для розвитку системи правової охорони атмосферного повітря.

Правова охорона атмосферного повітря в Україні будується на досить розгалуженій системі нормативних актів різної юридичної сили. Правовою основою використання та охорони атмосферного повітря виступає Конституція України, де у статті 13 проголошується право власності українського народу на атмосферне повітря, а також право на користування ним. Норми Конституції є основоположними, загальними щодо тих норм, які містяться в екологічних законах, у першу чергу в Законі України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.1991 № 1264-XII.

Перелічені вище норми належать до загальних засад, на яких здійснюється еколого-правова охорона атмосферного повітря. Норми Конституції є нормами прямої дії та саме на основі норм Конституції України і у чіткій відповідності до них приймаються всі інші законодавчі акти, в тому числі й ті, що регулюють питання правової охорони атмосферного повітря. До комплексних екологічних законів, які містять норми щодо охорони атмосферного повітря, належить Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища". Він є визначальним для усієї галузі екологічного права, оскільки містить чимало положень принципового характеру, встановлюючи тим самим основні напрями державної політики у сфері взаємодії суспільства і природи. Правові, організаційні та екологічні вимоги в галузі охорони і використання атмосферного повітря визначені Законом України "Про охорону атмосферного повітря" від 16.10.1992 року № 2707-XII, прийнятим у новій редакції 27.07.2022. Закон визначає загальні положення, а також регулює питання стандартизації і

нормування в галузі охорони атмосферного повітря, організаційно-правових заходів щодо охорони атмосферного повітря, дотримання правових вимог при проєктуванні, будівництві та реконструкції промислових об'єктів. Значне місце в законі приділено питанням регулювання відносин у галузі використання атмосферного повітря, економічного механізму забезпечення його охорони, та контролю, державного обліку й моніторингу охорони атмосферного повітря, а також питанням правопорушень щодо атмосферного повітря і відповідальності за них та міжнародним відносинам у цій галузі. Таким чином, означений закон виступає безпосередньою основою для організації охорони атмосферного повітря. Крім того, цей документ став певним орієнтиром для подальшої правотворчої діяльності в окресленій сфері, чітко визначивши її перспективні напрямки.

Норми щодо охорони атмосферного повітря містяться в інших спеціалізованих законодавчих актах. Зокрема, в Законі України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" від 19.11.1992 № 2801-XII в частині: встановлення вимог щодо охорони навколишнього природного середовища, як важливої передумови життя і здоров'я людини, встановлення в Україні єдиних санітарно-гігієнічних вимог до планування і забудови населених пунктів, очистки і знешкодження промислових і комунально-побутових викидів тощо, в Законі України "Про основи містобудування" від 16.11.1992 № 2780-XII в частині забезпечення екологічної безпеки при здійсненні планування та забудови територій, в Законі України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" в частині встановлення гігієнічних вимог до атмосферного повітря в населених пунктах, повітря у виробничих та інших приміщеннях, в Законі України "Про транспорт" від 10.11.1994 № 232/94-ВР у частині охорони навколишнього природного середовища, включаючи атмосферне повітря, в процесі експлуатації транспорту, розміщення споруд транспорту, в Законі України "Про автомобільний транспорт" від 05.04.2001 № 2344-III у частині використання земель автомобільним транспортом та стандартизації і сертифікації на автомобільному транспорті, спрямованих на охорону довкілля, в Законі України "Про пестициди і агрохімікати" від 02.03.1995 № 86/95-ВР в частині встановлення вимог щодо безпеки здоров'я людини та довкілля при здійсненні діяльності, пов'язаної з пестицидами і агрохімікатами, в Законі України " Про оцінку впливу на довкілля" 23.05.2017 № 2059-VIII, яка проводиться з метою запобігання негативному впливу антропогенної діяльності на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей, а також оцінки ступеня екологічної безпеки господарської діяльності та екологічної ситуації на окремих територіях і об'єктах.

Значну кількість нормативно-правових актів у сфері охорони атмосферного повітря складають постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України. Одним із основних правових засобів охорони атмосферного повітря є державна система моніторингу якості довкілля - система спостережень, збирання, оброблення, передавання, зберігання та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

Значна кількість нормативних актів у сфері охорони атмосферного повітря приймається спеціально уповноваженими центральними органами державної виконавчої влади (міністерствами, державними комітетами, агентствами та іншими відомствами), які мають позавідомчий характер, а також органами державної влади та місцевого самоврядування адміністративно-територіальних одиниць.

Важливе місце в охороні атмосферного повітря займають норми технічного характеру. У багатьох випадках екологічне законодавство містить посилання на технічні нормативи, санітарні норми, стандарти якості навколишнього середовища, гранично-допустимі концентрації забруднюючих речовин у природних об'єктах, тощо. Особливу групу правових актів складають Державні стандарти України (ДСТУ), Державні санітарні норми (ДСН), галузеві стандарти, державні будівельні норми і правила, тощо. Державні стандарти є обов'язковими до виконання, і на їхній основі розробляються відповідні нормативи в галузі охорони атмосферного повітря.

Відповідно до положень діючих нормативно-правових актів в галузі охорони атмосферного повітря, основними правовими механізмами державного регулювання охорони атмосферного повітря є нормування та стандартизація в галузі охорони атмосферного повітря, регулювання розміщення об'єктів та джерел забруднення атмосферного повітря, проведення державної екологічної та інших експертиз об'єктів, що мають значний вплив на довкілля та здоров'я людей, дозвільний порядок санкціонування державою діяльності, що може супроводжуватися викидами в навколишнє середовище, встановлення санітарно-захисних зон довкола підприємств, що є джерелом впливу на довкілля та людей.

Інформація стосовно заходів щодо скорочення обсягів викидів підприємствами області відсутня, оскільки згідно з наказом Державної статистичної служби України від 06.07.2018 № 124 статистичною формою 2-ТП (повітря) за 2021 рік не передбачено звітність про заходи щодо скорочення обсягів викидів в атмосферу.

3. ЗМІНА КЛІМАТУ

3.1. Тенденції зміни клімату

Зміна клімату є, можливо, найбільш важливою та складною проблемою в галузі охорони навколишнього середовища, яка спіткала людство за останнє століття. Збільшення в атмосфері концентрації вуглекислого газу та інших парникових газів (далі – ПГ) впливає на глобальну зміну температурного режиму. Підвищення температури може викликати цілу низку таких явищ, як підвищення рівня моря та зміни в локальних кліматичних умовах, що, в свою чергу, може негативно вплинути на соціально-економічний розвиток країн. Україна підписала Рамкову Конвенцію Організації Об’єднаних Націй про зміну клімату в червні 1992 року, ратифікувала її в жовтні 1996 року, а в серпні 1997 року стала Стороною Конвенції.

За прогнозом розвитку галузей промисловості передбачається прискорений розвиток металургійного комплексу, хімічної та нафтохімічної промисловості, а також машинобудування.

Прогнозом передбачено також прискорені темпи розвитку невиробничої сфери, поява нових видів послуг, пов'язаних з поширенням інформаційного обміну.

3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптайція до зміни клімату

Під час аналізу заходів щодо пом'якшення впливу на зміну клімату розглянуті дві головні групи заходів: засоби політичного регулювання та технологічні заходи.

Технологічна перебудова економіки та підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів, насамперед палива та енергії, в народному господарстві України передбачається за рахунок:

впровадження прогресивних енерго- та ресурсозберігаючих технологій в усіх сферах діяльності;

зниження матеріалоємності кінцевої продукції та, як наслідок, її енергоємності в результаті впровадження передових технічних рішень та використання високоякісних перспективних матеріалів, питома витрата яких на одиницю готової продукції значно нижче існуючого рівня.

В рамках цього напрямку найбільш значними є такі енергозберігаючі заходи:

заходи енергозбереження: оптимізація структури генеруючих потужностей енергосистеми, впровадження сучасних джерел та систем освітлення, засобів силової електроніки, сучасних технологій спалювання низькосортного палива, вдосконалення систем теплопостачання, збільшення ступеня утилізації вторинних енергетичних ресурсів;

зміна структури паливно-енергетичного балансу: збільшення частки ядерного палива, поновлюваних, вторинних та нетрадиційних енергетичних ресурсів, введення до паливно-енергетичного балансу України вуглеводневих палив, заміщення вугілля та моторних палив природним газом, використання метану вугільних родовищ та біогазу забезпечить зниження викидів ПГ при зберіганні загального рівня енергоспоживання;

зниження втрат на всіх стадіях виробництва, транспортування та розподілу паливоенергетичних ресурсів (ПЕР). Найбільш важливим, з точки зору викидів ПГ, є зниження викидів метану в газовому господарстві України, яке може бути забезпечено за рахунок покращення експлуатації газових мереж;

вдосконалення промислових процесів в різних секторах економіки;

введення нових сміттєпереробних потужностей дозволить скоротити складування твердих побутових відходів на сміттєвих полігонах.

Все ці заходи мають високий ступінь державної підтримки, оскільки входять в прийняті органами управління держави програми розвитку економіки.

Облдержадміністрація підтримує впровадження в області проектів з виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії.

Вітрова енергетика

Відповідно до висновків міжгалузевого науково-технічного центру вітроенергетики Національної академії наук України частина території Миколаївської області, яка має високий вітроенергетичний потенціал, оцінюється в 10 %, або 2500 кв. км. Одними з найбільш перспективних майданчиків в Миколаївській області є Очаківське та Березанське вітрополя загальною площею 4000 га.

Всього в області станом на 01.01.2022 побудовані вітрові електростанції загальною потужністю 158,1 МВт (55 вітроустановок), у тому числі за 2021 рік – 6,0 МВт (1 вітроустановка).

Діючими вітровими електростанціями 2021 року вироблено 398,631 млн. кВт. год. електроенергії.

Сонячна енергетика

У рамках реалізації розвитку енергетичної галузі, вирішення завдань підвищення ефективності використання наявних джерел енергії, оптимізації паливно-енергетичного балансу, застосування заходів з енергозбереження, підвищення екологічної безпеки та з метою сприяння використанню альтернативних і відновлювальних джерел енергії та зменшення споживання природного газу в Миколаївській області будуються сонячні електростанції.

Соціально-економічний ефект від введення в дію сонячних електростанцій полягає в створенні у районах області нових робочих місць, збільшенні надходжень до бюджетів, зниженні залежності від імпортованих енергоресурсів при виробництві електроенергії.

Всього в області станом на 01.01.2022 побудовано 83 сонячні електростанції загальною потужністю 731,359 МВт, у тому числі 2021 року - 20 сонячних електростанцій загальною потужністю 189,0 МВт.

Діючими сонячними електростанціями 2021 року вироблено 512,7 млн. кВт. год. електроенергії.

Частка електроенергії, яка вироблена вітровими та сонячними електростанціями протягом 2021 року в загальному обсязі виробленої електроенергії по області, складає 4,2 %.

3.3. Політика та заходи у сфері охорони озонового шару

Руйнування озонового шару є однією з наймасштабніших екологічних проблем планети. У 1985 році вчені виявили першу «озонову діру» над Антарктидою, а пізніше – над Арктикою.

Науковцями було доведено, що такі хімічні речовини, як хлорфторвуглеводні, бромхлорвуглеводні, бромистий метил, чотирихлористий вуглець знищують озоновий шар. Мільйони молекул озону руйнуються щохвилини і в результаті збільшується кількість ультрафіолетового випромінювання, що досягає Землі.

Для того, щоб вплинути на ситуацію, 22 березня 1985 року небайдужа світова спільнота прийняла екологічну угоду – Віденську конвенцію про охорону озонового шару.

16 вересня 1987 року підписано Монреальський протокол про речовини, які руйнують озоновий шар. Уряди практично усіх країн світу приєдналися до

протоколу і тим самим взяли на себе зобов'язання із досягнення ключової мети – згортання виробництва та використання озоноруйнівних речовин у різних секторах промисловості.

Україна 1985 року підписала, а 1986 року ратифікувала Віденську конвенцію про охорону озонового шару. На основі Віденської конвенції 20 вересня 1988 року Україна приєдналася до Монреальського протоколу.

У рамках Монреальського протоколу світовій спільноті вдалося заборонити виробництво і вжиток близько 100 видів хімікатів, що руйнують озоновий шар. Багато які з цих речовин сприяють глобальному потеплінню.

З метою розбудови цілісної державної політики у сфері зміни клімату та збереження озонового шару, гармонізованої з міжнародним законодавством, уряд України пропонує зосередитись на реалізації у середньостроковій перспективі наступних ключових напрямів:

скорочення викидів парникових газів;

адаптація до наслідків глобальної зміни клімату

скорочення споживання та поступове виведення з обігу озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів.

Напрям «скорочення споживання та поступове виведення з обігу озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів» спрямований на зменшення кількості технологій та обладнання, що працюють з використанням озоноруйнівних речовин та фторових парникових газів через запровадження регулювання, державну підтримку та при отриманні міжнародної технічної допомоги на конверсію.

З метою вжиття відповідних заходів уряд працює над прийняттям нормативно-провових актів на виконання Закону України «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами».

Над реформою працюють Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерство енергетики України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Європейський банк реконструкції та розвитку, ПРООН, Світовий банк, Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ), Європейська комісія, Офіс Реформ КМУ.

3.4. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

Ключовим елементом в дослідженнях з питань зміни клімату є розробка інвентаризації парникових газів, яка визначає якісно та кількісно головні джерела та поглиначі ПГ. Цей елемент важливий у зв'язку з тим, що він є основою для наступного розвитку та уточнення методики оцінки джерел та поглиначів ПГ, а також забезпечує єдиний та безперервний механізм, який дозволяє всім країнам, що підписали Рамкову Конвенцію про зміну клімату, оцінювати викиди ПГ та їх відносний внесок до глобальної зміни клімату. Більш того, постійно поновлюваний кадастр на національному та міжнародному рівнях є основою для оцінки рентабельності та можливості проведення заходів щодо пом'якшення антропогенного впливу на клімат.

Оцінки викидів з джерел та абсорбції поглиначами ПГ в Україні розраховано з допомогою Методичних вказівок по складанню кадастрів ПГ, розроблених Міжурядовою групою експертів по зміні клімату з тим, щоб результати досліджень були порівнюваними як по секторах, так і по країнах. Україна в цілому дотримувалась цих Методичних вказівок, за виключенням тих секторів, де були необхідні більш детальні дані або методики обчислень для головних джерел викидів.

В Україні в умовах нестабільної економіки та загостреної екологічної ситуації зміна клімату може мати серйозні наслідки. Результати наукових досліджень, проведених в останні роки, свідчать про те, що зміна клімату в Україні помітно впливає на сільське та лісове господарство, водні та прибережні ресурси. Висока вірогідність суттєвої зміни врожайності сільськогосподарських культур. У процесі потепління клімату на території України ймовірно буде проходити трансформація типів лісу, його видового складу, продуктивності та стабільності. Що стосується вразливості прибережної зони, то вже в поточний час підйом рівня Чорного моря є встановленим фактом та складає 1,5 мм/рік.

2018 року експерти громадської організації «Центр екологічних ініціатив «Екодія» разом з науковцями провели рамкове дослідження та змоделювали можливі наслідки для України від підняття рівня Чорного та Азовського морів внаслідок зміни клімату.

Дослідження показало, що в Миколаївській області частково у потенційну зону затоплення потрапляє Миколаїв та райони області. Загалом до прогнозованої зони затоплення потрапляють 3592 будівлі та соціально-значимі об’єкти, 389 га сільськогосподарських земель та 7496 га земель лісового господарства.

У зв’язку з викладеним вище в найближчий час необхідно:

прийняти заходи щодо оптимізації існуючої системи управління водними ресурсами;

передбачити альтернативні шляхи покриття пікових навантажень в енергосистемі у зв’язку з можливим зниженням виробництва електроенергії каскадом Дніпровських ГЕС;

розробити Національну програму розвитку сільського господарства України, яка буде включати пакет політичних, економічних та технічних заходів, комплексне здійснення яких дозволить запобігти негативним наслідкам зміни клімату для сільськогосподарського виробництва;

розробити Національну програму берегозахисних заходів, що враховує найбільш несприятливі сценарії підвищення рівня моря;

сприяти впровадженню технологічних, адміністративних, фінансових заходів для підтримки ведення лісового господарства в умовах клімату, що змінюється.

Для вирішення проблем зменшення викидів ПГ та адаптації екосистем до зміни клімату, в першу чергу, необхідно вивчати, контролювати та прогнозувати ці зміни на майбутнє. Необхідно проводити глибокі системні дослідження та поширювати інформацію серед населення з метою ознайомлення з проблемою глобальної зміни клімату.

З метою обліку парникових газів з 2003 року в області 2021 року підприємствами проведені та відкориговані інвентаризації викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел з урахуванням викидів парникових газів від паливовикористовуючого обладнання. Динаміку фактичних викидів парникових газів від підприємств, що звітували за формою 2-ТП (повітря), наведено в таблиці 3.4.1.

Таблиця 3.4.1. - Фактичні обсяги викидів парникових газів

Парникові гази CO_2	**2015 рік**	**2016 рік**	**2017 рік**	**2018 рік**	**2019 рік**	**2020 рік**	**2021 рік**
Всього, тис. т:	2499,9	*	*	*	*	*	*
у т. ч. від стаціонарних джерел	1816.4	2066,6	2118,3	2028,0	2149,8	2093,2	2129,7

*- загальна кількість викидів вуглецю діоксиду від стаціонарних та пересувних джерел не надано, оскільки відсутні дані по викидам від пересувних джерел забруднення, оскільки розрахунок цих показників згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 175-р не здійснювався.

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання.

4.1.1. Загальна характеристика

Миколаївська область територіально належить до басейнів р. Південний Буг (59,5%), р. Дніпро (23,5%) і річок Причорномор'я (17%).

На території області налічується 142 річки (довжиною більше 10 км) загальною довжиною 3619,84 км, з яких одна велика річка Південний Буг та шість середніх річок: Кодима (59,0 км), Синюха (24,0 км), Чорний Ташлик (41,0 км), Чичиклея (86,0 км), Інгул (179,0 км), Інгулець (96,0 км).

Басейн р. Південний Буг в межах області нараховує 47 річок довжиною більше 10 км, а довжина самої річки в межах області становить 257 км.

Річки Миколаївщини відносяться до рівнинних зі швидкістю течії 0,1 – 0,3 м/сек. Густота річкової мережі становить у середньому 0,15 - 0,16 км/км^2. Живлення переважно атмосферне з помітною участю ґрунтових вод. Основна частина стоку проходить у весняну повінь. Річки використовуються для побутового, промислового, сільськогосподарського водопостачання та транспорту.

До поверхневих водних ресурсів області, окрім річок, належать озера, водосховища, ставки та болота.

За даними Регіонального офісу водних ресурсів у Миколаївській області, станом на 01.01.2022 на території області обліковано 978 озер. Природні озера розподілені нерівномірно, переважна більшість зосереджена на Кінбурнському півострові – 969 озер, серед них найбільші озера – оз. Чернине (56,0 га) та Черепашине (186,0 га).

До штучних водойм віднесено водосховища і ставки. Станом на 01.01.2022 в області налічується 45 водосховищ і 1100 ставків.

До водосховищ об'ємом більше 10,0 млн м^3 віднесено Ташлицьке водосховище (86,0 млн м^3), Олександрівське (72,13 млн м^3), Софіївське (36,0 млн м^3), Щербанівське (15,7 млн м^3), Степівське (13,88 млн м^3) та Катеринівське (10,8 млн м^3). Жовтневе водосховище з об'ємом 31,0 млн м^3 через ремонтні роботи, зпущено.

Використання штучних водних об'єктів в області здійснюється для задоволення потреб енергетики, питного водопостачання, зрошення та побутових потреб населення.

Болота на Миколаївщині займають незначну площу (21,1 тис. га) та розміщені здебільшого в заплавах річок. Це плавні гирлової області Південного Бугу і Інгулу. Заболоченість спостерігається у пониззі Тилігульського лиману.

За даними Держгеокадастру, поверхневі водні ресурси займають площу 128,8 тис. га, що становить 5,2% від загальної площі Миколаївщини. Такий показник є вищим за середній по Україні (4%). При цьому дві третини з цієї площі зайняті прибережними замкнутими водоймами та лиманами, що обумовлене виходом території області до Чорного моря.

За гідрогеологічними характеристиками область належить до Причорноморського артезіанського басейну і частково в північній частині до Українського кристалічного масиву.

Місцеві водні ресурси області дуже обмежені і залежать, головним чином, від притоку з інших регіонів.

За питомими показниками водних ресурсів (на одного мешканця) область займає одне із останніх місць серед областей України (табл. 4.1.1.1)

Таблиця 4.1.1.1. - Забезпеченість річним стоком, тис.м^3/рік на 1 мешканця Миколаївської області

Середньорічний		Маловодний рік	
місцевий	сумарний	місцевий	сумарний
0,44	3,09	0,26	2,15

Територія Миколаївської області характеризується складними гідрогеологічними умовами формування підземних вод, що обумовлено геолого-структурними особливостями, природно-кліматичними та техногенними факторами.

Підземні води залягають у відкладеннях різного віку, генезису і літологічного складу – від тріщинуватої зони кристалічного фундаменту до сучасних (голоценових) та плейстоценових.

Прогнозні ресурси (запаси) підземних вод основних водоносних горизонтів у межах Миколаївської області визначено і апробовано Державною комісією запасів СРСР (протокол від 29.06.1971 № 7869, від 28.07.1978 № 8103), Українською територіальною комісією запасів (протокол від 21.03.1978 № 3886) і уточнені протоколом робочої комісії ВГО «Кримморегеологія» від 02.06.1983 у кількості 441,6 тис.м^3/добу, у тому числі:

з мінералізацією до 1,5 г/дм^3 – 349,87 тис.м^3/добу (79,23%);

з мінералізацією від 1,5 г/дм^3 до 3,0 г/дм^3 – 91,73 тис.м^3/добу (20,77%).

Розподіл прогнозних ресурсів підземних вод по області становить 14,22 м^3/добу/км^2 (з мінералізацією до 1,5 г/дм^3) і 17,95 м^3/добу/км^2 (з мінералізацією до 3,0 г/дм^3). На одну особу населення області прогнозні ресурси підземних вод розподіляються відповідно 0,28 і 0,36 м^3/добу, а по адміністративних районах цей показник змінюється від 0,04 до 1,3 і від 0,06 до 1,5 м^3/добу. При цьому тільки в Миколаївському районі області на одного мешканця доводиться прогнозних ресурсів з мінералізацією до 1,5 г/дм^3 більше 1 м^3/добу. З часу оцінки прогнозних ресурсів різко змінилося техногенне навантаження на геологічне середовище, що привело до скорочень, а в деяких випадках і повної ліквідації площ з мінералізацією до 1,5 г/дм^3.

Прісні підземні води (з мінералізацією до 1,0 г/дм^3) поширені: в північно-західній частині Миколаївської області, а саме у зоні контакту Українського басейну тріщинних вод і Причорноморського артезіанського басейну в долині р. Південний Буг у районі міст Вознесенськ і Нова Одеса (Вознесенське і Новоодеське родовища підземних вод).

За обсягами розвіданих запасів підземних вод питної якості Миколаївська область є найменш забезпеченою в Україні. В середньому експлуатаційні запаси підземних вод на одного мешканця становлять 0,09 м^3/добу (порівняно з: Одещиною 0,135 м^3/добу або в 1,5 рази більше, Херсонщиною - 3,1 м^3/добу або в 34 рази більше)

4.1.2. Водокористування та водовідведення

Протягом 2021 року для потреб промисловості, сільського господарства та населення з поверхневих водних об'єктів забрано 193,159 млн м^3 води, що на 60,036 млн м^3 (23,7 %) менше порівняно з 2020 роком.

Загальний об'єм забору води по області 2020 року становить 204,807 млн м^3 (мал. 4.1.2.1). Порівняно з минулим роком зазначений об'єм водозабору зменшився на 59,003 млн м^3 (22,3 %).

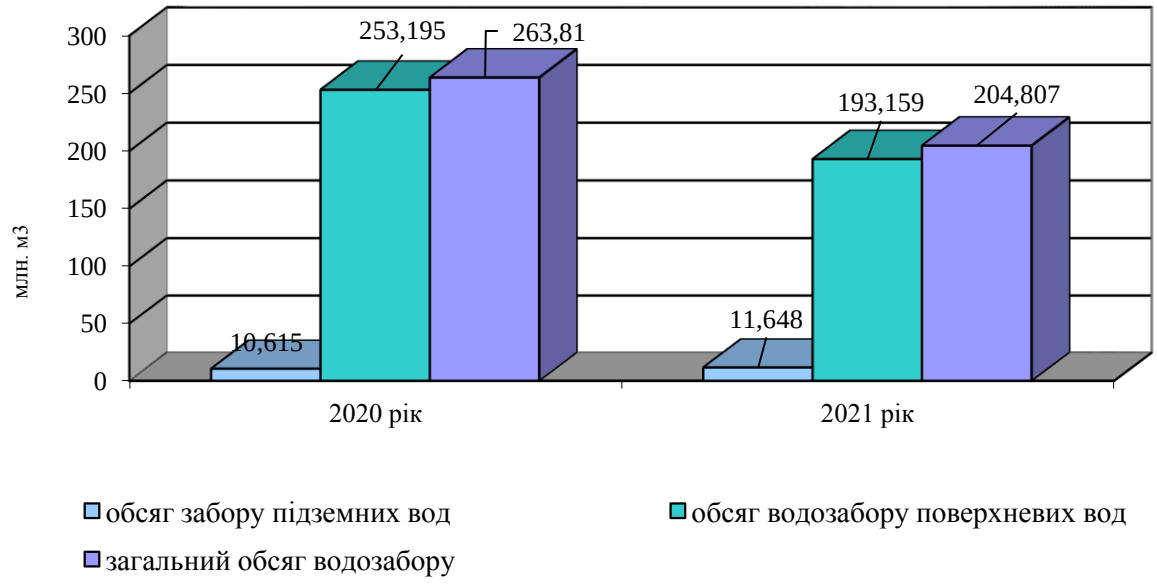

Мал. 4.1.2.1. - Динаміка водозабору по Миколаївській області

Із загальної кількості забраної протягом 2021 року води використано 169,108 млн м^3, або 82,6 % від забраної. Решту об'єму становить транзитний скид управління каналів Інгулецької зрошувальної системи.

В системі оборотного та повторно – послідовного водопостачання за звітний період використано 3474,847 млн м^3.

Водоспоживання для задоволення виробничих потреб 2021 року традиційно є найбільшим (мал. 4.1.2.2.) Згаданий обсяг використання вод становить 87,139 млн м^3, що на 5,808 млн м^3 (6,2%) менше порівняно з показниками минулого року (табл. 4.1.2.1).

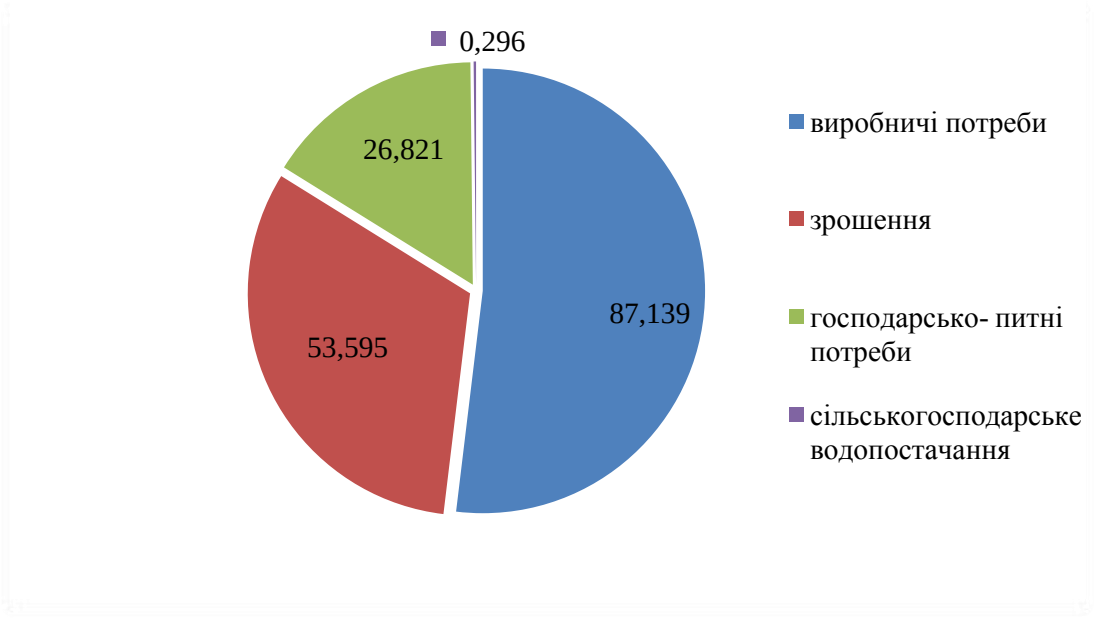

Мал. 4.1.2.2. - Динаміка використання води 2021 року, млн м3

Таблиця 4.1.2.1. - Використання води на потреби, млн м^3

Різновид потреб	2020 рік	2021рік
виробничі	92,95	87,139
зрошення	105,52	53,595
господарсько-питні	27,56	26,821
сільськогосподарського водопостачання	0,48	0,296

За даними Українського Гідрометцентру, 2021 рік є аномальним через нетипові погодні умови на всій території України. В Миколаївській області 2021 року випала рекордна, за останні п'ять років, кількість опадів - 502,9 мм. Для порівняння, відповідно до ДСТУ-Н Б В.1.1-27:2010 «Будівельна кліматологія» (табл.29), середньорічна норма опадів для області - 445мм.

Таким чином, збільшення обсягів атмосферних опадів 2021 року спричинило суттєве зменшення обсягів водозабору для потреб зрошення у звітній період. 2021 року протягом зрошувального періоду використано 53,595 млн м^3, що у 2 рази менше за відповідний обсяг водокористування 2020 року. Така значна різниця між обсягами використання води для зрошення в період 2020 – 2021 роки пояснюється тим, що ці роки пікові за кліматичними

умовами, а саме: 2020 рік –маловоддя і посуха, 2021 рік – рясні опади (табл. 4.1.2.1, 4.1.2.3).

Галузі економіки, які в області найбільше споживають воду - енергетика та сільське господарство. Їх потреби з водокористування 2021 року склали 68,4% від загального обсягу використаних вод по області в цілому. На третьому місці - житлово – комунальне господарство, на потреби якого використано 20% від загального об'єму використання вод в області (мал. 4.1.2.3, табл. 4.1.2.2).

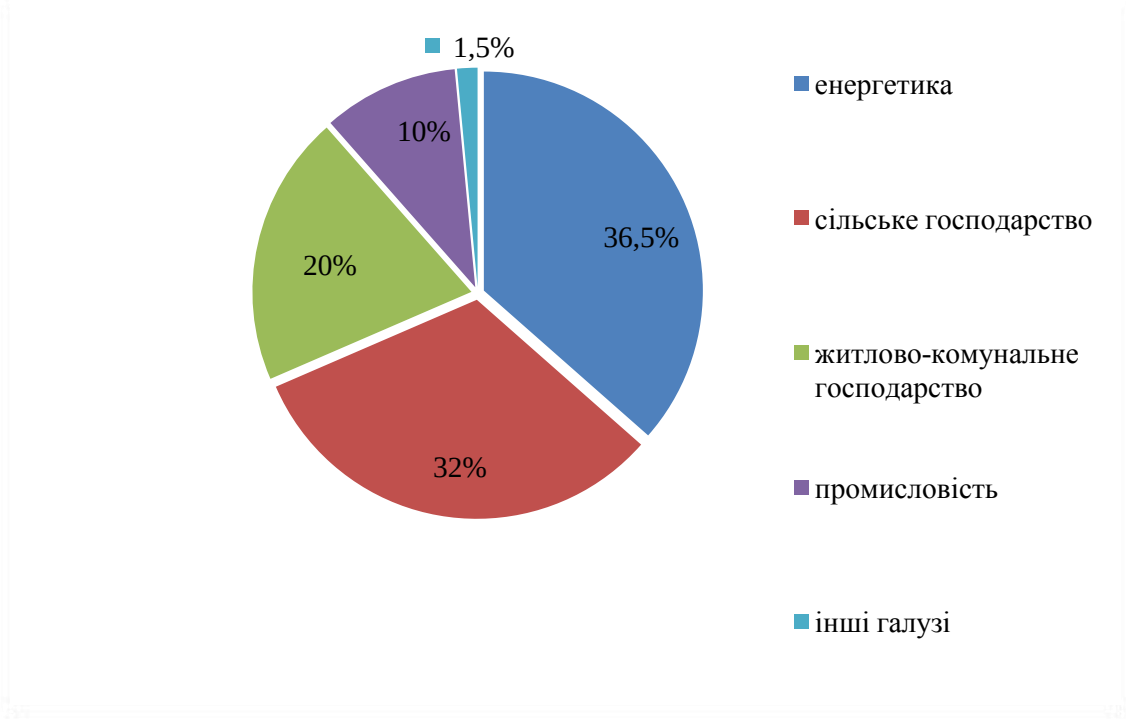

Мал. 4.1.2.3. – Об'єми використання води 2021 року за галузями економіки у процентному відношенні до загального об'єму використання вод в області.

Таблиця 4.1.2.2. - Використання та відведення води підприємствами галузей економіки 2021 року, млн $м^3$

Галузь економіки	Використано води	з неї на:		Відведено зворотних вод у поверхневі водні об'єкти		
		побутово - питні потреби	виробничі потреби	всього	у тому числі забруднених	з них без очищення
Електроенергетика	61,644	0,286	61,358	40,290	-	-
Вугільна промисловість (добувна промисловість і розроблення кар'єрів)	0,041	0,004	0,037	0,873	0,873	0,857
Металургійна промисловість	4,461	0,496	3,965	-	-	-
Хімічна та нафтохімічна промисловість	0,01	0,007	0,003	-	-	-
Машинобудування	8,495	0,423	8,071	6,382	-	

Нафтогазова промисловість	-	-	-	-	-	-
Житлово-комунальне господарство	33,752	24,322	9,428	24,489	19,321	-
Сільське господарство	54,047	0,296	0,406	0,023	-	-
Харчова промисловість	3,163	0,226	2,937	-	-	-
Транспорт	0,328	0,229	0,092	-	-	-
Промисловість будівельних матеріалів	0,516	0,026	0,490	-	-	-
Інші галузі	2,651	0,802	0,352	0,257	0,047	-
Всього по області	**169,108**	**27,117**	**87,139**	**72,314**	**20,241**	**0,857**

Господарсько – побутове водопостачання в області здійснюється за рахунок водозабору з поверхневих водних об'єктів та підземних водоносних горизонтів.

З поверхневих джерел (р. Дніпро, р. П. Буг, р. Синюха, р. Інгул) здійснюється водопостачання п'яти міст області, серед яких обласний центр – м. Миколаїв. Більшість сільських населених пунктів та райцентрів області для питних потреб користуються підземними водами.

Підземні води, які добуваються на території Миколаївської області, головним чином йдуть на задоволення господарсько-побутових та питних потреб населення.

За даними Головного управління Держпродспоживслужби в Миколаївській області 95,5% водопроводів області, як джерело водозабору використовують підземні води.

За станом на 01.01.2022 року, згідно з даними, що надані водокористувачами за формами 7-ГР та 2-ТП (водгосп), на території Миколаївської області експлуатувались 1114 свердловин.

Загальний водовідбір з працюючих свердловин станом на 01.01.2022 склав 32,843 тис.м3/добу (7 % величини ПРПВ), У порівнянні з попереднім роком загальний видобуток підземних вод зменшився на 1,947 тис.м3/добу.

За даними статистичної звітності 2–ТП (водгосп) протягом 2021 року водозабір із підземних джерел водопостачання склав 11,648 млн $м^3$, що на 1,033 млн м3 (8,9 %) менше за обсяги водоспоживання поживання минулого року.

Станом на 01.01.2022 року для централізованого водопостачання населених пунктів та виробничих потреб підприємств на території Миколаївської області розвідані та затверджені експлуатаційні запаси по 12 родовищах (16 ділянках) підземних вод. Загальна кількість експлуатаційних запасів станом на 01.01.2022 року становить 102,882 тис.м3/добу (23,3% від величини ПРПВ). Приросту запасів в звітному періоді не було.

На одного мешканця області в середньому доводиться 0,094 $м^3$/добу експлуатаційних запасів підземних вод (ЕЗПВ) (прогнозних ресурсів – 0,404 $м^3$/добу). Однак розподіл ЕЗПВ по адміністративних районах та річкових басейнах вкрай нерівномірний. Основна частина ЕЗПВ належить до басейну р. Південний Буг, де експлуатаційні запаси становлять до 80,0 тис. $м^3$/добу – 77 % від загальної кількості ЕЗПВ. Тут знаходяться 9 ділянок родовищ підземних

вод, які розташовані в межах Вознесенського та Первомайського районів. Ступінь освоєння експлуатаційних запасів підземних вод 2021 року невисокий - 11 %.

За звітний період із розвіданих експлуатаційних запасів області відбиралася незначна частка підземних вод – 11,334 тис.м^3/добу (11 % від ЕЗПВ). Протягом 2021 року не експлуатувались Коблево-Рибаківське родовище (розвідані запаси в кількості 5,3 тис.м^3/добу), ділянки Вознесенська - 1 (2,3 тис.м^3/добу) та Бузька (6,3 тис.м^3/добу) Вознесенського родовища.

Підземні води Миколаївської області крім господарсько - питного призначення мають бальнеологічне використання (радонові, йодо-бромні, сірководневі термальні води та ін.).

На території області розвідані родовища мінеральних вод різного типу на території м. м. Очаків, Вознесенськ, смт Криве Озеро, Врадіївка, Воскресенськ, Снігурівка, Галицинівка. Більша частина з них станом на 01.01.2022 не експлуатується.

У районі м. Очакова затверджені Державним Комітетом Запасів СРСР експлуатаційні запаси мінеральних вод палеогенових відкладів в кількості 0,898 тис. м^3/добу (протокол № 9421 від 10.02.1989р., родовище не експлуатується).

В північно-західній частині області (Первомайський район) мінеральні природно-столові води приурочені до кристалічних порід докембрію, води з мінералізацією 0,7-1,2 г/дм^3, за хімічним складом гідрокарбонатно-сульфатно-хлоридні натрієво-магнієві. Тут також затверджені ДКЗ України запаси мінеральних природних столових вод (протокол № 1306 від 13.07.2007р.) та по родовищу «Кривоозерське-2» (протокол № 2317 від 27.07.2011 р.). Обидва родовища експлуатуються.

Експлуатаційні запаси мінеральних природних столових вод у відкладах верхньосарматського підрегіоярусу верхнього міоцену по родовищу «Воскресенське» затверджені протоколом ДКЗ України № 2813 від 20.12.2012р. Родовище діюче, розташоване у південній частині області (Миколаївський район).

Ділянка мінеральних лікувально-столових вод Вознесенського родовища розташована у Вознесенському районі області, експлуатаційні запаси затверджені протоколом ДКЗ України № 518 від 29.07.1999р.

Загальний обсяг водовідведення 2021 року склав 76,621 млн м^3, що на 4,043 млн м^3 (5,3 %) більше порівняно з 2020 роком. Безпосередньо до поверхневих водних 2021 року скинуто 72,314 млн м^3 зворотних вод, з яких 27,9 % (20,241 млн м^3) склали забруднені стоки.

Таблиця 4.1.2.3. - Основні показники використання і відведення води, млн м^3

Показники	2018	2019	2020	2021
Забрано води з природних водних об'єктів - всього	241,10	233,20	263,810	204,81
у тому числі для використання	176,10	175,3	227,21	169,11

Спожито свіжої води (включаючи морську) з неї на:	176,10	175,3	227,21	169,11
виробничі потреби	88,86	97,08	92,95	87,14
господарсько-питні потреби	32,67	29,15	27,56	26,82
зрошення	53,01	47,46	105,52	53,60
сільськогосподарські потреби	0,52	0,436	0,46	0,30
ставково-рибне господарство	-	-	0,72	1,25
Втрати води при транспортуванні	86,61	76,29	83,696	57,49
Загальне водовідведення, з нього:	68,06	78,26	72,58	76,62
у поверхневі водні об'єкти	64,90	75,14	69,16	72,31
у тому числі:				
забруднених зворотних вод	21,22	19,66	20,69	20,24
з них без очищення	-	0,053	0,063	0,86
нормативно очищених	0,84	1,97	1,98	2,10
нормативно чистих без очистки	42,84	53,50	46,49	49,97
Обсяг оборотної, повторної та послідовно використаної води	3558,0	3353,0	3944,07	3474,85
Потужність очисних споруд	53,120	56,310	65,830	69,98

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

Для маловодної Миколаївської області є актуальною проблема забруднення водних ресурсів через скид стічних вод, яку значно ускладнює відсутність якісної очистки господарсько-побутових і виробничих стоків.

Порівняно з 2020 роком, за звітний період до водних об'єктів області скинуто на 450 тис. $м^3$ менше забруднених стічних вод (мал.4.2.1.2.), з яких скид:

недостатньо очищених стоків склав 19,384 млн $м^3$ (на 1,244 млн $м^3$ або на 6% менше порівняно з минулим роком);

без очистки - 0,857 млн $м^3$ (на 0,794 млн $м^3$ або на 92,6% більше порівняно з минулим роком).

2021 року на території Миколаївської області, згідно наданих звітів за формою 2ТП - водгосп (річна), скид зворотних вод у поверхневі водні об'єкти здійснювали 26 водокористувачів, що на 8 водокористувачів більше порівняно з минулим роком.

Збільшення кількості водокористувачів, які здійснюють скид зворотних вод до водних об'єктів, пояснюється кліматичними умовами 2021 року: рясні опади спричинили значне збільшення обсягів утворення поверхневого стоку на території підприємств, що обумовило необхідність його відведення до природних водойм.

За даними Регіонального офісу водних ресурсів у Миколаївській області, переважна кількість зворотних вод (поверхневого стоку), що відводились з території підприємств класифіковано, як забруднені стоки. За рахунок цього скиду до водойм області відведено:

0,064 млн.м3 недостатньо очищених стоків, що складає 0,3% від загальної кількості недостатньо очищених зворотних вод, які скинуто в області;

0,857 млн.м3 стоків без очистки. Цей обсяг зворотних вод скинуто з території проммайданчика ПрАТ «Микитівський гранітний кар'єр» до р. Південний Буг. За статистичною інформацією 2021 року стоки без очистки іншими водокористувачами не відводились.

Таким чином, слід зазначити, що переважна кількість забруднених стічних вод, які скидаються на території Миколаївської області до водних об'єктів, класифікується, як недостатньо очищені, і відводиться підприємствами комунальної сфери (мал.4.2.1.1.)

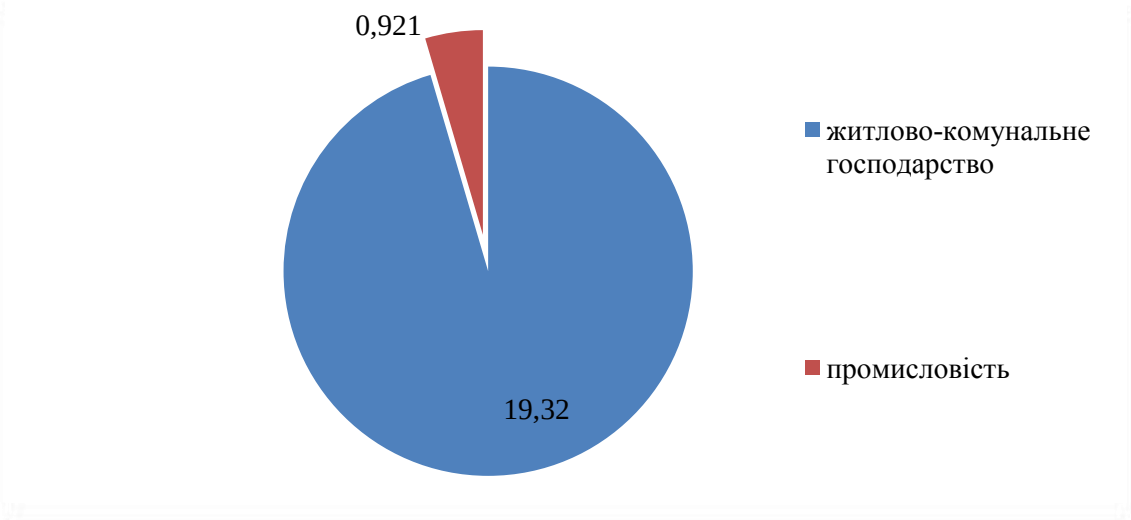

Мал. 4.2.1.1. - Обсяги скидів 2021 року забруднених стічних вод до водних об'єктів області за галузями економіки, млн.м^3

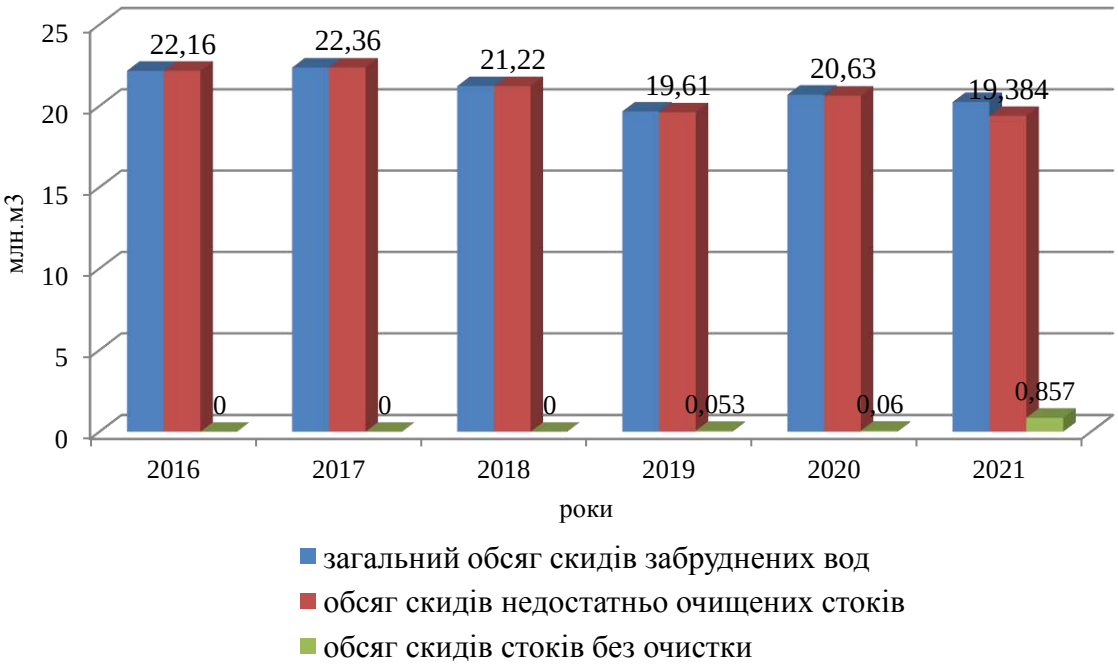

Мал. 4.2.1.2. - Динаміка скиду забруднених вод до поверхневих водойм області, млн м^3

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)

Загальний обсяг скидів зворотних вод до поверхневих водних об’єктів області 2021 року склав 72,314 млн м^3, що порівняно з минулим роком більше на 3,153 млн м^3 (4,3%). Основними за обсягом, у загальному складі зворотних вод, є нормативно (умовно) чисті води без очистки, їх доля дорівнює 69,10% або 49,972 млн м^3(мал.4.2.2.1).

Зворотні води згаданої категорії скидаються переважно підприємствами енергетики та машинобудівної галузі. Це - теплообмінні та продувочні води. Найбільший обсяг скиду нормативно (умовно) чистих без очищення зворотних вод в області здійснюється ВП «Южно -Українська АЕС», до складу якої належать Олександрівська ГЕС та Ташлицька ГАЕС. Обсяг скидів зазначеного підприємства складають більше 50 % від загального об’єму скидів зворотних вод даної категорії і 2021 року цей обсяг – 38,452 млн м^3.

З перевищенням встановлених нормативів, скиди зворотних вод здійснювали підприємства комунальної сфери.

На даний час очистку господарсько-побутових стоків перед скидом до поверхневих водойм в області здійснюють 10 підприємств: МКП «Миколаївводоканал», КП «Міський водоканал» КП «Первомайський міський водоканал», ТОВ «БОС», КП «Очаківводоканал», Южноукраїнське ПВКГ та ТМ, КП «Прибузьке», КП «Ольшанське», КП «Арбузинський ККП» та ЄСКП «Єланецьводопостач». Комунальні очисні споруди каналізації існують переважно в обласному та районних центрах. Амортизація очисних споруд каналізації складає від 42% до 62 %.

Згідно з результатами моніторингових досліджень за станом роботи обласних очисних споруд каналізації, майже всі з вказаних об’єктів здійснюють очистку стоків до категорії – недостатньо очищені.

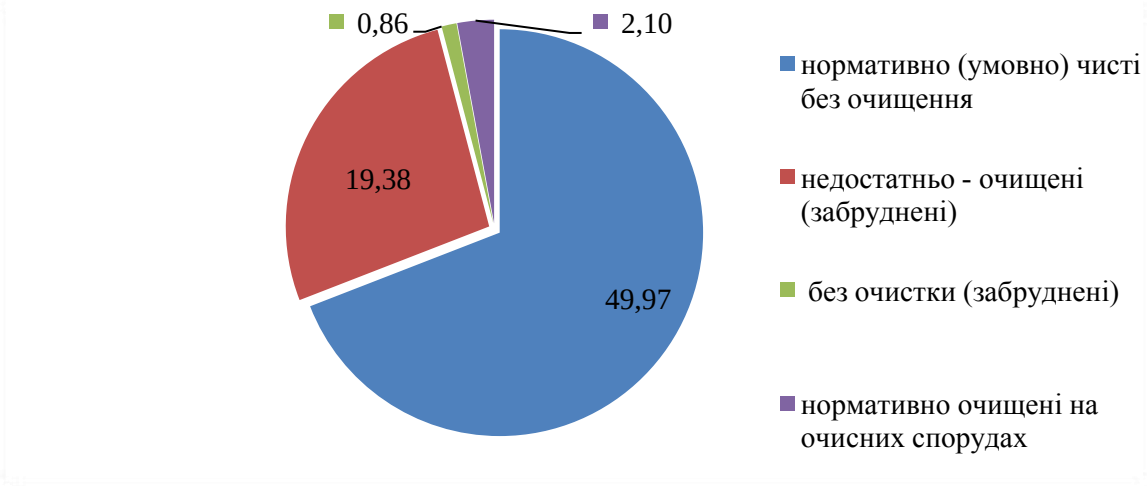

Мал.4.2.2.1. - Об’єми скидів 2021 року зворотних вод до водних об’єктів області, відповідно до класифікації щодо їх якості, млн м^3

Основні забруднювачі водних ресурсів області через скид недостатньо очищених стоків зведені у таблиці 4.2.2.1.

Таблиця 4.2.2.1. - Основні забруднювачі водних ресурсів області та їх обсяги скиду зворотних вод, млн м^3

№ з/п	Назва комунальних підприємств-забруднювачів	2020 рік		2021 рік	
		разом	у т.ч. забруднених стічних вод	разом	у т.ч. забруднених стічних вод
1.	МКП «Миколаївводоканал», м. Миколаїв	22,016	20,310	20,707	18,648
2.	КП «Міський водоканал», м. Баштанка	0,242	0,242	0,326	0,266
3.	КП «Очаківської міської ради «Очаків-Сервіс» м. Очаків	0,267	0,267	0,263	0,263
4.	КП «Ольшанське» смт Ольшанське Миколаївський район	0,111	0,111	0,108	0,108
5.	КП «Прибузьке», м. Нова Одеса	0,040	0,040	0,037	0,037

Комунальним підприємством, що здійснює найбільший скид недостатньо очищених стоків до водних об'єктів області є **МКП «Миколаївводоканал»**, що експлуатує очисні споруди каналізації м. Миколаєва.

Доля скиду зворотних вод згаданого підприємства становить близько 90 % від загального об'єму скидів зворотних вод від усіх підприємств житлово-комунального господарства області.

За формою 2-ТП (водгосп) МКП «Миколаївводоканал» 2021 року до водних об'єктів (Бузький лиман та р. Вітовка) скинуто 20,707 млн. м^3 стічних вод, з яких недостатньо очищених – 18,648 млн. м^3 (мал. 4.2.2.2., табл. 4.2.2.1) Таким чином, 90,1% від загальної кількості скиду згаданого комунального підприємства складають забруднені стічні води, що, в свою чергу, негативно впливає на стан водних ресурсів.

Очисні споруди каналізації м. Миколаєва (далі – ОСК), розташовані біля с. Галицинове Миколаївського району на площі 13,7 га. Мають проєктну потужність - 118,0 тис. м^3/добу. Методи очистки стоків – механічний і біологічний. ОСК експлуатуються з 1973 року, частково реконструйовані за проектом збільшення потужності, розробленим в 1985 році.

ОСК м. Миколаєва складаються з: приймальної камери, будиноку ґрат, 2 предаераторів, 3 горизонтальних пісковловлювачів, 4 первинних радіальних відстійників, насосної станції сирого осаду, аеротенку із розосередженим випуском стічних вод, 6 аеротенків - витиснювачів, 3 вторинних радіальних відстійників, прийомного резервуару циркуляційного мулу, блоку насосно-повітродувних станцій, мулових насосних станцій, цеху механічного зневоднювання осаду, 7 мулових майданчиків та адміністративно-лабораторного корпусу.

Система каналізації м. Миколаєва знаходиться у незадовільному технічному стані та потребують реконструкції і модернізації.

З метою розв'язання зазначених проблемних питань:

захід «Реконструкція глибоководного випуску в Бузький лиман від очисних споруд каналізації м. Миколаєва» включено до Комплексної програми

охорони довкілля Миколаївської області на 2021 - 2027 роки (І етап) - фінансування 2021 року не виділялось;

реконструкція каналізаційних очисних споруд м. Миколаїв здійснюється за рахунок реалізації спільного з Європейським інвестиційним банком (далі – ЄІБ) інвестиційного проекту «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в місті Миколаїв». Загальна вартість робіт, згідно з проектом, становить 31,08 млн євро, в т. ч. кредит ЄІБ – 15,54 млн євро. Станом на 01.01.2022 загальна сума коштів, яка була профінансована на реалізацію інвестиційного проєкту з початку реалізації - становить 187 178 тис. грн., з яких:

135 717 тис. грн.- кредитні кошти ЄІБ;

27 687 тис. грн.- грантові кошти надані за Програмою «Е5Р» між Україною та ЄІБ;

23 774 тис. грн.- власні кошти МКП «Миколаївводоканал».

За період 2017 - 2021 ключовими результатами реалізації проєкту є:

розроблення геоінформаційної системи та гідравлічного моделювання, придбання відповідного програмного забезпечення;

закупівля та поставка лабораторного обладнання для технічного переоснащення лабораторії очисних споруд каналізації;

закупівля водомірних лічильників;

закупівля та встановлення відеостіни для диспетчеризації;

придбання каналопромивної машини з функцією всмоктування та цифрового акустичного локатору для пошуку складних витоків води;

реконструкція будівлі грабельної та приймальної камери очисних споруд каналізації;

реконструкція трьох самопливних каналізаційних колекторів;

укладання контрактної угоди на здійснення реконструкції та технічного переобладнання очисних споруд каналізації.

Про ефективність впровадження вказаних заходів на підприємстві свідчить зменшення протягом 2021 року об’ємів скидів забруднених стічних вод до Бузького лиману, у порівнянні з 2020 роком, на 1,662 млн м^3 (мал.4.2.2.2.).

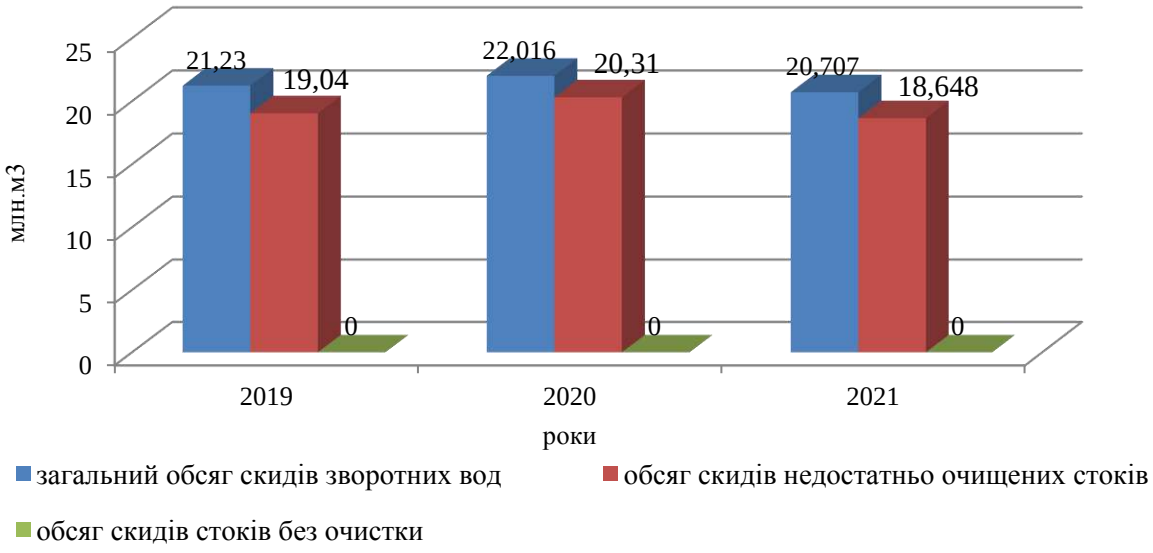

Мал. 4.2.2.2. - Динаміка скиду МКП «Миколаївводоканал» забруднених стоків до вод Бузького лиману, млн м^3

Негайної реконструкції потребують каналізаційні очисні споруди смт Ольшанське Миколаївського району.

Ці споруди перейшли у спадок смт Ольшанське від Миколаївського гідролізно - дріжджового заводу і розташовані за межами населеного пункту.

За проєктом в роботі очисних споруд задіяно два методи очистки стоків: механічний та біологічний (крапельні біофільтри). Після очищення стічні води скидаються до р. Південний Буг у районі села Сапетня. Проєктна потужності - 6,0 тис. м^3/добу та 2,19 млн м^3/рік.

На даний час каналізаційні очисні споруди смт Ольшанське експлуатуються **КП «Ольшанське»** і знаходяться у аварійному стані. Обладнання з біологічної очистки зруйноване, частково здійснюється механічне очищення стоків і як результат, щорічний скид біля 110 тис.м^3 забруднених стічних вод до р. Південний Буг (табл. 4.2.2.1).

За даними інструментально - лабораторного контроля Держекоінспекції Південно - Західного округу, майже за всіма показниками якості, стічні води після проходження очистки на очисних спорудах КП «Ольшанське» мають значні перевищення гранично допустимих концентрацій: завислі речовини – перевищення у 7 разів, мінералізація - у 61 раз, сульфати - 34 рази, хлориди – 21 раз.

З метою поліпшення ситуації, що склалася 2015 року виготовлено проектно-кошторисну документацію реконструкції очисних споруд у смт Ольшанське. 2016 року з метою проведення реконструкції Ольшанських очисних споруд Ольшанською селищною радою профінансовано інформаційно-консультативні послуги з реконструкції очисних споруд в розмірі 31,592 тис. грн. 2018 року здійснено коригування проектно - кошторисної документації щодо реконструкції каналізаційних очисних споруд смт Ольшанське (профінансовано на суму 135,29 тис. грн.) Через брак фінансування протягом 2019-2021 років заходи з реконструкції каналізаційних очисних споруд не впроваджувались.

Неефективно працюють введені в експлуатацію 2006 року каналізаційні очисні споруди м. Баштанка Баштанського району, які експлуатуються **КП «Міськводоканал».**

Проектна потужність І черги очисних споруд каналізації становить 1,0 тис. м^3/добу, фактична – 1,1 тис. м^3/добу. Очистка стоків – біологічна. Очисні споруди складаються з 4-х відстійників площею 2000 м^2 і каскаду із 2-х біоінженерних споруд площею 1,6 га.

Згідно зі звітом про використання води за формою 2-ТП (водгосп), протягом 2021 року підприємством скинуто до р. Інгул 326 тис. м^3 зворотних вод, з яких об’єм недостатньо очищених стічних вод склав - 266 тис. м^3 (табл. 4.2.2.1)

На відміну від попередніх років у складі скиду зворотних вод комунального підприємства відсутні об’єми скиду забруднених вод без очистки. За рахунок рясних опадів 2021 року було промито підвідний канал відстійника очисних споруд водопроводу, в якому збирається річна вода перед надходженням на очистку з наступною подачею у систему водопостачання міста. Таким чином, 2021 року забруднені стоки до р. Інгул були скинуті тільки від очисних споруд каналізації м. Баштанка.

Заходи щодо покращення роботи очисних споруд м. Баштанка 2021 року не здійснювались.

До очисних споруд області, робота яких визнана неефективною, належать очисні споруди м. Очакова, які розташовані біля с. Чорноморка Миколаївського району і експлуатуються **КП «Очаківської міської ради «Очаків-Сервіс»**.

2021 року, відповідно до звіту про використання води за формою 2-ТП (водгосп) річна, зазначеним комунальним підприємством до вод Чорного моря скинуто 263 тис. м^3 недостатньо очищених стічних вод.

Очисні споруди м. Очаків мають проектну потужність - 22,0 тис. м^3/добу при фактичному навантажені – 0,72 тис. м^3/добу. Метод очистки стоків – біологічний. Основні стадії очистки складаються з коагуляції, відстоювання, фільтрування (швидкі фільтри) та знезаражування рідким хлором.

2014 року з метою запобігання забрудненню Чорного моря через скид недостатньо очищених стоків м. Очакова, ТОВ «Дніпроводпроект» (м. Дніпро), на замовлення Очаківської міської ради, розроблений проект модернізації очисних споруд. Роботи з реконструкції не проводились через відсутність фінансування. Кошти виділяються лише для здійснення поточного ремонту, на здійснення якого 2021 року виділено 0,11 тис. грн з власних коштів комунального підприємства.

Збудовані 1967 року очисні споруди каналізації м. Первомайська морально та фізично застарілі і вимагають реконструкції, експлуатаційне підприємство – **КП «Первомайський міський водоканал»**. Очисні споруди м. Первомайська розташовані на відстані 10 км від міста і займають площу 22,5 га, проектна потужність становить 30,0 тис. м^3/добу, фактичне навантаження – 5,2 тис. м^3/добу.

Основною стадією очистки є відстоювання попередньо очищених механічними засобами стоків у системі біоставків з наступним скидом до р. Південний Буг.

Система водовідведення складається із самопливних каналізаційних мереж, напірних колекторів та каналізаційних насосних станцій. За десятки років експлуатації колекторів та каналізаційних насосних станцій обладнання практично не змінювалось, а споруди капітально не ремонтувались. Каналізаційні насосні станції потребують негайного ремонту з виконанням необхідних заходів для запобігання аварійних та техногенних ситуацій. Зношеність основних фондів очисних споруд каналізації становить 90%.

В межах реалізації Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2018-2020 роки, за рахунок фінансування з обласного цільового фонду охорони навколишнього середовища, на очисних спорудах м. Первомайськ: встановлено обладнання механічної очистки, повністю реконструйовані споруди пісколовок, приймальної, розподільчої камер та первісних розподільних відстійників. І, як результат протягом 2019-2020 років комунальне підприємство не здійснювало скид недостатньо очищених стоків.

2021 року, згідно з даними звітності за формою 2-ТП (водгосп) річна, обсяг скиду зворотних вод КП «Первомайський міський водоканал» до р. Південний Буг склав 1,952 млн м^3 (табл. 4.2.2.1). Якість стоків класифіковано, як

«нормативно очищені», тобто в межах нормативної якості, встановленої відповідно до дозвільної документації зі спецводокористування.

Заходи з реконструкції каналізаційних очисних споруд м. Первомайськ включено до складу Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021 - 2027 роки. Фінансування заходів протягом 2021 року не виділялось.

У м. Нова Одеса очистку стічних вод здійснює **комунальне підприємство «Прибузьке»**. Очисні споруду введені в експлуатацію в 2009 року. Проектна потужність очисних споруд каналізації становить 0,2 тис. м^3/добу, фактична – 0,147 тис. м^3/добу, метод очистки стоків – біологічний на камерах аерації. Після біологічної очистки стоки надходять до блоку знезараження (електроліз). Відпрацьований активний мул накопичується на спеціальних майданчиках.

Очисні споруди потребують реконструкції. Зворотні води, які скидаються КП «Прибузьке» класифікуються, як «недостатньо очищені».

2021 року, згідно зі статистичною формою 2 - ТП (водгосп) комунальним підприємством скинуто до р. Південний Буг 37,0 тис. м^3 забруднених стічних вод (табл. 4.2.2.1).

Протягом 2018-2019 років, переважно за рахунок місцевого бюджету, для покращення роботи станції повної біологічної очистки здійснено гідродинамічну очистку аеротенків, приймального резервуару, 400 м каналізаційної мережі по вулиці Кухарєва, внесено до аеротенків та відвідний канал біологічних препарат «Тамір», придбано новий аератор, 3 фекальні насоси, налагоджено роботу аераторів у автоматичному режимі, відновлена та переведена у автоматичний режим робота вентиляційної системи, з метою дотримання температурних умов та забезпечення ефективної роботи біологічної очистки встановлено автоматичне опалення. Протягом 2020-2021 років фінансування заходів щодо покращення роботи очисних споруд каналізації м. Нова Одеса не здійснювалось.

До каналізаційних очисних споруд, які стабільно працюють в області, віднесено ТОВ «Біологічні очисні споруди» (м.Вознесенськ), ВП «Южно-Українська АЕС» (цех водопровідно-каналізаційного господарства і теплових мереж), КП «Арбузинський ККП» та ЄСКП «Єланецьводопостач».

Очисні споруди м. Вознесенськ знаходяться на відстані 15 км від міста, біля села Ракове і експлуатуються ТОВ «Біологічні очисні споруди» (далі - ТОВ «БОС»).

Очисні споруди каналізації м. Вознесенськ мають потужність 8,5 тис м^3/добу та складаються з приймальної камери, 4-х пісковловлювачів, 10-ти освітлювачів, 3-х секцій аеротенків трьохкоридорних, 10-ти вторинних відстійників, 4-х контактних резервуарів, 4-х ступенів біологічних ставків, дамби. При очищенні стічних вод задіяно механічні та біологічні методи очистки. Після очистки стоки відводяться до р. Південний Буг.

Ефективність роботи ТОВ «БОС» відповідає нормативним показникам.

На підставі звіту за формою 2-ТП (водгосп) річна, 2021 року ТОВ «БОС» до р. Південний Буг скинуто очищених стоків в об’ємі 641,0 тис м^3.

У м. Южноукраїнськ ВП «Южно-Українська АЕС» (цех водопровідно-каналізаційного господарства і теплових мереж) має на балансі очисні споруди каналізації – комплекс споруд, які забезпечують механічну та біологічну очистку

стічних вод міста Южноукраїнська і об'єктів промислової зони атомної електростанції (I та II етапи очистки). Третій етап – знезараження очищених стічних вод і доочистка в біоставках. Після повної біологічної очистки вода перекачується в Ташлицьке водосховище (технічну водойму).

Проектна потужність очисних споруд становить 38,2 тис. м^3/добу, фактична – 32,6 тис. м^3/добу. Ефективність очистки стічних вод відповідає нормативним показникам. Скидання стічних вод здійснюється до Ташлицького водосховища – ставка-охолоджувача Южноукраїнської АЕС.

Очисні споруди смт Арбузинка, які експлуатуються комунальним підприємством «Арбузинський ККП», введені в експлуатацію 2012 року. Їх проектна потужність становить 0,3 тис. м^3/добу. Очистка стоків – біологічна (на автоматичному пристрої «Biotal-300BT»). ОСК складаються з наземної та підземної частин. Підземна частина – залізобетонна ємність, в якій розташовуються: приймальна камера; три реактори очистки стоків (SBR-I – III); мулова камера; біофільтр; резервуар чистої води; установка зневоднення мулу. Наземна частина: приміщення повітродувної, контрольний колодязь і оголовок (водорозподільний канал).

Стан ОСК, за даними управління житлово - комунального господарства Миколаївської облдержадміністрації, класифікується, як задовільний.

2021 року відповідно до звіту за формою 2-ТП (водгосп)річна комунальним підприємством «Арбузинський ККП» до р. Арбузинка скинуто нормативно очищених стічних вод в об'ємі 13,0 тис м^3

У смт Єланець очисні споруди знаходяться на балансі підприємства ЄСКП «Єланецьводопостач». ОСК експлуатуються з 1988 року. В 2011 року повторно введені в експлуатацію після реконструкції.

Проектна потужність очисних споруд каналізації становить 0,2 тис. м^3/добу, фактична – 0,043 тис. м^3/добу, очистка стоків – біологічна. Очисні споруди складаються з: 4-х відстійників, 4-х біоінженерних споруд (типу біоплато), напірного скидного колектора, майданчиків для складування осаду та мулу, пісколовки; колодязів з регуляторами рівнів та витрат, мережі подачі та відводу стічних вод. Стічні води після очищення накопичуються на біоплато.

За даними управління житлово - комунального господарства Миколаївської облдержадміністрації згадані очисні споруди знаходяться у задовільному стані .

Практично на всіх каналізаційних очисних спорудах застосовується класична двоступенева схема очищення стічних вод, це механічна і біологічна відповідно.

Згідно з результатами аналізу статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп) річна, 2021 року шість з десяти комунальних підприємств області здійснювали скид недостатньо очищених стічних вод до природних водних об'єктів області.

Загалом стан каналізаційних очисних споруд області не відповідає нормативним вимогам, їх виробнича потужність подекуди перевищує обсяги пропущеної через них стічної води, а застаріла технологія очистки стоків не дозволяє осягти нормативних показників якості. Більше 60 % споруд потребують реконструкції, удосконалення технологічного процесу, переобладнання тощо.

Практично на всіх очисних спорудах застосовується класична двоступенева схема очищення стічних вод, це механічна і біологічна відповідно.

Стосовно здійснення очищення стічних вод на промислових підприємствах області зазначаємо, що найбільша їх кількість зосереджена у м. Миколаєві, де скид господарсько-побутових та промислових стоків здійснюється переважно на міські очисні споруди (МКП «Миколаївводоканал»).

Одним із проблемних питань в галузі водокористування є необхідність впровадження на підприємствах молокопереробної галузі власних локальних очисних споруд предочистки.

З існуючих в області підприємств з переробки молочної сировини лише два підприємства мають власні очисні споруди:

ПАТ «Баштанський сирзавод» – локальні очисні споруди каналізації біологічного очищення зі скидом стоків до комунальної каналізаційної мережі;

ПАТ «Лакталіс - Україна» - локальні очисні споруди каналізації з предочистки перед скидом до міської каналізаційної системи.

Крім того, в області існує проблема очищення зливових вод перед їх скидом до природних водойм.

За даними управління, у містах області (м. Миколаїв, м. Южноукраїнськ, м. Новий Буг, м. Первомайськ, м. Вознесенськ) мережі зливової каналізації експлуатуюся без очисних споруд та оформлення відповідної дозвільної документації на скид стічних (зливових) вод.

Проблема забруднення вод в Миколаївській області додатково ускладняється через скид високомінералізованих шахтних вод Кривбасу до р. Інгулець.

Аварійний скид високомінералізованих шахтних вод гірничорудних підприємств Кривбасу втілився у планове щорічне забруднення вод р. Інгулець, екологічний стан якої створює загрозу не тільки зрошувальним угіддям, але і значно погіршує якість питної води в регіоні (особливо це стосується Снігурівського району де мешкає 41 тис. населення, які забезпечується водою з підземних джерел).

Кожен рік до р. Інгулець, яка є притокою Дніпра, скидаються близько 11 млн $м^3$ шахтних вод Кривбасу з мінералізацією до 4000 мг/л.

У зв’язку з чим, починаючи з 2010 року, перед початком та протягом зрошувального періоду, згідно з «Регламентом промивки русла та екологічного оздоровлення річки Інгулець, поліпшення якості води у Карачунівському водосховищі та на водозаборі Інгулецької зрошувальної системи» (далі – Регламент), додатково до технологічної промивки з метою витіснення солоної призми, проводиться оздоровча промивка русла річки Інгулець шляхом постійних скидів з Карачунівського водосховища прісної дніпровської води, що дає змогу покращити якість річкової води у зрошувальний період. Реалізація заходу відбувається за кошти підприємств – забруднювачів.

Обсяг подачі дніпровської води протягом 2011 – 2021 років становив:

2011 року – 121,8 млн $м^3$;

2012 року – 122,6 млн $м^3$;

2013 року – 125,2 млн $м^3$;

2014 року – 128,4 млн $м^3$;

2015 року – 135,0 млн м^3;
2016 року – 122,2 млн м^3;
2017 року – 121 млн м^3;
2018 року – 105,5 млн м^3;
2019 року – 115 млн м^3;
2020 року – 136 млн м^3;
2021 року - 123,1 млн м^3

2021 року екологічне оздоровлення р. Інгулець (промивання русла ріки дніпровською водою) виконувалось відповідно до Регламенту, затвердженого Держводагентством від 12.03.2021 року.

На підставі розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2020 року № 1670-р «Про запобігання виникненню аварійної ситуації на ставку-накопичувачу, розташованому на території Криворізького району Дніпропетровської області» фактичний обсяг скиду з б. Свистунова становив 6,0 млн м3, при запланованому 12,171 млн м3.

З Карачунівського водосховища для розбавлення високомінералізованих вод скинуто – 41,9 млн.м3.

З метою прийняття збалансованого рішення щодо існування господарської діяльності, яка пов'язана з використання вод р. Інгулець та збереження природної екосистеми водойми, 2021 року Мінекономіки спільно з Мінприродою розроблено План управління шахтними водами Кривбасу на період до 2026 року.

Після тривалого процесу обговорення та збору пропозицій План управління шахтними водами Кривбасу затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.12.2021 № 1802-р.

В межах цього Плану на 2022 рік (період січень-березень) передбачено заходи щодо розроблення та проведення оцінки впливу на довкілля Альтернативної схеми поводження з шахтними водами Кривбасу. Відповідальні за виконання – ДП «Кривбасшахтозакриття», ГС «Екологічна рада Криворіжжя» та гірничорудні підприємства, що здійснюють відведення шахтних вод до накопичувача у б. Свистунова Дніпропетровської області.

4.3. Сан поверхневих вод

4.3.1. Хімічний стан масивів поверхневих вод

На підставі Водного кодексу України державне управління водними ресурсами здійснюється за басейновим принципом.

Відповідно до ст. статті 13^{-1} Водного кодексу України на території України встановлено 9 районів річкових басейнів, в межах яких, для проведення моніторингу за станом природних вод виділяються окремі масиви поверхневих та підземних вод.

Згідно з Методикою визначення масивів поверхневих та підземних вод, що затверджена наказом Мінприроди від 14.01.19 № 4 та зареєстрована у Мін'юсті від 22.03.2019 №287/33258, масиви поверхневих вод є - поверхневими водними об'єктами або їх частинами, для яких встановлюються екологічні цілі та які використовуються для оцінки досягнення цих екологічних цілей.

Визначення масивів поверхневих вод є складовою аналізу характеристик району річкового басейну (далі - РРБ), здійснюється для точного опису стану поверхневих вод і ґрунтується на географічних та гідрологічних показниках, а також інформації щодо основних антропогенних впливів на кількісний та якісний стан поверхневих і підземних вод, економічному аналізі водокористування та результатах виконання програми державного моніторингу вод.

Стратегічною екологічною ціллю для всіх РРБ є досягнення/підтримання «доброго» екологічного та хімічного станів масивів поверхневих вод та «доброго» хімічного та кількісного станів масивів підземних вод. Для штучних масивів поверхневих вод (далі - ШМПВ) та істотно змінених масивів поверхневих вод (далі - ІЗМПВ) стратегічною екологічною ціллю є досягнення/підтримання «доброго» екологічного потенціалу та «доброго» хімічного стан.

Визначення масивів поверхневих вод здійснюється суб'єктами державного моніторингу вод, що встановлені Порядком здійснення державного моніторингу вод, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 року № 758 (далі – Порядок).

Відповідно до пункту 6 Порядку, суб'єктом моніторингу поверхневих вод є Держводагентство, на території Миколаївської області це - водогосподарська організація Регіональний офіс водних ресурсів у Миколаївській області (лабораторія моніторингу вод та ґрунтів).

Згідно з діючою програмою моніторингу, лабораторією зазначеної водогосподарської організації відбір проб води відбувається за 6 створами та за 39 показниками. У розрізі водних об'єктів точки відбору проб розташовані:

річка Південний Буг : питний водозабір с. Побузьке (Кіровоградська обл.), с. Олексіївка (питний водозабір м. Південно-Українськ), м. Вознесенськ (питний водозабір м. Вознесенськ);

річка Синюха: питний водозабір м. Первомайськ;

річка Інгул: Софіївське водосховище (питний водозабір м. Новий Буг), с. Отрадне (питний водозабір м. Баштанка)

Періодичність відбору проб – щомісяця та щокварталу.

Зведені дані досліджень за 2021 рік представлено у таблиці 4.3.1.1.

Результати наведених досліджень свідчать, що кисневий режим річок басейну Південного Бугу в області задовільний, жорсткість води середня, хоча мали місце разові незначні перевищення ГДК. Сухий залишок знаходиться у межах 428,42 – 1553,83 мг/дм^3. Поверхневі води Південно-Бузького басейну забруднені в основному органічними сполуками. Перевищення за сухим залишком та його складовими є наслідком високої мінералізації природних вод (притоки річки та підземні води).

4.3.2. Екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод

Географічне положення та рівень урбанізації обумовлює інтенсивність антропогенного навантаження на гідроекосистеми. Економіка прилеглих регіонів має вирішальне значення в процесах формування та динаміки внутрішньоводоймних процесів у поверхневих водах.

Проблема чистої води залишається доволі актуальною. Виходячи з необхідності збереження екологічної рівноваги ця проблема завжди була і залишається першочерговою на довготривалу перспективу.

Історія дослідження екосистем поверхневих вод свідчить про глобальність низки проблем, які тісно пов'язані між собою і мають важливу практичну складову. З одного боку це пов'язується з економікою прилеглого регіону, в першу чергу з потребами водного транспорту, енергетики, промислово-побутового комплексу та аграрного сектору. З другого – істотна біологічна продуктивність гідроекосистем обумовлює перспективи розвитку рибного господарства.

На території Миколаївської області водні об'єкти належать до трьох районів водних басейнів: річки Дніпро, річки Південний Буг та річок Причорномор'я.

Одним із індикаторів стану поверхневої водойми є різноманіття її гідробіоценозу.

В результаті інтенсивного гідробудівництва минулого століття суттєво змінилися умови існування гідробіонтів на всій протяжності таких річок, як Дніпро та Південний Буг.

Проблема особливості формування екосистеми природних водних об'єктів з трансформованим природним стоком завжди була доволі актуальною. Особливої значимості ці питання набули у другій половині минулого століття, яке ознаменувалося широким розмахом гідробудівництва на великих річках України.

Наслідком такого антропогенного втручання у природні процеси річок, стали кардинальні зміни абіотичних і, як наслідок, біотичних параметрів середовища існування гідробіонтів, не виключаючи риб. При цьому важливо відмітити, що процес трансформації річкової системи відбувався поступово і був дещо розтягнутим у часі і просторі по мірі введення в експлуатацію кожного з водосховищ, які будувались каскадно.

З огляду на попередній багаторічний досвід вивчення внутрішніх водойм різних регіонів країни, можна сформулювати наступну загальну послідовність становлення їх біологічного режиму під впливом трансформаційних процесів, які мають незворотній характер.

Гідрологічний режим зарегульованої та незарегульованої частин водотоку формується і визначається одночасно по мірі заповнення збудованого каскаду водосховищ і встановлення обґрунтованого технологічного режиму спрацювання рівня води в процесі її використання.

Формування фізико-хімічного режиму в загальних рисах завершується мінералізацією органічної речовини затоплених грунтово - рослинних субстратів створених водосховищ (терміни такого процесу звично тривають 1-2 роки) з подальшим її транспортуванням до незарегульованої гирлової системи, де також відбуваються відповідні зміни.

Таблиця 4.3.1.1 -Середньорічні концентрації забруднюючих речовин у контрольних створах водних об’єктів регіону господарського-побутового призначення за інформацією Регіонального офісу водних ресурсів у Миколаївській області 2021 року(мг/дм³)

Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей, мг/дм³																
	Завислі речовини	$БСК_5$/$БПК_п$	Мінералізація (сухий залишок)	Сульфати	Хлориди	Амоній сольовий	Нітрати	Нафтопродукти	ХСК	Розчинений кисень	Фосфати	Цинк	Марганець	Фториди	Залізо	Нітрити	Мідь
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
р.Синюха(л.притока р.П.Буг), 10 км,питний в/з м. Первомайськ, вище міста	4,90	2,08/2,77	623,67	91,20	55,68	0,11	3,24	0,01	26,97	9,79	0,38	0,043	0,059	-	0,151	0,02	0,003
237 км. смт. Побузьке р.П.Буг, питний водозабір	11,47	2,83/3,76	428,42	44,32	46,84	0,11	2,08	0,01	28,29	11,67	0,30	0,030	0,057	-	0,197	0,03	0,003
153 км, с. Олексіївка, питний в/з м. Южноукраїнськ	3,43	2,04/2,72	546,42	74,67	53,91	0,10	2,08	0,01	29,42	10,65	0,37	0,044	0,054	-	0,106	0,05	0,004
97 км, ,пит. в/з м.Вознесенськ 2 км до в'їзду в м. Вознесенськ по трасі з м. Миколаїв	4,90	1,91/2,54	619,50	117,92	62,88	0,08	1,94	0,01	24,90	10,71	0,46	0,037	0,032	-	0,107	0,02	0,003
163 км,Софіївське	15,77	2,80/3,72	1553,83	564,00	167,73	0,05	4,07	0,01	37,98	10,90	1,22	0,105	0,048	-	0,126	0,05	0,004

водосховище (питний водозабір м.Новий Буг) р.Інгул, с.Софіївка																	
р.Інгул,1030 км питний в/з м.Баштанка с. Отрадне	16,03	1,96/2,61	1552,08	606,93	178,36	0,08	3,64	0,01	33,61	10,74	1,06	0,033	0,051	-	0,131	0,04	0,003

На незарегульованих ділянках річкової системи зміни орієнтовані на зниження чисельності певних угруповань риб внаслідок погіршання умов відтворення через кардинальні зміни абіотичних факторів середовища, головним чином природного гідрологічного режиму трансформованої річкової системи. Така об'єктивна реальність суттєво впливає на абіотичні параметри середовища і є фоном для біотичних трансформацій, де гідробіологічний режим має велике значення.

Результати досліджень останніх років свідчать про розвиток фітопланктону у Бузькому лимані, який характеризується порівняно високими показниками біомаси та чисельності, а його видовий склад складається з 5-7 систематичних груп водоростей. Якісна структура фітопланктону залежить від взаємовпливу прісноводного стоку Південного Бугу. Наслідком таких надходжень, які обумовлені більшою мірою впливом згінно-нагінних явищ, є проникнення морських форм планктонних водоростей, переважно з групи діатомових. В свою чергу, при суттєвих згонах прісної води відбувається закономірне збагачення видового складу за рахунок прісноводних форм синьо-зелених та зелених водоростей.

Основу чисельності фітопланктону, як у Бузькому лимані, так і у пониззі Південного Бугу формує група синьо-зелених водоростей. Встановлено, що у Південному Бузі їх частка знаходиться на рівні 88,7-90,1%.

Протягом останні років спостерігається тенденція до збільшення періоду «цвітіння» вод переважно в межах міської акваторії Бузького лиману.

Це явище, насамперед, обумовлене підвищенням температурного режиму в осінній період та наявністю забрудненого стоку, який надходить до вод Бузького лиману через недостаню ефективність очистки каналізаційних стічних вод та дощового стоку м. Миколаєва.

Зоопланктон Бузької системи представлений комплексом з коловерток та ракоподібних, де головними є гіллястовусі та веслоногі, які відіграють значну роль у живленні молодших та старших вікових груп цінних промислових видів риб. Біомаса і якісна структура зоопланктону суттєво впливає на формування чисельності поповнення промислових стад риб регіону, що в свою чергу обумовлює рентабельність промислового рибальства.

Зообентос Бузької системи представлений олігохетами, хірономідами, ракоподібними та молюсками. Серед олігохет найбільшою чисельністю представлені родини *Naididai* та *Tubificidae*, а у хірономід – *Chironominae*. Ракоподібні представлені в основному амфіподами, де домінуюче положення займають *Gammaridae*. Значимість *Cumacea* та *Corophiidae* є невисокою. Інші групи таксономічно менш різноманітні.

Дослідження зоопланктону р. Південний Буг та Олександрівського водосховища проведені у 1989–1990, 1993, 2009 та 2020 роках показали, що видовий склад зоопланктону впродовж цього періоду не зазнав помітних змін. Загальний рівень розвитку залишився невисоким.

Можна також зазначити, що після зарегулювання, у донній фауні пониззя Південного Бугу відбулись істотні зміни, які виражаються в помітній зміні домінуючого комплексу на молюсково-олігохетний, зменшенні видового

багатства, різноманіття угруповань та спрощенні структури домінування — різноманіття.

За даними спостережень 2010–2020 рр. у верхній течії Південного Бугу мешкають сазан, лящ, карась, лин, плоскирка, плітка, краснопірка, головень, верховодка, пічкур, вівсянка, гірчак, щука, окунь, йорж, щипівка, в'юн, бички. У середній течії, крім зазначених риб, трапляються також марена, білизна, підуст, судак, сом та минь. У нижній течії рибне населення поповнюється вирезубом, який останнім часом зустрічається дуже рідко. З Дніпровсько-Бузького лиману та Чорного моря сюди заходять деякі прохідні й напівпрохідні риби — білуга, осетер, севрюга, тюлька, оселедець, пузанок, тарань, шемая, рибець, чехоня, вугор, судак морський, перкаріна і деякі інші. Однак вище с. Олександрівки вони не піднімаються через наявність греблі.

Другою за величиною на території області є р. Інгул (притока р. Південний Буг), протяжність якої на території області становить 179 км.

Відповідно до даних Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена Академії Наук України, ступінь порушеності заплави Інгула становить близько 85%, ступінь порушеності русла – 60%. Проте основа природньої екосистеми зберіглася. Зберігся і генофонд флори і фауни. Так, тільки риб, в цілому по всіх розрізах, констатовано 19 видів. Залишилася і значна здатність біоценозів до самовідновлення.

Аналіз гідробіологічного режиму найбільших водних об'єктів області показав, що відносно високі показники залишкових біомас фітопланктону, зоопланктону та «м'якого» зообентосу вказують на існування у водоймі досить потужного потенціалу кормового ресурсу, який за нашого часу аборигенною іхтіофауною використовується не достатньою мірою. Це є гарною передумовою для збільшення чисельності відповідних представників промислової іхтіофауни, які б могли ефективно використовувати надлишковий кормовий потенціал водойми.

Але ж разом з тим, спостерігаються значні зміни у видовому різноманітті аборигенної іхтіофауни, її чисельність помітно зменшилась. Це свідчить про наявність істотних зміни у природній екосистемі поверхневих вод області. Збільшення процентного відношення солоних за якістю вод, зарегульованість стоку, зменшення водності через погодні умови - все перелічене в комплексі впливає на якість водних об'єктів, зменшує кількість прісноводних поверхневих джерел.

На території області налічується 279 малих річок загальною довжиною 4348,388 км.

Малі річки – один із важливих компонентів природного середовища, вони мають велике значення у житті та господарській діяльності людей. Їхні водні ресурси є складовою частиною загальних водних ресурсів і часто бувають основним, а інколи і єдиним джерелом місцевого водозабезпечення, що визначає розвиток і розміщення місцевих водокористувачів.

Малі водотоки і річки формують водні ресурси, гідрохімічний склад та якість води середніх і великих річок.

Найбільшою проблемою малих річок області є надмірне розорення їх водозабірних територій. Внаслідок чого змінюється їх водний режим та гідрографія річкової мережі.

Гідрологічні умови малих річок особливо погіршуються під час літніх злив, коли разом з дощовими водами до річок попадають величезні маси змитого ґрунту і вони перетворюються на будні потоки. Мули пригнічуюче діють на вищу рослинність і на коловодних тварин та рибне населення.

Піщані, піщано-галечні та піщано-черепашкові біотопи, звичайно характерні для степових річок Миколаївщини, як і зони заростей вищої водної рослинності – все зараз занесене мулом. Аналіз гідробіологічних проб свідчить про надзвичайну збідненість рослинних і тваринних ценозів. Раніше такі багаті в фауністичному відношенні малі річки Миколаївщини зараз вражають бідністю видового складу, де зустрічаються тепер тільки дуже витривалі організми – синьозелені водорості, нематоди, олігохети, легеневі молюски, жуки, клопи та личинки двокрилих. Рибне населення в основному представлене такими видами, як пучкур, триголкова колючка та срібний карась.

Негативним фактором, який значно впливає на стан малих та середніх річок Миколаївщини, є значна їх зарегулюваність через створення великої кількості ставків. Швидкість течії в цих запрудах часто близька до нулевої, що спричиняє розвиток процесів евтрофування. До того ж, внаслідок величезного випаровування з водного дзеркала ставків, річки стають маловодними, відмічається пересихання та збільшення мінералізації води.

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

Лабораторіями ДУ «Миколаївський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» протягом 2021 року відібрано з об’єктів централізованого господарсько –питного водопостачання 3134 проби питної води з них досліджено за:

санітарно-хімічними показниками 1202 проби, з яких 700 проб (58,2%) не відповідали нормативам за показниками: загальна жорсткість, сухий залишок, хлориди, сульфати;

мікробіологічним показникам 1932 проби, з них 256 проб (13,3%) не відповідали нормативам за вмістом ентерококів та коліформ.

На радіоактивні речовини досліджено 9 проб питної води, всі відповідали гігієнічним нормативам.

З поверхневих джерел, вода з яких використовується для централізованого господарсько-питного водопостачання, досліджено 32 проби води за мікробіологічними та 68 проб за санітарно-хімічними показниками, з них відповідно 3 (9,4%) та 19 (27,9%) проб не відповідали встановленим нормативам.

З підземних джерел водопостачання досліджено 229 проб за мікробіологічними показниками та 191 проба за санітарно–хімічними показниками, з них відповідно 73 (31,9%) проби та 148 (77,5%) проб не відповідали встановленим нормативам.

З децентралізованих джерел водопостачання досліджено 75 проб за мікробіологічними та 150 проб за санітарно-хімічними показниками, з них відповідно 96(57,4%) та 45 (60,0%) проб не відповідали встановленим нормативам.

2021 року із річки Інгулець досліджено 4 проби за санітарно-хімічними показниками, всі з них не відповідали гігієнічним нормативам. Для дослідження якості інгулецької води за мікробіологічними показниками відібрано 2 проби, з яких 1(50%) не відповідала нормативним вимогам.

Епідемічних ускладнень, пов'язаних із вживанням питної води та під час користування водоймами, впродовж 2021 року в області не зареєстровано.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

2021 року відбір проб води з поверхневих водойм області для визначення вмісту радіонуклідів цезію-137 та стронцію-90 виконувався гідрометслужбою України.

Таблиця 4.3.4.1 - Результати аналізів проб води відібраних Миколаївським обласним центром з гідрометеорології протягом 2021 року

Водний об'єкт - місце відбору проби	Дата відбору	Концентрація, Бк/м^3			
		Цезій-137 (^{137}Cs)			Стронцій-90
		завись	розчин	загальний	
1	2	3	4	5	6
р. Південний Буг – м. Миколаїв	04.01	0,3	0,6	0,9	5,4
	01.02	0,3	0,7	1,0	4,2
	03.03	0,5	0,8	1,3	5,8
	05.04	0,4	0,4	0,8	5,1
	06.05	0,6	0,7	1,3	5,9
	03.06	0,4	4,4	4,8	4,3
	05.08	0,3	0,6	0,9	6,1
	14.09	0,9	2,6	3,5	5,5
	06.10	0,5	2,8	3,3	3,8
	02.11	0,3	1,2	1,5	3,8
	01.12	0,3	0,5	0,8	4,7
	15.12	0,2	0,3	0,5	7,5
Мінімум		0,3	0,4	0,8	3,8
Максимум		0,9	4,4	4,8	6,1
Середнє		0,44	1,38	1,82	4,9
	06.01	0,4	2,1	2,5	8,8

Дніпро-Бузький лиман (район м. Очаків)	08.04	0,5	0,8	1,3	9,5
	06.07	1,0	5,1	6,1	8,7
	11.10	0,5	1,6	2,1	7,4
Мінімум		0,4	0,8	1,3	7,4
Максимум		1,0	5,1	6,1	9,5
Середнє		0,6	2,4	3,0	8,6

За державними гігієнічними нормативами «Допустимі рівні вмісту радіонуклідів цезію-137 та стронцію-90 у продуктах харчування та питній воді» (ДР-2006), що затверджені наказом Мінохорони здоров'я України від 03.05.2006 та зареєстровані в Мін'юсті України від 17.07.2006 за № 845/12719, вміст радіонуклідів цезію-137 і стронцію-90 у водах питних не повинен перевищувати 2 Бк/дм^3 (54 пКі/дм^3)

Отримані 2021 року результати досліджень радіонуклідного складу води поверхневих водоймищ області свідчать про те, що активність радіонуклідів цезію-137 і стронцію-90 в водоймищах області знаходиться значно нижче допустимих рівнів визначених ДР-2006.

4.4. Екологічний стан морських вод

Територіально Миколаївська область належить до басейну Чорного моря.

Південь області омивається водами Чорного моря (західніше Очакова) та Дніпровсько-Бузького лиману, що утворився внаслідок трансгресії морських вод Чорного моря у нижній течії Дніпра та Південного Бугу. З Чорним морем лиман з'єднується протокою 3,6 км завширшки (між Очаківським мисом та Кінбурнською косою). Південне узбережжя лиману (Кінбурнська коса) має низькі, піщані береги, тоді як північне – здебільшого, високі (до 20 – 35 м) уривисті береги, складені з глинисто-піщаних порід, а на окремих ділянках зустрічаються піщано - мушлеві коси. Дно біля кіс піщане, на глибині вкрите суглинисто-піщаними мулами. Середня солоність води Дніпровсько-Бузького лиману становить 3,6 ‰.

Чорне море займає глибоку тектонічну западину з переважними глибинами близько 2000 м і максимальною глибиною 2245 м. Західніше Очакова морське узбережжя характеризується лиманним типом узбережжя, з ділянками урвистих берегів, на яких розвиваються інтенсивні абразійно – зсувні процеси. Вглиб суходолу на цій ділянці вдаються відділені від моря піщаними пересипами Березанський та Тилігульський лимани, які мають як природоохоронне, так і рекреаційно-оздоровче значення. Береги цієї частини Чорного моря складають гірські породи 4-5 класів стійкості до ерозії (супіски, суглинки, глей, піски, черепашкові відкладення), що створює умови для розвитку значних швидкостей ерозії як надводної, так і підводної частин берегової лінії, що обумовлює комбінацію акумулятивних і ерозійних ділянок.

Перелік лиманів, які розташовані на території Миколаївської області наведено у таблиці 4.5.1

Безпосередньо побережжя Чорного моря належить до територій Очаківського та Березанського районів, і використовується для забезпечення рекреації.

Серед підприємств, що здійснюють скидання недостатньо очищених вод до Бузького лиману найбільшим підприємством – забруднювачем є МКП «Миколаївводоканал», стан очисних споруд якого є задовільним і таким, що потребує реконструкції.

Скид недостатньо очищених стоків до Чорного моря здійснюється від каналізаційних очисних споруд КП Очаківської міської ради «Очаків-Сервіс». Згадані очисні споруди розташовані у с. Чорноморка Очаківського району і введені в експлуатацію 1991 року з проектною потужністю 7665,0 тис.м^3/рік потужність 22,0 тис. м^3/добу.

У зв'язку з невідповідністю проектної потужності та фактичного обсягу надходження стоків на очищення очисні споруди потребують реконструкції.

Проблема забруднення Чорноморського узбережжя ускладняється відсутністю у Коблево – Рибаківській зоні системи централізованого водовідведення. Каналізаційні стоки баз відпочинку накопичуються у вигрібних ямах, що безпосередньо впливає на стан підземних вод, які є однією зі складових водного балансу Чорного моря. Частково стоки Коблево - Рибаківської зони відпочинку надходять на очищення до очисних споруд каналізації у с. Лугове, які експлуатуються КП ДОЗ «Причорномор'є».

Біологічні очисні споруди у с. Лугове побудовані у 1984 році у складі двох блоків окислення. Після реконструкції 2001 року обладнання одного блоку окислення демонтовано і потужність очистки зменшилась у 2 рази і склала 2,4 тис. м^3/добу. Система очистки стоків не передбачає скид до поверхневих водойм, стоки накопичуються у спеціально створеному ставку-накопичувачу.

За даними комунального підприємства очисні споруди працюють ефективно при навантаженні 2,2 тис. м^3/добу. Максимальне навантаження очисних споруд відбувається у курортний сезон (червень – серпень).

Враховуючи інтенсивність розвитку будівництва у Коблево-Рибаківській зоні очисні споруди КП ДОЗ «Причорномор'є» потребують реконструкції з врахуванням збільшення потужностей.

4.5. Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів

Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки визначено у статті 16 Конституції України, згідно з якою обов'язком держави є - забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу. Державна політика у сфері екології, як і будь якій іншій сфері базується на системі законодавства, актів та нормативів.

У сфері охорони, використання та відтворення водних ресурсів основними документами на рівні законодавства є Закон України «Про охорону

навколишнього середовища» та Водний кодекс України. Саме цими документами регламентуються основи державної політики з охорони вод.

Відповідно до статті 13 Водного кодексу України, державне управління в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів здійснюється за комплексним принципом інтегрованого управління водними ресурсами, згідно з районами річкових басейнів.

На підставі статті 13^{-1} Водного кодексу України на території України встановлено 9 районів річкових басейнів:

район басейну річки Дніпро;
район басейну річки Дністер;
район басейну річки Дунай;
район басейну річки Південний Буг;
район басейну річки Дон;
район басейну річки Вісла;
район басейну річок Криму;
район басейну річок Причорномор'я;
район басейну річок Приазов'я.

Основні цілі, які повинні бути досягнені у сфері державного управління водними ресурсами це - подолання наявних водно-екологічних загроз в країні, створення сприятливих умов для сталого, екологічно безпечного водокористування, відтворення та охорону всіх водних ресурсів на території країни з урахуванням їх транскордонного значення, а також водних екосистем.

Для досягнення зазначеного в Україні проводиться реформування державного управління у галузі охорони, використання та відтворення водних ресурсів, за такими напрямками:

підготовка Стратегії водної політики України;
підготовка Національної морської стратегії;
формування правових засад здійснення державного моніторингу вод;
наближення до законодавства ЄС. Підготовка перших Планів управління річковими басейнами.

В результаті проведення реформи очікується:

забезпечення державою необхідної кількості водних ресурсів належної якості для відновлення, оздоровлення й безперервного розвитку водних та навколоводних екосистем, що буде гарантією стійкого й збалансованого задоволення потреб людини у безпечній питній воді, санітарії та стане основою сталого соціального та економічного розвитку країни;

досягнення «доброго» стану водних об'єктів України; запровадження державою інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом та належного екологічного врядування в районах річкових басейнів з метою відновлення й сталого розвитку водо-ресурсного потенціалу України та природних водних екосистем.

На регіональному рівні, з метою проведення комплексної оцінки екологічного стану басейнів річок області та розроблення дієвих заходів щодо раціонального використання і охорони вод, відповідно до постанови Кабінету

Таблиця 4.4.1. - Перелік лиманів, які розташовані на території Миколаївської області

№ п/п	Найменування лиману	Куди впадає	Місце розташування		Довжина, км	Ширина, км	Площа, км^2	Глибина, м		Ступінь мінералізації	Тип
			область	район				середня	макси-мальна		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Березанський	Чорне море	Миколаївська	Березанський, Очаківський	26,0	4,0	60,0	3,0	15,0	Солонуватий	Відкритий
2	Бейкуський	Березанський лиман	Миколаївська	Очаківський	3,5	0,2 – 1,0	2,5	1,0		Солонуватий	Відкритий
3	Бузький	Дніпровсько – Бузький лиман	Миколаївська	В межі міста Миколаїв, Очаківський, Вітовський	47,0	11,0	162,0		12,0	Солонуватий	Відкритий
4	Дніпровсько – Бузький	Чорне море	Миколаївська, Херсонська	Очаківський (Миколаївська обл.), Білозерський (Херсонська обл.), Голопристанський (Херсонська обл.)	55,0	16,0	800,0	3,5 – 4,0	5,0	Солонуватий	Відкритий
5	Карабуш (Карабаш): – західна частина		Миколаївська	Березанський	1,0	0,25			1,0		Закритий
	– східна частина				2,0	0,7			1,0		
6	Тилігульський	Чорне море	Миколаївська, Одеська	Березанський (Миколаївська обл.), Березівський (Одеська обл.), комінтернівський (Одеська обл.)	до 80,0	3,5	150 –170	3,0	21,0	Солоний	Закритий
7	Сосицький	Березанський лиман	Миколаївська	Березанський	10,0	1,5	12				Відкритий

Міністрів України від 14.04.1997 № 347, проводиться робота з паспортизації водойм.

За 2021 рік в області виготовлено 14 паспортів в яких врахована інформація щодо 73 річок та балок довжиною більш 10 км.

Таблиця 4.5.1- Основні відомості паспортизованих річок області

п/п	назва паспорту (основної річки)	довжина основної річки, км		притоки		кількість паспортизованих річок, шт.	загальна довжина паспортизованих річок / по області
		загальна	по області	кількість шт.	загальна довжина/по області, км		
Басейн річки Південний Буг							
1	р. Велика Корабельна	50,6	40,0	2	43,3/33,2	3	93,9/73,2
2	р. Бакшала	85,5	85,5	4	75,1/75,1	5	160,6/160,6
3	р. Чертала	60,6	60,6	2	22,2/22,2	3	82,8/82,8
4	р. Мертвовод	114,0	92,0	7	192,3/190,3	8	306,3/282,3
5	р. Гнилий Єланец	105,5	76,0	10	298,3/185,6	11	403,8/261,6
6	р. Сухий Єланец	68,5	68,5	5	66,1/66,1	6	134,6/134,6
7	р. Громоклея	110,8	70,0	12	286,8/240,5	13	397,6/310,5
8	р. Стовбова	31,8	9,0	-	-	1	31,8/9,0
9	р. Кодима	149,0	59,0	9	188/-	10	337/59
Разом		627,3	501,6	42	984,1/813,0	50	1948,4/ 1373,6
Басейн р. нижнього Дніпра							
10	р. Вісунь	208,7	195,0	15	613,0/551,7	16	821,7/746,7
11	р. Верьовчина	115,0	74,0	1	32,0/27,0	2	147,0/101,0
12	б. Белозерка	88,6	53,6	2	31,9/31,9	3	120,5/85,5
13	б. Тягинка	54,4	8,0	-	-	1	54,4/8,0
14	б. Найденова	41,2	14,5	-	-	1	41,2/14,5
Разом		507,9	345,1	18	676,9/610,6	23	1184,8 /955,7
Всього: 14 паспортів		1135,2	846,7	60	1571/1428	73	3133,2/ 2329,3

На підставі результатів роботи з паспортизації річок області, Регіональним офісом водних ресурсів у Миколаївській області складено перелік малих річок, які потребують впровадження заходів щодо відновлення їх природної водності та поліпшення санітарно-епідеміологічного стану.

До таких річок належать: р. Сосик, р.Березань, р. Громоклея, р. Гнилий Єланець, р. Сухий Єланець, р.Арбузинка, р. Секретарка, р. Бульбока, р. Мала Корабельна, р. Велика Корабельна, р. Малий Ташлик, р. Чертала, р. Веревчина, р. Добра, р. Сольона, р. Кільчень, р. Царега і р. Бакшала.

Нагальна потреба у першочерговій розчистки русла існує для малих річок Сосик, Березань, Гнилий Єланець, Секретарка і Бакшала.

З метою вирішення цієї проблеми і отримання фінансування в межах реалізації Державної бюджетної програми КПКВ 2407070 «Захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь», щорічно, за погодженням з Миколаївською облдержадміністрацією, Регіональним офісом водних ресурсів у Миколаївській області подаються до Держводагентства пропозиції заходів щодо розчищення русел малих річок області та проведення необхідного ремонту гідротехнічних споруд. З 2011 року фінансування, згідно з вказаною бюджетною програмою, на відновлення малих річок Миколаївської області не виділялось.

На регіональному рівні в межах реалізації Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2018 - 2020 роки та Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки, виконано захід щодо збереження малих річок, а саме річки Сосик, розташованої на території Миколаївського району Миколаївської області.

Вперше за більш, ніж 8 років в Миколаївській області проведено розчистку річки (у 2013 – розчистка середньої річки Синюха). 2021 року відновлено водність малої річки Сосик, яка впадає в Березанський лиман, в межах смт Березанка: розчищено русло річки на відстані 1,5 км від мулу та очерету, сформовано берегові схили, проведено благоустрій берегової зони, висаджено траву та дерева.

Крім того, в області існує Програма розвитку водного господарства Миколаївської області на 2019 – 2021 роки, в межах якої передбачено проведення комплексу заходів, спрямованих на розчищення русел малих річок та підтримання сприятливого гідрологічного режиму і їх санітарного стану. Загальна вартість реалізації запланованих заходів становить 85,0 млн грн. Фінансування заходів в період 2019-2021 роки не виділялось.

Реалізація заходів щодо підвищення ефективності роботи каналізаційних очисних споруд, 2021 року в області фінансувались за рахунок місцевих бюджетів, власних коштів комунальних підприємств та фінансової угоди МКП «Миколаївводоканал» з Європейським інвестиційним банком.

Таким чином, протягом 2021 року в області:

виконано реконструкцію двох самопливних каналізаційних колекторів в м. Миколаїв та заміну двох насосів для перекачування стоків на Галіцинівські очисні споруди МКП «Миколаївводоканал». Фінансування реалізації склало 11331 тис. грн. – кредитні кошти Європейського інвестиційного банку та 2 555 тис. грн. власні кошти МКП «Миколаївводоканал»;

для покращення роботи ЄСКП «Єланецьводопостач» (смт Єланець Вознесенський район): за власні кошти комунального підприємства в розмірі 71,7 тис. грн: здійснено ремонт насосного обладнання «Зеніт» та «Гідротех», придбано піднімально-транспортувальне обладнання «Тальфер», проведено очистку КНС приймальних камер; за кошти місцевого бюджету (Єланецької селищної ТГ) на суму 188,0 тис. грн: придбано гідродинамічний апарат та станцію керування рівнем води «Каскад»;

для покращення роботи каналізаційних очисних споруд м. Южноукраїнськ ВП ЮУАЕС профінансовано в об’ємі 984,5 тис. грн заміну дренажної системи

АФТ (модифікації АПМ-ТФ-115) та технічне переоснащення очисних споруд і лабораторії водовідведення.

5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

5.1.1. Загальна характеристика

Різноманіття природних умов Миколаївщини зумовило багатство її тваринного світу. Тут мешкає приблизно 50 тис. видів тварин, більшість з них - дрібні безхребетні. Протягом ХХ ст. і до цього часу з хребетних спостерігали приблизно таку кількість видів: ссавців - 65, птахів - 280, земноводних - 11, плазунів - 12, риб –100.

На території області гніздиться майже 150 видів птахів. Іхтіофауна включає як прісноводні, так і солоноводні (морські) види. Найбільшим різноманіттям риби та інших водних живих ресурсів характеризуються приморські райони включно з лиманами.

В області мешкає приблизно 130 видів хребетних тварин, які занесені до Червоної книги України, у т.ч.: 30 видів ссавців, 72 види птахів, 1 вид земноводних, 6 видів плазунів, 21 вид риб.

На північному заході області проходить межа між Лісостепом та Степом, яка розділяє і флористичні області - Європейську та Паннонсько-Причорноморсько-Прикаспійську, а також геоботанічні - Європейсько-Сибірську лісостепову та Європейсько-Азійську степову області.

На Миколаївщині зростає 54 види рослин, занесених до Червоної книги України, наприклад, такі: волошки короткоголова, перлиста, білоперлинна, первинноперлинна, тюльпани бузький, Шренка, підсніжник Ельвеза, півники понтичні, 11 видів ковил та ін.

Область належить до Східно-Європейської рівнинної країни. На її території у межах 8 ландшафтних областей виділено 17 ландшафтних районів. Є ландшафтні комплекси класу рівнинних ландшафтів двох типів: лісостепових та степових з підтипами - північностепові, середньостепові, південностепові.

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Сучасна структура земельного фонду Миколаївщини свідчить про високе антропогенне навантаження. Земельний фонд області становить 2458,50 тис. га, у т.ч. 2006,00 тис. га сільськогосподарських угідь (81,6 %), з них 1699,20 га ріллі (69,12 %). Частка угідь, збережених у природному стані, є мінімальною.

Іншими чинниками, що впливають або можуть впливати на структурні елементи екомережі, біо- та ландшафтне різноманіття області є такі:

розвиток гідроенергетики;

зменшення водності та замулення річок;

збільшення рекреаційного навантаження на території особливого природоохоронного значення;

браконьєрство, турбування тварин у сезон тиші;

засмічення територій;

вирубка полезахисних смуг;

освоєння нових родовищ корисних копалин;

перевипас малої рогатої худоби на ділянках з природною рослинністю тощо.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

2021 року здійснювалися системні комплексні роботи в частині збереження та сталого використання біотичного та ландшафтного різноманіття, рослинного і тваринного світів а також рідкісних та зникаючих видів, занесених до охоронних списків.

21 грудня 2021 року Миколаївською обласною радою прийнято рішення «Про затвердження Переліку видів рослин, які підлягають особливій охороні на території Миколаївської області, та Положення про нього». Попередній перелік був укладений до проголошення незалежності України у 1990 році і застарів. Таким чином, Миколаївщина має найбільш актуальний в Україні перелік видів рослин, які підлягають особливій охороні на території області. До нього за результатами наукових досліджень включено 156 видів рослин.

В рамках втілення заходів Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2018-2020 роки було проведено інвентаризацію перспективних територій та об’єктів природно-заповідного фонду Первомайського району Миколаївської області. В ході інвентаризації визначено 16 перспективних для заповідання територій, в тому числі 12 ландшафтних заказників місцевого значення, 1 геологічну та 3 ботанічні пам’ятки природи місцевого значення.

Проведено натурні обстеження пропонованих для заповідання територій, складено переліки рідкісних та зникаючих видів, поширених на зазначених територіях та занесених до Червоної книги України, планово-картографічні матеріали. Надано рекомендації щодо статусу та категорії заповідності перспективних об’єктів.

Також надано пропозиції щодо розширення національного природного парку «Бузький Гард».

5.1.4. Формування національної екомережі

Комплексні дослідження щодо формування екомережі на території Миколаївської області були розпочаті наприкінці 90-х років XX ст. науковими співробітники відділу охорони хребетних тварин Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена. На виконання Обласної програми охорони довкілля та раціонального природокористування на 2000-2010 рр. південною філією Інституту екології НЕЦ України виконано захід “Формування екологічної мережі Миколаївської області” (2002-2004 рр.). Результати досліджень стали основою для підготовки Цільової програми розвитку екологічної мережі на

період до 2015 року (дію продовжено до 2018 року), яку затверджено рішенням Миколаївської обласної ради від 24.06.2011 № 4.

Виконано захід програми «Розробка схеми регіональної екологічної мережі Миколаївської області» (2016-2017 рр.). Підготовлено схему екомережі, первинний перелік та базу даних територій та об'єктів екомережі. Освоєно 224,25 тис. грн. Наразі, заходи щодо розбудови екомережі інтегровані в Комплексну програму охорони довкілля Миколаївської області на 2018-2020 роки, затверджену рішенням обласної ради від 21.12.2017 № 22.

Первинна схема екомережі включає 146 територій та об'єктів. Її структура така: ключові території - 106, з них: 10 – загальнодержавного, 96 - місцевого значення; сполучні території - 35, з них: 4 – загальнодержавного, 31 - місцевого значення; буферні території - 5, всі вони загальнодержавного значення.

Ключовими територіями загальнодержавного значення з найбільшою концентрацією біотичного та ландшафтного різноманіття є Бузький, Петропавлівський та Актівський каньйони, заповідні урочища «Василева пасіка» та «Лабіринт», ділянки природного заповідника «Єланецький степ» та «Михайлівський степ», Кінбурнський півострів, Острови Довгий та Круглий, Тилігульський лиман і його узбережжя, Капустяна балка, озеро Солонець-Тузли, Христофорівські плавні та ін. Ключові території місцевого значення представлені об'єктами природно-заповідного фонду, ділянками зі збереженими природними комплексами, що потребують заповідання або встановлення обмежень у їх використанні.

Територією області проходять 4 екокоридори загальнодержавного значення: Південноукраїнський, Прибережно-морський, Бузький, Дніпровський. Вони забезпечують основні комунікативні функції екомережі Миколаївщини з іншими регіональними екомережами Одещини, Кіровоградщини, Дніпропетровщини, Херсонщини.

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

Протягом року вживалися заходи щодо сприяння забезпеченню належному рівню захисту в галузі безпечної передачі, обробки і використання генетично модифікованих організмів (ГМО), отриманих в результаті використання сучасної біотехнології, які можуть мати несприятливий вплив на збереження та стале використання біологічного різноманіття, з урахуванням ризиків для здоров'я людини.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Ландшафти області представлені заплавними комплексами (заплавні ліси й луки), ділянками піщаного степу, петрофітними (вапняковими) степами, прибережно-водними комплексами, наскельними дібровами, кам'янистими степами тощо.

У межах лісостепу природний рослинний покрив утворює ковилово-лучний степ, по балках - байрачні діброви, по відслоненнях вапняку й граніту - кам'янисті степи.

Ліси області відносяться до І групи - захисні та виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі та рекреаційні функції. До лісових насаджень відносяться: сосна звичайна, сосна кримська, ялинка європейська, акація біла, софора японська, шовковиця чорна, горіх грецький, берест, ясен, гледичія, тополя, береза, осина, тополя, верба, абрикос та інші.

На схилах у верхів'ях річкових долин і балках зростають байрачні ліси, в яких переважають дуб, клени татарський і гостролистий, в'яз, липа, груша, яблуня, в чагарниковому ярусі - бересклет, крушина, терен, глід, шипшина.

Степова зона в межах Миколаївської області включає різнотравно-кострицево-ковилові угруповання. У складі різнотрав'я переважають лучно-степові види (пирій повзучий, тонконіг вузьколистий, костриця валіська, костриця лучна, покісниця розставлена, ситник Жерара, скорзонера дрібноквіткова та багато інших). Цілинні степи містять варіації підзональних рослинних угруповань - типові степи, петрофільні угруповання на оголеннях скельних порід. Справжні степи представлені різнотравно-типчаково-ковиловими, типчаково-ковиловими та їх кам'янистими різновидами.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів

На території області ведення лісового господарства здійснюють вісім державних лісогосподарських підприємств, що належать до сфери управління Держлісагентства України та координуються Миколаївським обласним управлінням лісового та мисливського господарства. У постійному користуванні цих підприємств знаходиться 84,0 тис. га земель лісогосподарського призначення (табл. 5.2.2.1.).

Таблиця 5.2.2.1. - Землі лісогосподарського призначення

	Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	2	3	4
Загальна площа земель лісогосподарського призначення	тис. га	124,57	ліси відповідно до форми 6-зем
у тому числі:			
Площа земель лісогосподарського призначення державних лісогосподарських підприємств	тис. га	84,0	лісові та нелісові землі
Площа земель лісогосподарського призначення комунальних лісогосподарських підприємств	тис. га	-	
Площа земель лісогосподарського призначення, що не надана у користування	тис. га	54,5	ліси відповідно до форми 6-зем
Площа земель лісогосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю	тис. га	101,328	ліси відповідно до форми 6-зем

Основним принципом у відтворенні лісів є обов'язкове лісовідновлення зрубів (в основному після розчищення горільників) і регульоване сприяння природному поновленню лісів.

Лісогосподарськими підприємствами ведеться моніторинг санітарного стану лісів: проводяться лісопатологічні обстеження, виконуються заплановані роботи з лісозахисту.

Проведено винищувальні заходи в осередках шкідників. Додатково для приваблювання птахів та профілактики поширення листогризучих шкідників розвішано штучні гнізда.

З метою запобігання лісовим пожежам влаштовано протипожежні розриви та мінералізовані смуги. Проведено роз'яснювальну роботу та інформування населення щодо дотримання правил пожежної безпеки в лісах.

5.2.3. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Динаміка видів флори Миколаївської області, що знаходяться під охороною, відображає загальні світові та державні тенденції щодо затвердження списків особливої охорони. У 1981 та 1985 роках під охороною знаходились лише ті види флори, що були включені до Червоної книги України видання 1980 року. У 1991 році цей список був поповнений завдяки укладанню Європейського Червоного списку тварин і рослин, що знаходяться під загрозою зникнення у світовому масштабі. В Миколаївській області відзначено 24 таких видів. За результатами наукових досліджень (О.М. Деркач) на території області зростає низка рідкісних і тих, що зникають, видів рослин, які занесені до різних списків спеціальної охорони:

до Червоної книги України занесено 54 види рослин (наприклад, волошки короткоголова, перлиста, білоперлинна, первиннoперлинна, тюльпани бузький, Шренка, підсніжник Ельвеза, півники понтичні, 11 видів ковил та ін.);

5 видів рослин - до міжнародного списку Бернської конвенції (сальвінія плаваюча, гвоздика бузька, мерингія бузька, осока житня, камка морська);

24 види - до Європейського червоного списку (гвоздика бузька, мерингія бузька, смілка бузька, астрагал шерстистоквітковий, карагана скіфська, зіновать гранітна та ін.);

21 грудня 2021 року Миколаївською обласною радою прийнято рішення «Про затвердження Переліку видів рослин, які підлягають особливій охороні на території Миколаївської області, та Положення про нього». До попереднього переліку, укладеного у 1990 році входило 38 видів рослин. До оновленого за результатами наукових досліджень включено 156 видів рослин.

В рамках втілення заходів Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2018-2020 роки було проведено інвентаризацію видів рослин, занесених до Червоної книги України. Оновлено інформацію щодо сучасного стану популяцій рідікісних та зникаючих видів флори на території області, динаміки їх популяцій, підготовлено картографічні матеріали, висновки та пропозиції з врахуванням змін, що відбулися з останнього видання Червоної книги України за 10 років.

5.2.4. Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України

Рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України охороняються в межах території та об'єктів природно-заповідного фонду Миколаївської області.

У 2021 році проведено натурні обстеження пропонованих для заповідання територій, складено переліки рідкісних та зникаючих видів, поширених на зазначених територіях та занесених до Червоної книги України, а також рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, підготовлено планово-картографічні матеріали.

5.2.5. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

На виконання програми Президента України «Зелена країна» працівниками лісових господарств проведено висадження 264 057 тисяч штук сіянців.

Миколаївська область активно долучилась до акції озеленення - в рамках обласного заходу «Охорона та відтворення рослинних ресурсів – озеленення території області» в чотирьох районах області висаджено 23 612 шт. саджанців.

У 2019 державними лісогосподарськими підприємствами області створено 172 га лісових насаджень, у 2020 році – 202 га.

5.2.6. Інвазійні чужорідні види рослин у флорі в межах Миколаївської області

Інвазійні рослини становлять безпосередню загрозу природному аборигенному біорізноманіттю та є значною проблемою на територіях, що охороняються.

Інвазійні види трансформують цілі екосистеми та роблять їх бідними на біорізноманіття, витісняючи природні види. Частина їх є видами-трансформерами, які не просто витісняють один чи два природні конкуренти, а й своєю життєдіяльністю змінюють умови довкілля (наприклад, деякі рослини мають здатність змінювати хімічний склад ґрунту). Нові умови приваблюють інші нехарактерні види, і в результаті змінюється вся екосистема.

Відомими прикладами інвазійних рослин в Україні є: борщівник, золотарник канадський, клен американський, дуб червоний, амброзія, ваточник сирійський, маслинка вузьколиста.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Тваринний світ області нараховує понад 100 тис. видів тварин, серед яких - близько 500 видів становлять хребетні, у тому числі ссавців - близько 100, птахів - близько 300, плазунів - близько 10, земноводних - близько 10, риб - близько 100 видів.

У водних об’єктах розташовані нерестовища, місця нагулу та зимівлі таких видів риб, як: лящ, тарань, рибець, пузанок, білизна, осетер, судак, сазан, білуга, севрюга, оселедець, тюлька, шпрот, глоса, чорноморська кефаль, піленгас, карась, бичок, щука, сом, окунь та інші.

В період гніздування на територіях лісових масивів зафіксовано осоїда, орла-карлика, підорлика малого, балобана, канюків степового і звичайного, шуліку чорного, яструба великого.

Характерними видами мисливської фауни є: козуля, дикий кабан, заєць-русак, лисиця, єнотовидний собака, куниця кам’яна, сіра куріпка, фазан, крижень, перепел, баранець звичайний, горлиця звичайна, крижень, лиска.

Найбільше видове різноманіття фауни спостерігається в межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду.

5.3.2. Стан і ведення мисливського господарства

Загальна площа мисливських угідь області складає 2034,6 тис. га. Ведення мисливського господарства здійснюють 45 користувачів мисливських угідь, яким надано в користування 1257,4 тис. га мисливських угідь, що складає 61,8 % від угідь області.

На територіях мисливських угідь перебуває 3 види копитних тварин, хутрові звірі, перната дичина (таблиця 5.3.2.1).

Таблиця 5.3.2.1. - Чисельність мисливських тварин

Види мисливських тварин	Загальна кількість, голів
1	2
Олень	65
Козуля	1779
Кабан	880
Заєць-русак	42533
Фазан	30433
Сіра куріпка	31711

З метою охорони та відтворення мисливських тварин, збереження і поліпшення середовища їх перебування користувачами мисливських угідь проводиться комплекс біотехнічних заходів.

Добування таких видів тварин, як олень, козуля, кабан здійснюється відповідно до лімітів.

Полювання на інших мисливських тварин, віднесених до державного мисливського фонду, регулюється нормами відстрілу.

З метою охорони та відтворення мисливських тварин користувачі в межах своїх мисливських угідь виділяють не менш як 20% площі угідь, на яких полювання забороняється. Проводять заготівлю кормів та викладку їх у зимовий період в мисливських угіддях. Встановлюють пропускну спроможність мисливських угідь.

5.3.3. Стан і ведення рибного господарства

Веденням рибного господарства займаються спеціалізовані підприємства рибного господарства, серед яких є фермерські риболовецькі господарства, приватні підприємства.

Веденню рибного господарства сприяє географічне положення регіону: вихід до Чорноморського басейну та знаходження на території області природних внутрішніх водойм, які можна використовувати для вирощування риби.

Природні водоймища області характеризуються різноманітним видовим складом риб і належать до водойм вищої категорії. В їх складі виділяються природні водотоки (річки, струмки); ставки; озера, прибережні замкнуті водойми та лимани; штучні водосховища та штучні водотоки (канали, колектори, канави).

Однією з важливіших ланок відтворення водних живих ресурсів в Чорноморському басейні є Дніпровсько-Бузька естуарна система.

5.3.4. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Кількість видів фауни, які зустрічаються на території області та є вразливими, представлена нижче (табл. 5.3.4.1). Дані приведено на основі Червоної книги України, визначників тощо.

Таблиця 5.3.4.1. - Кількість видів фауни, яким загрожує небезпека

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека
хребетні	понад 500	147
ссавці	близько 100 (з кажанами під час перельотів)	33
птахи	близько 300	73
плазуни	близько 10	10
земноводні	близько 10	6
риби	близько 100	24
круглороті	1	1
безхребетні	понад 100 тис. видів (з найпростішими)	152
разом	понад 100 тис. видів	299

5.3.5. Охорона, використання та відтворення водних біоресурсів

На Миколаївщині у 2021 році відбулося зариблення річок Південний Буг та Інгул. Вперше в Миколаївській області вселлено 3128 тис. мальків щуки. Проведено роботи з вселення 160 тис. особин коропа та білого амуру, загальна вага – 4 т.

Це не тільки збільшить продуктивність Південного Бугу, але й буде сприяти покращенню якості води. Оскільки короп є природним біомеліоратором, збільшення його кількості в річці буде запобігати її цвітінню.

Проведено роботи з вселення 40 тисяч одиниць цьоголіток товстолоба, середньою вагою близько 26 грамів/екз. Загальна вага зарибку склала 1210,930 кг.

Контроль за здійсненням вилову водних живих ресурсів, станом їх запасів та дотриманням вимог чинного законодавства під час здійснення господарської діяльності належить до органів рибоохорони.

З метою охорони природного відтворення водних біоресурсів встановлюється весняно-літня нерестова заборона на лов риби та інших водних біоресурсів.

5.3.6. Інвазійні чужорідні види тварин у фауні в межах Миколаївської області

Чужорідними називають види тварин, випадково занесених людиною в нові для них регіони, де вони успішно приживаються, починають розмножуватись і захоплювати нові території. Чужорідні види негативно впливають на місцеву флору і фауну, від чого стають шкідниками і карантинними об'єктами.

Управлінням фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в Миколаївській області 2021 року виявлені та локалізовані такі види карантинних організмів, як американський білий метелик та південноамериканська томатна міль.

5.4. Природні території та об’єкти, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

На території Миколаївської області налічується 151 територія та об'єктів природно-заповідного фонду. Фактична площа природно-заповідного фонду становить 77,8 тис. га, або 3,14 % від площі області . Частка земель природно-заповідного фонду є однією з найнижчих в Україні.

2021 року рішеннями Миколаївської обласної ради від 21.12.2021 № 23-26 створено чотири нові об’єкти природно-заповідного фонду місцевого значення загальною площею загальною площею 810,0301 га.

Завершена розробка проєктів створення шести нових об’єктів природно-заповідного фонду загальною площею 313 га, в тому числі трьох ботанічних пам’яток в межах м. Миколаїв: «Дуб Горизонтальний», «Дуб на вул. Садовій» та «Дуб в районі Темвод». Створення пам’яток погоджено Миколаївською міською радою. Також розроблено проєкти створення об’єктів місцевого значення у Миколаївському та Вознесенському районах Миколаївської області.

В рамках втілення заходів Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2018-2020 роки було проведено інвентаризацію перспективних територій та об’єктів природно-заповідного фонду Первомайського району Миколаївської області. В ході інвентаризації визначено 16 перспективних для заповідання територій, в тому числі 12 ландшафтних заказників місцевого значення, 1 геологічну та 3 ботанічні пам’ятки природи місцевого значення.

Роботи зі встановлення меж об‘єктів ПЗФ проводяться постійно, відповідно до фінансування, що виділяється на вирішення зазначеного питання із обласного бюджету.

2021 року завершено роботи зі встановлення в натурі меж 6 об’єктів природно-заповідного фонду - заказників місцевого значення на площі 2649,3698 га.

Розроблено 10 проєктів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду загальною площею 694,5 га.

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

В межах Миколаївської області розташовано два водно-болотних угіддя (ВБУ) міжнародного значення, які з 1995 року мають офіційний статус – «Тилігульський лиман» та «Ягорлицька затока».

Водно-болотне угіддя «Тилігульський лиман» розташоване на межі Миколаївської та Одеської областей та займає акваторію Тилігульського лиману та прибережні схили. Загальна площа угіддя становить 26 тис.га, з них понад 8 тис.га розташовані в межах Миколаївської області. Частина водно-болотного угіддя входить до складу природно-заповідного фонду – регіонального ландшафтного парку «Тилігульський». Акваторія Тилігульського лиману, прибережні коси, солоні озера пересипу є важливою територією для розмноження, годівлі, міграцій багатьох видів птахів. Тут зафіксовано більше 200 видів птахів, в т.ч. ті, які занесені до Червоної книги України: колпиця, чернь білоока, ходуличник, кулик-сорока та ін. У складі флористичних комплексів багато рідкісних і таких, що зникають видів рослин, які занесено до Червоної Книги України: підсніжник Ельвеза, ковили українська, Граффа, шорстка, Лессінга, тюльпани Шренка та бузький.

Водно-болотне угіддя міжнародного значення «Ягорлицька затока» розташоване в Миколаївській та Херсонській областях, загальна площа становить 34,0 тис.га, з них 10,6 тис.га - на Миколаївщині. Угіддя в межах нашої області займає акваторію Ягорлицької затоки, частину Кінбурнського півострову, де зосереджені численні озера, острови Довгий і Круглий, що знаходяться у південно-західній частині Ягорлицької затоки і є ділянками Чорноморського біосферного заповідника.

Тут знаходяться цінні нерестовища багатьох видів риб, це - середовище існування значної кількості птахів,можна побачити пеліканів, чапель, гагу, орлана-білохвоста та інших рідкісних видів.

Частина водно-болотного угіддя входить до складу природно-заповідного фонду – регіонального ландшафтного парку «Кінбурнська коса».

5.4.3. Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

Біосферні резервати – міжнародна категорія природоохоронних територій, що оголошується рішеннями ООН. Це територіально значні репрезентативні ділянки наземних і прибережних геосистем, які охороняються юридично, зокрема репрезентативні природні геосистеми; унікальні природні угруповання

чи ландшафти; зразки атрактивних окультурених ландшафтів, які сформувалися в результаті збереження традиційних форм природокористування, зразки змінених або деградованих геосистем, які можна відновити та оптимізувати. В Україні зазначеній категорії відповідають біосферні заповідники. На території Миколаївської області розташована частина Чорноморського біосферного заповідника. Площа заповідника в межах області 9559 га: з них заповідна зона – 2749 га, буферна зона близько 6810 га. Фактично, в межах Покровської сільської ради Очаківського району Миколаївської області розташовано 8,75% території Чорноморського біосферного заповідника. Це материкова ділянка Волижин ліс (203 га), острови Довгий (470 га) та Круглий (8 га) та акваторія Ягорлицької затоки в межах Миколаївської області. Управління заповідником здійснюється спеціальною адміністрацією, що знаходиться в Херсонській області та підпорядкована Мінприроди України.

5.4.4. Формування Смарагдової мережі

Метою створення Смарагдової мережі Європи є збереження природної фауни, флори та оселищ. Вона була ініційована та координується Бернською конвенцією.

Смарагдова мережа складається із територій особливого природоохоронного значення, на яких розташовані природні оселища та види флори і фауни, що мають міжнародне значення та внесені до резолюцій Бернської конвенції.

Оселище – новий термін, що зараз запроваджується в Україні. Види флори та фауни можуть існувати лише в умовах, до яких еволюційно пристосовувалися протягом тривалого часу. Часто однією із таких умов є також чітко визначений перелік видів, що спільно й сумісно існують на одній території. Тому розділяють два поняття: оселище виду – місце, де на будьякому етапі свого життя мешкає рідкісний вид. Наприклад, для птахів це є місця гніздування, харчування, зупинок на міграції і зимівлі; все це – їхні оселища. Друге поняття – природне оселище – чітко визначений набір видів, що зростають разом у визначених специфічних умовах. Очевидно, що зберегти будь-який вид в природних умовах, можна лише охороняючи оселища цього виду.

Український перелік об‘єктів Смарагдової мережі Європи складається з 271 об’єкту загальною площею 6,2 млн. га, що становить близько 10 % площі держави. Його затверджено у 2016 р. на засіданні Постійного комітету Бернської конвенції.

На території Миколаївської області частково або повністю розташовані 15 об'єктів Смарагдової мережі, а саме:

UA0000015 - природний заповідник «Єланецький степ»;

UA0000017 - Чорноморський біосферний заповідник (частково розташований в межах Миколаївської області);

UA0000040 - національний природний парк «Бузький Гард»;

UA0000097 - національний природний парк «Білобережжя Святослава»;

UA0000109 - Дніпровсько-Бузький лиман;

UA0000138 - Тилігульський лиман;

UA0000166 - регіональний ландшафтний парк «Приінгульський»;

UA0000181 - «Нижнє Побужжя»

UA0000203 - «Михайлівський степ» (у 2016 році Указом Президента України від 17.05.2016 №214/2016 «Про зміну меж територій природного заповідника «Єланецький степ» включено до складу природного заповідника «Єланецький степ»);

UA0000206 - озеро Солонець-Тузли;

UA0000207 - Березанський лиман;

UA0000215 - «Кінбурнська коса»

UA0000216 - «Христофорівські плавні»;

UA0000217 - «Рацинська дача»;

UA0000253 - Очаківський.

У 2019 році територія особливого природоохоронного значення, що входить до української частини Смарагдової мережі Європи UA0000216 набула статусу об'єкту природно-заповідного фонду – ландшафтного заказникам «Христофорівські плавні».

5.5. Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду

Населеними пунктами, віднесеними до курортних, є села Василівка, Покровка, Чорноморка Очаківського району, м. Очаків, села Вікторівка, Коблеве, Морське, Лугове, Рибаківка Березанського району. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11.12.1996 № 1499 «Про затвердження переліку водних об'єктів, що відносяться до категорії лікувальних» затверджено перелік водних об'єктів, родовищ мінеральних вод, з них на території області розташовані Очаківське, Коблевське, Казанківське, з родовищ лікувальних грязей – Бейкушське, Тилігульське.

Об'єктами рекреації в межах природно-заповідного фонду є: національні природні парки (НПП) «Бузький Гард», «Білобережжя Святослава», регіональні ландшафтні парки (РЛП) «Гранітно-степове Побужжя», «Кінбурнська коса», «Тилігульський», «Приінгульський», лісовий заказник загальнодержавного значення «Рацинська дача».

Національним природним парком «Бузький Гард» здійснюється проєктування рекреаційних маршрутів в межах відокремленої дільниці «Актове», в тому числі із врахуванням потреб осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення, оновлено паспорт екскурсійного автомаршруту «Скаржинський», відремонтовано та оновлено рекреаційне обладнання на території найпопулярніших рекреаційних ділянок «Урочище Протич» та «Трикрати», проведено відновлення та ремонт маркувальних знаків на діючих пішохідних маршрутах та екостежках. На території НПП облаштовано рекреаційні ділянки для короткострокового відпочинку «Урочище Протич», «Урочище «Громове», «Урочище «Мар'їн Буг» та «Корабельна».

Поблизу с. Мигія та с. Грушівка створені елементи рекреаційно-туристичної інфраструктури: готелі, об'єкти громадського харчування, автосервіс, АЗС, що забезпечує необхідні умови для проведення екскурсій,

рафтингу та інших видів активного відпочинку на природі. Здійснюється утримання доріг протипожежного призначення.

Національним природним парком «Білобережжя Святослава» ведеться моніторинг найбільш популярних для відвідування місць відпочинку, визначається їх ступінь дигресії, виготовлено та встановлено інформаційні стенди на території екостежок, здійснено облаштування рекреаційних пунктів.

На території парку для потреб рекреації створено та використовується – 3 рекреаційних ділянки, три еколого-освітніх стежки протяжністю 4,5 км, 7 туристичних маршрутів протяжністю 119,9 км та 6 рекреаційних пунктів.

2021 року в рамках виконання заходу Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки «Проведення еколого-освітніх та природоохоронних акцій, конференцій, семінарів» вперше за співучасті Миколаївської облдержадміністрації проведено захід всеукраїнського рівня - VII Наукові читання пам'яті Сергія Таращука.

Наукові читання пам'яті Сергія Таращука є традиційним науково-практичним заходом всеукраїнського рівня, який проводиться 1 раз на 2 роки на території Миколаївської області.

Проведено тематичний еколого-освітній захід «Літо починається на Тилігулі» - з метою популяризації екотуризму та збереження Тилігульського лиману як території особливого природоохоронного значення. Проведено оглядові екскурсії на екологічну і туристичну тематики та роботи з прибирання та упорядкування території РЛП «Тилігульський».

У липні поточного року проведено еколого-освітні заходи з нагоди 25-ї річниці створення природного заповідника «Єланецький степ» - науково-практичну конференцію «Природно-заповідна справа та управління природоохоронними територіями на Миколаївщині» та виїзну нараду. Орга Миколаївська область володіє високим рекреаційно-ресурсним та туристським потенціалом. Область займає вигідне фізико-географічне положення як в межах України, так і в Європі. Сприятливим фактором є виходи до Чорного моря, Ягорлицької затоки та Дніпробузького лиману.

5.6. Державна політика та заходи збереження біорізноманіття

Україна є сторонами наступних Міжнародних договорів у сфері збереження біорізноманіття, дикої флори та фауни:

Конвенція про біорізноманіття, відкрита для підписання на Саміті Землі у Ріо-де-Жанейро у 1992 році та набула чинності у грудні 1993 року. Україна підписала Конвенцію у 1992 році, ратифікувала у 1994. 192 країни та Європейський Союз є сторонами Конвенції;

Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин, підписана в 1979 році в Бонні (Німеччина). Сторонами Конвенції є 126 країн. Україна приєдналася до Конвенції Законом України від 19.03.1999 №535-XIV;

Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, укладена у Вашингтоні, Сполучені Штати Америки, у березні 1973 року, у липні 1975 року набула чинності. Станом на сьогодні Сторонами є 183 країни, Україна приєдналася відповідно до Закону України від 14 травня 1999 р. № 662-X14.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ І ГРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

Земельний фонд Миколаївської області складає 2458,5500 тис. га та характеризується наявністю досить високого біопродуктивного потенціалу, а в його структурі висока питома вага ґрунтів чорноземного типу, що створює сприятливі умови для продуктивного землеробства.

У північній частині Миколаївської області переважають звичайні чорноземи, на півдні вони змінюються південними чорноземами й темно-каштановими ґрунтами, слабкосолонцюватими й середньосолонцюватими чорноземами. Зустрічаються солонці, солонцювато-осолоділі ґрунти, заболочені плавні й торф'яники. У прирічкових і приморських районах – піщані й супіщані ґрунти, місцями з переходом в сипучі піски.

За даними Головного управління Держгеокадастру у Миколаївській області розподіл та динаміка основних видів земельних угідь 2021 року склалася таким чином (табл. 6.1.1):

- сільськогосподарські угіддя – 1994,70 тис. га (81,1 %);
- ліси та інші лісовкриті площі – 134,37 тис. га (5,5 %);
- забудовані землі – 156,10 тис. га (6,3 %);
- відкриті заболочені землі – 19,10 тис. га (0,8 %);
- відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі зайняті зсувами, щебнем, галькою, голими скелями) – 26,30 тис. га (1,1 %);
- інші землі – 2,18 тис. га (0,1 %);
- території, що покриті поверхневими водами – 125,80 тис. га (5,1 %).

З набранням чинності 01.01.2016 року наказу Державної служби статистики України від 19.08.2015 № 190 наказ Державної служби статистики України від 05.11.1988 № 337 «Про затвердження державної статистичної звітності з кількісного обліку земель (форми 6-зем, 2-зем, 6а-зем, 6б-зем» визнано таким, що втратив чинність, ведення звітності з кількісного обліку земель, за вищезазначеними формами звітності не передбачається. Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.12.2015 № 337 затверджено форми адміністративної звітності з кількісного обліку земель № 11-зем, № 12-зем, № 15-зем, № 16-зем та інструкції щодо їх заповнення. На цей час у програмному забезпеченні Державного земельного кадастру відсутні функціонали в частині можливості формування вищезазначеної адміністративної звітності з кількісного обліку земель.

Відповідно до Закону України «Про Державний земельний кадастр» з 01.01.2013 року ведення Державного земельного кадастру здійснюється із застосуванням програмного забезпечення Державного земельного кадастру, а відомості щодо зареєстрованих за юридичними чи фізичними особами прав власності на земельну ділянку до Державного земельного кадастру надходять у порядку визначеному чинним законодавством, в автоматичному режимі.

6.1.1. Структура та динаміка змін основних видів земельних угідь

Земельний фонд Миколаївської області за станом на 01.01.2021 року складає 2458,5500 тис. га, більшість з яких займають сільськогосподарські угіддя (1994,7 тис. га, 81,1 %), що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель. До сільськогосподарських належать земельні угіддя, які використовують для одержання сільськогосподарської продукції: рілля (1703,70 тис. га, 63,3 %), багаторічні насадження (33,4 тис. га, 1,4 %), сіножаті та пасовища (254,2 тис. га, 10,3 %). Структура угідь залежить як від рельєфу місцевості, так і від якості ґрунтів.

Динаміка змін земельного фонду області наведена у таблиці 6.1.1.1.

6.1.2. Стан ґрунтів

За площею та біопродуктивним потенціалом земельного фонду Миколаївська область є однією з провідних областей України. Природні та кліматичні умови області сприятливі для інтенсивного високоефективного розвитку сільського господарства. Сільське господарство – одна з найважливіших галузей матеріального виробництва області. Сільськогосподарське освоєння території Миколаївської області надзвичайно високе (81,1 %).

Площа сільськогосподарських угідь області становить близько 2 млн га. Обробіток, вирощування сільськогосподарських культур, внесення добрив, хімічна меліорація, осушення і зрошення – все це негативно впливає на стійкість агроландшафту, призводить до поступової деградації земель, створює загрозу екологічній безпеці області, тому всі землі потребують захисту та охорони від негативних процесів, забруднення й погіршення екологічного стану.

Вміст у ґрунті органічної речовини, або гумусу, – найважливіший показник її родючості.

Середньозважений вміст гумусу у ґрунтах становить 2,9 %. Як свідчать агрохімічні обстеження ґрунтів області, що проводяться один раз на 5 років Миколаївським обласним державним проєктно-технологічним центром охорони родючості ґрунту і якості продукції «Облдержродючість», значно погіршились якісні показники їх родючості. Вміст гумусу в ґрунтах зменшився на 0,3 % і становить в середньому по області 2,9 %. Найбільший вміст гумусу у ґрунтах Первомайського (5,3 %) та Вознесенського (4,6 %), районів, найменший у ґрунтах Миколаївського (2,6 %) та Баштанського (3,2 %) районів.

Найбільша забезпеченість органічною речовиною спостерігається в північній і північно-західній частині області у зоні розповсюдження чорноземів звичайних, тут середній вміст гумусу знаходиться в межах 3,3-4,1 %. Далі на південь, коли починають переважати чорноземи південні, запаси органічної речовини зменшуються і складають діапазон 2,7-3,2 %. У приморській смузі і на півдні області в зоні темно-каштанових ґрунтів вміст гумусу найнижчий і не перевищує 2,4 %. На сьогодні по області переважають ґрунти з підвищеним вмістом гумусу – їх частка становить близько 38,4 % та середній вміст – 22,2 %.

Таблиця 6.1.1.1. - Динаміка змін земельного фонду області

Основні види земель та угідь	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік		2021 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
Загальна територія	2458,50	100	2458,55	100	2458,55	100	2458,55	100	2458,55	100
у тому числі:										
1. Сільськогосподарські угіддя	2006,20	81,60	1994,8	81,1	1994,8	81,1	1994,8	81,1	1994,7	81,1
з них:										
рілля	1699,2	69,12	1703,7	69,3	1703,7	69,3	1703,7	69,3	1703,7	69,3
перелоги	3,10	1,13	3,4	0,1	3,4	0,1	3,4	0,1	3,4	0,1
багаторічні насадження	35,70	1,45	33,4	1,4	33,4	1,4	33,4	1,4	33,4	1,4
сіножаті і пасовища	267,90	10,90	254,2	10,3	254,2	10,3	254,2	10,3	254,2	10,3
2. Ліси і інші лісовкриті площі, всього	124,3	5,06	134,37	5,5	134,37	5,5	134,37	5,5	134,37	5,5
з них вкриті лісовою рослинністю	101,30	4,12	121,49	4,9	121,49	4,9	121,49	4,9	121,3	4,9
3. Забудовані землі	99,00	4,03	156,1	6,3	156,1	6,3	156,1	6,3	156,1	6,3
4. Відкриті заболочені землі	21,10	0,86	19,4	0,8	19,4	0,8	19,4	0,8	19,1	0,8
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	31,00	1,26	25,9	1,1	25,9	1,1	25,9	1,1	26,3	1,1
6. Інші землі	48,10	1,96	2,18	0,1	2,18	0,1	2,18	0,1	2,18	0,1
Усього земель (суша)	2329,9	94,76	2332,74	94,9	2332,74	94,9	2332,74	94,9	2332,75	94,9
Території, що покриті поверхневими водами	128,80	5,2	125,81	5,1	125,81	5,1	125,81	5,1	125,8	5,1

Щорічні втрати родючого шару ґрунту становлять 13,5 млн т, вони призводять до втрат 0,5 млн т гумусу, 269,2 т рухомого азоту, 1009,5 т рухомого фосфору, 2019 т обмінного калію, що дорівнює 10498,0 тис. т органічних добрив, а в перекладі на туки – 9996 ц мінеральних добрив. До того ж в останні роки внесення органічних добрив скоротилося з 7-8 до 0,5 т/га, а мінеральних – майже в 20 разів.

За такої тенденції до зниження вмісту гумусу ґрунти області протягом дуже короткого проміжку часу можуть зазнати катастрофічних змін. Тому усі землі потребують захисту та охорони від негативних процесів, забруднення і погіршення екологічного стану

6.1.3 Деградація земель

Деградація ґрунтів – погіршення корисних властивостей та родючості ґрунту внаслідок впливу природних чи антропогенних факторів. Головною з причин деградації ґрунтів є людська діяльність (антропогенне втручання).

Деградація, ерозія ґрунтів, зменшення гумусного покрову, забруднення хімічними й біологічними сполуками і радіонуклідами – такі очевидні наслідки антропогенного впливу на землю. На формування та проходження деградаційних процесів у землекористуванні, разом з чинниками природного характеру, значний вплив мають техногенні галузі сільського, лісового та іншого господарства.

У складі деградаційних процесів першість належить процесам водної ерозії ґрунтів. Зростання еродованих земель насамперед залежить від того, як використовуються землі. Натурні вивчення розвитку процесів водної ерозії засвідчили, що середньозмиті ґрунти розміщуються, в основному, на окатих прибалкових схилах. Сильнозмиті ґрунти безпосередньо примикають до берегів річок, водойм і балок.

Ерозія ґрунтів є основним і найбільш небезпечним та дестабілізаційним фактором екологічної ситуації на ландшафтах, що призводить до забруднення та замулення (струмків, річок, ставків, тощо).

За даними Головного управління Держгеокадастру у Миколаївській області загальна площа порушених земель станом на 31.12.2021 року становить 3,198 тис. га (13 %), деградованих та малопродуктивних земель – 6,13 тис. га (0,25 %), малопродуктивних земель – 7,80 тис. га (0,31 %).

В області на схилах в 1-20 розміщено 25,4 % орних земель, на схилах в 2- 30 – 9,9 %, на схилах в 3-50 – 5,5 % і на схилах більше 50 – 1,3 %. Як свідчать наведені дані, майже половина (42,1 %) орних земель знаходяться на ерозійно небезпечних площах, у результаті чого середньорічний змив ґрунтів в області становить 13,3 т/га. Отже, інтенсивне сільськогосподарське використання земель призводить до зниження родючості ґрунту через їх переущільнення, втрату грудко-зернистої структури, водопроникності та аераційної здатності з усіма екологічними наслідками.

Недотримання технологій і термінів проведення обробітку ґрунту, захисту рослин від бур′янів, шкідників та хвороб, застосування хімічних меліорантів,

негативно впливає на відтворення родючості ґрунтів, загострює проблеми гумусового, агрофізичного та меліоративного стану і веде до зниження родючості ґрунтів та ефективності ведення рослинництва. Збільшення обсягів виробництва рослинницької продукції за рахунок екстенсивної системи землеробства призвела до залучення у сільськогосподарський обіг малопродуктивних і деградованих угідь, включаючи схилові землі, піщані масиви тощо.

Площа деградованих земель, що потребують консервації, в Миколаївській області станом на кінець 2021 року склала: деградованих та малопродуктивних земель – 6,13 тис. га (0,25 %), малопродуктивних земель – 7,80 тис. га (0,31 %).

Визначити фактичну площу малопродуктивних та деградованих земель в розрізі державної та приватної власності, непридатність їх для вирощування сільгосподарських культур та необхідність їх заліснення на даний час можливо тільки при проведенні землевпорядних робіт з інвентаризації земель та їх ґрунтового обстеження.

Так, особливого значення набуває рекультивація земель – це комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення ґрунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель (стаття 166 Земельного кодексу України). Рекультивація порушених земель здійснюється для їх відновлення в сільськогосподарських, лісогосподарських, водогосподарських, будівельних, рекреаційних, природоохоронних і санітарно-оздоровчих цілях .

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Основними чинниками антропогенної трансформації ландшафтів є вплив промислових підприємств.

Значної шкоди земельні ресурси зазнають через забруднення ґрунтів викидами промисловості (важкі метали, кислотні дощі тощо) та використання засобів хімізації в аграрному секторі.

Родючість ґрунту залишається поза увагою багатьох виробників, враховуючи застосування органічних та мінеральних добрив. Агрохімічне обстеження ґрунтів області показує погіршення якісних показників їх родючості. Використання органічних та мінеральних добрив зменшує вміст гумусу у ґрунті. Спостерігається порушення структури посівних площ, порушення сівозмін і оптимальних систем полезахисних лісонасаджень. Недотримання технологій і термінів проведення обробітку ґрунту, захисту рослин від бур’янів, шкідників та хвороб, застосування хімічних меліорантів, негативно впливає на відтворення родючості ґрунтів, загострює проблеми гумусового, агрофізичного та меліоративного стану і веде до зниження родючості ґрунтів та ефективності ведення рослинництва.

6.3. Державна політика та заходи у сфері охорони земель.

Запровадження системи охорони земель передбачено статтями 162-164 Земельного кодексу України. На розвиток Земельного кодексу Верховною

Радою України прийнято понад 20 законів, які регулюють питання використання та охорони земель, зокрема Закон України «Про охорону земель», Закон України «Про землеустрій», Закон України «Про державний контроль за використанням і охороною земель», Закон України «Про особисте селянське господарство», Закон України «Про фермерське господарство», Закон України «Про оренду землі», Закон України «Про екологічний аудит», Закон України «Про меліорацію земель», Закон України «Про стандартизацію» тощо.

Охорона земель – це система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Ключові питання щодо забезпечення ощадливого та екологічно безпечного землекористування регламентуються Законом України «Про охорону земель», у якому визначено:

- основні напрями охорони та екологічного захисту земель;
- компетенцію органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері охорони земель;
- обов'язки фізичних і юридичних осіб у сфері охорони та раціонального використання земельних ресурсів; - нормативи в галузі охорони земель;
- порядок фінансування заходів щодо охорони та раціонального використання земельних ресурсів; - види стимулювання заходів щодо охорони та екологічно безпечного використання земель і підвищення родючості ґрунтів;
- відповідальність за порушення законодавства про охорону земель;
- основні напрями міжнародного співробітництва у сфері охорони земель.

6.3.1. Практичні заходи

Роботи по відновленню земель та їх облік проводиться проєктно - технологічним центром охорони родючості ґрунтів та якості продукції «Облдержродючість». Центр проводить проєктно-технологічні та науково-дослідні роботи з охорони родючості ґрунтів, ведення їх державного моніторингу, а також поліпшення якості сільськогосподарської продукції та сировини.

Для корінного поліпшення кислих та солонцюватих і засолених ґрунтів застосовують хімічну меліорацію, яка поліпшує хімічну реакцію та водно-фізичні властивості ґрунту. З цією метою вносять кальцієвмісні матеріали: вапно на кислих ґрунтах, а на лужних – гіпс або фосфогіпс, що створює сприятливі умови для ефективного внесення добрив. Одним із першочергових заходів поліпшення деградованих земель є зниження рівня вод та відвід їх шляхом спорудження дренажної мережі; створення контурно-меліоративної системи території; збільшення лісистості до оптимальних розмірів; здійснення

агротехнічних протиерозійних заходів із запобігання замулюванню водних джерел продуктами ерозії; створення та упорядкування водоохоронних зон і прибережних захисних смуг; залуження і створення лісових насаджень у прибережних захисних смугах, схилах, балках та ярах; упорядкування водовідведення на сільськогосподарських угіддях. Цей процес довготривалий і потребує великих фінансових затрат.

Вже зараз в області майже відсутнє відтворення родючості ґрунтів землекористувачами незалежно від форм власності. Практично не формуються методологія, критерії, нормативи та принципи грунтоохоронного впорядкування сучасних агроландшафтів, а також правових, економічних і соціальних передумов збереження та відтворення родючості ґрунтів.

2021 року управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської обласної державної адміністрації надавалися погодження за проєктами землеустрою щодо відведення земельних ділянок за категоріями земель водного фонду, природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення; проєктах землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду; робочих проєктах землеустрою; технічній документації із землеустрою а також, інформація щодо обмежень у використанні земель, додержання режиму охорони та використання відповідної території та вимог природоохоронного законодавства відповідно до вимог статті 186 Земельного кодексу України та розділу IX прикінцевих положень Закону України «Про землеустрій». За результатами аналізу висновків щодо погодження проєктів землеустрою та листів про надання інформації щодо обмежень у використанні земель зазначаємо, що протягом 2021 року розглянуто 265 пакетів документів, надано позитивних висновків – 243, відхилене погодження документів – 22.

6.3.2. Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво

Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Україна має значний земельно-ресурсний потенціал. Водночас у структурі земельних ресурсів країни та землекористуванні спостерігаються значні диспропорції, поглиблення яких може становити загрозу навколишньому природному середовищу та життєвому середовищу, а також ефективності господарської діяльності, стійкому розвитку національної економіки в цілому.

Земельні відносини - це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею й регулюються Конституцією України, Земельним кодексом України, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами. Завданням земельного законодавства є регулювання земельних відносин з метою забезпечення права на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави, раціонального використання та охорони земель.

Закон України «Про державний земельний кадастр» регулює відносини з приводу створення єдиної державної геоінформаційної системи відомостей про

землі, розташовані в межах державного кордону України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, даних про кількісну та якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами. Державний земельний кадастр є основним засобом реалізації земельної політики держави, що дає можливість отримати інформацію про землі та земельні ділянки України з використанням можливостей Інтернет-сервісів.

Закон України «Про охорону земель» визначає правові, економічні та соціальні основи охорони земель з метою забезпечення їх раціонального використання, відтворення та підвищення родючості ґрунтів, інших корисних властивостей землі, збереження екологічних функцій ґрунтового покриву та охорони довкілля.

Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» визначає правові, економічні та соціальні основи організації здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і спрямований на забезпечення раціонального використання і відтворення природних ресурсів та охорону довкілля.

Закон України «Про оцінку земель» визначає правові засади проведення оцінки земель, професійної оціночної діяльності у сфері оцінки земель в Україні та спрямований на регулювання відносин, пов'язаних з процесом оцінки земель, забезпечення проведення оцінки земель, з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правовідносин у питаннях оцінки земель, інформаційного забезпечення оподаткування та ринку земель.

Згідно з чинним законодавством результати нормативної грошової оцінки є базою для справляння земельного податку, фіксованого сільськогосподарського податку, що використовується на збереження та покращення ґрунтів, орендної плати за земельні ділянки державної або комунальної власності, визначення мінімального розміру орендної плати за земельну частку (пай), державного мита при обміні, спадкуванні та даруванні земельних ділянок. За період після проведення нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення (з 1995 року і до сьогодні) відбулися значні зміни в аграрному секторі економіки нашої держави. Суттєво змінилася структура виробництва та форми господарювання на землі. Важливість використання нормативної грошової оцінки земель у регулюванні земельних відносин та впровадженні екологобезпечного землекористування потребує підтримання її на сучасному рівні, приведення у відповідність зі змінами, що відбулися.

Для виконання вимог чинного законодавства у сфері оцінки земель необхідно також завершити роботи з проведення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів.

Удосконалення нормативної грошової оцінки земель дозволить досягти соціальної справедливості в оплаті за використання земельних ресурсів.

Одним з основних законів, дія якого направлена на покращення системи охорони ґрунтів, є Закон України «Про землеустрій». Згідно цього закону землеустрій – це сукупність соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональну організацію території адміністративно-територіальних одиниць, суб’єктів господарювання,

що здійснюються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил. Слід зазначити, що землеустрій є основним державним важелем для переходу землевласників та землекористувачів на екологобезпечне землекористування. З огляду на зазначене вище, завданнями землеустрою на сучасному етапі земельної реформи повинні бути:

1) складання проектів землекористувань новостворених сільськогосподарських підприємств;

2) виконання роботи з інвентаризації земельних угідь, поновлення ґрунтових і геоботанічних обстежень території реформованих сільгосппідприємств;

3) виявлення земель сільськогосподарського призначення, що використовуються нераціонально землевласниками та землекористувачами і вжиття заходів щодо їх перерозподілу;

4) здійснення консолідації земель резервного фонду та земель запасу в межах адміністративних районів з метою забезпечення ефективного їх використання шляхом передачі в оренду на конкурентних засадах;

5) здійснення консервації деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь;

6) складення проектів землеустрою з агроекологічним обґрунтуванням території новостворених сільськогосподарських підприємств;

7) складення планів обмежень (сервітутів) використання земель;

8) проведення розмежування земель з установленням меж територій з особливим режимом використання (природоохоронні, рекреаційні та заповідні).

На місцевому рівні органи місцевого самоврядування повинні визначати концепцію землекористування, формувати бюджет, де б мали місце виділення коштів на проведення земельної реформи, виконання робіт з екологізації землекористування тощо.

З метою ефективного вирішення питань, пов’язаних з проблемами ліквідації негативних процесів на еродованих та деградованих землях в 2020 році розроблено «Стратегію економічного і соціального розвитку Миколаївської області на період до 2027року». Згідно цієї стратегії з метою збереження родючості ґрунтів буде забезпечено науково-обґрунтовану структуру посівних площ сільськогосподарських культур, втілення до загальної системи землеробства заходів, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів, поліпшення гумусового стану території, вдосконалення використання ґрунтоохоронних та ресурсозберігаючих технологій обробітку ґрунту.

Підсумовуючи, можна зазначити, що екологізація землекористування в країні неможлива без відповідної нормативно-правової бази, яка взмозі забезпечити виконання заходів з охорони земель. При розробці нормативно-правової бази недостатньо уваги приділяється саме екологічному регулюванню землекористування. Недосконаліть законодавчої бази з цього питання призводить до безсистемного використання землі, високої розораності території та деградаційних процесів.

Перспективами подальших досліджень є проблема імплантації екологічного законодавства ЄС в Україні.

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра аграрної політики та продовольства і який реалізує державну політику у сфері національної інфраструктури геопросторових даних, земельних відносин, землеустрою, у сфері Державного земельного кадастру.

7. НАДРА

7.1. Мінерально-сировинна база

Більша частина області розташована у межах Причорноморської низовини. На півночі простягаються Подільська височина (правобережжя Південного Бугу) та Придніпровська височина (лівобережжя Південного Бугу). Глибоко в суходіл врізаються Дніпровсько-Бузький, Березанський, Тилігульський та Анджигольський лимани.

Область знаходиться в межах двох фізико-географічних зон лісостепової (Кривоозерський район і західна частина Первомайського району) і степової (решта території). Ландшафти представлені заплавними комплексами (заплавні ліси й луки), ділянками піщаного степу, вапняковими степами, прибережно-водними комплексами, наскельними дібровами, кам'янистими степами тощо.

Корисні копалини Миколаївській області представлені головним чином нерудним комплексом. Розвинена сировинна база будівельних матеріалів, представлена запасами: каменю будівельного, гранітів із широкою гамою кольорів і високих декоративних якостей, каменю пиляного, цементної сировини, глиняно-черепичної сировини, піску будівельного. Промислове значення мають також поклади вапняків, каоліну, дорожніх матеріалів.

Інформація щодо складу мінерально - сировинної бази будівельних матеріалів Миколаївської області за родовищами представлено у таблиці 7.1.1.

Таблиця 7.1.1. - Мінерально-сировинна база будівельних матеріалів Миколаївської області**

№ п/п	Найменування родовища	Розташування	Площа, га		Стан
			Родовища	Відвалів	
1	2	3	4	5	6
1	ПАТ «ДІКЕРГОФФ ЦЕМЕНТ Україна» Григорівське вапняк, глина, суглинок ліцензія № 405 Діл. розвідки 1958 Діл. розвідки 1949 (Південно-західна) Діл. розвідки 1968 (Північна) Спецдозвіл № 405	Миколаївський р-н, смт. Ольшанське, Південно-західна околиця с. Тернувате	404,26		Розробляється

1	2	3	4	5	6
	від 26.12.1995				
2	Ново-Григорівське вапняк, глина	Миколаївський р-н, смт. Ольшанське	419,32		Не розробляється
	Усього родовищ- 2				
1	ТОВ "Турстрой -Україна" Михайлівське мігматит Спецдозвіл № 4346 від 23.08.2007	Первомайський р-н, 6,0 км на південь від ст. Глиняне, між с. Михайлівка та с. Новопавлівка	270		*
2	Первомайський гранкар'єр (ВАТ) Кодимське граніт Діл. Правобережна ТОВ "Сфера Миколаїв" Діл. Лівобережна Спецдозвіл № 4890 від 03.02.2009 – анульовано	Первомайський р-н, 12,0 км на південний схід від зал. ст. Кінецпіль	56,87 37,32 19,55		*
3	ПрАТ "МИКИТІВСЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР" Микитівське граніт, ендербіт Спецдозвіл №1085 від 30.09.1997	Вознесенський р-н, 8,0 км на захід від зал. ст. Трикрати	33,7		Розробляється
4	ПрАТ "МИКИТІВСЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР" гнейс Спецдозвіл № 4154 від 19.12.2006	Миколаївський р-н, в 250 м на Сх від с. Софіївка	16,7		Розробляється
5	ТОВ «ПРИБУЗЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР» Прибузьке граніт Спецдозвіл № 4385 25.09.2007	Вознесенський район, 5,0 км на південний захід від зал. ст. Трикрати	40,04		*
6	ВАТ "ПЕРВОМАЙСЬКИЙ КАР'ЄР "ГРАНІТ" Болеславчицьке граніт Спецдозвіл № 343 05.09.1995	Первомайський р-н, 13,0 км на північ від з. ст. Голта	52,28		Розробляється
7	ПЕРВОМАЙСЬКИЙ ГРАНІТНО-ЩЕБНЕВИЙ КАР'ЄР Чаусівське граніт, каолін Спецдозвіл № 298 від 12.07.1995 недійсний	Первомайський р-н, 2,0 км на північ від с. Поронівка	136		*

1	2	3	4	5	6
8	ТОВ МР «Гідроенергобуд» Олександрівське граніт Спецдозвіл № 3051 від 11.07.2003	Вознесенський р-н, 5,0 км на південний захід від з. ст. Трикрати	78,7		Розробляється
9	ТОВ "ВОЗНЕСЕНСЬКА ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА КОМПАНІЯ» Трикратненське граніт, камінь облицювальний Спецдозвіл № 4120 від 28.11.2006	Баштанський р-н, 0,5 км на північний захід від с. Малофедорівка	85,5		Розробляється
10	ТОВ Рада-Південь Воєводське граніт Спецдозвіл № 5142 від 10.02.2010 анульовано	Первомайський р-н, 0,7 км на ПнСх від с. Воєводське	17,75		*
11	ТОВ "Новоантонівське" Новоантонівське граніт Спецдозвіл № 4419 від 09.10.2007 анульовано	Баштанський район, 0,3 км на південь від с. Новоантонівка	11,51		*
12	ТОВ "ВОЗНЕСЕНСЬКА ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА КОМПАНІЯ" Трикратненське граніт Спецдозвіл № 4120 від 28.11.2006	Вознесенський район, 1,5 км на північний схід від с.Трикрати	85,5		Розробляється
13	ТОВ "ТОРГОВИЙ БУДИНОК "ЛЮДМИЛА" Чаусівське граніт Спецдозвіл № 5020 від 25.09.09 - анульовано	Первомайський район, 3,0 км на ПдСх від с. Чаусове	31,1		*
14	ТОВ "ПЕРВОМАЙСЬКИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ КАР'ЄР" Софіївське мігматит, граніт Спецдозвіл № 4310 від 20.07.2007	Первомайський р-н, 5,0 км на південь від с. Софіївка	39,2		Розробляється
15	ТОВ "НОВОТРЕЙД ЛТД" Капітанківське граніт Ділянка Побузька Ділянка Довгопристанська	Первомайський р-н, околиця с. Довга Пристань	32 35		*

1	2	3	4	5	6
	Спецдозвіл № 4583 18.12.2007				
16	ППБМП «Інтервал» Юр'ївське граніт, камінь облицювальний Спецдозвіл № 953 від 07.07.1997 недійсний	Вознесенський р-н, 3,0 км на захід північний захід від с. Юр'ївка, 20,0 км на південний схід від з.ст. Людмилівка	11		*
17	ТОВ "Юпітер 77" Вільноярське граніт Спецдозвіл № 5213 від 08.11.2010	Вознесенський р-н, 4.5 км на ПнСх від с. Трикратне обидві сторони б. Соплистої, правого притоку Мертвовід	30		Розробляється
18	ТОВ "Нівен" Новоселівське граніт Компл. камінь облицювальний Спецдозвіл № 6317 від 13.02.2019	Первомайський район, 2,0 км на Пн с. Новоселівка, 10,0 км на Пн від з.ст. Кавуни	19,3		Розробляється
19	ДП "ПІДПРИЄМСТВО ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (№83)" Костянтинівське граніт, камінь облицювальний Спецдозвіл № 4776 від 18.11.2008	Первомайський район, 0,4 км на Пн від с. Костянтинівка	47		*
20	ТОВ "ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ ГРАНІТНО-ЩЕБЕНЕВИЙ ЗАВОД" Олександрівське граніт, пісок будів. Діл. Південна Спецдозвіл № 6074 від 11.08.2015	Вознесенський р-н, 3,0 км на ПдЗх від зал. ст. Олександрівка, 1,5 км на ПдЗх від с. Олександрівка	24,31		Розробляється
21	ФІЛІЯ № 1 КОМПАНІЇ "ІСТОК" Кінецьпільське граніт Спецдозвіл № 107 від 20.10.1993 анульовано	Первомайський р-н, 6 км на ПдЗ від м. Первомайськ, поблизу с. Кінецьпіль	12		*
22	ТОВ (Маніла) Новоолександрівське, граніт	Первомайський р-н, 20,0 км на північний схід від з.ст. Первомайськ	23,86		Не розробляється

1	2	3	4	5	6
	Діл. Розвідка 1974 Ліцензія № 3884 від 09.06.2006 на 20				
23	ВАТ "ОЛЕКСАНДРІВСЬКИЙ ГРАНКАР'ЄР" Ахтовське граніт Спецдозвіл № 3428 від 20.09.2004 анульовано	Вознесенський р-н, 0,4 км на захід від с. Актове	71,75		Не розробляється
24	ТОВ "Фореста" Кам'янобалківське граніт, мігматит, гнейс Спецдозвіл № 4446 від 23.10.2007 анульовано	Первомайський р-н, 1,0 км на ПдСх від с. Кам'яна балка	19,3		Не розробляється
25	ТОВ «Укратомтех» Мар'ївське граніт Ліцензія № 5380 від 13.01.2011	Вознесенський р-н, в 1,0 км на ПнСх від с.Мар'ївка	4,4		*
26	Болеславчицьке 2 граніт	Первомайський р-н, в 9,0 км на Пн від с. Станіславчик, на правому схилі М. Ташлик	38,9		Не розробляється
27	Вікторівське (резерв) граніт	Вознесенський р-н, 6,0 км на Пд від смт. Братське	2,76		Не розробляється
28	Покровське вапняк, компл. камінь пиляний	Вознесенський р-н, 19,0 км на схід від с. Веселинове, в 1,0 км на північ від с. Покровка	35,73		Не розробляється
29	Мигіївське мігматит	Первомайський р-н, 0,3 км на ПдСх від с. Мигія			Не розробляється
30	Артаківське вапняк	Баштанський р-н, 8,0 км на ПнСх зал.ст. Березнегувате	20		Не розробляється
31	Єланецьке районне міжгосподарське автопідприємство "Райміжгосптранс" Куйбишевське 2 гнейс Спецдозвіл № 173 від 28.07.1994 анульовано	Вознесенський р-н, 1,5 км на ПнСх від с. Куйбишевка	10,39		*
32	МСП «ГРАНІТ» Семенівське граніт Спецдозвіл №141 від 26.05.1994 анульовано	Первомайський р-н, 3,0 км на Пн від с. Семенівка	2,79		*

1	2	3	4	5	6
33	ТОВ «НАДРИ» Федорівське граніт Спецдозвіл № 210 від 02.12.1994 анульовано	Баштанський р-н, 0,5 км на ПнЗх від с. Малофедорівка	4,5		*
34	Володимирівське вапняк	Баштанський р-н, 1,5 км на ПнЗх від с. Сергіївка	17,9		Не розробляється
35	Маложенівське граніт	Вознесенський р-н, 0,5 км на ПнЗх від с. Маложенівка	5,1		Не розробляється
36	Новосафронівське вапняк, граніт	Миколаївський р-н, 1,0 км на північ с. Новосафронівка	5,19		Не розробляється
37	Товариство з обмеженою відповідальністю МР «Гідроенергобуд» Олександрівське граніт Спецдозвіл № 3051 від 11.07.2003	Вознесенський р-н 4,0 км на ПнЗх від с. Олександрівка	6,5		Розробляється
38	Романова балка граніт	Первомайський р-н, 0,5 км на Пн від с. Романова балка	8,8		Не розробляється
	Усього родовищ 38				
1	ТОВ "Новоодеський будресурс" Касперівське вапняк Спецдозвіл № 4558 від 17.12.2007 - анульовано	Миколаївський р-н, ПнСх околиця с. Касперівка	70,9		*
2	ДП "Санта-Петрівка" Новогригорівське вапняк Спецдозвіл № 4535 від 12.12.2007 анульовано	Миколаївський р-н, західна околиця с. Ново-Григорівка	41,5		*
3	ТОВ "Меотіс" Кубряцьке вапняк Спецдозвіл №3372 від 29.07.2004 недійсний	Вознесенський р-н, ПдЗх околиця с. Кубряки	8		*
4	Болгарське вапняк	Миколаївський р-н, 0,5 км на північний захід від с. Болгарка	66,85		Не розробляється
5	Данилівське вапняк	Миколаївський р-н, 12,0 км на ПнЗх від с. Нечаяне	53,11		Не розробляється
6	Державна комплексна геологічна експедиція "УКРГЕОЛБУДМ" Іванівське	Миколаївський р-н, 0,8 км Зх с. Іванівка	23,51		*

1	2	3	4	5	6
	вапняк Спецдозвіл № 362 від 21.10.1994 анульовано				
7	ТОВ "Меотіс Єлізаветівське вапняк Ліцензія №3458 від 26.12.08 недійсний	Миколаївський р-н, ПнЗх околиця с. Єлізаветівка	58,5		*
8	Михайлівське опока	Миколаївський р-н, між с. Михайлівка та с. Білоусівка	37		Не розробляється
9	Державна комплексна геологічна експедиція "УКРГЕОЛБУДМ" Новосвітлівське вапняк Спецдозвіл № 106 від 30.04.1992 анульовано	Вознесенський р-н, 2,0 км Пд с. Новосвітлівка	134,5		Не розробляється
10	Державна комплексна геологічна експедиція "УКРГЕОЛБУДМ" Новомиколаївське вапняк Спецдозвіл № 53 від 27.12.1991	Вознесенський р-н, ПдЗх околиця с. Ново-Миколаївка	18,9		Не розробляється
11	Покровське опока	Вознесенський р-н, 1,0 км на Пн від с. Покровське	35,75		Не розробляється
12	Проектно-будівельне мале підприємство "Інтервал" Нечаянське 2 вапняк Спецдозвіл № 102 від 14.09.1993 анульовано	Миколаївський район, 0,4 км Зх с. Нечаяне	50,144		Не розробляється
13	ТОВ "ПРЕМ'ЄР-АВГ" Новоодеське вапняк Спецдозвіл № 3987 від 13.10.2014	Миколаївський район, Сх околиця м. Нова Одеса	98,98		*
14	ДКП "СТЕМ" ШАХТА НОВО-ПОДИМОВО Подимівське вапняк Спецдозвіл № 163 від 14.07.1994	Миколаївський район, ПнЗх околиця с. Подимове	499,61		Не розробляється
15	Тернуватське вапняк	Миколаївський р-н, 7,0 км на ПнЗх від з.ст. Трихати	38		Не розробляється
	Усього родовищ 15				

1	2	3	4	5	6
1	Білоусівське 1 вапняк	Вознесенський р-н, Пн околиця с. Білоусівка	55,8		Не розробляється
2	Білоусівське 2 вапняк	Вознесенський р-н, 2,0 км на ПдСх від с. Білоусівки	-		Не розробляється
3	Вознесенське вапняк	Вознесенський р-н, 6,0 км на ПнСх від м. Вознесенська	16,5		Не розробляється
4	Михайлівське вапняк	Миколаївський р-н, між селами Михайлівка і Білоусівка	-		Не розробляється
5	Ольгопільське вапняк	Вознесенський р-н, 7,0 км на Пд від с. Ольгопіль	-		Не розробляється
6	Прибужанське (Кантакузівське) вапняк	Вознесенський р-н, 4,0 км на південь від м. Вознесенськ	-		Не розробляється
	Усього родовищ 6				
1	ТОВ "НІВЕН" Новоселівське граніт Спецдозвіл № 3437 від 20.09.2004	Первомайський р-н, 2,0 км на Пн від с. Новоселівка	9,3		Розробляється
2	Софіївське (Відрадненське) граніт рожевий	Первомайський р-н, 5,0 км на Пд від с. Софіївка	18		*
3	ППБМП «Інтервал» Юр'ївське граніт сірий Спецдозвіл № 953 від 07.07.1997 недійсний Ділянка Кам'янці Ділянка Лісова	Вознесенський р-н, 3,0 км на захід північний захід від с. Юр'ївка	11 5 6		*
4	ДП "ПІДПРИЄМСТВО ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (№93) Новоданилівське граніт Спецдозвіл № 4657 від 28.12.2007	Баштанський р-н, 2,5 км на схід від з.ст. Новоданилівка	16,6		Розробляється
5	Арбузинська вип колонія №83 Костянтинівське граніт, кам.будівельний Спецдозвіл № 4776 від 18.11.2008	Первомайський р-н, 0,4 км на північ від с. Костянтинівка	47		*

1	2	3	4	5	6
6	ТОВ "Надра" Малофедорівське граніт Спецдозвіл № 3629 від 29.12.04	Баштанський р-н, на околиці с. Малофедорівка	7,6		*
7	Трикратненське граніт Ділянка №3 Ділянка №2 «Промраніт»	Вознесенський р-н, 0,5 км на ПнЗх від с. Трикрати	85,5		Не розробляється
8	Північне граніт сірий	Вознесенський р-н, 10,0 км на ПнСх с. Братське	12,1		Не розробляється
	Усього родовищ 8				
1	ПрАТ «Нікстром» Південно-Бузьке пісок Спецдозвіл № 296 30.06.1995-2015	Миколаївський р-н, 15 км на ПдЗх від з.ст. Кульбаніне	773,6		Розробляється
2	ВАТ «Микитівський гранкарєр» Олександрівське пісок Діл.“Комінтерн – 1” Спецдозвіл № 4038 від 04.10.2006 Діл. № 4 не розробляється.	Вознесенський р-н, 0,4 км на ПдСх від с. Бузьке	40		Розробляється Не розробляється
3	Явкинське (Плющівське)	Баштанський р-н, 15 км на ПнЗх з.ст.Явкіне	32		Не розробляється
4	ПрАТ «АКЗ» Олександрівське Діл. Східна спецдозвіл № 3166 від 08.11.2007 анульовано	Вознесенський р-н, Пн околиця с. Олександрівка	17,5		*
5	ВАТ “Зелений Гай” Олександрівське Діл. Нова (№2 – Пд частина) Спецдозвіл № 2542 21.09.2001 недійсний Діл. №1 (Дно кар’єра) Діл.№3	Вознесенський р-н, в 2,0 км на схід від с. Бузьке	54		*
6	ЗАТ “Гідроенергобуд» Олександрівське пісок, граніт Діл. № 8 Спецдозвіл № 3051 11.07.2003 -2013	Вознесенський р-н, 0,4 км на південний захід від з.ст. Трикратне	73,5		розробляється
7	ПрАТ «Нікстром» Балабанівське	Миколаївський р-н, 2,0 км на ПдЗх від с. Балабанівка	122,8		*

1	2	3	4	5	6
	Діл. Центральна (част. запасів) кар'єр № 2 Спецдозвіл № 3127 від 01.09.2003 Діл. Південна Діл. Центральна (кар'єр №1)				
8	Миколаївське	Миколаївський р-н, 1,5 км на ПнСх від с. Крива Балка	58,9		Не розробляється
9	Софіївське	Баштанський р-н, Пд околиця с. Софіївка, 16,5 км на ПдЗх від з.ст. Новий Буг	54,8		Не розробляється
10	Станіславчикське	Первомайський р-н, 15 км на Пн від м. Первомайськ	13,16		Не розробляється
11	Трихатське	Миколаївський р-н, 3,5 км на південь від з.ст. Трихати	86,44		Не розробляється
12	Христофорівське	Баштанський район, 0,5 км на ПнСх від с. Христофорівка, 15 км на ПдЗх від з.ст. Добра	28,17		Не розробляється
13	Веснянівське	Миколаївський р-н, 3,0 км на Пд від с. Весняне	115,7		Не розробляється
14	Олександрівське - 1	Вознесенський р-н, ПнСх околиця с. Олександрівка	90		Не розробляється
	Усього родовищ 14				
1	ПП «Кряж» Кам'янобалківське Спецдозвіл № 4128 від 04.12.2006	Миколаївський р-н, 0,5 км на ПнЗх с.Кам'яна Балка	27,7		Розробляється
2	ТОВ «Модус АБ» Семихатське Ділянка №1 Спецдозвіл № 4794 03.12.2008 анульовано	Вознесенський р-н, 15,0 км на ПдЗх від с.Богданівка	6,75		*
3	ТОВ "Стоун" Олександрівське Діл. Південна комплексне:кам.буд. Спецдозвіл № 2909 17.01.2003-2013р	Вознесенський р-н, 1,5 км на ПнЗх від смт. Олександрівка	45,3		*
4	Калинківське	Миколаївський р-н, 20,0 км на ПнСх м. Миколаїв	131,6		*

1	2	3	4	5	6
5	Виробничо-комерційне підприємство «Агропромкомплект» Кумарське, пісок Спецдозвіл №3985 01.08.2006	Первомайський р-н, околиця с. Кумари, 20,0 км Пн від м. Первомайськ.	16,0		*
6	Матвіївське - 1	Миколаївський р-н, 10,0 км на північ від м. Миколаїв	156,4		Не розробляється
7	ЗАТ “АКЗ” Прибузьке пісок Діл. Південна частина Діл. Північна частина не розроб.	Вознесенський р-н, 10,0 км на південь від з.ст. Вознесенськ	54,8 15,2		Не розробляється
8	ТОВ «Ольвія» Східно-Бузьке – 2 пісок Спецдозвіл № 4192 від 23.01.2007	Вознесенський р-н, в 2,0 км на схід від Сх околиці с.Бузьке	32,25		Розробляється
9	ТОВ «Ольвія» Східно-Бузьке пісок Спецдозвіл № 3874 від 09.06.2006	Вознесенський р-н, 1,6 км на схід від с. Бузьке	32,25		*
10	ТОВ «Юпітер» Бузьке 2 пісок Спецдозвіл № 5006 03.09.2007	Вознесенський р-н, 5,5 км на ПнСх від с. Бузьке	101,8		Розробляється
11	Пряме пісок	Вознесенський р-н, ПнСх околиця с. Пряме	65		Не розробляється
12	Фермерське госп. «Нектар» Підгороднянське пісок Спецдозвіл № 4667 від 28.12.2007	Первомайський р-н, в 2,5 км на ПдСх від зал.ст. Підгородня	12,02		*
13	Олександрівське пісок Діл.Західна	Вознесенський р-н, 1,5 км на ПдЗх смт. Олександрівка	48,9		Не розробляється
14	Бузьке пісок	Вознесенський р-н, 2,0 км на Сх с. Бузьке	6,7		Не розробляється
15	ПрАТ " Микитівський гранітний кар’єр " Олександрівське пісок Діл. «Комінтерн 2»	Вознесенський р-н, 7,0 км на північ від з.ст. Вознесенськ	34		Розробляється

1	2	3	4	5	6
	Спецдозвіл № 4038 від 04.10.2006				
16	ПП "ЛІДІЯ Баловне для благоуст., рекульт. і розч. Спецдозвіл № 6139 від 11.08.2016	Миколаївський район, ПдСх околиця с. Баловне	1,5		Розробляється
17	Вознесенське для бетону, буд. розчин., дорожнього будівництва	Вознесенський район, у 4,0 км на Пн від м. Вознесенськ на лівому схилі П.Буг	50		*
18	ТОВ «Технологічна група» Зеленогаївське Ліцензія № 5490 від 02.03.2012 Діл. Західна Спецдозвіл № 5490 від 02.03.2012	Вознесенський р-н, 6,0 км на ПнЗх від м. Вознесенськ	48,9		розробляється
	Усього родовищ 18				
1	Миколаївське	Миколаївський р-н, 0,8 км на ПдСх від с. Половинки	58,9		Не розробляється
2	Богопільське	Первомайський р-н, в 0,2 км від ПнСх околиці м. Первомайськ вздовж траси на Умань	30,12		Не розробляється
	Усього родовищ 2				
1	Мішковське Діл. Мішковська Діл. Центральна Спецдозвіл № 5227 від 17.11.2010 анульовано	Миколаївський р-н, Пд околиця с. Мішково-Погорілове	38,8		Розробляється
2	ЗАТ "Вавілон" Сливинське Діл. №1 Діл. №2 Спецдозвіл № 2982 від 05.05.2003 анульовано	Миколаївський р-н, 0,6 км на північ від с. Слівіно, 14,0 км від м. Миколаїв	12,4		*
3	ТОВ "МЕНТОР-БУД" Генівське Спецдозвіл № 4847 від 29.12.2008 анульовано	Первомайський р-н, околиця с. Генівка	3,9		*
4	ДП "Санта-Петрівка" Петрівське спецдозвіл № 3537 від 06.12.2004	Миколаївський р-н, західна околиця с. Петрівка	34,9		розробляється

1	2	3	4	5	6
5	ТОВ "Укрцегла" Бандурське Спецдозвіл № 4070 від 18.10.2006 анульовано	Первомайський р-н, 0,5 км на ПнЗх від з.ст. Бандурка	22		
6	ТОВ "Пласт" Вербівське спецдозвіл № 4507 від 21.11.2007	Первомайський р-н, в 4,0 км Пн від с.Мігія	20,3		розробляється
7	АС "Укрцемент" ВАТ "ЮгЦемент" Григорівське глина, пісок, суглинок Спецдозвіл № 405 від 26.12.1995	Миколаївський р-н смт. Ольшанське, 3,5 км на ПдЗх від с. Терноватка	83,7		розробляється
8	ПП "Сіріус" Бандурське 2 Суглинок Спецдозвіл № 2782 від 23.09.2002 анульовано	Первомайський р-н, Зх околиця с. Бандурка	13,94		*
9	Первомайське суглинок	Первомайський р-н, 5,0 км на ПдЗх від м. Первомайськ	53		Не розробляється
10	Арбузинське суглинок	Первомайський р-н, ПнСх околиця смт. Арбузинка	14		Не розробляється
11	Баштанське суглинок	Баштанський р-н, ПнСх околиця с. Піски	6,42		Не розробляється
12	Березнегуватське суглинок, пісок	Баштанський р-н, 0,7 км на ПнСх смт. Березнегувате	12 Пісок 1,3		Не розробляється
13	Братське суглинок	Вознесенський р-н, 2,0 км на Пд від смт. Братське	6,24		Не розробляється
14	Врадіївське суглинок	Первомайський р-н, 3,0 км на ПдЗх від смт. Врадіївка	14,2		Не розробляється
15	Трикратненське суглинок	Вознесенський р-н, 4,0 км на Зх від с. Трикрати	23,96		Не розробляється
16	Доманівське суглинок	Вознесенський р-н, 0,2 км на Пн смт. Доманівка	5,2		Не розробляється
17	Єланецьке суглинок	Вознесенський р-н, Зх околиця с. Єланець	4,76		Не розробляється
18	Казанківське суглинок	Баштанський р-н, 3,0 км на Зх від смт. Казанка	6,2		Не розробляється

1	2	3	4	5	6
19	Новобузьке 3 суглинок	Баштанський р-н, 1,5 км на ПдЗх від смт. Новий Буг	3,4		Не розробляється
20	Лисогірське суглинок, глина, пісок	Первомайський р-н, 1,5 км на ПдЗх від с. Лиса Гора	6		Не розробляється
21	Березнегуватське 1 суглинок	Баштанський р-н, 0,7 км на ПнСх смт. Березнегувате	12		Не розробляється
22	Бузьке суглинок	Первомайський р-н, Пн околиця с.Бузьке	53		Не розробляється
23	Веселинівське суглинок	Вознесенський р-н, ПнСх околиця смт. Веселинове	14		Не розробляється
24	Володимірівське суглинок	Баштанський р-н, 1,5 км на ПнСх від з.ст. Володимирівка	6,7		Не розробляється
25	Добренське суглинок	Баштанський р-н, 2,0 км на Пд с. Добре	10,95		Не розробляється
26	Забарське суглинок	Первомайський р-н, Пд околиця с.Забари	1,01		Не розробляється
27	Зеленоберегівське суглинок	Первомайський р-н, Пд околиця з.ст. Трикратне	11,2		Не розробляється
28	Калинівське суглинок	Миколаївський р-н, 1,5 км Пн с. Калинівка	21		Не розробляється
29	Кривоозерське суглинок	Первомайський р-н, ПнСх околиця смт. Криве Озеро	11,76		Не розробляється
30	Куцурубське 2 суглинок	Миколаївський р-н, ПдЗх околиця с. Куцуруб	3,5		Не розробляється
31	Лисогірське 1 суглинок	Первомайський р-н, ПдСх околиця с. Лиса Гора	22,5		Не розробляється
32	Любинське суглинок	Баштанський р-н, 1,0 км на Пн від с. Любине	14,9		Не розробляється
33	Нечаянське суглинок	Миколаївський р-н, 4,0 км Сх с. Нечаяне	34,1		Не розробляється
34	Новобірзуловське суглинок	Баштанський р-н, Зх околиця с. Новобірзулівка	19,44		Не розробляється

1	2	3	4	5	6
35	Новобузьке суглинок	Баштанський р-н, 7,0 км на ПдЗх від смт. Новий Буг	11,32		Не розробляється
36	Новобузьке 2 суглинок, пісок	Баштанський р-н, схил балки Куца, 12,0 км на Пд від смт. Новий Буг	27 (13,55+13)		Не розробляється
37	Новоодеське № 3 №1	Миколаївський р-н, ПнСх околиця смт. Нова Одеса	12,6		Не розробляється
38	Новопетрівське суглинок	Баштанський р-н, 1,5 км Пн від с. Нова Петрівка	16,5		Не розробляється
39	Новофедорівське суглинок	Миколаївський р-н, південна околиця с. Новофедорівка	115,8		Не розробляється
40	Олександрівське 2 суглинок	Вознесенський р-н, 5,0 км на ПнСх від смт. Олександрівка	10,5		Не розробляється
41	Петрівське 2 суглинок Діл. Південна Діл. Північна	Миколаївський р-н, Сх околиця с. Петрівка	22,14		Не розробляється
42	Раковське суглинок	Вознесенський р-н, 5,0 км на південний схід від м. Вознесенськ	44,71		Не розробляється
43	Степківське суглинок	Первомайський р-н, 0,8 км на північний схід від с. Степківка	3,81		Не розробляється
44	Тернуватське суглинок	Миколаївський р-н, північна околиця с. Тернувате	3,6		Не розробляється
45	Троїцьке суглинок	Миколаївський р-н, 4,0 км на північний захід від с.Троїцьке	9,8		Не розробляється
46	Весняніське суглинок	Миколаївський р-н, 2,5 км на південь від смт. Весняне	12,4		Не розробляється
	Усього родовищ 46				

* дані щодо стану експлуатації родовища відсутні

** інформацію представлено Причорноморським державним регіональним геологічним підприємством, Державним науково-виробничим підприємством «Державний інформаційний геологічний фонд України» та управлінням Держпраці у Миколаївській області

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази.

Добувна промисловість Миколаївської області орієнтована на видобування будівельних матеріалів (граніт, пиляний черепашник, вапняк, пісок, каоліни, керамзитова сировина, цегельна сировина).

За даними державної статистичної звітності станом на 01.01.2021 в області налічується 3098,7217 га під відкритими розробками, кар'єрами та шахтами та відповідними спорудами, у тому числі 1853,6620 га під відкритими розробками та шахтами, які експлуатуються, а також 1245,0597 га інших (під відпрацьованими розробками та кар'єрами, закритими шахтами, відвалами, териконами, які не експлуатують).

Дані щодо використання надр у Миколаївській області зведено в таблиці 7.1.1.1.

Таблиця 7.1.1.1 - Надрокористування у Миколаївській області, дані 2021 року

№ з/п	Реєстраційний номер/ Стан спецдозволу	Дата надання/ Дата закінчення	Вид користування надрами	Назва об'єкту обліку та місцезнаходження	Власник
1	2	3	4	5	6
ПІСОК					
1	662 Анульований	28.02.1996 28.02.1999	Геологічне вивчення надр	Родовище - Веснянівське Миколаївська область, Миколаївський район, с. Весняне	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ «УКРГЕОЛБУДМ» (АДРЕСА: М. КИЇВ, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)
2	2542 Недійсний	21.09.2001 212.09.2011	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район, 2 км на схід від с. Бузьке	ВАТ «ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ Р-Н, С. БУЗЬКЕ, ВУЛ. ЗЕЛЕНОГАЇВСЬКА, 12
3	4038 Дійсний	04.10.2006 04.10.2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район, 1.0 км на південний схід від с. Бузьке	ПРАТ «МИКИТІВСЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР» (АДРЕСА: МИКОЛАЇСЬКА ОБЛ., СМТ.ОЛЕКСАНДРІВКА, ВУЛ. МИКИТІВСЬКА, 1)
4	296 Дійсний	30.06.1995 28.11.2034	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Південно – Бузьке Миколаївська область, Миколаївський район, в руслі Південнобузького ли ману, біля с. Галицинове	ПРАТ «НІКСТРОМ» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С. ГАЛИЦИНОВЕ, ВУЛ. НАБЕРЕЖНА, 52)
5	3127 Анульований	01.09.2003 01.09.2013	Видобування корисних копалин (промислова	Родовище – Балабанівське Миколаївська область, Миколаївський район, 2 км на південний захід від с. Балабанівка	ПРАТ «НІКСТРОМ» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ, С. ГАЛИЦИНОВЕ, ВУЛ. НАБЕРЕЖНА, 52)

			розробка родовищ)		
6	3051 Дійсний	11.07.2003 11.07.2033	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Доманівський), 0.6 км на захід від с. Олександрівка	ТОВ МР «ГІДРОЕНЕРГОБУД» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ, М. ЮЖНОУКРАЇНСЬК, ПРОМИСЛОВА ЗОНА)
7	3874 Анульов аний	09.06.2006 09.06.2022	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Східно – Бузьке Миколаївська область, Вознесенський район, 1,6 км на схід від с. Бузьке	ТОВ «ОЛЬВІЯ» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ, М. ВОЗНЕСЕНСЬК, ВУЛ. КІРОВА, 18)
8	4192 Дійсний	23.01.2007 23.01.2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Східно – Бузьке 2 Миколаївська область, Вознесенський район, 2,0 км на схід від с. Бузьке	ТОВ «ОЛЬВІЯ» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ, М. ВОЗНЕСЕНСЬК, ВУЛ. КІРОВА, 18)
9	5006 Дійсний	03.09.2009 03.09.2029	Видобування корисних копалин (Промислова розробка родовищ)	Родовище – Бузьке 2 Миколаївська область, Вознесенський район, 1,5 км на північний схід від с. Пряме	ТОВ «ЮПІТЕР» (АДРЕСА: М. ОДЕСА, ПРОВ. МУКАЧІВСЬКИЙ, 8)
10	4667 Дійсний	28.12.2007 28.12.2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Підгороднянське Миколаївська область, Первомайський район, 2.5 км на південь від з.ст. Підгородня	ФГ «НЕКТАР» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ, СМТ. ПІДГОРОДНА, ВУЛ. ПЕРВОМАЙСЬКА, 150)
11	3985 Дійсний	01.08.2006 01.08.2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Кумарське Миколаївська область, Первомайський район, південно-західна околиця с. Кумарі	ВКП «АГРОПРОМ-КОМПЛЕКТ» (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛАСТЬ, М. ВОЗНЕСЕНСЬК, ВУЛ. КІРОВА, 35
12	3166 Анульов аний	08-11-2007 08-11-2010	Геологічне вив чення надр	Родовище - Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район, 1.0 км на південний захід від с. Олександрівка	ПРАТ "АКЗ" (АДРЕСА: М. МИКОЛАЇВ, ВУЛ. РОБОЧА, 2-А)
13	4447 Дійсний	23-10-2007 23-10-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район, 0,5 км на південний захід с. Олександрівка	ПРАТ "АКЗ" (АДРЕСА: М. МИКОЛАЇВ, ВУЛ. РОБОЧА, 2-А)
14	6139 Дійсний	11-08-2016 11-08-2036	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Баловне Миколаївська область, Миколаївський район (колишній Новоодеський), південно-східна околиця с. Баловне	ПП "ЛІДІЯ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С. ГУР'ЇВКА, ВУЛ. ЦЕНТРАЛЬНА, 31)
15	4128 Дійсний	04-12-2006 04-12-2026	Видобування корисних копалин	Родовище - Кам'янобалківсь ке Миколаївська область,	ПП "КРЯЖ" (АДРЕСА: М. МИКОЛАЇВ,

			(промислова розробка родовищ)	Миколаївський район, 0.5 км на північний захід від с. Кам'яна Балка	ВУЛ. 9-А ЛІНІЯ, 81)
16	6295 Дійсний	23-11-2018 23-11-2038	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Пряме Миколаївська область, Вознесенський район, північно-східна околиця с. Пряме	ТОВ "МИКИТІВСЬКИЙ КАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С. БУЗЬКЕ)
17	5490 Дійсний	02-03-2012 02-03-2024	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Зеленогаївське Миколаївська область, Вознесенський район, 6,0 км на північний захід від м. Вознесенськ	ТОВ "ТЕХНОЛОГІЧНА ГРУПА" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С. БУЗЬКЕ, ВУЛ. ЛЕНІНА, 276)
18	4794 Анульов аний	03-12-2008 03-12-2028	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Семихатське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Доманівський), 15,0 км на південний захід ві д с. Богданівка	ТОВ "МОДУС АБ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С. МАРИНІВКА, ВУЛ. ГАГАРІНА, БУД.1)
19	6079 Дійсний	20-08-2015 20-08-2035	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Вознесенське-1 Миколаївська область, Вознесенський район, 2,0 км на північний захід від м. Вознесенськ	ТОВ "ПІВДЕННИЙ КАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С. ГРИГОРІВСЬКЕ, ВУЛ. ЦЕНТРАЛЬНА, 36)
ГРАНІТ, ПЕГМАТИТИ, ЧАРНОКІТИ, МІГМАТИТИ, ГНЕЙСИ					
1	373 Недійсн ий	30-10-1995 30-10-2010	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район, південна околиця с. Олександрівка	ВАТ "ОЛЕКСАНДРІВСЬКИЙ ГРАНКАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., СМТ. ОЛЕКСАНДРІВКА, ВУЛ. СТЕПОВА, 68)
2	3428 Анульов аний	20-09-2004 20-09-2014	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Ахтовське Миколаївська область, Вознесенський район, 0.4 км на захід від с. Ахтове	ВАТ "ОЛЕКСАНДРІВСЬКИЙ ГРАНКАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., СМТ. ОЛЕКСАНДРІВКА, ВУЛ. СТЕПОВА, 68)
3	343 Дійсний	05-09-1995 14-05-2035	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Болеславчицьке Миколаївська область, Первомайський район, 11 км на північ від м. Первомайськ	ПРАТ "ПЕРВОМАЙСЬКИЙ КАР'ЄР "ГРАНІТ" (АДРЕСА: М.ЧЕРКАСИ, ВУЛ. МАРШАЛА КРАСОВСЬКОГО, 8
4	363 Анульов аний	21-10-1994 21-10-1997	Геологічне вивчення надр	Родовище - Любоіванівське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Арбузинський), с. Любоіванівка	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ «УКРГЕОЛБУДМ» (АДРЕСА: М. КИЇВ, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)
5	1085 Дійсний	30-09-1997 30-09-2037	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Микитівське Миколаївська область, Вознесенський район, 3 км на північний захід від смт. Олександрівка	ПРАТ «МИКИТІВСЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР» (АДРЕСА: МИКОЛАЇСЬКА ОБЛ., СМТ. ОЛЕКСАНДРІВКА, ВУЛ. МИКИТІВСЬКА, 1)
6	4154 Дійсний	19-12-2006 19-12-2026	Видобування корисних копалин (промислова	Родовище - Софіївське Миколаївська область, Баштанський район (колишній Новобузький),	ПРАТ «МИКИТІВСЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР» (АДРЕСА: МИКОЛАЇСЬКА ОБЛ.,СМТ.ОЛЕКСАНДРІВКА,

			розробка родовищ)	2,5 км на північний схід від с. Софіївка	ВУЛ. МИКИТІВСЬКА, 1)
7	2749 Недійсний	09-12-2005 09-12-2008	Геологічне вивчення надр	Ділянка – Корабельно-Бакшалинського поля Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Доманівський), Первомайський район (колишній Арбузинський), вздовж р. Південний Буг	ПРИЧОРНОМОР ДРГП (АДРЕСА: М. ОДЕСА, ВУЛ. ІНГЛЕЗІ,1)
8	4310 Дійсний	20-07-2007 20-07-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Софіївське Миколаївська область, Первомайський район, 2.5 км на південний захід від с. Софіївка	ТДВ "ПЕРВОМАЙСЬКИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ КАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇСЬКА ОБЛ., С. МИГІЯ, ВУЛ. ГРАНИТНА, 21)
9	3051 Дійсний	11-07-2003 11-07-2033	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Доманівський), 0.6 км на захід від с. Олександрівка	ПРАТ УМР "ГЕБ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М. ЮЖНОУКРАЇНСЬК, ПРОМИСЛОВА ЗОНА)
10	298 Недійсний	12-07-1995 12-07-2015	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Чаусівське (Граніт, Чарнокіт, Мігматит) Миколаївська область, Первомайський район, 2 км на північний захід від с. Поронівка	ПЕРВОМАЙСЬКИЙ ГРАНІТНО-ЩЕБНЕВИЙ КАР'ЄР (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С. КІНЕЦЬПІЛЬ)
11	4776 Дійсний	18-11-2008 11-12-2035	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Костянтинівське Первомайський район (колишній Арбузинський), 0.5 км на північний захід від с. Костянтинівка	ДП "ПІДПРИЄМСТВО ДКВС УКРАЇНИ (№ 83)" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., СМТ. КОСТЯНТИНІВКА, ВУЛ. ВОЛОДИМИРСЬКА, 1)
12	4657 Дійсний	28-12-2007 11-08-2035	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Новоданилівське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Казанківський), 3 км на північний схід від з.ст. Новоданилівка	ДП "ПІДПРИЄМСТВО ДКВС УКРАЇНИ (№ 93) (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., БАШТАНСЬКИЙ Р-Н, С. НОВОДАНИЛІВКА)
13	4446 Анульований	23-10-2007 23-10-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Кам'янобалківське Миколаївська область, Первомайський район 1,5 км на південний схід від с. Кам'яна Балка	ТОВ "ФОРЕСТА" (АДРЕСА: М. МИКОЛАЇВ, ВУЛ. НАБЕРЕЖНА, 5/11, КВ.32,42)
14	210 Анульований	02-12-1994 02-12-2014	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище – Федорівське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Казанківській), 0,5 км на ПнЗх від с. Малофедорівка	ТОВ "НАДРИ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., ПЕРВОМАЙСЬКИЙ РАЙОН, С. МАЛОФЕДОРІВКА, ВУЛ. КАР'ЄРНА, 34)
15	3629 Дійсний	29-12-2004 29-12-2034	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Малофедорівське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Казанківській), 0.5 км на захід від с. Малофедорівка	ТОВ "НАДРИ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., ПЕРВОМАЙСЬКИЙ РАЙОН, С. МАЛОФЕДОРІВКА, ВУЛ. КАР'ЄРНА, 34)

16	953 Недійсний	07-07-1997 07-07-2017	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Юр'ївське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Братський), 0,3 км на захід та північний захід від с. Юр'ївка	ПРИВАТНЕ ПРОЕКТНО-БУДІВЕЛЬНЕ МАЛЕ ПІДПРИЄМСТВО "ІНТЕРВАЛ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М. МИКОЛАЇВ, ВУЛ. ВЕСЕЛИНІВСЬКА, 47/4
17	1361 Анульований	28-12-1999 28-12-2002	Геологічне вивчення надр	Родовище - "Сагайдак" Миколаївська область, Баштанський район (колишній Новобузький), 5 км на південний захід від с. Новоантонівка	МПП ФІРМА "ПМ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М. МИКОЛАЇВ, ВУЛ. ТАБІРНЕ ПОЛЕ, 5/6)
18	6317 Дійсний	13-02-2019 13-02-2039	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Новоселівське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Арбузинський, 25,0 км на північний захід від с. Новоселівка	ТОВ "НІВЕН" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М. МИКОЛАЇВ, ВУЛ. ПІВДЕННА, 33-А, КВ. 48)
19	354 Анульований	29-09-1994 29-09-1997	Геологічне вивчення надр	Родовище - Діл.Кам'янець-Юр'ївського Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Братский), с. Юр’євка	МИКОЛАЇВСЬКА ГІДРОГЕОЛОГІЧНА ПАРТІЯ ДЕРЖАВНОГО ГЕОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА "ПРИЧОРНОМОРГЕОЛОГІЯ" (АДРЕСА: М.МИКОЛАЇВ, СМТ. ВЕЛИКА КОРЕНИХА, ВУЛ. ОЧАКІВСЬКА, 1-А)
20	355 Анульований	29-09-1994 29-09-1997	Геологічне вивчення надр	Родовище - Діл.Лісова Юр'ївського Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Братский), с. Лісове	МИКОЛАЇВСЬКА ГІДРОГЕОЛОГІЧНА ПАРТІЯ ДЕРЖАВНОГО ГЕОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА "ПРИЧОРНОМОРГЕОЛОГІЯ" (АДРЕСА: М. МИКОЛАЇВ, СМТ ВЕЛИКА КОРЕНИХА, ВУЛ. ОЧАКІВСЬКА, 1-А)
21	4346 Дійсний	23-08-2007 23-08-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Михайлівське Миколаївська область, Первомайський район, між селами Михайлівка і Новопавлівка	ТОВ "ТУРСТРОЙ-УКРАЇНА" (АДРЕСА: ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛ., МІСТО КРИВИЙ РІГ, ПР-Т МЕТАЛУРГІВ, 36/1)
22	2257 Недійсний	05-05-2003 05-05-2008	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Велідарівська Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Єланецький), 0,7км на південь від с. Велідарівка	ТОВ "УКРАТОМТЕХ" (АДРЕСА: МІСТО КИЇВ, ВУЛ. ШЕПЕЛЄВА МИКОЛИ, 6)
23	5380 Дійсний	13-01-2011 13-01-2031	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Мар'ївське Миколаївська область, Вознесенський район (колиш-ній Доманівський), 1,0 км на північний схід від с. Мар'ївка	ТОВ "УКРАТОМТЕХ" (АДРЕСА: М.КИЇВ, ВУЛ. ШЕПЕЛЄВА МИКОЛИ, 6)
24	5020 Анульований	25-09-2009 25-09-2029	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Чаусівське Миколаївська область, Первомайський район, в 3,0 км на південний схід від с. Чаусове	ТОВ "ТОРГОВИЙ БУДИНОК "ЛЮДМИЛА" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.ЧАУСОВЕ, ВУЛ.АНТОНОВА, 9)

25	4385 Дійсний	25-09-2007 25-09-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Прибузьке Миколаївська область, Вознесенський район (колиш-ній Доманівський), 3.5 км на північний захід від с. Прибужжя	ТОВ "ПРИБУЗЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С. ПРИБУЖЖЯ)
26	4120 Дійсний	28-11-2006 28-11-2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Трикратненське Миколаївська область, Вознесенський район, 1.5 км на північний схід від с. Трикрати	ТОВ "ВОЗНЕСЕНСЬКА ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА КОМПАНІЯ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., СМТ. ОЛЕКСАНДРІВКА, ВУЛ. ГЕНЕРАЛА ПОДЗІГУНА, 165)
27	4890 Анульований	03-02-2009 03-02-2029	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Кодимське Миколаївська область, Первомайський район, на північний захід від с. Кам'яний Міст	ТОВ "СФЕРА МИКОЛАЇВ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.ЧАУСОВЕ, ВУЛ.АНТОНОВА, 1)
28	6102 Дійсний	04-03-2016 04-03-2032	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Вікторівське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Братський), 1,0 км на південь від с. Вікторівка	ТОВ "БУДКАМІНЬ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., СМТ. БРАТСЬКЕ, ВУЛ. ЛЕНІНА, 149)
29	4366 Дійсний	12-09-2007 12-09-2025	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Кінецьпільське Миколаївська область, Первомайський район, 2.2 км на північний захід від с. Кінецьпіль	ПП "ТІКА-Ф" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.КАМ'ЯНА БАЛКА, ВУЛ.САДОВА, 14)
30	3037 Анульований	25-09-2007 25-09-2012	Геологічне вивчення надр	Ділянка - "Мостове" Миколаївська область, Вознесенський район (колиш-ній Братський), 1.0 км на схід від с. Мостове	ТОВ "МОСТОВЕ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.ГАЛИЦИНОВЕ, ВУЛ., ЛЕНІНА, 37)
31	3119 Недійсний	23-10-2007 23-10-2010	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Волківська сланець, гнейс, граніт БРАТСЬКИЙ РАЙОН/СМТ БРАТСЬКЕ 0.6 км на північний захід від с. Мостове	ТОВ "ЛЮДМИЛІВСЬКИЙ ЩЕБЕНЕВИЙ КАР'ЄР" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., БРАТСЬКИЙ Р-Н, СМТ.БРАТСЬКЕ, ВУЛ.ЛЕНІНА, 149)
32	4419 Анульований	09-10-2007 09-10-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Ново-Антонівське	ТОВ "НОВОАНТОНІВСЬКЕ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., НОВОБУЗЬКИЙ Р-Н, С.НОВОАНТОНІВКА)
33	4583 Дійсний	18-12-2007 18-12-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Капітанівське Миколаївська область, Первомайський район, ділянка Побузька - 0.6 км на південний захід від с.Довга Пристань, ділянка Довгопристанська - 1.5 км на південний схід від с.Довга Пристань	ТОВ "НОВОТРЕЙД ЛТД" (АДРЕСА: М.МИКОЛАЇВ, ВУЛ. ЧКАЛОВА, 20/4)

34	3619 Анульований	25-09-2009 25-09-2014	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Кривопустошанська Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Братський), між селами Антонопіль та Кудрявцев	ТОВ "НИКГРАНИТ ЛТД" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., СМТ БРАТСЬКЕ, ВУЛ.КОСМОНАВТІВ, БУД.12)
35	3583 Недійсний	05-06-2009 05-06-2012	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Синюхобрідська Миколаївська область, Первомайський район, 4,0 км на схід від с. Синюхин Брід	ТОВ "СБ ГРАНІТ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., ПЕРВОМАЙСЬКИЙ Р-Н, С. СИНЮХІН БРІД, ВУЛ. ПЕРЕМОГИ, 35)
36	5142 Анульований	10-02-2010 10-02-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Воєводське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Арбузинський), 0.7 км на північний схід від с. Воєводське	ТОВ "РАДА-ПІВДЕНЬ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М. ВОЗНЕСЕНСЬК, ВУЛ.60 РОКІВ ЖОВТНЯ, 20, КВ.89)
37	3831 Недійсний	21-06-2010 21-06-2013	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Бузька Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Доманівський), 1.0 км на північний схід від с. Прибужжя	ТОВ "РОСТГРАНКАР'ЄР" (АДРЕСА: М.ОДЕСА, ВУЛ.ГЕНУЄЗЬКА, 1А, НЕЖИТЛОВЕ ПРИМІЩЕННЯ, 9)
38	5213 Дійсний	08-11-2010 08-11-2030	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Вільноярське Миколаївська область, Вознесенський район, 4.5 км на північний схід від с. Трикрати	ТОВ "ЮПІТЕР 77" (АДРЕСА: М.ОДЕСА, ПРИМОРСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ. ІНГЛЕЗІ, БУД. 3, КОРПУС 3, ПОВЕРХ 17)
39	6074 Дійсний	11-08-2015 11-08-2035	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Олександрівське Миколаївська область, Вознесенський район, південна околиця смт. Олександрівське	ТОВ "ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ ГРАНІТНО-ЩЕБЕНЕВИЙ ЗАВОД" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., СМТ ОЛЕКСАНДРІВКА, ВУЛ. СТЕПОВА, БУД.68)
40	173 Анульований	28-07-1994 28-07-2014	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Куйбишевське 2 Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Єланецький), 1.5 км від с. Куйбишівка	ЄЛАНЕЦЬКЕ РАЙОННЕ МІЖГОСПОДАРСЬКЕ АВТОПІДПРИЄМСТВО "РАЙМІЖГОСПТРАНС" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., СМТ.ЄЛАНЕЦЬ, ВУЛ. 50 РОКІВ ЖОВТНЯ, 45)
41	134 Анульований	22-06-1992 22-06-1995	Геологічне вивчення надр	Родовище - Красненське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Кривоозерський), с. Красненьке	ДМП "БРОКАР" (АДРЕСА: М.КИЇВ, П/С 214)
42	141 Анульований	26-05-1994 26-05-1995	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Семенівське Миколаївська область, Первомайський район (колишній Арбузинський), с. Семенівка	МСП "ГРАНІТ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.СЕМЕНІВКА)
Вапняк, Глина, Суглинок					
1	53 Анульований	27-12-1991 27-12-1996	Геологічне вивчення надр	Родовище - Новомиколаївське Миколаївська область, Вознесенський (колишній Єланецький) район, с. Новомиколаївка	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ "УКРГЕОЛБУДМ" (АДРЕСА: М. КИЇВ, ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)

2	106 Анульов аний	30-04-1992 30-04-1995	Геологічне вивчення надр	Родовище – Новосвітлівське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Веселинівський), с. Новосвітлівка	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ "УКРГЕОЛБУДМ" (АДРЕСА: М. КИЇВ, ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)
3	362 Анульов аний	21-10-1994 21-10-1997	Геологічне вивчення надр	Родовище - Іванівське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Веселинівський), с. Іванівка	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ "УКРГЕОЛБУДМ" (АДРЕСА: М. КИЇВ, ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)
4	737 Анульов аний	13-06-1996 13-06-1999	Геологічне вивчення надр	Родовище – Березнегуватське Миколаївська область, Вознесенський район (колишній Баштанський), Населеный пункт (НП) Висунськ, Яковлівка, Веселий Кут	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ "УКРГЕОЛБУДМ" (АДРЕСА: М. КИЇВ, ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)
5	755 Анульов аний	06-08-1996 06-08-1999	Геологічне вивчення надр	Площа пошукова - Тер. Баштанського (колишнього Березнегуватського) р-ну	ДЕРЖАВНА КОМПЛЕКСНА ГЕОЛОГІЧНА ЕКСПЕДИЦІЯ "УКРГЕОЛБУДМ" (АДРЕСА: М. КИЇВ, ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ Р-Н, ВУЛ. ПАВЛОВСЬКА, 29)
6	2572 Недійс-ний	04-10-2004 04-10-2007	Геологічне вивчення надр	Родовище - Ново-Григорівське 0.3 км на південний схід від с. Ново-Григорівка	ПРИЧОРНОМОРСЬКЕ ДЕРЖАВНЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ГЕОЛОГІЧНЕ ПІДПРИЄМСТВО (АДРЕСА: М. ОДЕСА, ВУЛ. ІНГЛЕЗІ, 1)
7	3904 Недійсн ий	21-12-2010 21-12-2013	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Підлісненська Миколаївська область, Вознесенський район/ Миколаївський (колишній Новоодеський) район вздовж схилів долини р. Гнилий Єланець	ПРИЧОРНОМОРСЬКЕ ДЕРЖАВНЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ГЕОЛОГІЧНЕ ПІДПРИЄМСТВО (АДРЕСА: М. ОДЕСА, ВУЛ. ІНГЛЕЗІ, 1)
8	405 Дійсний	26-12-1995 03-11-2034	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Григор'ївське Миколаївська обл., Миколаївський р-н Поблизу с. Тернувате	ПАТ "ДІКЕРГОФФ ЦЕМЕНТ УКРАЇНА" (АДРЕСА: М.КИЇВ, ВУЛ. ПИРОГІВСЬКИЙ ШЛЯХ, 26)
9	2982 Анульов аний	05-05-2003 05-05-2013	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Сливинське Миколаївська обл., Миколаївський р-н, 0.6 км на північ від с. Сливине	АТЗ "ВАВІЛОН" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., МИКОЛАЇВСЬКИЙ Р-Н, С.СЛИВИНЕ)
10	163 Анульов аний	14-07-1994 14-07-2014	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Подимівське Миколаївська область, Миколаївський район (колишній Березанський), 3 км від с.Нечаяне	ДКП "СТЕМ" ШАХТА НОВО-ПОДИМОВО (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., БЕРЕЗАНСЬКИЙ Р-Н, СМТ БЕРЕЗАНКА)
11	2782 Анульов аний	23-09-2002 23-09-2012	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Бандурське 2 Миколаївська область, Первомайський район, 250 км на захід від західної околиці с. Бандурка, 1,5 км на північний захід від	ПП "СІРІУС" (АДРЕСА: М.ОДЕСА, ВУЛ.КРАСНА, 8, КВ.40)

				з.ст. Бандурка	
12	5227 Анульований	17-11-2010 17-11-2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Мішковське Миколаївська область, Миколаївський район, 100 м від південної околиці с.Мішково-Погорілове	ПП "МИКОЛАЇВЦЕГЛА" (АДРЕСА: М.МИКОЛАЇВ, ЦЕНТРАЛЬНИЙ Р-Н, ВУЛ.2 НАБЕРЕЖНА, 1)
13	4070 Анульований	18-10-2006 18-10-2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Бандурське Миколаївська область, Первомайський район, 0,5 км на північний захід від ст. Бандурка	ТОВ "УКРЦЕГЛА" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М.ПЕРВОМАЙСЬК, ВУЛ.ВОЛОДАРСЬКОГО, 28)
14	3537 Дійсний	06-12-2004 03-11-2029	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Петрівське Миколаївська область, Миколаївський район, західна околиця с. Петрівка	ДП "САНТА-ПЕТРІВКА" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.ПЕТРІВКА, ВУЛ.ЛЕНІНА, 38)
15	4535 Анульований	12-12-2007 12-12-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Ново-Григорівське Миколаївська область, Миколаївський район, західна околиця с. Ново-Григорівка	ДП "САНТА-ПЕТРІВКА" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.ПЕТРІВКА, ВУЛ.ЛЕНІНА, 38)
16	3372 Недійсний	29-07-2004 29-07-2014	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Кубряцьке Миколаївська область, Миколаївський район, західна околиця с. Ново-Григорівка	ТОВ "МЕОТІС" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.ГАМОВЕ, ВУЛ.ШЕВЧЕНКА, 54)
17	3458 Недійсний	26-12-2008 26-12-2018	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Єлизаветівська Миколаївська область, Миколаївський район, 1,0 км на північний захід від с. Єлизаветівка, 1,5 км на південний захід від с.Комісарівка	ТОВ "МЕОТІС" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.ГАМОВЕ, ВУЛ.ШЕВЧЕНКА, 54)
18	4847 Анульований	29-12-2008 29-12-2028	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Генівське Миколаївська область, Первомайський район, південно-західна околиця с.Генівка	ТОВ "МЄНТОР-БУД" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.ГЕНІВКА, ВУЛ.ЦЕГЕЛЬНА, 1)
19	4558 Анульований	17-12-2007 17-12-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Касперівське Миколаївська область, Миколаївський район (колишній Новоодеський), південно-східна околиця м. Нова Одеса	ТОВ "НОВООДЕСЬКИЙ БУДРЕСУРС" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М.НОВА ОДЕСА, ВУЛ.СОБОРНА, 25)
20	5987 Дійсний	13-10-2014 13-10-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - "Нова Одеса" Миколаївська область, Миколаївський район (колишній Новоодеський), південно-східна околиця м. Нова Одеса	ТОВ "ПРЕМ'ЄР-АВГ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М. НОВА ОДЕСА, ВУЛ.ЦЕНТРАЛЬНА, 8)
21	102 Анульований	14-09-1993 14-09-2013	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Нечаянське 2 Миколаївська область, Миколаївський район, 0.5 км західніше с.Нечаяне	ПБМП "ІНТЕРВАЛ" (АДРЕСА: М.МИКОЛАЇВ, ВУЛ.СЛОБІДСЬКА, 105)

КАОЛІН ПЕРВИННИЙ, ВТОРИННИЙ					
1	3903 Недійсний	21-12-2010 21-12-2013	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Кривопустоська Миколаївська область, Первомайський район (колишній Братський), 3,0 км на південь від с. Крива Пустош	ПРИЧОРНОМОРСЬКЕ ДЕРЖАВНЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ГЕОЛОГІЧНЕ ПІДПРИЄМСТВО (АДРЕСА: М. ОДЕСА, ВУЛ. ІНГЛЕЗІ, 1)
2	107 Анульований	20-10-1993 20-10-2013	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Кінецьпільське Миколаївська область, Первомайський район, 6 км на ПдЗ від м. Первомайськ, поблизу с. Кінецьпіль	ФІЛІЯ № 1 КОМПАНІЇ "ІСТОК" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., М.ПЕРВОМАЙСЬК, ВУЛ.ГАГАРІНА, 29)
3	4507 Дійсний	21-11-2007 21-11-2027	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Родовище - Вербівське Миколаївська область, Первомайський район, 4.0 км на північ від с. Мигія	ТОВ "ПЛАСТ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.МИГІЯ, ВУЛ. ВІДРОДЖЕННЯ, 67)
ОПОКА					
1	3904 Недійсний	21-12-2010 21-12-2013	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Підлісненська Миколаївська область, Вознесенський район, Миколаївський район, вздовж схилів долини р.Гнилий Єланець	ПРИЧОРНОМОРСЬКЕ ДЕРЖАВНЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ГЕОЛОГІЧНЕ ПІДПРИЄМСТВО (АДРЕСА: М.ОДЕСА, ІНГЛЕЗІ, 1)
РУДНА СИРОВИНА					
1	718 Анульований	11-04-1996 11-04-2002	Геологічне вивчення надр	Площа пошукова - Міжріччя Інгул-Інгулець Миколаївська область	КП "ПІВДЕНУКРГЕОЛОГІЯ" (АДРЕСА: М.ДНІПРОПЕТ-РОВСЬК, ВУЛ. ЧЕРНИШЕВСЬКОГО, 11)
2	936 Анульований	03-11-1997 03-11-2000	Геологічне вивчення надр	Родовище - Перспективне Миколаївська область	КП "КІРОВГЕОЛОГІЯ" (АДРЕСА: М.КИЇВ, ВУЛ. КІКВІДЗЕ, 8/9)
3	6141 Дійсний	15-09-2016 15-09-2026	Видобування корисних копалин (промислова розробка родовищ)	Ділянка - Західно-Лащівська Миколаївська область, Первомайський район, 3,6 км на північний схід від с.Довга Пристань	ТОВ "ВІП-ТРЕЙДЕР" (АДРЕСА: М.ДНІПРОПЕТРОВСЬК, ВУЛ.АКАДЕМІКА ЧЕКМА-РЬОВА, 2, ОФІС 5)
4	4938 Дійсний	19-11-2018 05-11-2021	Геологічне вивчення надр	Ділянка - Сафонівська Миколаївська область, Баштанський (колишній Казанківський) район, інформація з обмеженим доступом	ТОВ "АТОМНІ ЕНЕРГЕТИЧНІ СИСТЕМИ УКРАЇНИ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.МИКОЛАЇВКА, ВУЛ. АНДРІЯ ГОРБАНЯ, 40)
5	4939 Дійсний	19-11-2018 05-11-2021	Геологічне вивчення надр	Площа - Михайлівська Миколаївська область, Баштанський (колишній Ка-занківський) район, інформація з обмеженим доступом	ТОВ "АТОМНІ ЕНЕРГЕТИЧНІ СИСТЕМИ УКРАЇНИ" (АДРЕСА: МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ., С.МИКОЛАЇВКА, ВУЛ. АНДРІЯ ГОРБАНЯ, 40)

* інформацію надано Причорноморським державним регіональним геологічним підприємством та Державним науково-виробничим підприємством «Державний інформаційний геологічний фонд України»

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

Моніторинг геологічного середовища є складовою частиною державної системи моніторингу навколишнього природного середовища України, яка діє,

згідно з вимогами постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля».

Головна задача моніторингу та прогнозування небезпечних геологічних явищ - своєчасне виявлення і прогнозування розвитку небезпечних геологічних процесів, що впливають на безпечний стан геологічного середовища, з метою розроблення та реалізації заходів щодо попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій, для забезпечення безпеки населення і об'єктів економіки країни в природних надзвичайних ситуаціях.

До об’єктів моніторингу належать:

природні системи- це великі ділянки надр, що являють собою геологічні або гідрогеологічні структури (басейни підземних вод, нерозроблювані родовища корисних копалин);

природно-техногенні системи - джерело (джерела) антропогенного впливу на геологічне середовище і ділянку надр у межах зони інтенсивного впливу цього джерела (джерел).

Державний моніторинг і прогнозування небезпечних геологічних явищ здійснюються Держгеонадрами в частині досліджень підземних вод (ресурси та використання), ендогенних та екзогенних процесів (видові і просторові характеристики, активність прояву); геофізичних полів (фонові та аномальні визначення); геохімічного стану ландшафтів (вміст і поширення природних і техногенних хімічних елементів і сполук).

На рівні області в системі геологічного моніторингу задіяно ВП Південно-Українська гідрогеологічна експедиція ДП «Українська геологічна компанія».

Режимна мережа моніторингу на території Миколаївської області складається з 55 спостережних свердловин, в тому числі 29 свердловин державного рівня узагальнення та 26 свердловин регіонального рівня узагальнення (табл.7.2.1) Моніторингові дослідження здійснюються на вміст у підземних водах: пестицидів (28 показників), токсичних мікроелементів 1 і 2 класів небезпеки (19 показників), макрокомпонентів (29 показників), органічних сполук (18 показників).

Таблиця 7.2.1. - Перелік пунктів моніторингу ВП Південно-Українська гідрогеологічна експедиція ДП «Українська геологічна компанія» на території Миколаївської області

Код спостережного пункту по АІС ДВК	№ спостережного пункту, наданий партією	Дані спостережень за рівнями підземних вод	Дані спостережень за температурою підземних вод	Дані спостережень за хімічним складом підземних вод
Державна мережа				
257001142	142	-	-	-
257001440	440	-	-	-
257001319	319	-	-	-
257001384	384	-	-	-
257001445	445	+	-	-

257001447	447	-	-	-
257001420	420	-	-	-
257001424	424	-	-	-
257001425	425	-	-	-
257001340	340	-	-	-
257001442	442	-	-	-
257001137	137	-	-	-
257001508	508	-	-	-
257001202	202	+	-	+
257001201	201	+	-	+
257001294	294	+	-	-
257001115	115	-	-	-
257001116	116	-	-	-
257001180	180	-	-	+
257001027	27	-	-	-
257001028	28	-	-	-
257001110	110	+	-	+
257001111	111	-	-	-
257001112	112	-	-	-
257001113	113	+	-	-
257001051	51	-	-	-
257001054	54	-	-	-
257001055	55	-	-	-
257001056	56	-	-	-
Регіональна мережа				
257001509	509	-	-	+
257001375	375	-	-	-
257001144	144	-	-	+
257001391	391	-	-	+
257001145	145	-	-	-
257001370	370	-	-	-
257001146	146	-	-	+
257001369	369	-	-	-
257001446	446	+	-	-
257001439	439	-	-	-
257001129	129	-	-	-
257001001	1-е	-	-	-
257001422	422	-	-	-
257001002	2	-	-	-
257001003	3	-	-	-
257001004	4	-	-	-
257001006	6	+	-	+
257001007	7	-	-	-
257001008	8	-	-	+
257001009	9	-	-	-
257001010	10	-	-	-
257001011	11	-	-	-
257001306	306	-	-	-
257001143	143	-	-	-
257001380	380	-	-	+

257001404	404	+	-	+

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

Миколаївська область розташована в межах басейнів рік:
Дніпра (від греблі Каховського водосховища до гирла);
Інгульця (від границі Дніпропетровської та Херсонської обл. до гирла);
Південного Бугу (від греблі Ладиженського водосховища до р. Синюха;
від р.Синюха до в/п Олександрівка;
від в/п Олександрівка до гирла) та малих річок Причорномор‘я;
моря між Дністровським лиманом (включаючи його лівий берег) та Бузьким лиманом (включаючи його правий берег), включаючи р. Тилігул.

Процес формування підземних вод складний, що обумовлено природно-кліматологічними, геоморфологічними, геолого-літологічними факторами, потужністю та хімічним складом порід зони водообміну, водопроникністю, ємкісними здібностями поділяючих водотривких шарів, віддаленістю області живлення і розвантаження, впливом техногенезу і т. д. Крім того, підземні води одержують поповнення при транзиті за рахунок природних і штучних водотоків, водойм.

У гідрогеологічному відношенні Миколаївська область знаходиться на площі Причорноморського та Українського басейнів підземних вод.

За умовами формування ґрунтових вод гідрогеологічні басейни поділені на дрібніші таксономічні одиниці - гідрогеологічні райони і підрайони (мал.7.2.1.1).

За умов формування режиму підземних вод більша частина території області (центральна, східна та південно-східна) відноситься до Бузько-Дніпровського (26) району. Північна частина області відноситься до Східноприднiпровського району (Інгуло-Інгулецького підрайону – 10 б) та Вінницько-Побузького району (Південнопобузького – 8б підрайону), західна та південно-західна – до Бузько-Куяльницького району (Балтського – 25 а, та Тілігул-Куяльницького – 25 б підрайонів).

Область живлення міжпластових підземних вод Причорноморського басейну в межах області є південна частина схилу Українського кристалічного масиву та відроги Подільської височини. Найбільш сприятливі умови для формування значних ресурсів прісних підземних вод існують у північних та північно-західних частинах території. Наявність річок (П.Буг, Кодима, Мертвовод, Інгул та ін.), долини яких вироблені в неогенових, палеоген-крейдових та докембрійських породах, являються додатковим джерелом поповнення ресурсів підземних вод.

Видобуток та використання підземних вод в Миколаївській області значною частиною відбувається за рахунок ресурсів Причорноморського артезіанського басейну пластових напірних вод.

В межах Українського басейну, де розповсюджені води зон тріщинуватості кристалічних порід докембрію, основним фактором формування їх режиму являються атмосферні опади та поверхневі води рік. Підземні води знаходяться

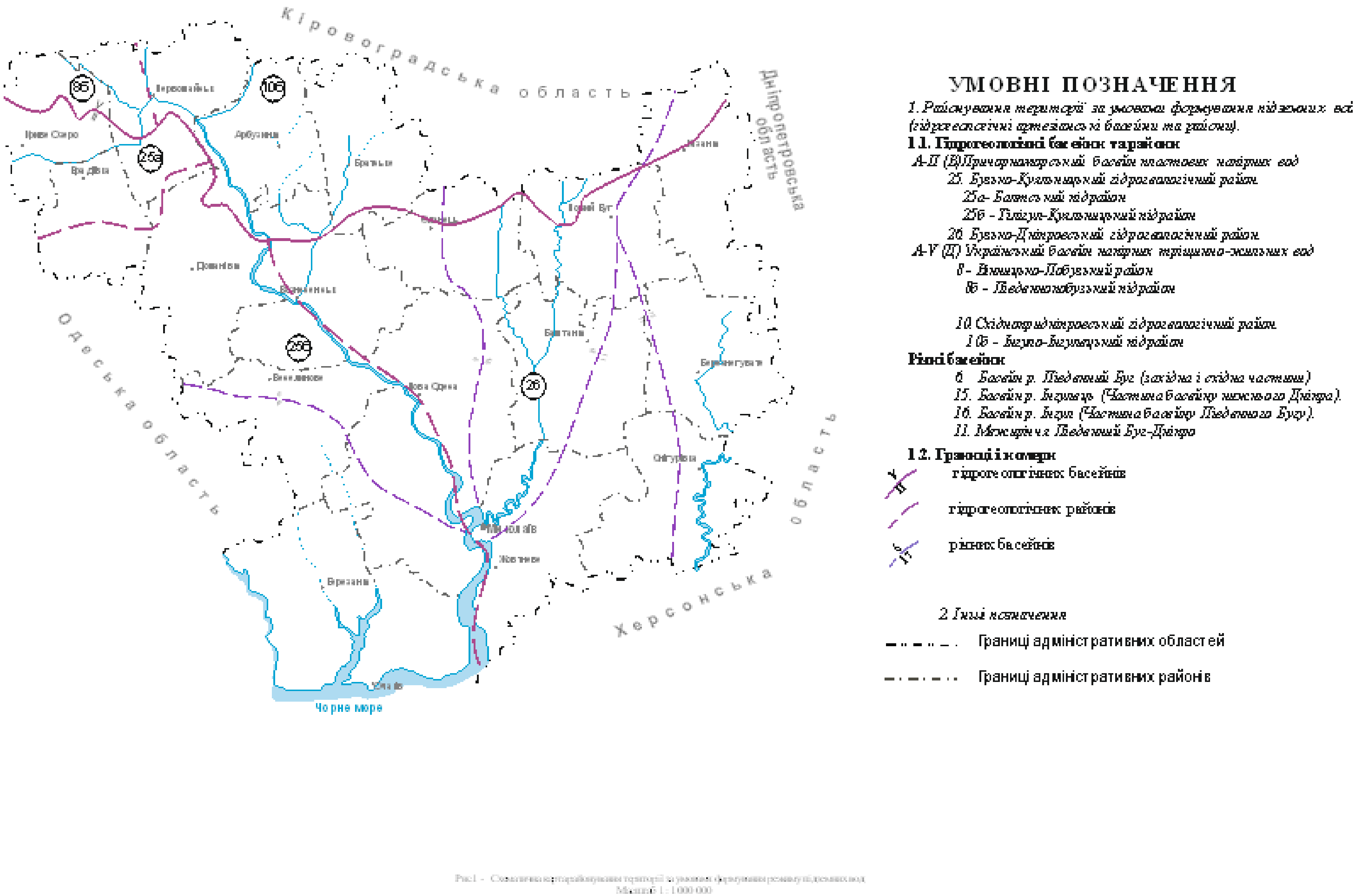

Мал. 7.2.1.1. - Розподіл на території області гідрогеологічних районів та підрайонів.

переважно в незахищених умовах від поверхневого забруднення та залежать від впливу техногенних факторів.

Видобуток підземних вод за рахунок ресурсів Українського басейну напірних тріщинно-жильних вод області досить незначний.

Основними водоносними горизонтами (комплексами), які розповсюджені на території Миколаївської області і придатні для водопостачання населення, є плейстоценовий алювіальний, верхньо-, середньосарматський, палеогеновий, крейдовий та архей-протерозойський.

Прогнозні ресурси для Миколаївської області визначені за даними регіональної оцінки (Капінос Н.Н.,1977р.) і апробовані ДКЗ СРСР (протокол № 7869 від 29.06.1971р., № 8103 від 28.07.1978р.), УТКЗ (протокол № 3886 від 21.03.1978 р.) і уточнені протоколом робочої наради ВГО «Кримгеологія» від 02.06.1983 р. в кількості 441,6 тис. м^3/добу, в т.ч. з мінералізацією:

до 1,5 г/дм^3 – 349,87 тис.м^3/добу (79,23%);

від 1,5 до 3,0 г/дм^3 – 91,73 тис.м^3/добу (20,77%).

Відомості про прогнозні ресурси (за даними регіональних оцінок) та експлуатаційні запаси (згідно протоколів ДКЗ, ТКЗ) підземних вод наведені в таблиці 7.2.1.1. та на мал.7.2.1.2.

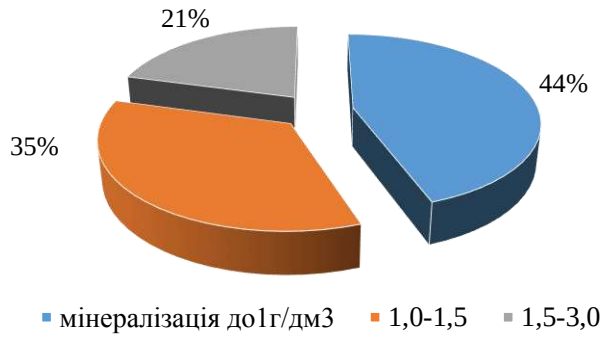

Мал. 7.2.1.2.- Розподіл прогнозних ресурсів за мінералізацією на час їх підрахунку

Таблиця 7.2.1.1. - Прогнозні ресурси та експлуатаційні запаси підземних вод Миколаївської області

№ пп	Назва адміністративного району	Площа, тис.км^2	Прогнозні ресурси підземних вод (ПРПВ), тис.м^3/добу				
			Усього			У тому числі експлуатаційні запаси підземних вод (ЕЗПВ)	
			Мінералізація, г/дм^3				
			до 1,5	1,5-3,0	до 3,0	до 1,5	> 1,5
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Баштанський	7,1	66,37	49,63	116,0	-	-
2	Вознесенський	6,4	105,4	12,60	118,0	50,3	-
3	Миколаївський	5,7	136,21	27,29	163,5	35,24	8,67

4	Первомайський	5,4	41,89	2,21	44,10	8,67	-
	УСЬОГО:	**24,6**	**349,87**	**91,73**	**441,60**	**94,2**	**8,67**

Загальний розподіл ПРПВ в середньому по області складає 17,95 м^3/добу/км^2, в тому числі з мінералізацією до 1,5 г/дм^3 складає 14,22 м^3/добу/км^2. На одну особу населення області доводиться 0,404 м^3/добу прогнозних ресурсів підземних вод.

З часу оцінки прогнозних ресурсів різко змінилося техногенне навантаження на геологічне середовище, що привело до скорочень, а в деяких випадках і повної ліквідації площ залягання підземних вод з мінералізацією до 1,5 г/дм^3.

Загальний водовідбір з працюючих свердловин станом на 01.01.2022 рік склав 31,92 тис.м^3/добу (7 % величини ПРПВ).У порівнянні з попереднім роком загальний видобуток підземних вод збільшився на 2,84 тис.м^3/добу.

Протягом 2021 року, за даними ВП Південно-Українська гідрогеологічна експедиція ДП «Українська геологічна компанія», найбільший водовідбір здійснювався із неогенового водоносного комплексу, оскільки він є основним та найбільш поширеним в Миколаївській області, а найменший – із крейдового, оскільки він залягає на значних глибинах. Майже половина із всього водовідбору– це води з підвищеною мінералізацією.

Найбільш освоєними є плейстоценовий, неогеновий та архей-протерозойський водоносний комплекси.

Станом на 01.01.2022 року для централізованого водопостачання населених пунктів та виробничих потреб підприємств на території Миколаївської області розвідані та затверджені експлуатаційні запаси по 12 родовищах (16 ділянках) підземних вод. Загальна кількість експлуатаційних запасів становить 102,882 тис.м^3/добу (23,3 % від величини ПРПВ). Дані щодо затверджених експлуатаційних запасах підземних вод. Відомості щодо родовищ наведені у таблиці 7.2.1.2.

Таблиця 7.2.1.2. - Експлуатаційні запаси підземних вод Миколаївської області

№	Родовище підземних вод	Ділянка РПВ	Геологічний індекс водоносного горизонту	№ протоколу, інстанція та дата затвердження	ЕЗПВ, тис.м^3/добу				
					Усього	в т.ч. по категоріях			
						A	B	C_1	C_2
1	Вознесенське	Вознесенська-1	P_{2-3}	№3543 УкрТКЗ 08.12.73р.	2,3	-	2,3	-	-
		Бузька	aQ_{III}		6,3	2,8	-	3,5	-
		Одесько-Кишинівська	P_{2-3}		3,9	-	3,9	-	-
		Натягайлівська	aQ_{III}		19,8	4,3	4,4	11,1	-
2	Врадіївське	Врадіївська	N_1s_2	№4101 УкрТКЗ 25.04.81р.	3,8	2,7	0,8	0,3	-

3	Кривоозерське	Кривоозерська	AR-PR_1	№4136 УкрТКЗ 29.10.81 р.	3,9	-	2,0	1,9	-
4	Доманівське	Зброшківська	K_2	№ 3756УкрТКЗ 17.02.76 р.	6,4	2,0	1,3	3,1	-
5	Новоодеське	Новоодеська-1	aQ_{II-III}	№4199 УкрТКЗ 02.07.82 р.	21,6	13,0	8,6	-	-
6	Коблеве-Рибаківське	Коблеве-Рибаківська	N_1s_3	№4803 УкрТКЗ 18.06.89 р.	5,3	1,3	3,4	0,6	-
7	Очаківське	Очаківська-1	N_1s_3	№3540 УкрТКЗ 20.01.73 р.	3,5	2,3	-	1,2	-
		Очаківська-2			2,5	0,9	0,8	0,8	-
8	Галицинівське	Галицинівська	N_1s_3	№ 1829 УкрДКЗ 8.10.09 р.	2,343	-	1,6	0,32	0,42
9	Миколаївське	Миколаївська	N_1s_3	№ 2360 УкрДКЗ 2011 р.	0,300	-	0,300	-	-
		Миколаївська	N_1s_2		3,870	-	2,250	1,62	-
10	Горохівське	Горохівська	N_1s_3	№ 2849 УкрДКЗ 2013 р.	0,015		0,015		
		Горохівська	N_1s_2		4,485		4,485		
11	Бандурське	Бандурська	PCM	№ 2860 УкрДКЗ 2013 р.	0,969		0,740	0,23	
12	Інфільтраційне	Інфільтраційний водозабір	AQ3 (AP3)	№ 3499 УкрДКЗ 2015 р	11,600		3,500	8,10	
	Разом:				**102,88**	**30**	**39,69**	**32,8**	**0,42**

Надра Миколаївської області перспективні для виявлення родовищ підземних вод, але інтенсифікація господарської діяльності, техногенні навантаження на геологічне середовище вже істотно змінили еколого-гідрогеологічну обстановку в області. При подальшій інтенсифікації господарської діяльності без обліку всього комплексу процесів і явищ, зв'язаних із природними і техногенними факторами неминуче погіршення еколого-гідрогеологічної обстановки.

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Розвиток господарського комплексу України відбувається в умовах нарощування техногенної дестабілізації довкілля, наслідком якої є подальше збільшення кількості кризових явищ в екологічних системах, активізація екзогенних геологічних процесів (ЕГП). Зважаючи на обмеженість неосвоєних територій в балансі під житлове та промислове будівництво зростає роль непридатних, порушених земель, ділянок з розвитком небезпечних екзогенних геологічних процесів.

Природні умови Миколаївської області (геологічна будова, гідрогеологічні умови, рельєф місцевості, клімат, інтенсивність і контрастність неотектонічних рухів) визначили широкий розвиток та різноманітність екзогенних геологічних процесів (далі – ЕГП).

Роботи з моніторингу поширення та розвитку ЕГП на території Миколаївської, області проводяться на підставі геологічного завдання, виданого Державною геологічною службою України для геологічного обґрунтування протизсувних заходів, геологічного забезпечення на регіональному рівні Урядової інформаційно - аналітичної системи надзвичайних ситуацій.

Узагальнені дані, щодо розвитку ЕГП на території області у 2021 році наведені в таблиці 7.2.2.1.

У Миколаївській області мають розвиток 1153 зсуви, загальною площею 9,04 км^2, що складає 0,037 % ураженості області. На забудованих територіях зафіксовано 51 зсув. У всіх районах області, де спостерігаються зсуви, площа їх не перевищує 1,0 км^2 на район, окрім узбережжя Чорного моря, де розташовані ділянки з найбільшою динамікою розвитку ЕГП та значним техногенним навантаженням.

Таблиця 7.2.2.1.- Розвиток ЕГП на території Миколаївської області *

Площі області, тис.км^2	Зсуви					Підтоплення (0-4,0м)		Ерозія	
	Площі розповсюдження, км^2	Ураженість території обл.,%	Кількість зсувів			Площі розповсюдження, км^2	Ураженість території обл.,%	Площі розповсюдження, км^2	Ураженість території обл.,%
			усього	у т.ч. активних (оцінка)	на забудованих територіях				
24,6	9,04	0,04	1153	48	51	996,7	4	8200	33,3

* Дані надані Причорноморським державним регіональним підприємством державної служби геології та надр України

Абразійно-зсувна активність складає 39 %, що є середньою зсувною активністю для морського узбережжя. Максимальна активізація спостерігається на ділянці узбережжя, що розташована між с. Рибаківка та Бузьким лиманом (колишній Березанський район).

Абразійно-зсувна ділянка узбережжя Чорного моря від м. Очаків до с. Морське складається з частин:

1. Абразійно-зсувна ділянка морського узбережжя між Тилігульським і Березанським лиманами, що має протяжність 16 км, з них 10,5 пог. км – абразійно-зсувний схил. Середня висота схилу складає +35 м над рівнем моря. На ділянці розташовані 17 структурних зсувів загальною площею 853 000 м^2. З

них 2 зсуви цілком сплановані, на 3 - проводяться планувальні роботи, 12 – у природному стані;

2. Абразійно-зсувна ділянка морського узбережжя між Березанським лиманом та мисом Очаків має протяжність 7,3 пог. км, з них абразійно-зсувні 4,5 км, та абразійно обвальні - 2,8 км. Середня висота схилу над рівнем моря складає +35 м. На абразійно - зсувній ділянці сформовано 6 зсувів.

3. Абразійно-обвальна ділянка морського узбережжя від тилової частини Лагерної коси до західного краю міста Очаків має довжину 2,8 пог. км. Ерозійно-акумулятивна денудаційна вододільна лесова рівнина з півдня обмежена майже вертикальним уступом висотою 9-26 м.

4. Ділянка абразійно-зсувного схилу правого борту Бузького лиману від м. Очаків до с. Кир'яківка протяжністю 111, 5 пог. м. Попереднє обстеження правого берега Бузького лиману відбулося у 2007-2011 роках, при чому на ділянці спостерігалося 97 зсувів. 2011 року на 42 зсувах спостерігалася деяка активність, що ймовірно викликана наростальним дачним будівництвом на схилах, їх перевантаженням та заводненням. 2018 року обстежено 71 зсувне тіло, активізація зсувних деформацій різного ступеня спостерігалася на 25 зсувах.

Основними техногенними чинниками активізації є підтинання, перевантаження схилів та їх обводнення внаслідок джерел з водоносних комунікацій. Цьому сприяло інтенсивне будівництво, що ведеться в останні роки на схилах та присхилових територіях.

Активізація відмічена у м. Очаків, у районі бази відпочинку «Акваторія», в с. Чорноморка Миколаївського району (бази відпочинку «Прибій», «Сонячний» «Ольвія» та «Автомобіліст»), у колишньому Березанському районі в с. Рибаківка на мисі Аджияск (погранзагін), базах відпочинку «Княжичанка», «Колос» та «Колос-2», «Янтар», у с. Лугове (база відпочинку «Урожайний»).

На узбережжі моря в межах Миколаївської області з 23 зсувів активізація зафіксована на 15 зсувах (65 %); кількість зсувів у природному стані - 14, з них проявляє активність 12-80 %.

До абразійно-зсувного процесу загалом було залучено 1957,0 м^2 прибровкової частини плато морського узбережжя Миколаївської області. Всього з 17,8 км абразійно-зсувного та абразійно-обвального схилів морського узбережжя Миколаївської області сплановано та закріплено 7,8 пог. км берега - майже 44 % довжини абразійно-зсувної частини узбережжя області. Загальна площа плато, що відокремилась від прибровкової частини плато абразійно-зсувного та абразійно-обвального берега, на узбережжі моря у межах Миколаївської області склала 2205 м^2.

Розвиток абразії продовжується на узбережжі Чорного моря, а також на внутрішніх водоймах – озерах та лиманах. Активізація процесу пов'язана з інтенсивною господарською діяльністю (зарегулювання річкового стоку, нераціональне освоєння пляжної смуги, надмірне видобування піску з прибережних територій, порушення природного режиму міграції наносів).

Абразія виступає чинником, що підсилює розвиток процесу зсувоутворення через розмив та замочування нестійких гірських порід узбережжя.

Основними чинниками, які обумовлюють розвиток абразії є геолого-геоморфологічні (літологія порід, неотектоніка, сейсміка, морфологія берега і пляжу), гідрометеорологічні (хвильовий, вітровий та рівневий режим моря) умови та господарська діяльність людини. Довжина берегової лінії з розвитком природної абразії складає 1,1 км абразійно-обвальної ділянки морського узбережжя від тилової частини Лагерної коси до західного окрайка м. Очаків.

Крім того, на території області повільно розвивається процес підтоплення, що є найбільш поширеним серед сучасних ЕГП й проявляється як у природних умовах, так і під впливом техногенних чинників. В Миколаївській області це пов'язано з наявністю великих плоских безстічних вододільних просторів, які характеризуються дуже низькою природною дренованістю, ускладнені численними балками і ярами, а в південно-східній і південній частинах - подами і западинами. Причому, більшість зрошувальних систем розташована саме на цих вододільних рівнинах. Площа поширення підтоплення на території міст та селищ області складає 996,7 км^2, що становить 4 % ураженості регіону (підтоплено 496 населених пунктів в межах ділянок глибини залягання рівня ґрунтових вод 0-2 м, 761 населений пункт – 0-4 м).

Ще одним з основним і найбільш небезпечних та дестабілізаційним факторів екологічної ситуації на ландшафтах, що призводить до забруднення та замулення (струмків, річок, ставків тощо) є ерозія ґрунтів. Загальна площа розповсюдження якої складає 8200,0 км^2, що складає 33,3 % ураженості регіону.

Миколаївська область є однією з багатьох на території України, де спостерігається періодичне підтоплення населених пунктів поверхневими та ґрунтовими водами. Основними причинами цього явища є розміщення населених пунктів на понижених ділянках місцевості та активна господарська діяльність без проведення необхідних інженерно – захисних заходів.

На території Миколаївської області процес підтоплення повільно розвивається. Це пов’язано з розвитком комплексу природних та техногенних чинників. Одним з основних природних чинників розвитку підтоплення на даній території є наявність великих плоских безстічних вододільних просторів, які характеризуються дуже низькою природною дренованістю та ускладнені численними балками і ярами, а в південно-східній і південній частинах – подами й западинами. До основних техногенних чинників розвитку процесу підтоплення відноситься водогосподарська діяльність (в основному, наявність великих систем зрошування). Причому, більшість зрошувальних систем розташована саме на цих вододільних рівнинах.

Згідно з Програмою робіт Снігурівська ГГМП виконує спостереження за гідрогеолого - меліоративним станом на зрошуваних та прилеглих до них землях Миколаївської області на загальній площі 264,7 тис. га, з них 190,3 тис. га зрошувані та 56,9 тис. га – прилеглі землі.

В області з метою утримання задовільного меліоративного стану земель та захисту від підтоплення населених пунктів збудовані системи горизонтального дренажу на загальній площі 51,654 тис. га, з якої 46,992 тис. га – на зрошенні. Площа можливого підтоплення у сільських населених пунктах складає 17,5 тис. га, де також ведуться спостереження. Потерпають від шкідливої дії вод 511 населених пунктів, з них 13 міст і селищ міського типу. Серед міських населених пунктів найбільш потерпають від шкідливої дії вод міста Миколаїв, Вознесенськ, Первомайськ.

Всього на зрошенні та богарних землях Миколаївської області збудовано 117 автономних дренажних ділянок на загальній площі 51654 га, у тому числі: 49424 га – закритий, та 2230 га – відкритий горизонтальний. Відвід дренажних вод з 23 дренажних ділянок проводиться примусово за допомогою перекачувальних насосних станцій, а з інших дренажних ділянок скидні води відводяться самопливним способом.

В 37 населених пунктах побудовано колекторні дренажні мережі для їх захисту від підтоплення: Баштанський (колишній Снігурівський) район – 13; Вознесенський район – 5; Миколаївський район – 13; Баштанський район – 6. На площі 9720 га дренажні води відводяться примусовою відкачкою побудованими ДНС в кількості 30 од. у тому числі: Баштанський район –17 од.; Миколаївський район – 11 од.; Вознесенський район – 2 од.

25 дренажних насосних станцій, які знаходяться на балансі органів місцевого самоврядування, демонтовані та пограбовані. За останні роки роботи по їх відновленню не виконувались. Неналежна експлуатація дренажу, а також безвідповідальності деяких жителів в селах, де вже проведений захист від підтоплення, призвели до виходу з ладу частини колекторної дренажної системи в таких населених пунктах.

Інформація щодо підтоплення населених пунктів в зоні впливу меліоративних систем наведено в таблиці 7.2.2.2.

Визначення можливого розвитку надзвичайних ситуацій від ЕГП на об'єктах господарчої інфраструктури проводилося шляхом інспекційних виїздів. Загалом обстежено біля 40 небезпечних ділянок з загрозою 18 об’єктам господарювання від ЕГП, серед яких більшість об'єктів регіонального рівня, розташованих в основному на техногенно навантажених ділянках узбережжя Чорного моря (бази відпочинку, санаторії).

Вплив ЕГП на господарські об’єкти та населені пункти Миколаївської області Миколаївського району:

- ділянка на південь від с. Лугове: активні зсувні деформації у верхньо-середній частині схилу з захватом орних земель площею 100 м^2;

- ділянки розташування баз відпочинку «Колос-1», «Колос-2», «Янтар»: активні зсувні деформації у верхньо - середній частині схилу деформують та порушують господарчу інфраструктуру – сходинки, підпірні огорожі, стовпи освітлення;

Таблиця 7.2.2.2.- Підтоплені в зоні впливу меліоративних систем сільські населені пункти

УВГ, район, населений пункт	Площа населе-ного пункту, га	Кількість садиб, од.	Підтоплено		Причина і джерело підтоплення
			площа, га	садиб, од.	
1	2	3	4	5	6
Снігурівське *Баштанський* 1. с. Баратівка	122	381	7	22	Фільтрація із Р-1. Існуючий захист не забезпечує зниження РГВ до критичних глибин (вул. Поштова, Миру, Зелена). Відсічна дрена вздовж Р-1 не працює.
2. с. Олександрівка	110	500	7	32	Незадовільний стан колекторно-дренажної мережі, відсічна дрена увздовж каналу Р-1 забруднена
3. с. Садове	84	292	2	7	Фільтрація з каналу Р-2.
4. с. Новий Шлях	60	121	4	8	Фільтрація із Р-З-1. Існуючий захист не працює. ДНС - демонтована
Всього по СУВГ:	376	1294	20	69	
Миколаївське *Миколаївський* 1.с. Степове	213,72	679	38	121	Витік із водопроводу та каналізаційної мережі
Всього по ММУВГ:	213,72	679	38	121	
Миколаївський 1. с. Миколаївське	78	325	18	75	Фільтрація з каналу Р-II, акумуляція атмосферних опадів, витік води з водопроводу та каналізаційних вод. Існуючий захист не забезпечує зниження РГВ до критичної глибини (2,0)
с. Шевченкове	324	1051	12	39	Високе положення РГВ, витік із водопроводу, акумуляція атмосферних опадів, відсутність каналізаційної мережі
3. с. Новоселівка	65	109	9	15	Фільтрація з Інгулецького МК і акумуляція атмосферних опадів в подовій западині
Всього по МУВГ:	467	1485	39	129	
Всього по Миколаївській області:	1056,72	3458	97	319	

- ділянка б/в «Солов'їний Гай»: загроза порушення 4-х котеджів зсувними деформаціями у прибровковій частині плато;

- ділянка баз відпочинку в с. Рибаківка: активні зсувні деформації у лівого борту зсуву № 1193, з погрозою 6 стовпам ЛЕП та двоповерховій будівлі;

- ділянка від «Лагерної коси» до мису «Очаківський»:

-ділянки розташування баз відпочинку «Очаків», «Ольвія» «Сонячний»: абразійно-зсувні процеси деформують та порушують господарчу інфраструктуру – сходинки, підпірні огорожі, стовпи освітлення, складають загрозу будівлям;

- ділянки баз відпочинку «Альбатрос», «Дельфін», «Борисфен»: абразійно-зсувні процеси в середній частині схилу деформують та порушують господарчу інфраструктуру – сходинки, підпірні огорожі, стовпи освітлення, складають загрозу будівлям;

- ділянка у західній частині м. Очаків на лівому борту балки: активний зсув - опливина площею 65м^2 створює загрозу житловому 2-х поверховому будинку, господарчім будівлям та опорі ЛЕП.

7.3. Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Гірничі відносини в Україні регулюються Конституцією України, Кодексом України про надра від 27 липня 1994 року, Гірничим законом України, Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» та іншими чинними актами законодавства України, що видаються відповідно до них. Однією з ланок в ієрархії нормативно-правових актів, що регулюють охорону та використання надр, є міжнародно-правові документи (договори, конвенції, декларації тощо).

Правовою основою для розвитку законодавства про надра є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», який визначає загальні засади та принципи охорони й використання природних об'єктів, у тому числі надр.

Центральне місце в системі джерел права надрокористування займає Кодекс України про надра, основним завданням якого є регулювання гірничих відносин з метою забезпечення раціонального, комплексного використання надр для задоволення потреб у мінеральній сировині та інших потреб суспільного виробництва, охорони надр, гарантування при користуванні надрами безпеки людей, майна та навколишнього природного середовища, а також охорона прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій та громадян.

Гірничий Закон України визначає правові та організаційні засади проведення гірничих робіт, забезпечення протиаварійного захисту гірничих підприємств, установ та організацій.

До нормативних актів, що встановлюють порядок отримання прав користування ділянками надр, можна віднести Постанови Кабінету Міністрів України від 30.06.2011 № 594 «Про затвердження Порядку проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами», від 30.05.2011 № 615 «Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на

користування надрами», від 27.01.1995 № 59 «Про затвердження Положення про порядок надання гірничих відводів» та інші.

Державна служба України з питань праці (згідно з положенням про службу) здійснює державний гірничий нагляд з питань:

- правильності розробки родовищ корисних копалин у частині їх безпечної експлуатації;
- додержання правил проведення геологічних і маркшейдерських робіт під час дослідно-промислової розробки та експлуатації родовищ корисних копалин;
- додержання правил та технологій переробки мінеральної сировини;
- правильності та своєчасності проведення заходів, що гарантують безпеку людей, майна і навколишнього природного середовища, гірничих виробок і свердловин від шкідливого впливу робіт, пов’язаних із користуванням надрами;
- готовності державних воєнізованих гірничорятувальних служб та формувань і диспетчерських служб до локалізації та ліквідації наслідків аварій;
- здійснює державний нагляд (контроль) у сфері гірничих відносин на підприємствах вугільної, гірничорудної та нерудної промисловості, під час проведення гірничих робіт, будівництва та експлуатації, ліквідації або консервації гірничих підприємств;
- здійснює нагляд (контроль) за дотриманням умов спеціальних дозволів на користування надрами в частині державного гірничого нагляду;
- здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням законодавства з охорони праці в частині безпечного ведення робіт у сфері поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення.

7.4. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Державний контроль і нагляд за веденням робіт по геологічному вивченню надр, їх використанням та охороною спрямовані на забезпечення додержання всіма державними органами, підприємствами, установами, організаціями та громадянами встановленого порядку користування надрами, виконання інших обов'язків щодо охорони надр, встановлених законодавством України.

Відповідно Кодексу України Про Надра державний контроль за геологічним вивченням надр (державний геологічний контроль) та раціональним і ефективним використанням надр України здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, а саме Державною службою геології та надр України (Держгеонадра України) – Україна, 03680, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 16, тел. (044) 536-13-17.

Державний нагляд за веденням робіт з геологічного вивчення надр, їх використанням та охороною, а також використанням і переробкою мінеральної сировини (державний гірничий нагляд) здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, а саме Державною службою України з питань праці – Україна, 01601, м. Київ, вул. Десятинна, 14Е, тел. (044)289-53-59.

7.5. Державна політика та заходи геологічного вивчення та раціонального використання надр

Надра - це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння.

Надра є виключною власністю Українського народу і надаються тільки у користування. Український народ здійснює право власності на надра через Верховну Раду України, Верховну Раду Автономної Республіки Крим і місцеві ради.

Користувачами надр можуть бути підприємства, установи, організації, громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи.

Надра надаються у користування для:

- геологічного вивчення, в тому числі дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення;
- видобування корисних копалин;
- будівництва та експлуатації підземних споруд, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, у тому числі споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва, скидання стічних вод;
- створення геологічних територій та об'єктів, що мають важливе наукове, культурне, санітарно-оздоровче значення (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, пам'ятки природи, лікувальні, оздоровчі заклади та ін.);
- виконання робіт (здійснення діяльності), передбачених угодою про розподіл продукції;

Галузь надрокористування на національному рівні регулюється конституцією України, Кодексом України про надра, водним Кодексом, Законом про нафту і газ, гірничим Законом України, та іншими законами та нормативно-правовими актами.

Україна є державою з унікальною мінерально-сировинною базою. В надрах України виявлено понад 20 тис. родовищ і проявів з 117 видів мінеральної сировини, з яких 9225 родовищ (в т.ч. 1726 ділянок вод підземних питних та технічних, мінеральних) мають промислове значення і враховуються Державним балансом запасів корисних копалин. Промисловістю освоєно понад 3286 родовищ з 100 видів корисних копалин, що містять від 40 до 75% розвіданих запасів різноманітних корисних копалин. На базі цих родовищ діє понад дві тисячі гірничодобувних, збагачувальних і переробних підприємств.

Науково обґрунтований аналіз результатів геологорозвідувальних робіт, проведених на протязі останніх років, дає підставу розраховувати на виявлення нових промислових родовищ нафти, газу, металічних та неметалічних корисних копалин і забезпечення розвіданими запасами підприємств паливно-енергетичного комплексу, металургійного, гірничохімічного, будівельного, тощо.

Регіональні геологічні дослідження в Україні здійснює Український Державний геологорозвідувальний інститут (УКРДГРІ).

Центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, у галузі управління і контролю за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів є Державна служба геології та надр України (Держгеонадра).

Держгеонадра відповідно до покладених на неї завдань:

1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Міністрові захисту довкілля та природних ресурсів;

2) здійснює функції замовника державного контракту з приросту запасів корисних копалин;

3) веде:

державний облік родовищ, запасів і проявів корисних копалин;

державний баланс запасів корисних копалин;

державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин;

державний облік підземних вод та водного кадастру;

каталог відомостей про геологічну інформацію;

4) формує державний резерв родовищ дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння;

5) формує державний фонд родовищ корисних копалин та резерв цього фонду;

6) здійснює державну реєстрацію та веде облік робіт і досліджень, пов’язаних з геологічним вивченням надр;

7) розробляє карти сейсмічного районування території України;

8) організовує і координує роботу з:

обліку параметричних, пошукових, розвідувальних та експлуатаційних нафтових і газових свердловин;

ведення єдиної інформаційної системи користування надрами;

проведення моніторингу мінерально-сировинної бази, геологічного середовища та підземних вод;

9) видає в установленому порядку спеціальні дозволи на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами);

10) зупиняє та анулює в установленому порядку дію спеціальних дозволів на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами), поновлює їх дію у разі зупинення;

11) здійснює переоформлення спеціальних дозволів на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами), внесення до них змін та видачу дублікатів, продовжує строк дії спеціальних дозволів на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами);

12) здійснює державний контроль за геологічним вивченням надр (державний геологічний контроль) та раціональним і ефективним їх використанням, зокрема за:

обґрунтованістю застосування методик і технологій, якістю, комплексністю, ефективністю робіт з геологічного вивчення надр;

виконанням рішень з питань методичного забезпечення проведення робіт з геологічного вивчення та використання надр;

дотриманням нормативів, стандартів та інших вимог щодо геологічного вивчення і використання надр, умов спеціальних дозволів на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами) та угод про умови користування надрами (у тому числі угод про умови користування нафтогазоносними надрами);

повнотою вивчення геологічної будови надр, гірничо-технічних, інженерно-геологічних, геолого-екологічних та інших умов вивчення родовищ корисних копалин;

використанням технічних засобів і методів проведення робіт з геологічного вивчення надр, які виключають невиправдані втрати корисних копалин і погіршення їх якості;

своєчасністю та відповідністю встановленим вимогам введення в експлуатацію розвіданих родовищ корисних копалин;

дотриманням під час дослідно-промислової експлуатації родовищ корисних копалин технологій, які забезпечують необхідне їх вивчення, не знижуючи при цьому промислову цінність;

збереженням розвідувальних гірничих виробок і свердловин для розробки родовищ корисних копалин, збереженням геологічної документації, зразків порід, дублікатів проб, які можуть бути використані під час подальшого вивчення надр;

обґрунтованістю напрямів пошукових, розвідувальних та інших робіт з геологічного вивчення надр;

своєчасністю і правильністю державної реєстрації робіт з геологічного вивчення і використання надр, наявністю спеціальних дозволів на користування надрами і виконання передбачених ними умов;

повнотою і вірогідністю вихідних даних про кількість та якість запасів основних і спільно залягаючих корисних копалин і компонентів, що містяться в них, а також поданням підприємствами та організаціями звітних балансів запасів корисних копалин;

веденням обліку видобування нафти, газу та супутніх компонентів;

виконанням рішень Державної комісії по запасах корисних копалин надрокористувачами;

проведенням пошуково-розвідувальних та інших робіт з геологічного вивчення підземних вод;

відповідністю геологорозвідувальних робіт і наукових досліджень державним контрактам і замовленням, а також проектам проведення таких робіт;

виконанням державних програм геологорозвідувальних робіт, геологічних завдань і замовлень;

13) складає у межах повноважень, передбачених законом, протоколи про адміністративні правопорушення, розглядає справи про адміністративні правопорушення та накладає адміністративні стягнення;

14) проводить планові та позапланові перевірки надрокористувачів, за результатами яких (у разі виявлення порушень вимог законодавства) складає

акти, видає обов’язкові для виконання вказівки (приписи) про усунення виявлених недоліків і порушень вимог законодавства;

15) здійснює державний контроль за дотриманням правил і нормативів користування нафтогазоносними надрами;

16) здійснює в установленому порядку контроль за ефективним і цільовим використанням коштів державного бюджету, що спрямовуються на геологічне вивчення надр;

17) забезпечує розвиток мінерально-сировинної бази, організацію геологічного, геофізичного, геохімічного, гідрогеологічного, інженерно-геологічного та еколого-геологічного, сейсмічного вивчення надр, пошуку і розвідки корисних копалин на території України, у межах територіальних вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України;

18) виконує роботи із стандартизації, метрології, сертифікації у сфері геологічного вивчення, охорони та використання надр;

19) вирішує спори з питань користування надрами у порядку, встановленому законодавством;

20) організовує проведення державної експертизи звітів з геологічного вивчення надр;

21) організовує проведення державної експертизи та оцінки запасів і ресурсів корисних копалин, а також інших геологічних матеріалів;

22) затверджує пооб’єктні плани спеціалізованих підприємств, установ та організацій, які виконують геологорозвідувальні роботи за кошти державного бюджету на території України, вносить до зазначених планів у разі потреби зміни;

23) розпоряджається геологічною інформацією в установленому порядку;

24) затверджує в установленому порядку геолого-економічну оцінку запасів нафти і газу та супутніх компонентів;

25) здійснює проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень, пов’язаних з розробленням та впровадженням у виробництво наукових і методичних основ прогнозування, пошук та розвідку родовищ корисних копалин, прогнозування змін геологічного середовища та інших потреб геологічного вивчення надр;

26) розробляє та вносить на розгляд Міністра захисту довкілля та природних ресурсів пропозиції щодо проектів типових документів з планування, фінансування, проектування і визначення кошторисної вартості геологорозвідувальних робіт, що виконуються за кошти державного бюджету;

27) здійснює розгляд звернень громадян з питань, пов’язаних з діяльністю Держгеонадр, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Держгеонадр;

28) забезпечує міжнародне співробітництво з питань, що належать до компетенції Держгеонадр;

29) здійснює управління об’єктами державної власності, що належать до сфери управління Держгеонадр;

30) формує державне замовлення на підготовку фахівців у відповідній сфері;

31) організовує наукову, науково-технічну, інвестиційну, інформаційну, видавничу діяльність, сприяє створенню і впровадженню сучасних інформаційних технологій та комп'ютерних мереж у відповідній сфері;

31-1) здійснює контроль за виконанням угод про розподіл продукції;

32) здійснює інші повноваження, визначені законом.

Міністерство екології та природних ресурсів розробляє та імплементує заходи, спрямовані на застосування кращих світових практик щодо підвищення рівня прозорості в сфері надрокористування, в тому числі в частині недискримінаційного доступу до користування надрами, впровадження електронного документообігу, раціонального використання надр та сталого розвитку, осучаснення та спрощення доступу до геологічної інформації.

Реалізація державної політики у сферах промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення, здійснення державного гірничого нагляду, а також з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, зайнятість населення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування в частині призначення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб належить до повноважень Державної служби України з питань праці.

8. Відходи

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

На підставі листа Головного управління статистики у Миколаївській області дані щодо основних показників поводження з відходами I–IV класів небезпеки по Миколаївській області будуть оновлені станом на 01.01.2022 (за 2021 рік) після завершення терміну для подання статистичної звітності, встановленого Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни».

Відповідно до наявних статистичних даних в м. Миколаєві та Миколаївської області обсяг утворення відходів за 2020 рік становив 2502,059 тис. т відходів, що на 7 % більше порівняно з 2019 р., у т.ч. від економічної діяльності підприємств та організацій – 2346,688 тис. т (на 7,2 % більше порівняно з попереднім роком), у домогосподарствах – 155,370 тис. т (на 3,5 % більше порівняно з попереднім роком).

Із загального обсягу утворених відходів 33,568 тис. т становили відходи I-III класів небезпеки, що на 44 % більше порівняно з 2019 роком (табл. 8.1.1).

За класами небезпеки утворені відходи розподілилися наступним чином: 22,150 тонни (0,0008%) – відходи I класу небезпеки, 509,043 тонни (0,02%) – II класу небезпеки, 33,037 тис. т (1,3%) – III класу небезпеки, IV класу небезпеки – 2313,12 тис. т (92 %).

Найбільша частка відходів утворена у Вітовському районі 82,35% від загального обсягу або (2060,411 тис. т) та у м. Миколаєві 7,5 % (188,565 тис. т).

Серед районів найбільше кількість утворення відходів спостерігалась у Єланецькому (52,601 тис.т) та Первомайському (46,542 тис. т).

До основних сфер, де фактично утворюються небезпечні відходи належать підприємства металургії, машинобудування, суднобудування, харчової промисловості, обробки шкір, водоканали, сільськогосподарські підприємства.

Серед підприємств регіону найбільшими утворювачами відходів у звітному році були ТОВ «Миколаївський глиноземний завод» (2002,321 тис. т або 80 % від загального обсягу утворених області відходів), ПрАТ «Абінбев Ефест Україна»(17,856 тис. т), ПАТ «Веселинівський завод сухого знежиреного молока» (26,503 тис. т), ПАТ «Баштанський сирзавод» (158,760 тис. т) та ТОВ «Сандора» (16,491 тис.т), ДПНВК ГТБ «Зоря-Машпроект» - (9,216 тис. т), МКП «Миколаївводоканал» (7,947 тис. т), ТОВ "СП УКРСОЯ" (18,415 тис. т), ПП "ЛЮКС-ОЙЛ" (26,268 тис.т).

Із загальної кількості утворених відходів протягом року утилізовано, оброблено (перероблено) 88,331 тис.т відходів, що на 31 % більше ніж 2019 року. Частка відходів, які були утилізовані, оброблені (перероблені), у загальному обсязі утворених відходів склала 3,53 %.

2020 року на підприємствах області функціонувало 5 установок для утилізації (перероблення) відходів загальною потужністю 884,78 тис. т/рік, та 3 – для спалювання відходів з метою теплового перероблення (635 т/рік).

На підприємствах області налічувалося 77 спеціально відведених місця та об'єкта видалення відходів. Їх проектний та залишковий об'єм становив 114,232 млн.м^3 та 22,604 млн.м^3 відповідно; розмір проектної та залишкової площі – відповідно 3017,153 тис.м^2 та 2340,240 тис.м^2.

Загальний обсяг відходів, накопичених у спеціально відведених місцях чи об'єктах, на кінець 2020 року становив 58530,024 тис. т, з яких 149,182 тис. т – I-III класів небезпеки.

Таблиця 8.1.1 - Показники утворення відходів у динаміці за 2015 –2020 роки

№ з/п	Показник	2015 рік	2016 рік	2017	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	Обсяги утворення						
	Промислові (у т.ч. гірничопромислові) відходи, т	2056808,1	2152989,981	2178676,734	2287776,754	21773393,890	2346688,753
	Небезпечні (токсичні) відходи(за формою звітності № 1 – відходи, т (I-III клас)	62608,902	62844,004	16335,709	21524,429	18834,262	33568,307
	Відходи житлово-комунального господарства, тис. м^3	1261,009	1145,69	811,026	675,433	807,826	811,583
	Загальна кількість відходів, т	2306130,22	2366360,751	2327932,85	2410146,258	2327279,855	2502059,460

2	Інтенсивність утворення відходів:						
	Загальна кількість відходів на одиницю ВРП, кг/ 1 млн. грн	47849,99	40929,88	29129,75	30163,4	25179,38	**
	Утворення небезпечних (токсичних) відходів I-III класів небезпеки на одиницю ВРП, кг/ 1 млн. грн	1299,07	1086,98	204,41	269,38	203,77	**
	Утворення твердих побутових відходів на особу, м³/ на 1 особу.	1,09	0,99	0,71	0,603	0,734	0,737

* - ВРП за 2021 рік буде розраховано Держкомстатом України у 2022 році

Загальний обсяг накопичення відходів в області становить 58,53 млн. т. На кінець 2020 року видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти 2092,652 тис. тонн відходів усіх класів небезпеки, у тому числі 1,922 т відходів I-III класів небезпеки.

Найбільша складова накопичених відходів IV класу припадає на долю червоного шламу ТОВ «Миколаївський глиноземний завод». Станом на 01.01.2022 на шламосховищах накопичено – 49,06 млн. тонн червоного шламу.

Накопичені протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах (місцях видалення відходів) відходи - 58380,841 тис. т або 99,7 % від загального обсягу, належать до IV класу небезпеки. Відходи I, II класу не накопичувалися, III класу – 149.183 тис. т (табл. 8.1.2).

По видам відходів що тимчасово зберігаються на території підприємств частка відходів I-III класу дуже незначна. Так, відходів**,** що містять метали - 38,97 т (0,12 %); відпрацьованих олив – 105,982 тонни (0,33 %); відходів акумуляторних батарей – 57,584 тонни (0,18 %).

Таблиця 8.1.2 - Накопичення відходів (станом на 01.01.2021)

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Кількість
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням небезпечних відходів	од.	365*
2	Накопичено небезпечних відходів, усього	т	58530024,778
	у тому числі:		
3	відходи 1 класу небезпеки	т	-
4	відходи 2 класу небезпеки	т	-
5	відходи 3 класу небезпеки	т	149182,816
6	відходи 4 класу небезпеки.	т	58380841,962

* кількість підприємств, які надали державну статичну звітність за звітний рік

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Діяльність відходопереробних підприємств здійснюється на підставі ліцензій, які видаються Міндовкілля України у відповідності до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» та постанови Кабінету Міністрів України від 13.07.2016 № 446 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження діяльності із здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами».

Станом на 01.01.2022 ліцензії Міндовкілля України на здійсненя операцій у сфері поводження з небезпечними відходами на території Миколаївської області мають 6 підприємств:

- ТОВ «ВІК ОЙЛ»;
- ТОВ «Юг-Спецсервіс»;
- ТОВ СП «НІБУЛОН»;
- Державне підприємство Національна атомна енергогенеруюча компанія Енергоатом;
- ТОВ «ПРОМСНАБ-МИКОЛАЇВ»;
- ТОВ ПРІСТА РІСАЙКЛІНГ-Україна.

Із загальної кількості утворених відходів протягом року утилізовано, оброблено (перероблено) 88,331 тис.т відходів, що на 31 % більше ніж 2019 року. Частка відходів, які були утилізовані, оброблені (перероблені), у загальному обсязі утворених відходів склала 3,53 %.

Протягом 2020 року, підприємствами регіону утилізовано 12,943 тис. т відходів I-III класів небезпеки. Відходи I класу небезпеки в кількості 17,575 т передано спеціалізованим підприємствам на утилізацію. Відходи II класу небезпеки утилізовано в кількості 168,796 т, передано на утилізацію – 359,178 т. Відходи III класу небезпеки утилізовано в кількості 12774,542 т, передано на утилізацію –21152,879 тис. т.

Основні показники поводження з відходами наведені в таблиці 8.2.1.

Таблиця 8.2.1. - Основні показники поводження з відходами I-III класів небезпеки (тис. т)

№ з/п	Показники	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	Утворилося	62,608	62,844	16,335	21,524	18,834	33,568
2	Одержано від інших підприємств	5,3	6,5	8,4	7,9	3,7	2,439
3	у тому числі з інших країн	0	0	0	0	0	0
4	Використано	41,242	30,413	5,971	7,47	5,367	12,943
5	Знешкоджено (знищено)	39,203	28,47	5,97	7,469	0	0
6	у тому числі спалено	2,039	1,943	0,001	0,4	0,01	0,012
7	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	1,366	1,669	0,002	0,024	0,2	0,002
8	Передано іншим підприємствам	31,340	33,86	18,735	21,813	17,245	21,529
9	у тому числі іншим країнам	0	0	0	0	0	0

10	Направлено в місця неорганізованого складування за межі підприємств	1,78	0	0	0	0	0
11	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	-	-	-	-	-	-
12	Наявність на кінець року у сховищах організованого складування та на території підприємств	154,851	154,842	154,844	152,392	152,412	149,183

Згідно з інформацією, отриманою від управління житлово-комунального господарства Миколаївської облдержадміністрації, всього на території області, станом на 01.01.2022, налічується майже 267 сміттєзвалищ загальною площею 524,4 гектарів. Інформація про найбільші сміттєзвалища наведена у таблиці 8.2.2.

На виконання Законів України «Про благоустрій населених пунктів», «Про відходи», «Про охорону навколишнього середовища», «Про житлово-комунальні послуги», «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення», постанови Кабінету Міністрів України від 04.03.04 № 265 «Про затвердження Програми поводження з твердими побутовими відходами», в Миколаївській області розроблено та затверджено рішенням № 6 обласної ради від 21 листопада 2008 року XXV сесії п'ятого скликання обласну Програму Поводження з твердими побутовими відходами в Миколаївській області на період до 2020 року.

Програмою передбачено виконання першочергових та перспективних заходів, які планується виконати у II етапи: I етап - 2008-2014 роки, II етап -2015-2020 роки. Орієнтовні обсяги фінансування заходів Програми становлять 2143,1 млн грн. Фінансування заходів, передбачених Програмою, планується здійснювати за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, кредитів банків, іноземних інвестицій та за рахунок інших джерел, фінансування, не заборонених чинним законодавством.

Таблиця 8.2.2. - Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) станом на 01.01.2022 року

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість)	Площа під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
1	2	3	4	5
Сміттєзвалища				
1.	м. Вознесенськ	1	12,75	
2.	м. Очаків	1	4,53	
3.	м. Первомайськ	1	3,8	
4.	м. Южноукраїнськ	1	4,1385	
5.	Баштанський р-н	120	245,3	
6.	Вознесенський р-н	38	51,6107	

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість)	Площа під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
1	2	3	4	5
7.	Миколаївський р-н	43	43,7	
8.	Первомайський р-н	61	120,66	
	Всього	262	524,4	
Полігони				
1.	м. Миколаїв	1	37,93	
	Заводи по переробці твердих побутових відходів			
	відсутні			

Населення області є основними утворювачами твердих побутових відходів та загальний середньорічний обсяг накопичення та вивезення яких становить 250-300 тис. т або 1,2-1,4 млн. куб. м. Частка охоплення населення послугами з вивезення ТПВ, з врахуванням загальної кількості домогосподарств (476 тис.одн.), діючих договорів зі спеціалізованими підприємствами міської місцевості, а також здійснення цих функцій сільськими радами з залученням базових сільськогосподарських підприємств, в середньому по області становить 95%. При цьому в області всі споживачі багатоповерхового житлового фонду (5775 житлових будинків) на 100 % охоплені договірними відносинами на вивезення ТПВ.

За підсумками 2021 року, згідно моніторингової звітності райдержадміністрацій та сільських, селищних, міських територіальних громад за підсумками 2021 року зібрано 1,4 млн.куб.м твердих побутових відходів, з яких видалено 232,36 тис.куб.м ресурсоцінних компонентів (макулатура, полімери (ПЕТпляшки), упаковка Тетра Пак, метали, скло (склобій, склотара)). В місця видалення твердих побутових відходів вивезено 1,2 млн куб.м твердих побутових відходів. Зберігання твердих побутових відходів в населених пунктах області, з врахуванням сільських рад, здійснюється майже в 358 місць, з яких 267 од. загальною площею 524,4 га, за вимогами нормативно правових актів, наближені до показників сміттєзвалищ.

Середня наповненість сміттєзвалищ 53%, в тому числі по містах обласного значення понад 85%. Кількість перевантажених полігонів по області становить 3 од. (1,1%) загальною площею 19,8 га - це міські полігони Вознесенська, Первомайська, Южноукраїнська.

Як і в цілому по Україні, в Миколаївській області існує низка проблем, пов’язаних з поводженням з побутовими відходами. Основними проблемними питаннями органів місцевого самоврядування є доволі низький рівень роботи по впорядкуванню питань землекористування по ділянках, на яких розташовані місця видалення ТПВ та паспортизації місць видалення ТПВ та інших місць видалення відходів, зі складанням санітарнотехнічних паспортів, низький рівень укомплектування сміттєзвалищ спеціальною технікою, системи водопостачання та пожежного водопостачання, освітлення і огорож. На цей час санітарно-

технічні паспорти на полігони ТПВ оформлені лише в м. Миколаїв, м. Вознесенськ, м. Очакові, м. Южноукраїнськ, м. Снігурівка, с. Лугове Березанського району. Водночас, рівень реалізації власних (самоврядних) повноважень органів місцевого самоврядування в частині спрямування бюджетних видатків на впорядкування питань розробки паспортів полігонів (сміттєзвалищ) ТПВ, землевідведення є недостатнім згідно сучасних вимог природоохоронного законодавства.

З метою покращення санітарного стану, підвищення екологічної безпеки та безпеки жителів міста Миколаєва:

1) Одним із напрямів підвищення рівня екологічної безпеки полігонів ТПВ, розвитку альтернативних джерел енергії в області є реалізація спільного інвестиційного проекту КП "Миколаївкомунтранс" та ТОВ "ЛНК" "Виробництво електроенергії з біогазу Миколаївського полігону твердих побутових відходів в с.В.Корениха", наміри по реалізації якого визначені згідно зі статтею 6 "Кіотського Протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату" та договором про співробітництво по дегазації полігону ТПВ, укладеним 01.10.2012 між КП "Миколаївкомунтранс" та ТОВ "ЛНК". 09.10.2015 відбулося відкриття біогазової когенераційної установки на Миколаївському міському полігоні твердих побутових відходів в с. Велика Корениха (біогазова електростанція на базі електрогенеруючого модуля С 320 GS-L.L). Результатом впровадження проекту є дегазація полігону ТПВ, підвищення рівня пожежної безпеки, а також зменшення викидів парникових газів за рахунок спалення метану, який накопичився в процесі захоронення викидів та виробництва на когенераційних установках електричної енергії (потужність біогазової когенераційної установки - 1 МВт, кількість свердловин для дегазації полігону твердих побутових відходів – 91 од., сумарна глибина свердловин – 1100 п. м, річне виробництво електричної енергії - 9 млн. кВт/год.).

2) З метою визначення реальних обсягів складування твердих побутових відходів на міському полігоні ТПВ за рахунок коштів міського бюджету було реалізовано проект «Реконструкція адміністративної будівлі на полігоні побутових відходів з улаштуванням вагової» в сумі 620,3 тис. грн. На підставі розпорядження управління з використання та розвитку комунальної власності Миколаївської міської ради від 29.03.2013 № 158-р «Про передачу об’єкта «Реконструкція адміністративної будівлі на полігоні побутових відходів з улаштуванням вагової» з балансу департаменту житлово-комунального господарства Миколаївської міської ради та передачу його на баланс КП «Миколаївкомунтранс» проведено передачу зазначеного об’єкта на баланс підприємства. Рік введення об’єкта в експлуатацію - 2012 рік. 2018 року завершено етап тарування ваг і повірка вагового комплексу для здійснення обліку відходів, що приймаються на полігон для захоронення у тоннах виключно з застосуванням вагового обладнання. На цей час на полігоні ТПВ проводиться робота з облаштування контрольно-пропускного пункту (КПП): встановлено відеокамеру, яка буду слідкувати и допомагати в роботі КПП, комп’ютер з програмою підключеною до вагового комплексу.

3) На замовлення департаменту житлово-комунального господарства Миколаївської міської ради у 2015 році було розроблено проектно-кошторисну

документацію, проведено процедуру закупівель та укладено договір на реалізацію проекту «Будівництво огорожі міського полігону твердих побутових відходів в селищі Велика Кореniха». Проектні роботи виконувало приватне підприємство «Піраміда-Груп», вартість розробки проекту – 27995,68 грн. Заплановано будівництво 2424 м огорожі із залізобетонних плит. Відповідно до проєктнихрішень влаштовано 2308 м – бетонної огорожі, 116 м – огорожі з цегли і ворота. Загальна сума робіт з встановлення огорожі навколо міського полігону за період 2017-2018 років склала 3824,84 тис. грн. На цей час роботи з встановлення огорожі навколо полігону побутових відходів завершені;

4) 2018 року на полігоні ТПВ виконано реконструкцію електричної мережі з заміною електроопор, перенесенням трансформаторної станції. Старе неефективне освітлення замінено на сучасне ЛЕП освітлення з високою потужністю і низьким електроспоживанням;

За моніторинговою інформацією райдержадміністрацій, міських (міст обласного значення) рад, для вивезення ТПВ та обслуговування сміттєзвалищ у 2020 році задіяні 42 підприємства різної форми власності. Перелік підприємств, які надають послуги з перевезення відходів в місця остаточного видалення ТПВ зведено в табличну форму.

В сільській місцевості організацію збирання, вивезення ТПВ, утримання сміттєзвалищ здійснюють сільські ради з залученням базових сільськогосподарських підприємств. Для вивезення і збирання ТПВ задіяно 1018 спецавтотранспорту (з них 347 сміттєвозів), зношеність якого складає 75%, та майже 13,3 тис. контейнерів для збирання ТПВ і їх кількість до початку дії Програми збільшилася на 7,579 од.

Функції і повноваження відповідних органів з питань розроблення, погодження та затвердження схем санітарного очищення населених пунктів визначені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житловокомунального господарства України від 23.03.2017 № 57 «Про затвердження Порядку розроблення, погодження та затвердження схем санітарного очищення населених пунктів».

Склад та Зміст Схеми визначаються державними будівельними нормами ДБН Б2.2-6:2013 «Склад та зміст схеми санітарного очищення населеного пункту» і зазначені схеми повинні узгоджуватись із Схемами генеральних планів населених пунктів.

Згідно інформації райдержадміністрацій, органів місцевого самоврядування на цей час в області схеми санітарного очищення розроблено та затверджено у 262 населених пунктах. Водночас, зазначені схеми розроблялись без залучення спеціалізованих науково-дослідних установ та потребують оновлення з врахуванням вимог законодавства, створенням об’єднаних територіальних громад.

На цей час в області створено 52 об’єднані територіальні громади. Враховуючи, що більшість ОТГ в області є новоутвореними, а деякі з них увійшли до об’єднання із містами, на даний час розпочато активну роботу по оновленню та розробці генеральних планів та схем санітарного очищення населених пунктів, із урахуванням нових територій, чисельності населення та інших чинників. З метою пришвидшення даного процесу та його актуалізації,

одним із основних заходів ОТГ є розробка та затвердження в установленому порядку схем санітарного очищення населених пунктів.

2018 року за рахунок коштів Миколаївського міського цільового фонду охорони навколишнього природного середовища планувалося оновити схему санітарного очищення обласного центру - м. Миколаїв. Департаментом житловокомунального господарства Миколаївської міської ради було укладено договір від 06.09.2018 № 837 з товариством з обмеженою відповідальністю «ЕКОІНТЕХНО» на надання послуг з розробки нової редакції схеми санітарного очищення міста Миколаєва. Сума договору 196992,00 грн. Проте, надана Схема не була погоджена відповідно до Порядку розроблення, погодження та затвердження схем санітарного очищення населених пунктів, затвердженого Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 23.03.2017 № 57, та знаходиться на доопрацюванні.

Відповідно до рішення міської ради від 21.12.2018 № 49/31 «Про міський бюджет міста Миколаєва на 2019 рік» зі змінами та доповненнями, кошти на розробку схеми санітарного очищення міста Миколаєва 2019 року не були передбачені. 2019 року за результатами виконання міського бюджету за 1 півріччя були виділені кошти на розробку схеми санітарного очищення та визначення норм утворення твердих побутових відходів для міста Миколаєва у сумі 300,000 тис грн. Проте, 2019 року договір на розроблення схеми санітарного очищення не укладено.

Департаментом житловокомунального господарства Миколаївської міської ради укладено договір на виконання проєктних розробок у сфері охорони навколишнього природного середовища (визначення норм утворення побутових відходів для міста Миколаєва) з Національним університетом кораблебудування імені адмірала Макарова від 21.10.2019 № 1003 на суму 99720,00 грн. Роботи з визначення норм утворення побутових відходів планується завершити до 31.12.2020.

На розвиток сфери поводження з твердими побутовими відходами спрямовано 12714,3 тис. грн, в тому числі:

на оновлення парку спецтехніки – 10822,2 тис. грн в кількості 7 од (2 сміттєвози - Миколаївський район, Галицинівська сільська територіальна громада (сміттєвоз УАК-УСВ-Я2 на шасі МАЗ-6312С3 із заднім завантаженням вартістю 3504,0 тис. грн); Чорноморська сільська територіальна громада (сміттєвоз СМБ-301/2 вартістю 1498,8 тис.грн); 3 трактори - Вознесенський район, Вознесенська міська територіальна громада (трактор Беларус-82.1 з навісним обладнанням на суму 999,2 тис. грн); Доманівська селищна територіальна громада (трактор з відвалом на суму 542,5 тис. грн); Первомайський район, Арбузинська селищна територіальна громада (трактор МТЗ-82 на сумму 538,9 тис. грн); 1 екскаватор-навантажувач - Миколаївський район, Степівська сільська територіальна громада на суму 1319,0 тис. грн; 1 навантажувач - Первомайський район, Кривоозерська селищна територіальна громада (фронтальний навантажувач Шамту SL 5 WN на суму 2419,8 тис. грн.),

на оновлення контейнерного парку – 1842,1 тис. грн в кількості 377 од., в т.ч. 15 од. для роздільного збирання відходів на суму 46,025 тис.грн:

Вознесенський район – Вознесенська міська територіальна громада (17 од.), Єланецька селищна територіальна громада (4 од.);

Миколаївський район - Миколаївська міська територіальна громада (150 од.), Новоодеська міська територіальна громада (10 од.), Очаківська міська територіальна громада (59 од.), Воскресенська селищна територіальна громада (15 од. для роздільного збирання ТПВ), Ольшанська селищна територіальна громада (35 од.), Чорноморська сільська територіальна громада (45 од.);

Первомайський район - Первомайська міська територіальна громада (34 од.), Мигіївська сільська територіальна громада (8 од.));

інші заходи - 50,0 тис. грн (утримання сміттєзвалища в смт Арбузинка).

Негативно впливає на стан контролю санітарного стану територій з боку органів місцевого самоврядування, відсутність створених у відповідності до наказу Мінбуду України. від 05.11.2007 № 177, місцевих інспекцій з благоустрою населених пунктів.

Навіть у м. Миколаєві зазначена інспекція ліквідована, а окремі її функції виконують адміністрації районів міста.

Питання поводження з побутовими відходами та недопущення забруднення навколишнього середовища, а також недопущення зриву графіків вивезення побутових відходів та забезпечення належного утримання прибудинкових територій постійно розглядається на нарадах під головуванням керівництва територіальних громад з керівниками житлово-експлуатаційних підприємств, підприємствами-перевізниками побутовихвідходів, під час яких також роз'яснюються правила благоустрою та санітарного утримання.

З метою приведення до належного стану територій населених пунктів, упорядкування та поліпшення території підприємств, організацій усіх форм власності та дотримання санітарного стану прибудинкових територій в населених пунктах області проведені заходи з благоустрою та санітарного очищення, а саме вмістах обласного та районного підпорядкування проведені суботники, запроваджені місячники з благоустрою та санітарного очищення. Особлива увага під час запроваджених заходів з благоустрою територій приділяється утриманню прибудинкових територій та вивезенню сміття з житлових масивів та вздовж магістральних вулиць міст.

За результатами проведених заходів в області ліквідовано 702 стихійні сміттєзвалища обсягом 70,58 тис.м^3.

Так, зокрема у місті Миколаєві спеціалістами адміністрацій районів Миколаївської міської ради регулярно проводяться рейди з перевірки санітарного стану прибудинкових територій багатоповерхової забудови та приватного сектору. Власникам будинків надаються письмові попередження про необхідність дотримання Правил благоустрою міста Миколаєва, проводиться інформаційно-роз'яснювальна робота.

Одним із першочергових завдань у сфері поводження з побутовими відходами є зменшення обсягів їх захоронення на полігонах та сміттєзвалищах

за рахунок впровадження сучасних методів і технологій із сортування, переробки та утилізації побутових відходів.

Впровадження роздільного збирання побутових відходів повинно спрацьовувати на зменшення обсягів сміття до 30 – 40 відсотків, продовження терміну експлуатації існуючих полігонів, скорочення площ землевідводу під перспективне будівництво. Шляхом зменшення негативного впливу безгосподарського поводження з твердими побутовими відходами є впровадження системи роздільного збирання ТПВ для вилучення ресурсоцінного компоненту. До вторинної сировини в місцях охоплення роздільним збиранням ТПВ, яка користується підвищеним попитом і комерційною привабливістю відноситься папір, картон, ПЕТ-пляшки, склотара та відходи деревини, які здаються в пункти приймання вторинної сировини та використовується в якості палива. В Миколаївській області роздільне збирання твердих побутових відходів впроваджено в таких населених пунктах: м.Миколаїв (Миколаївська міська територіальна громада), м.Вознесенськ (Вознесенська міська територіальна громада), м.Очаків (Очаківська міська територіальна громада), м. Первомайськ (Первомайська міська територіальна громада),м.Южноукраїнськ (Южноукраїнська міська територіальна громада), смт Ольшанське (Ольшанська селищна територіальна громада), с.Чорноморка (Чорноморська сільська територіальна громада), с.Куцуруб (Куцурубська сільська територіальна громада), смт Підгородна (Первомайська міська територіальна громада), с.Кінецьпіль (Первомайська міська територіальна громада), с.Лиса Гора (Мигіївська сільська територіальна громада), сел. Весняне, сел. Надбузьке, с.Крива Балка (Веснянська сільська територіальна громада), смт Березанка (Березанська селищна територіальна громада), смт Воскресенське, с. Пересадівка, с.Калинівка, с.Горохівка (Воскресенська селищна територіальна громада), с.Дорошівка, с.Білоусівка (Дорошівська сільська територіальна громада).

На ринку поводження із вторинною сировиною в переважній більшості здійснюють діяльність приватні суб’єкти господарювання.

Зокрема в м.Миколаєві підприємством ТОВ "Вторма-Миколаїв", яке має ліцензію на збирання та заготівлю окремих видів відходів з 2010 року, збирається ПЕТ-тара, скло, Тетра-Паки та папір на території мкр.Соляні.

Підприємством НВП "Юнітеп ЛТД", яке має ліцензію на збирання та заготівлю окремих видів відходів з 2009 року, збирається ПЕТ-тара на території мкр. Намив.

На території Корабельного району міста підприємством ТОВ "Вторма-Миколаїв" здійснюється збирання ПЕТ-тари.

КП «Миколаївкомунтранс» з 2016 року розпочата робота зі збирання ПЕТ-тари на території Заводського району м.Миколаїв.

Крім того, в м. Миколаєві здійснюють діяльність в сфері збирання ресурсоцінних компонентів відходів:

ТОВ «ТІМАЛ» (пластикові відходи – тара пластикова дрібна);

ТОВ «АРТНИК» (скляні відходи – склобій пляшковий, паперові та картонні відходи – макулатура паперова та картонна, пластикові відходи – тара пластикова дрібна використана);

ТОВ «ЕКОВТОР-М» (паперові та картонні відходи – макулатура паперова та картонна, скляні відходи – склобій пляшковий, пластикові відходи – тара пластикова дрібна використана);

Миколаївська філія ТОВ «КАПІТАЛ–2006» (пластикові відходи – плівка чиоболонка на основі полімерів).

В м. Южноукраїнську здійснюють діяльність в сфері збирання ресурсоціннихкомпонентів відходів:

ЮУВП ВП «Складське господарство «ДП НАЕК «Енергоатом» (паперові та картонні відходи, пластикові відходи - тара пластикова дрібна використана);

ТОВ «ГЕРМЕС ЕКС-ІМ» (паперові та картонні відходи, пластикові відходи - полімери).

В м. Миколаєві комунальна установа Миколаївської міської ради «Агенція розвитку Миколаєва» (далі – Агенція) працює виключно над впровадженням системи роздільного збору відходів на базі шкіл, дитячих садків та закладів медицини міста Миколаєва з метою формування екологічних звичок щодо роздільного збирання відходів у наймолодших мешканців міста.

У м. Миколаєві комунальна установа Миколаївської міської ради «Агенція розвитку Миколаєва» (далі – Агенція) працює виключно над впровадженням системи роздільного збору відходів на базі шкіл, дитячих садків та закладів медицини міста Миколаєва з метою формування екологічних звичок щодо роздільного збирання відходів у наймолодших мешканців міста.

Протягом 2019 року Агенція реалізувала два великі проєкти у цьому напрямку, в рамках яких було здійснені наступні заходи:

проведено Всеукраїнський конкурс соціальної реклами з екологічноїтематики серед учнів загальноосвітніх шкіл України;

проведено конкурс «Еко-школа року» серед шкіл м. Миколаєва;

розроблено спеціальні методички для екопатрулів, плакати, буклети та мотиваційні календарі щодо роздільного збирання відходів;

організовано літній екологічний табір в с. Мішково-Погорілове;

закуплено за кошти міського бюджету контейнери для роздільного збирання відходів.

З метою інформування учнівської молоді про користь та вигоди сортування сміття, навчити розділяти відходи систематично та здавати їх на вторинне перероблювання, стимулювати щоденну екологічну активність в кожній школі міста Миколаєва продовжується реалізація проєкту «Впровадження роздільного збору відходів у ЗОШ м. Миколаїв» у період з 2016 по 2020 рік.

Проєкт започатковано вперше в Україні у м. Миколаїв у жовтні 2016 року КУ «Агенція розвитку Миколаєва», громадською організацією «Всеукраїнський молодіжний рух «Let’s do it, Ukraine!» та управлінням освіти

Миколаївської міської ради за підтримки генерального партнера проєкту ТОВ «Сандора» компанії PepsiCo в Україні.

Під час тренінгових програм було активізовано 67 загальноосвітніх навчальних закладів. Учасники брали участь у змаганнях по сортуванню відходів проводили інформаційно-просвітницькі кампанії, виставки, майстер-класи, флеш- моби, здавали на перероблення вторинну сировину.

2016 року проєкт проходив в чотири етапи.

Першим етапом став дводенний тренінг для учнів та педагогів шкіл, на тренінгах учасники вчилися основним правилам поділу відходів.

Другим етапом – дослідження та практичні завдання зі збору відходів у школах, які протягом місяця виконували учні. За 4 тижні було зібрано 1513 кг тетрапак і пластика, макулатури - 17921 кг.

Третім етапом стало визначення шкіл-переможців, які зібрали найбільшу кількість відсортованих відходів. Переможцями стали чотири школи: ЗОШ № 24, Гімназія №1 ім. Ольжича, ЗОШ № 54 та Миколаївський муніципальний колегіум ім. В.Д. Чайки.

В рамках четвертого етапу фіналістам були передані спеціальні баки для сортування відходів. Школи отримали 16 великих контейнерів на 750 л (по 4 у кожну школу) та 94 маленьких для розміщення у приміщеннях закладів.

Контейнери та інформаційно-просвітницьку компанію було профінансовано за позабюджетні кошти, генеральним партнером проєкту ТОВ «Сандора» компанії PepsiCo в Україні.

У зв’язку з виділенням коштів з міського бюджету для купівлі контейнерів дляроздільного збору для всіх шкіл міста 2017 року за ініціативи міського голови, було підготовано нову освітню програму для загальноосвітніх навчальних закладів міста, а також мотиваційну систему. Восени 2017 року пройшло навчаннядля учнів та педагогів шкіл.

Управління освіти Миколаївської міської ради закупило міні-контейнери (45 л) для сортування паперу і пластика у кількості 430 од., які розміщені на всіх поверхах в школах. Придбано вуличні оцинковані баки на 1100 л для ПЕТ-пляшоку кількості 55 од.

У 2018 році було підведено підсумки незалежного рейтингу «Еко школа 2018 року!» серед навчальних закладів, які протягом 2017-2018 років були найактивнішими запроваджували систему сортування в рамках національної стратегії поводження з відходами, на основі «Зеленого пакету» та ексклюзивних програм всеукраїнського молодіжного руху «Let’s do it, Ukraine», сортували відходи, здавали їх на переробку.

Загальні результати проєкту: 260 днів проєктної просвітницько-інформаційноїдіяльності, активних 67 загальноосвітніх навчальних закладів, 17500 учасників з них учні та їх родини, педагогічні колективи; 54 тони паперу, пластику, ТетраПаку здані на переробку.

Отримані ресурси, лідери учнівського самоврядування використали на благо своїх навчальних закладів та 62 тис. грн відправили для надання допомоги дітям Донбасу.

Кожній школі учасниці було вручено подяку за участь у проєкті, а також 18 пуфів трьом школам переможцям, кубки за перші три місця та Перехідний кубок, школі що зайняла почесне перше місце.

Також у квітні 2018 року компанія «Tetra Pak» подарувала загальноосвітнім школам 100 контейнерів для роздільного збору фракції Тетра Пак та у серпні 2018 року ще 70 контейнерів. Загальна кількість контейнерів склала 170 од.

Зараз Миколаїв є першим містом обласного значення в Україні, де всі школи одночасно перейшли на роздільний збір побутових відходів і зазначений проєкт є прикладом для поширення серед інших міст України.

Загальна кількість зібраної вторинної сировини за роки реалізації проєкту 82 тони 889 кг.

Протягом жовтня-грудня 2021 року заклади освіти продовжували працювати у всеукраїнському проекті для шкіл Let's Do It, Ukraine – school recycling, марафон роздільного збору відходів. Під час реалізації проекту здобувачі освіти ведуть просвітницьку кампанію серед учнів та їх родин, педагогів, працівників, а також на сторінках в соціальних мережах шкіл. Команди екопатрулів беруть участь у навчальних тренінгах, являються активними учасниками конкурсів команд «Екопатруль – кращі практики» та рейтингу «Екошкола року», збору макулатури та пластику.

Протягом 2021 року Агенція реалізувала наступні заходи у фері поводження з відходами:

ввстановлення компостерів в парку «Ліски»;

проведення екологічному відео-марафоні «Стартуй! Сортуй!».

Захід по ввстановленню компостерів в парку «Ліски» в Миколаєві є пілотним проектом. За основу взяли досвід компостування органічних відходів у зелених зонах міста Львова. Так за допомогою компостерів перероблятимуться залишки рослин (опале листя) на добриво. У такий спосіб у місті Агенція хоче популяризувати децентралізоване компостування залишків рослин та опале листя, яке не потраплятиме на смітники, а перероблятиметься й використовуватиметься для потреб парку. Два компостери вже встановлені в парку «Ліски» та планується встановлення ще двох.

Крім того, один із заходів 2021 року, що обув реалізований Агенцією – проведення екологічному відео-марафоні «Стартуй! Сортуй!». Відеомарафон надав його учасникам можливість в інтерактивній формі започаткувати сортування відходів вдома. Долучилися 24 навчальні заклади Миколаєва, які змагались у кількості залучених родин вихованців до сортування відходів. Конкурси розподілили на три категорії: «Ми діятимемо!», «Здорова їжа - здорові ми!» та «Я герой!». Загалом подали на конкурс 159 робіт. Роботи оцінювались експертами з різних сфер та міст України за кількістю вподобань, креативністю, відповідністю темі та часовим рамкам. За результатми проєкту шість шкіл Миколаєва отримали набори з компостування для органічних відходів. за перемогу, 1 заклад освіти отримав набір для вирощування рослин для кабінету біології / природознавства, інші фіналісти - по набору для вирощування рослин, 35 дітей з Миколаєва відвідають екскурсії на екоферму.

В Миколаєві 2018 року почала працювати Інтерактивна карта пунктів прийому вторинної сировини.

Інтерактивна карта пунктів прийому вторинної сировини розміщена запосиланням: https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1zai _bmMK 7bMF vJ6Ymf5 O4yi2AxY&ll=46.968808093246%2C31. 996930684165 91&z=11.

Перелік пунктів безоплатного прийому відпрацьованих елементів живлення (батарейок, акумуляторів) розміщено на карті за посиланням https://mkrada.gov.ua/content/punkti-bezoplatnogo-priyomu-batareyok.html.

В м. Миколаєві рішенням Миколаївської міської ради від 20.12.2019 № 56/66 затверджена Міська цільова програма поводження з побутовим відходами на 2020-2022 роки, основним із завдань якої є – впровадження сортування, роздільного збору та вивезення великогабаритного сміття.

У м. Вознесенську здійснюється роздільне збирання твердих побутових відходів ТОВ «Тріо-2015» (папір, склобій, ПЕТФ-пляшка, пластик, метал). Протягом 2018 року загальноосвітні навчальні заклади приймали участь у наступних заходах щодо роздільного збору сміття:

у конкурсі «Життя без сміття», організатором якого була громадська організація «Агентство економічного розвитку». Метою даного конкурсу було підвищення рівня культури поводження з твердими побутовими відходами серед учнівської молоді та мешканців громади в цілому, через популяризацію роздільного збору сміття, формування лідерських навичок та підтримка ініціатив учасників. Під час реалізації проєкту учнями шкіл було зібрано і відсортовано близько 16,5 т сміття, із них 13 т макулатура, 2 т – пластик, 1 т – батарейки, 500 кг інших відходів. Лідерами стали учні Вознесенської Гімназії №1, ЗОШ № 5,8. За участь у конкурсі усі органи учнівського самоврядування отримають грошову винагороду на реалізацію своїх проєктів;

в екологічно-освітньому проєкті «Компола», який був започаткований київськими школярами Нікітою Шульгою та Софією-Христиною Борисюк, після цього ідею підтримав Міністр екології та природних ресурсів України. Проєкт було реалізовано за міжнародні кошти та за підтримки громадської організації «Україна без сміття», основною метою якого було дати додатковий поштовх та ресурс українським школам для розвитку екологічної грамотності учнів, допомогти школярам отримати практичні навички, а не суто теоретичну інформацію щодо відповідального споживання. Органічні відходи досі становлять значний відсоток обсягу українських сміттєзвалищ. У світі вже давно таефективно працює система їх перетворення на органічне добриво – компост. Це доступний і мало витратний механізм. Суть цього конкурсу і полягала у встановлені компостерів у школах переможцях для перетворення відходів їдалень на органічні відходи. Це може стати важливим кроком до глобального запровадження в побуті українців моделі сталого споживання. Усі школи, що приймали участь у проєкті, пройшли навчально-практичний семінар та отримали інформаційні матеріали про компостування. Серед 200-шкіл по Україні, у яких буде встановлено компостери є 2 школи м. Вознесенська - Гімназія № 1 та ЗОШ № 5. В школах розпочато процес встановлення компостерів; починаючи із 2014 року загальноосвітні навчальні

заклади співпрацюють із ГО «Вознесенське об'єднання «Наше місто» щодо створення та функціонування пунктів збору відпрацьованих хімічних джерел струму. Також спільно з ГО «Агенстством економічного розвитку» в навчальних закладах міста проводиться роз'яснювальна робота стосовно роздільного збору сміття та культури поводження ТПВ. Учні закладів самостійно сортують сміття. Агенством після реалізації вторинної сировини на правах грантів здійснюється придбання визначених учнями необхідних предметів для навчання (комп'ютери, медіа-дошки, спортивний інвентар та інше).

Спеціалістами управління житлово-комунального господарства та капітального будівництва Вознесенської міської ради постійно проводиться роз'яснювальна робота серед населення стосовно культури поводження з твердими побутовими відходами, через засоби масової інформації (місцева газета Новини Вознесенська – день за днем та офіційний інтернет-портал) опубліковуються статті стосовно сортування відходів, тарування відходів рослинного походження та екологічної обізнаності населення міста.

В частині необхідного виконання вимог Закону України «Про відходи» Южноукраїнська міська рада своїм рішенням від 31.03.2016 № 131 затвердила Програму «Зелена карта відходів», яка долучається до Програми соціально-економічного та культурного розвитку міста Южноукраїнська на 2016-2020 роки «МАЙБУТНЄ МІСТА БУДУЄМО РАЗОМ».

Рішенням виконавчого комітету Южноукраїнської міської ради від 06.04.2016 № 95 «Про впровадження системи роздільного збирання твердих побутових відходів на території міста Южноукраїнська» запроваджено систему роздільного збирання твердих побутових відходів. За зазначеною програмою та у відповідності до рішення виконавчого комітету Южноукраїнської міської ради від 17.08.2016 № 187 на сьогоднішній день на території міста продовжує свою діяльність пілотний інноваційно- інвестиційний проєкт «Зелена карта відходів» у дворах житлових будинків №10 та №12 по бул. Шевченко, в Южноукраїнській гімназії №1 Южноукраїнської міської ради Миколаївської області та Южноукраїнській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів №4 Южноукраїнської міської ради Миколаївської області, в яких встановлено модулі відходів.

За участю керівництва області в травні 2017 року відбулося урочисте відкриття пункту збору і сортування ТПВ біля загальноосвітньої школи № 4. Рішенням сесії Южноукраїнської міської ради від 25.01.2018 № 968 виділено кошти в сумі 900,0 тис. грн на влаштування 15 модулів для забезпечення роздільного сортування сміття за видами на прибудинковій території в 1-му та частково 2-му мікрорайонах (41 житловий будинок). Поряд з модулем встановлено сміттєві контейнери для органічних відходів в які складують: залишки продуктів харчування, овочів, фруктів та інші органічні відходи, які вивозяться та захоронюються на сміттєзвалищі. Всередині модуля встановлені ємності для складування пластика, скла, макулатури, побутового металу, небезпечних відходів та ін. Над кожною ємністю встановлено табличку з найменуванням виду відходів.

Рішенням виконавчого комітету Южноукраїнської міської ради від 29.05.2019 № 125 «Про затвердження місць розміщення майданчиків для впровадження системи роздільного збирання твердих побутових відходів на прибудинкових територіях міста Южноукраїнська» оновлено та затверджено 42 місця для розміщення майданчиків для впровадження роздільного збирання ТПВ на прибудинкових територіях. За кошти міського бюджету 2019 року було влаштовано всього 8 модулів для роздільного сортування твердих побутових відходів в житловій забудові міста,на загальну суму 584,423 тис. грн., в тому числі додатково встановлено 1 модуль для сортування відходів на території міського пляжу, на загальну вартість 35,0 тис. грн. За даними моніторингу щодо впровадження інноваційно-інвестиційного проєкту «Зелена карта відходів» на зазначених об'єктах, зменшується обсяг вивезення побутових відходів, що впливає на зменшення вартості послуги з вивезення побутових відходів. Робота по впровадженню системи роздільного сортування на територіїм. Южноукраїнська продовжується.

В м. Очакові здійснюється роздільне збирання побутових відходів МКП «Очаків-сервіс» (ПЕТФ-пляшка). Роздільне збирання сміття в м.Первомайську запроваджене на місцях, де облаштовані контейнерні майданчики, в районах багатоповерхових житлових масивів. На контейнерних майданчиках встановлені контейнери ФОП Чемоданова Зінаїда Григорівна для збирання пластику. В Первомайському районі запроваджено в 2012-2014 роках роздільне збирання ТПВ в смт Підгородна, селах: Кінецьпіль, Мигія шляхом встановлення на прибудинкових територіях багатоквартирної забудови контейнерів для роздільного збирання скла та пластику. В с. Мигія контейнери встановлені в рекреаційній зоні Національного парку «Бузький Гард». 2020 року з загального обсягу утворених ТПВ (1301,6 тис.м^3) видалено 221,3 тис.м^3 ресурсоцінних компонентів, або 17%. На цей час в містах обласного значення Миколаїв, Вознесенськ, Южноукраїнськ в усіх всі школах запроваджено роздільний збір побутових відходів.

Масове впровадження роздільного збирання ТПВ ускладнюється обмеженістю видатків місцевих бюджетів та відсутністю аналогічних цільових коштів державного бюджету.

В населених пунктах області відсутні технології сміттєпереробки та сміттєсортування (застосовуються лише в містах Києві та Харкові), що також впливає на можливість скорочення обсягів вивезення ТПВ на сміттєзвалища.

З метою зменшення обсягів накопичення ТПВ на відповідних територіях, покращення екологічної ситуації в області проводиться робота по впровадженню сучасних технологій у сфері поводження з твердими побутовими відходами умістах: Миколаїв, Вознесенськ та Первомайськ, які займають основну питому вагув загальному обсязі утворення і накопичення ТПВ.

В м. Миколаєві актуальним залишається питання щодо реалізації проєкту будівництва сміттєпереробного комплексу у м. Миколаїв: розпорядженням Миколаївської міської голови від 27.01.2017 № 15-р затверджена робоча група для реалізації проєкту будівництва заводу з переробки та утилізації твердих

побутових відходів у місті Миколаєві та заходи для реалізації проєкту будівництва заводу з переробки та утилізації твердих побутовихвідходів у місті Миколаєві (розпорядженням Миколаївського міського голови від 10.01.2018 № 2-р внесено зміни у зв'язку із кадровими змінами). 17.03.2017 відбулося чергове засідання робочої групи щодо реалізації проєктубудівництва заводу з переробки та утилізації твердих побутових відходів у місті Миколаєві, на якому прийняті до розгляду інвестиційні пропозиції потенційних інвесторів: ТОВ «Вердіс» (м.Одеса), Jan Vsiansky (Чеська Республіка) разом з IMOP Corporation, Gorgeous Investments, фінська компанія «Doranova», «Ecodevelop» щодо будівництва сміттєпереробного комплексу. З метою поліпшення екологічного стану в області та інноваційної привабливості регіону розпорядженням голови облдержадміністрації від 03.11.2017 № 436-р затверджена робоча група з вирішення проблемних питань реалізації проєкту будівництва сміттєпереробного комплексу в м. Миколаїв. Протокольне доручення засідання робочої групи з вирішення проблемнихпитань реалізації проєкту будівництва сміттєпереробного комплексу в м. Миколаєві від 15.02.2018 в частині вирішення питання землевідведення для будівництва сміттєпереробного комплексу площею 5,0 га на території Промзони № 2 Миколаївською міською радою протягом 2018 року не було вирішено. Через неузгодженість земельних питань та окремих питань щодо забезпечення гарантування фінансової стійкості інвестиційний проєкт втратив привабливість для потенційних інвесторів. 13.08.2019 між Миколаївською міською радою, КП «Миколаївкомунтранс» таТОВ «ЕМС ЕНЕРДЖІ» підписано Меморандум про співпрацю у сфері поводження з побутовими відходами, який передбачає створення нової черги полігону побутових відходів і будівництво двох об'єктів: комплексу зі збору біогазу (на території нової черги полігону ТПВ), а також модульної лінії з сортування сміття (на території діючого міського полігону ТПВ). З боку ТОВ «ЕМС ЕНЕРДЖІ» на цей час не узгоджено план на будівництво об'єкту, а також в цілому план проведення роботи по реалізації домовленостей зазначених в Меморандумі від 13.08.2019, не було передано проєктну документацію на лінію з сортування сміття, яка має бути побудована на новій черзі полігону побутових відходів та не проведено інженерно-технічні вишукування. Відносно запуску модульної лінії з сортування сміття на території діючого міського полігону ТПВ інформуємо, що на сьогоднішній час відбувається пошук інвестора.

За інформацією департаменту житлово-комунального господарства Миколаївської міської ради на цей час реалізація заходів, яка передбачена Меморандумом не набула активної фази. Рішень щодо надання земельних ділянок на території міста Миколаєва для вищезазначених цілей Миколаївською міською радою не приймалося.

Для вирішення організаційнихі проблемних питань в сфері реалізації проєктів будівництва сміттєпереробних комплексів в Миколаївській області, розпорядженням голови облдерж-адміністрації від 14.09.2020 № 360-р створена робоча група.

Одним із завдань міської цільової програми поводження з побутовими відходами на 2020-2022 роки, затвердженої рішенням Миколаївської міської

ради від 20.12.2019 № 56/66, є будівництво лінії сортування твердих побутових відходів на існуючому полігоні ТПВ, що дозволить зменшити навантаження на міський полігон ТПВ та навколишнє середовище.

Баштанською міською радою 2017 року виділено кошти в сумі 300 тис. грн. на розробку проєктно-кошторисної документації «Реконструкція полігону твердих побутових відходів м. Баштанка Миколаївської області». 2018 року проведено тендерні закупівлі по визначенню виконавця вищевказаних робіт та укладено договір з виконавцем-Державне підприємство «Науково-дослідний та конструкторсько-технологічний інститут міського господарства». Виконавцем розроблено «Санітарно-технічний паспорт полігону твердих побутових відходів м. Баштанка Миколаївської області» та проєктно-кошторисну документацію, яку направлено на експертизу в ДП «Укрдержекспертиза» вм. Миколаїв Миколаївської області.

З метою поліпшення екологічного стану в населених пунктах Миколаївської області розпорядженням голови облдержадміністрації від 14.09.2020 № 360-р затверджена робоча група з вирішення питань реалізації проєкту будівництва сміттєпереробних комплексів в Миколаївській області.

Поряд з цим, з метою вирішення нагальних питань розвитку потужностей в сфері поводження з ТПВ органами місцевого самовря-дування включено такі заходи, що увійшли до Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2020 року, затвердженої рішенням обласної ради від 30.07.2015 № 7, зокрема:

будівництво полігону твердих побутових відходів у смт Криве Озеро (орієнтовна вартість проєкту – 5,0 млн грн);

будівництво полігону твердих побутових відходів в м. Первомайськ (орієнтовна вартість проєкту – 25,8 млн грн в цінах 2012 року, орієнтовна вартість проєкту на цей час – 60,0 млн грн);

створення "Комплексу із сортування та повної переробки ТПВ з отриманням альтернативних видів палива у м. Вознесенську" (орієнтовна вартість проєкту – 41,5 млн грн в цінах 2010 року, орієнтовна вартість на цей час 80,0 млн грн);

відпрацювання системи екологічного поводження з твердими побутовими відходами шляхом новітніх технологій організації збору, сортування, переробки та захоронення відходів у м. Миколаєві (орієнтовна вартість проєкту – 442,8 млн грн);

будівництво полігону ТПВ в смт Арбузинка Арбузинського району Миколаївської області (орієнтовна вартість проєкту – 1,8 млн грн).

Джерелами фінансування зазначених проєктів передбачаються кошти ДФРР, місцевих бюджетів, а також кошти інвесторів, пошук яких триває.

Інформуючи про окремі питання в сфері поводження з твердими побутовими відходами, облдержадміністрація вважає за доцільне врахування щорічних цільових видатків державного бюджету на вирішення першочергових завдань з будівництва сміттєпереробних комплексів на умовах співфінансування з місцевих бюджетів.

Термін дії обласної Програми поводження з твердими побутовими відходами в Миколаївській області на період до 2020 року закінчився. Розроблення Програми на подальші роки не доцільно, у зв’язку з розробленням

управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації Регіонального плану управління відходами в Миколаївській області до 2030 року.

Актуальним для Миколаївської області залишається питання утилізації непридатних до використання та заборонених до застосування хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР), тари від них**,** накопичених за попередні роки.

Незважаючи на те, що у 2011-2012 роках за рахунок Державного бюджету України з території Миколаївської області на знешкодження за межі України вивезено 878,045 тонн непридатних пестицидів (використано понад 19 млн грн.), на сьогодні певна кількість непридатних ХЗЗР на території області залишається.

З метою уточнення даних щодо залишків непридатних пестицидів та агрохімікатів у 2021 році проведена чергова інвентаризація залишків непридатних хімічних засобів захисту рослин (далі – ХЗЗР). За результатом інвентаризації, на території чотирьох районів Миколаївської області залишається 226,87 тонни непридатних ХЗЗР, тари від них, забрудненого ґрунту та залишків будівель, а саме: у Миколаївському районі - 0,15 т, Первомайському - 226,72 т (в тому числі 120 т – залізобетонні контейнери з-під пестицидів), в інших районах – непридатні пестициди відсутні (табл. 8.2.3).

Заходи з утилізації непридатних ХЗЗР включено до Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2020 року, затвердженої рішенням Миколаївської обласної ради від 16.04.2015 № 9, та Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2018-2020 роки, затвердженої рішенням Миколаївської обласної ради від 21.12.2017 № 22.

2020 року проводилась робота щодо виділення коштів на знешкодження залишків непридатних ХЗЗР. Запит про виділення коштів з державного бюджету для здійснення природоохоронного заходу «Забезпечення екологічно безпечного збирання та знешкодження (перезатарювання, транспортування до місця знешкодження, утилізація, переробка чи видалення) непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин, у тому числі пестицидів» направлено до Міндовкілля листом від 01.07.2020 № 03/406, загальний обсяг фінансування з державного бюджету складав 5850,0 тис. грн. Протягом 2020 року кошти з Державного та обласного бюджетів на знешкодження (утилізацію) непридатних ХЗЗР не виділялись.

До моменту передачі непридатних пестицидів на знешкодження (утилізацію) територіальні громади забезпечують безпечні умови їх зберігання та несуть відповідальність за їх порушення.

Таблиця 8.2.3. - Поводження з непридатними пестицидами

№ з/п	Район	Кількість на початок 2021 року, т	Перезатарено впродовж 2021 року, т	Знешкоджено впродовж 2021 року, т	Утворено (виявлено) впродовж 2021 року, т	Кількість на кінець 2021 року, т
1	Баштанський	0,0	-	-	-	0,0
2	Вознесенський	0,0	-	-	-	0,0

3	Миколаївський	0,15	-	-	-	0,15
4	Первомайський	226,72*	-	-	-	226,72*
	ВСЬОГО :	226,87	-	-	-	226,87

* включено контейнери від непридатних пестицидів на об'єкті № 51

Однією з гострих екологічних проблем на території Миколаївської області є ситуація, що склалася навколо колишніх шахтно-пускових установок в Первомайському районі, які залишилися після розпаду СРСР. Незаконний демонтаж ракетних шахт загрожує отруєнню людей і зараженню довкілля компонентами токсичного ракетного пального. Вказані об´єкти належали Міністерству оборони України (далі – Міноборони).

На сьогодні на території Первомайського району розташовано 11 колишніх шахтно-пускових установок балістичних ракет, які знаходяться у зруйнованому стані та передані у землі запасу Первомайського району без рекультивації. Використання їх у господарських цілях неможливе.

Миколаївська облдержадміністрація протягом останніх років неодноразово зверталась до Кабінету Міністрів України, Міноборони, ініціювала питання на засіданнях Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій щодо необхідності завершення рекультивації та документальної передачі земель у користування місцевим органам влади. 2007 року питання рекультивації зазначених об'єктів, у межах Програми реабілітації територій, забруднених у наслідок військової діяльності на 2002-2015 роки (затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 № 916), було розглянуто на засіданні Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій. Рішенням Комісії Міноборони та Мінфіну доручено опрацювати це питання у розрізі першочергового спрямування коштів на рекультивацію земель, які були задіяні для розміщення шахтно-пускових установок саме на території Миколаївської області.

Постанова Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 № 916 втратила чинність, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 22.06.2011 № 704. На сьогодні проблема залишається актуальною для Миколаївської області.

Також, актуальним для області є проблема накопичення червоного шламу - відходу глиноземного виробництва. Найбільша складова накопичених відходів IV класу в області припадає на долю червоного шламу ТОВ «Миколаївський глиноземний завод», який серед підприємств регіону є найбільшими утворювачами відходів. 2021 року утворено червоного шламу – 2082,160 тис. т (на 79,839 тис.т. більше ніж 2020 року), з яких реалізовано – 30,656 тис. т, що становить 1,5 % від утвореного. Одним з напрямків у сфері комплексного використання матеріально-сировинних ресурсів є використання червоного шламу ТОВ «Миколаївський глиноземний завод», як залізовмісної добавки у виробництві цементу.

8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів

Державною митною службою України надано інформацію щодо наявного митного оформлення транскордонних перевезень небезпечних відходів, які

підпадають під дію Положення про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.07.2000 № 1120 у місті Миколаєві та Миколаївської області протягом 2021 року, що наведено у таблиці 8.3.1.

Таблиця 8.3.1.- Дані про транскордонне перевезення небезпечних відходів протягом 2021 року

Напрямок переміщення	Код товару	Опис товару згідно УКТЗЕД	Вага нетто (кг)	Код документу*
ЕК	7204211000	I. ПЕРВИННІ ПРОДУКТИ; ПРОДУКТИ У ФОРМІ ГРАНУЛ ТА ПОРОШКУ - Відходи та брухт чорних металів; зливки чорних металів для переплавлення (шихтові зливки): --відходи та брухт легованої сталі: --- корозійностійкої (нержавіючої) сталі: ----з масовою часткою нікелю 8 % або більше	472 929,00	5070
ЕК	2302301000	Висівки, кормове борошно та інші відходи та залишки від просіювання, помелу або інших способів обробки зерна зернових чи бобових культур, гранульовані чи негранульовані: -пшеничні: -- з вмістом крохмалю не більш як 28 мас. % і в яких частка продукту, що пройшов крізь сито з діаметром вічка 0,2 мм, не перевищує 10 мас. % або в яких частка продукту, що пройшов крізь це ж сито, має зольність у перерахунку на суху речовину 1,5 мас. % чи більше	1 166 170,00	5070
ЕК	2302309000	Висівки, кормове борошно та інші відходи та залишки від просіювання, помелу або інших способів обробки зерна зернових чи бобових культур, гранульовані чи негранульовані: -пшеничні: -- інші	905 000,00	5070
ІМ	6310900000	III. ОДЯГ ТА ТЕКСТИЛЬНІ ВИРОБИ, ЩО ВИКОРИСТОВУВАЛИСЯ; ГАНЧІР'Я -Ганчір'я, що використовувалося або нове,	6 701,19	5070

		рештки мотузок, канатів і тросів та вироби з мотузок, канатів або тросів, з текстильних матеріалів, що використовувалися: --інші		
Усього:			2 550 800,19	

* 5070 - письмова згода (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів
ЕК – експорт, ІМ - імпорт

8.4. Державна політика та заходи у сфері поводження з відходами

Керуючись основними принципами державної політики у сфері поводження з відходами, загальна стратегія управління у сфері поводження з відходами базується на вирішенні таких основних завдань:

мінімізація кількості утворюваних відходів;

максимально можливе залучення відходів до господарського обігу, їх матеріально - енергетична утилізація як техногенної сировини;

пошук екологічно безпечних методів переробки відходів з найменшими економічними витратами;

організація ведення обліку утворення, обробки, знешкодження, утилізації та видалення відходів, їх паспортизації, створення та ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення відходів, реєстру місць видалення відходів (МВВ).

Через електронну систему надання адміністративних послуг e-eco.gov.ua здійснюється реєстрація декларацій про відходи. Суб'єкти господарської діяльності у сфері поводження з відходами мають можливість подати декларацію в он-лайн на відповідний сервіс або через центри надання адміністративних послуг. Управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації протягом 2021 року зареєстровано 477 декларацій.

У Миколаївській області функціонує електронний сервіс інтерактивна мапа сміттєзвалищ: ecomapa.gov.ua, який був створений Міндовкілля для оперативного реагування на інформацію населення про несанкціоновані звалища з метою їх негайної ліквідації. Протягом 2021 року через сервіс отримано 57 звернень про наявність несанкціонованих сміттєзвалищ, автори звернень були проінформовані про вжиті заходи щодо їх ліквідації.

За звітний період прийнято до розгляду та затверджено 844 технічних паспортів відходів для 47 підприємств. Також, прийнято та розглянуто звіти з інвентаризації відходів виробництва 38 підприємств. Затверджено 380 реєстрових карти для 17 підприємств. Реєстр об'єктів утворення відходів та об'єктів оброблення, утилізації відходів за 2021 рік не був сформований у зв'язку із тим, що більшість підприємств - утворювачів відходів не надали інформацію через воєнний стан в країні.

У 2021 році зареєстровано та внесено до реєстру МВВ дані 1 паспорту МВВ, а саме: Товариство з обмеженою відповідальністю «Миколаївська Водна

Компанія» (ТОВ «МВК») полігон твердих побутових відходів за адресою: 57286, Миколаївська область, Миколаївський район, село Галицинове, вулиця Центральна, будинок 1.

Реєстр МВВ за 2021 рік не був сформований у зв'язку із тим, що більшість підприємств-утворювачів відходів не надали відповідну інформацію через воєнний стан у країні.

У області затверджені у встановленому порядку паспорти місць видалення відходів мають 13 місць складування твердих побутових відходів: КП «Миколаївкомунтранс» (м. Миколаїв), КП «Санітарна очистка міста» (м. Вознесенськ), КП «Дирекція оздоровчих закладів «Причорномор'є» (смт. Березанка), ДП «Снігурівська виправна колонія № 5 (м. Снігурівка), (КП «Служба комунального господарства» (м.Южноукраїнськ), КП «Снігурівський благоустрій» (м. Снігурівка), КП Очаківської міської ради «Очаківський комбінат комунальних підприємств» (м. Очаків), а також, місця складування твердих побутових відходів біля с. Токарівка, с.Прибужани, с. Добре, с. Широке, с. Лідіївка, смт Врадіївка.

Взаємодія управління з іншими державними органами у сфері поводження з відходами здійснюється шляхом надання пропозицій Мінприроди, облдержадміністрації та інше щодо внесення змін до чинного законодавства про відходи, розробки загальнодержавних та регіональних програм поводження з відходами, погодження місць розміщення об'єктів поводження з відходами, створення інформаційно–аналітичних систем, банків даних про обсяги утворення, збирання, оброблення, утилізації та видалення відходів, їх паспортизації, створення і ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, місць видалення відходів, обміну інформацією з відповідними органами влади у сфері поводження з відходами та інше.

Питання необхідності знешкодження (утилізації) непридатних до використання та забороненими до застосування хімічних засобів захисту рослин (далі – непридатних ХЗЗР) э однією з актуальних екологічних проблем Миколаївської області.

На цей час на території області залишилися непридатні пестициди у кількості 226,87 т.

Одним із шляхів вирішення цього питання є утилізація (знешкодження) непридатних ХЗЗР на спеціалізованих підприємствах, які мають чинні ліцензії Мінприроди України на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами. На сьогодні в Україні ліцензовані підприємства з переробки та утилізації непридатних ХЗЗР відсутні.

З метою завершення очищення території Миколаївської області від залишків непридатних ХЗЗР, підготовлено та направлено до Мінприроди листом від 18.06.2019 №3/353 «Заявку на здійснення природоохоронних заходів за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення природоохоронних заходів на об'єктах комунальної власності» на загальну суму 4000,0 тис. грн. для здійснення природоохоронного заходу «Забезпечення екологічно безпечного збирання та знешкодження (перезатарювання, транспортування до місця знешкодження, утилізація, переробка чи видалення)

непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин, у тому числі пестицидів».

За станом на 31.12.2021 кошти ні Державного, ні з обласного бюджету на знешкодження (утилізацію) непридатних ХЗЗР не виділялись.

Заходи з утилізації непридатних ХЗЗР включено до Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2020 року, затвердженої рішенням Миколаївської обласної ради від 16.04.2015 № 9 та Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2018-2020 роки, затвердженої рішенням Миколаївської обласної ради від 21.12.2017 № 22.

До моменту передачі непридатних ХЗЗР на знешкодження (утилізацію) територыальны громади забезпечують безпечні умови їх зберігання та несуть відповідальність за їх порушення.

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

Відповідно до положень статті 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» екологічна безпека - це такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується запобігання погіршенню екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей. Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів.

В разі виникнення надзвичайних ситуацій, які загрожують здоров’ю людини та стану довкілля, оповіщення населення відбувається через місцеві та районні засоби масової інформації.

В Баштанському районі залучено централізовану систему оповіщення населення на відрізку аміакопроводу «Тольятті - Одеса». В селах Лісне, Володимирівка, Новосілля встановлено 3 автоматизованих електросирени з виявленням аміаку в повітрі та 14 гучномовців.

Також екологічно небезпечні ситуації розглядаються на комісіях з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій при Миколаївській облдержадміністрації. Протягом 201 року надзвичайних ситуацій, які б загрожували довкіллю на території Миколаївської області не відбувалось.

Миколаївська область є регіоном з розвиненими промисловістю і інфраструктурою, зі складним та високим рівнем техногенної небезпеки й в силу географічного положення знаходиться під впливом таких сезонних природних явищ (підтоплення, зсуви, метеорологічні надзвичайні ситуації, пов’язані з атмосферними опадами та діями низьких температур), внаслідок яких реально можливі надзвичайні ситуації, що можуть спричиняти велику кількість постраждалого населення та великі матеріальні збитки.

На території області розташована Южноукраїнська атомна електростанція, що запроєктована як складова частина ВП «Южно-Українська АЕС» ДП НАЕК «Енергоатом». На даний час експлуатуються 3 енергоблоки типу ВВЕР-1000, які введені в експлуатацію в 1982, 1984 та 1989 роках. Встановлені потужності

енергетичних реакторів 3000 Мвт. З огляду на відносну зношеність устаткування АЕС, наявність до 10-15 технологічних зупинок реакторів у рік, пов'язаних із ремонтом і заміною окремих вузлів та агрегатів прогнозується можливість виникнення локальних і місцевих аварій. В 30-км зону навколо ПУ АЕС може потрапити близько 145,7 тисячі осіб Первомайського району та міст Южноукраїнськ й Вознесенськ.

В Миколаївській області розташовані й діють 758 потенційно небезпечних об’єктів, 18- хімічно небезпечних об’єктів, які у своїй виробничій діяльності використовують небезпечні хімічні речовини (НХР). На них зберігаються або використовуються у виробничому процесі 1100 т НХР (максимально)..

Всього в зонах можливого хімічного забруднення можуть опинитися понад 20 населених пунктів та понад 30 тис. чоловік, що становить 3 % від загальної чисельності населення області. Окремо в зонах зараження при аварії на аміакопроводі відповідно - 221 населений пункт, з кількістю населення близько 190 тис. людей, що становить 15 % від загальної чисельності.

Територією області проходять 2 магістральних газопроводи високого тиску (50-70 кг/кв. см): «Черкаситрансгаз» (112 км) і «Харківтрансгаз» (198 км), загальною довжиною 310 км та 2 магістральних нафтопроводи: «Снігурівка-Одеса» (119 км) і «Кременчук-Херсон» (96 км), загальною довжиною 215 км із нафтоперегонною станцією у с. Кобзарці Баштанського району.

На підприємствах м’ясної, харчової промисловості, об’єктах очистки води можуть виникнути аварійні ситуації з викидом НХР в атмосферу. В результаті аварій на вказаних підприємствах можливий вихід НХР до довкілля від 1 до 40 т (на аміакопроводі – до 500 т).

Територією області прокладено 766 км залізничних колій. Щодобово на залізничних станціях та залізничних ділянках області знаходиться велика кількість рухомого складу з небезпечними вантажами, чималу частину яких складають сильнодійні отруйні речовини.

Всі вказані фактори обумовлюють зростання ризику виникнення надзвичайних ситуацій на транспорті.

9.2. Об’єкти підвищеної пебезпеки

Відповідно до Переліку потенційно-небезпечних об’єктів Миколаївської області, що схвалено та затверджено рішенням комісії з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій Миколаївської облдержадміністрації від 20.10.2021 року протоколом № 29, на обліку перебуває 758 об’єкти, з яких 496 підлягають паспортизації.

Перелік потужних об’єктів Миколаївської області, що становлять підвищену екологічну небезпеку наведений в таблиці 9.2.1.

Таблиця 9.2.1. - Перелік потенційно небезпечних об’єктів (ПНО) Миколаївської області

№ з/п	Назва ПНО	Місце знаходження ПНО
1.	ЦРБ УДП МУМА «Укрхімтрансаміак»	м. Миколаїв, вул. Фурмана, 1

2.	Нафтобаза ТОВ «БаГор-Сервіс»	м. Миколаїв, с. Тернівка, вул. Кіровоградська, 35
3.	ДП «Миколаївський суднобудівний завод»	м. Миколаїв, вул. Адміральська, 38
4.	Державне підприємство «Дослідний-проектний центр кораблебудування»	м. Миколаїв, пр. Героїв України, 1Е
5.	Обласний наркологічний диспансер Управління охорони здоров'я	м. Миколаїв, вул. 2 Екіпажна, 4б
6.	ТОВ «Варварівський зерновий комплекс»	м. Миколаїв, вул. Адмірала Макарова, 31
7.	ТОВ «Яхтобудівна верф «Флагман»	м. Миколаїв, вул. Очаківська, 1а/2
8.	ПрАТ «Лакталіс-Миколаїв»	м. Миколаїв, вул. Виноградна, 1
9.	ТОВ «Миколаївський нафтоперевалювальний комплекс»	м. Миколаїв, вул. Космонавтів, 1
10.	ТОВ «Нікогазсервіс»	м. Миколаїв, вул. Турбінна, 15/2
11.	ТОВ виробничо-торгівельна фірма «Велам»	м. Миколаїв, вул. Троїцька, 67
12.	Пасажирський вокзал Миколаїв	м. Миколаїв, вул. Новозаводська, 5
13.	Виробнича площадка ДП НВКГ «Зоря – Машпроект»	м. Миколаїв, пр. Богоявленський, 42а
14.	Киснева станція ПАТ «Чорноморський Суднобудівний завод»	м. Миколаїв, вул. Індустріальна, 1
15.	ТОВ «Евері»	м. Миколаїв, вул. Громадянська, 117
16.	МФ ДП «Адміністрація морських портів України» (адміністрація Миколаївського морського порту)	м. Миколаїв, вул. Заводська, 23
17.	ДП «Миколаївський морський торгівельний порт»	м. Миколаїв, вул. Заводська, 23
18.	ПАТ «Судноплавна компанія «Укррічфлот»	м. Миколаїв, вул. Проектна, 1
19.	ТОВ СП «НІБУЛОН»	м. Миколаїв, вул. Каботажний узвіз, 2/1
20.	ПАТ «Миколаївська ТЕЦ»	м. Миколаїв, Каботажний узвіз, 18
21.	ДП «Стивідорна компанія «Ольвія»	м. Миколаїв, а/с 170
22.	ДП «Миколаївський авіаремонтний завод «НАРП»	м. Миколаїв, вул. Знаменська, 4
23.	ТОВ «Морський спеціалізований порт «НІКА-ТЕРА»	м. Миколаїв, вул. Айвазовського, 23
24.	ТОВ "Суднобудівний завод "Океан"	м. Миколаїв, Заводська площа, 1
25.	Ташлицька ГАЕС, Каскаду ГЕС-ГАЕС, ДП НАЕК «Енергоатом» ВП ЮУ АЕС	Миколаївська область, м. Южноукраїнськ, виробничий майданчик ЮУ АЕС
26.	Олександрівська ГЕС, Каскаду ГЕС-ГАЕС, ДП НАЕК «Енергоатом» ВП ЮУ АЕС	Миколаївська область, Вознесенський район, с. Олександрівка
27.	Южноукраїнська АЕС ДП НАЕК «Енергоатом»	Миколаївська область, м. Южноукраїнськ, ДП НАЕК «Енергоатом» ВП «ЮУ АЕС»
28.	ОКП «Миколаївоблтеплоенерго»	Миколаївська область, Миколаївський район, м. Миколаїв, вул. Миколаївська, 5а

9.3. Радіаційна безпека

На території Миколаївської області понад 20 років працює Южно-Українська атомна електростанція.

Керівництвом ВП «Южно-Українська АЕС» багато уваги приділяється впровадженню сучасних технологій, що гарантують високий рівень безпеки для персоналу, населення та навколишнього природного середовища.

Атомна станція використовує ядерне паливо – яке є потенційним джерелом забруднення довкілля радіоактивними речовинами такими як тритій, цезій, стронцій, кобальт, хром, цинк.

Система радіаційного контролю за діяльністю АЕС здійснюється відповідно до «Регламену радіаційного контролю ВП ЮУ АЕС РГ 0.0026.0120», затвердженого згідно вимог чинного законодавства, і включає два види контролю: відомчий та позавідомчий.

Контроль за радіаційним станом навколишнього природного середовища проводиться як на проммайданчику, так і в радіусі 30 км навколо АЕС (табл.9.3.1).

Таблиця 9.3.1. - Рівні гамма-фону в районі розташування ВП « ЮУ АЕС»

Пункт спостереження	Відстань від АЕС,км	Середньорічне значення потужності дози за 2019 рік, мкР/год	Середньорічне значення потужності дози за 2020 рік, мкР/год	Середньорічне значення потужності дози за 2021 рік, мкР/год
1	2	3	4	
Пост №1 (ОРУ-330)	1,0	10,9	10,8	10,8
Пост №2 (ОРУ-150)	0,5	11,0	10,7	10,9
Пост № 3	0,2	11,0	10,5	10,8
Пост № 4 (ХСО)	0,4	11,0	11,3	10,9
Пост № 5	0,5	11,1	10,9	10,9
Гідроучасток	2,0	10,6	10,4	10,3
м. Южноукраїнськ	3,0	10,6	10,3	10,5
с. Воля	4,5	10,0	10,5	10,1
с. Агрономія	5,0	11,5	11,7	11,4
База ОРСа	6,0	10,7	10,4	10,8
с. Костянтинівка	6,0	10,8	10,5	10,7
с. Богданівка	7,0	10,2	10,1	10,3
ОСХБК (очисні споруди)	7,0	11,0	10,9	10,8
с. Бузьке	7,5	10,3	10,3	10,1
с. В. Роздол	9,0	10,8	10,7	10,3
с. Мар'янівка	10,0	11,6	10,9	10,9
с Алєксєєвка	10,5	10,2	10,6	10,3
смт Арбузинка (А)	11,0	10,8	10,9	10,5
смт Арбузинка (В)	12,5	10,1	10,8	10,3
с. Анетовка	13,0	10,0	10,3	10,6
с. Олександрівка	14,0	10,6	10,3	10,3
с. Коштово	14,4	10,8	10,6	10,6
с. Новокрасне	25,0	10,8	10,6	10,6
с. Таборівка	25,0	10,3	10,4	10,4
с. Рябоконево (контрольний пункт)	33,5	10,9	10,7	10,6

За результатами нагляду середні значення гама-фону за 2021 рік склали: на проммайданчику АЕС, у м. Южноукраїнськ (3 км. від АЕС), у смт. Арбузинка, у с. Коштово (15 км від АЕС), у с. Олександрівка (14 км від АЕС), с. Таборівка (25 км від АЕС) та інших населених пунктах 30 км зони від 10,1 до 11,7 мкР/годину. Всі вони відповідають середнім фоновим значенням, виміряним до пуску ЮУ АЕС.

Середньорічні значення потужності дози по всіх постах на місцевості за 2021 рік складають 10,58 мкР/год і знаходяться на рівні 2020 року – 10,64 мкР/год. Також, цей показник не перевищує значення «нульового фону», тобто показників до пуску ЮУ АЕС, що знаходились в межах від 15,0 до 17,0 мкР/год та були характерними для Миколаївської області.

З червня 1994 року ставок-охолоджувач ЮУ АЕС працює в режимі «продувки», тобто забору свіжої води з р. Південний Буг і викиду в неї солоної води. Контроль за вмістом радіонуклідів лабораторія зовнішньої дозиметрії здійснює у відповідності до «Регламенту радіаційного контролю «ЮУ АЕС», «Регламенту продувки Ташлицького водосховища», затвердженими та узгодженими з органами Держсаннагляду та Мінекоресурсів.

В таблиці 9.3.2 наведено дані радіаційного контролю водного середовища при продувках Ташлицького водосховища за 2021 рік.

Таблиця 9.3.2. - Порівняльні дані при продувках , Бк/ м^3

Нукліди	Максимальне значення концентрацій в Ташлицькому водосховищі	Максимальне значення концентрацій в контрольному створі р. П.Буг	Допустимі по НРБУ -97
^{3}H	192000	20000	30000000
^{90}Sr	29	20	10000
^{134} Cs	2	1,98	70000
^{137} Cs	1,78	1,69	100000

Концентрації радіонуклідів у воді Ташлицького водосховища і контрольному створі р. П.Буг знаходяться на рівні попередніх років спостереження, що значно нижче допустимих рівнів.

Позавідомчий радіаційний контроль в 30 км санітарно-захисній зоні атомної станції здійснює ДУ «Миколаївський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України».

В цілому радіаційна обстановка в районі розміщення ВП ЮУ АЕС характеризується як «стабільна».

На обліку в Південній інспекції з ядерної та радіаційної безпеки по Миколаївській області знаходиться 9 суб'єктів, як власників радіонуклідних джерел іонізуючого випромінювання (далі - ДІВ), на яких при здійсненні діяльності можливе утворення радіоактивних відходів (табл.9.3.3).

Основна кількість підприємств (5) знаходиться в м. Миколаєві.

Найбільшу кількість ДІВ використовує ТОВ "Миколаївський глиноземний завод" – 159 одиниць.

Радіаційних аварій і аварійних ситуацій на радіаційно-небезпечних об'єктах в управлінні у 2021 році не реєструвалось.

Таблиця 9.3.3. - Перелік підприємств, установ, організацій Миколаївської області, які користуються або володіють радіоізотопними ДІВ

№ з/п	Назва підприємства, установи, організації	Місце знаходження	Характер використання ДІВ
1	2	3	5
1	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ДДП"	54056, м. Миколаїв, пр. Миру, 17Б, кв.54	ДІВ для проведення гамма- дефектоскопії
2	ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО "МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАУКОВО ВИРОБНИЧИЙ ЦЕНТР СТАНДАРТИЗАЦІЇ, МЕТРОЛОГІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ"	54029, м. Миколаїв, пр. Центральний,11/5	ДІВ для повірки приладів радіаційного контролю
3	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "МИКОЛАЇВСЬКИЙ ГЛИНОЗЕМНИЙ ЗАВОД"	57286, Вітовський район, с. Галицинове, вул. Набережна,64	ДІВ технологічного контролю
4	ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО "НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ КОМПЛЕКС ГАЗОТУРБОБУДУВАННЯ "ЗОРЯ" -"МАШПРОЕКТ"	54018, м. Миколаїв, пр. Богоявленський,42а	ДІВ для проведення гамма- дефектоскопії
5	ДОЧІРНЄ ПІДПРИЄМСТВО "КОСТЯНТИНІВСЬКЕ МОНТАЖНЕ УПРАВЛІННЯ" ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА "ТЕПЛОЕНЕРГОМОНТАЖ"	55000, Миколаївська обл., м. Южноукраїнськ, проммайданчик,13-А	ДІВ для проведення гамма- дефектоскопії
6	КОМУНАЛЬНЕ НЕКОМЕРЦІЙНЕ ПІДПРИЄМСТВО "МИКОЛАЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ОНКОЛОГІЇ" МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ	54018, м. Миколаїв, вул. Миколаївська, 18	медичні ДІВ, терапевтичні
7	ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ "ЮЖНО-УКРАЇНСЬКА АТОМНА ЕЛЕКТРИЧНА СТАНЦІЯ" ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА "НАЦІОНАЛЬНА АТОМНА ЕНЕРГОГЕНЕРУЮЧА КОМПАНІЯ "ЕНЕРГОАТОМ"	55001, Миколаївська обл., м. Южноукраїнськ	ДІВ технологічного контролю, повірка приладів радіаційного контролю, гамма-дефектоскопія
8	ВІДОКРЕМЛЕНИЙ ПІДРОЗДІЛ – ФІЛІЯ "ДЕЛЬТА-ЛОЦМАН" ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА "АДМІНІСТРАЦІЯ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ"	54017, м. Миколаїв, вул. Лягіна, 27	*

9	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЮЖТЕПЛОЕНЕРГОМОНТАЖ"	55000, м. Южноукраїнськ, промисловий, 13а	*

*інформація відсутня

9.3.1 Стан радіоактивного забруднення території області.

Згідно «Плану моніторингових досліджень об'єктів навколишнього середовища, лікувально-профілактичних закладів, загальноосвітних та дитячих навчальних закладів, закладів соціального забезпечення Миколаївської області» у 2021 році проводився контроль ДУ «Миколаївським обласним лабораторним центром Міністерства охорони здоров'я України» за радіаційним станом на території області та території нвколо АЕС.

Впроводовж року на території Миколаївської області в 4 пунктах постійного радіаційного контролю (с.с. Костянтинівка, Колос Добра Первомайського району, с.с. Веселий Роздол, Воронівка Вознесенського району) та 4 контрольні пункти радіаційного контролю (м. Миколаїв, м. Первомайськ, м. Южноукраїнськ, м. Снігурівка) проведено 116 досліджень в т.ч.:

- води річкової – 6;
- води питної – 12;
- води Ташликського водосховища – 2;
- грунту – 60;
- будівельних матеріалів - 36;

В чотирьох населених пунктах (м. Миколаїв, м. Южноукраїнськ, м. Первомайськ, м. Очаків) щоденно проводились вимірювання радіаційного фону. Всього проведено 9943 вимірювань.

За результатами проведених досліджень навколишнього середовища у 2021 році перевищень вимог державних гігієнічних нормативів (ДГН 6.6.1-6.5.001-98 «Норми радійаційної безпеки»), (ГН 6.6.1.1-130-2006 «Допустимі рівні вмісту радіонуклідів ^{137}Cs та ^{90}Sr у продуктах харчування та питній воді») не зареєстровано.

За результатами проведених дозиметричних досліджень радіаційний фон у м. Миколаєві у 2021 році можна характеризувати як задовільний.

9.3.2 Поводження з радіоактивними відходами.

Найбільшим утворювачем радіоактивних відходів в області є ВП «Південноукраїнська АЕС».

Згідно актів інвентаризації джерел іонізуючого випромінювання (далі – ДІВ) у підрозділах ВП «Південноукраїнська АЕС»:

- передано до спеціалізованого підприємства ДСП «Об'єдання «Радон» 48 од. ДІВ;
- отримано та поставлено на облік 54 од. ДІВ,;
- виконано подовження терміну експлуатації 141 од. ДІВ;
- фактична наявнсть ДІВ відповідає обліковим даним;
- радіаційних аварій та інцидентів з ДІВ не було.

Інформація щодо утворення та накопичення радіоактивних відходів на території ВП «Южно-Українська АЕС» представлена в таблицях 9.3.2.1-9.3.2.5

Таблиця 9.3.2.1 – Динаміка утворення та накопичення кубового залишку

Рік	Утворення кубового залишку, $м^3$	Солевміст кубового залишку, $г/дм^3$	Накопичення кубового залишку, $м^3$
2016	60	415	2775
2017	73	476	2727
2018	116	468	2736
2019	92	472	2755
2020	103	484	2752
Середнє за 5 років	89	-	-
2021	95	491	2784
Заповнення ємностей, %			74

Таблиця 9.3.2.2 – Динаміка утворення та накопичення фільтруючих матеріалів

Рік	Утворення фільтруючих матеріалів	Накопичення фільтруючих матеріалів
	$м^3$	$м^3$
2016	8	427
2017	0	427
2018	0	427
2019	0	427
2020	0	427
Середнє за 5 років	2	-
2021	0	427
Заповнення ємностей, %		71

Таблиця 9.3.2.3 - Динаміка утворення та накопичення низькоактивних ТРВ

Рік	Утворення низькоактивних ТРВ		Накопичення низькоактивних ТРВ
	$м^3$	т	$м^3$
2016	177,2	50,2	16980,2
2017	338,2	77,2	17121,3
2018	179,6	63,8	17224,6
2019	245,0	126,3	17259,2
2020	238	58,5	17277,6
Середнє за 5 років	235,6	75,2	-
2021	226,4	46,2	17229,2*
Заповнення сховищ, %			75,2

* з урахуванням вилучення та переробки АЕФ : вилучено -160,0м , зменшено на 125,0 м

Таблиця 9.3.2.4 - Динаміка утворення та накопичення середньоактивних ТРВ

Рік	Утворення середньоактивних ТРВ		Накопичення середньоактивних ТРВ
	$м^3$	т	$м^3$
2016	7,0	1,4	613,0
2017	8,0	1,6	621,0
2018	8,0	1,6	629,0
2019	8,0	1,6	637,0
2020	10,8	2,16	647,8
Середнє за 5 років	8,36	1,6	-
2020	10,0	2,0	657,8
Заповнення сховищ, %			57,0

Таблиця 9.3.2.5 - Динаміка утворення та накопичення високоактивних ТРВ

Рік	Утворення високоактивних ТРВ		Накопичення високоактивних ТРВ
	$м^3$	т	$м^3$
2016	0,4	-	16,2
2017	0,3	-	16,5
2018	0,4	-	16,9
2019	0,4	-	17,3
2020	0,35		17,65
Середнє за 5 років	0,37	-	-
2021	0,68		18,33
Заповнення сховищ, %			10,2

9.4. Державна політика та заходи з забезпечення екологічної безпеки

Право громадян України на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище закріплене статтями 16 Конституції України та 9 Закону України «Про навколишнє природне середовище».

Постановою Верховної Ради України «Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» від 5 березня 1998 року № 188/98-ВР:

сформульовані загрози від антропогенної діяльності суспільства природному стану навколишнього середовища;

встановлені пріоритети в системі охорони природи;

визначені стратегія і тактика гармонійного розвитку виробничого природоресурсного потенціалу та заходи щодо збалансованого використання і відновлення природних ресурсів.

Принцип пріоритетності розвитку безпечного природокористування закріплено у Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII.

В основі державної системи екологічної безпеки України є широкий комплекс взаємопов'язаних політичних та державно-правових заходів, які поділяються на кілька видів залежно від спрямованості дій:

- організаційно - превентивні,
- регулятивно - стимулюючі,
- розпорядчо - виконавчі,
- охоронно-відновлювальні
- забезпечувальні.

Організаційно-превентивні заходи спрямовані на виявлення екологічно небезпечних для навколишнього природного середовища та здоров'я людини територій, зон, об'єктів і видів діяльності, а також здійснення певних заходів для попередження виникнення екологічної небезпеки. До них належать:

1) обліково- установчі;
2) реєстраційні;
3) експертно-оцінювальні;
4) інформаційно- прогностичні.

Обліково-установчі заходи передбачають виявлення, інвентаризацію, класифікацію небезпечних зон, об'єктів, територій і джерел.

Реєстраційні заходи включають паспортизацію екологічно небезпечних об'єктів, сертифікацію, підтвердження відповідності, ліцензування, реєстрацію екологічно небезпечних джерел.

Екологічно небезпечні види діяльності підлягають ліцензуванню, яке включає заходи, спрямовані на регулювання і обмеження екологічно небезпечних видів діяльності шляхом впровадження системи дозволів та встановлення ліцензійних умов здійснення такої діяльності. Екологічне ліцензування та видача дозволів регламентується Законами України:

«Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII;

«Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 № 2806-IV.

Третю групу організаційно-превентивних заходів забезпечення екологічної безпеки становлять *експертно-оцінювальні*. Це екологічна експертиза об'єктів і комплексів, у тому числі військових та оборонних, які являють собою підвищену екологічну небезпеку для навколишнього природного середовищ.

Експертиза здійснюється на підставі Законів України:

«Про оцінку впливу на довкілля» від 23 травня 2017 року № 2059-VIII;

«Про стратегічну екологічну оцінку» від 20 березня 2018 року № 2354-VIII

Остання група — *інформаційно-прогностичні заходи*. До них належать прогнозування, планування, моніторинг, інформування та інші заходи, що розглядаються, як функції управління в галузі екології.

До *регулятивно - стимулюючих заходів* належить система юридичних норм і правил, спрямованих на регулювання відносин, забезпечення дотримання пріоритетів, нормативів, стандартів, лімітів та інших вимог у галузі екологічної безпеки.

Розпорядчо - виконавчі заходи полягають у реалізації функцій у сфері забезпечення екологічної безпеки з боку спеціально уповноважених органів. Найбільш важливі положення в цій сфері закріплені в Конституції України,

згідно з якою на виконавчі органи покладений обов'язок у здійсненні політики в галузі екологічної безпеки. Однією з основних у цій галузі є контрольно-наглядова функція державних органів, яка спрямована на перевірку дотримування підприємствами, установами, організаціями і громадянами вимог екологічного законодавства і застосування заходів попередження екологічних правопорушень.

Охоронно-відновлювальні заходи. Ці заходи спрямовані на локалізацію проявів екологічної небезпеки, здійснення ліквідаційних робіт, визначення правового режиму територій відповідно до рівня екологічного ризику, встановлення статусу осіб, які потерпіли від наслідків екологічної небезпеки. Вони передбачають встановлення, наприклад, правового режиму зон надзвичайної екологічної ситуації.

Забезпечувальні заходи - спрямовані на попередження екологічних правопорушень в галузі забезпечення екологічної безпеки, захист права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля та пов'язані з ним інші екологічні права, а також застосування до винних осіб засобів державно-правового примусу в разі порушення вимог і норм екологічної безпеки.

Впровадження перелічених заходів державного управління на регіональному рівні наведено у розділі 15 «Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища»

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

Промислова інфраструктура займає провідне місце в розвитку економіки області. Важливою складовою промислової інфраструктури є наявність в області науково-дослідних інститутів та проєктно-конструкторських бюро, які здійснюють науково-технічні розробки для потреб суднобудівної галузі, а також освітні заклади, які готують фахівців-суднобудівників різних спеціальностей, що надає поштовх поступовому відновленню суднобудування.

Миколаївщина володіє потужним промисловим потенціалом, який об’єднує понад 1000 підприємств у різних галузях промисловості, понад 90% з яких є малими та мікропідприємствами.

Підприємствами області 2021року реалізовано промислової продукції на 83,7 млрд. грн. В основі реалізації продукція таких видів діяльності, як постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; виробництво харчових продуктів і напоїв; металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування.

Частка області в загальному об’ємі реалізованої промислової продукції в України 2021 року склала 2,3%.

За величиною індексу промислової продукції за підсумками 2021 року Миколаївська область не увійшла до регіонів України, в яких зафіксовано зростання цього показника. У порівнянні з минулим роком індекс промислової продукції в області зменшився на 0,7 %.

Динаміку промислового виробництва в області та в Україні за 2011–2021 роки характеризують наступні графіки (мал.10.1.1, мал. 10.1.2.)

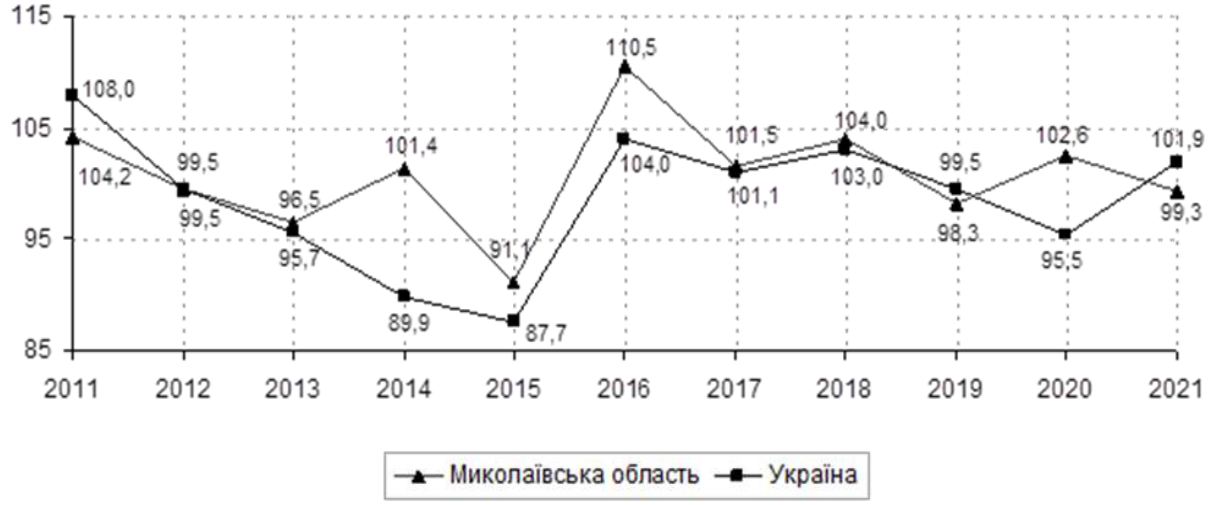

Мал.10.1.1.- Індекси промислової продукції у відсотків до 2020 року

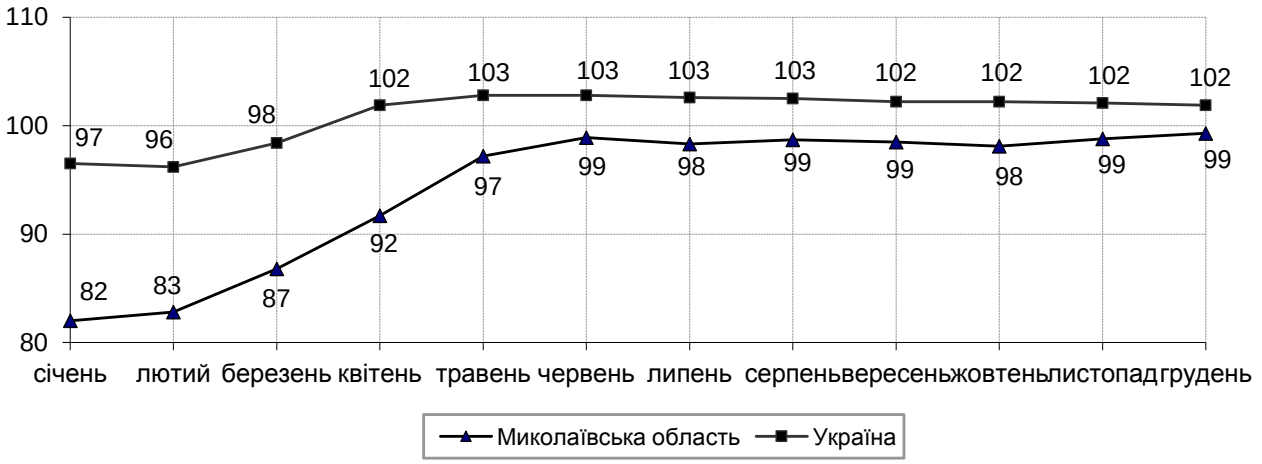

Мал.10.1.1.- Індекси промислової продукції 2021 року з наростаючим підсумком у відсотках до відповідного періоду 2020 року

Не зважаючи на це в області, за деякими видами економічної діяльності, 2021 року, порівняно з 2020 роком, зафіксовано зростання величини індексу промислової продукції, зокрема:

у добувній промисловості і розробленні кар'єрів збільшено обсяги виробництва продукції на 18,5%, насамперед завдяки збільшенню обсягів виконання дорожніх робіт;

у переробні промисловості, а саме: виробництво шкіри та інших матеріалів обсяги виробництва збільшено на 12,5%, виробництво мінеральної продукції на 12,2%, хімічних речовин і хімічної продукції на 4,9%

Протягом 2021 року всіма типами електростанцій області вироблено 20,12 млрд.кВт·год електроенергії, що становить 12,85 % всієї електроенергії України, і за обсягами її виробництва область посіла третє місце у рейтингу регіонів (після Запорізької та Рівненської областей).

2021 року підприємства області співпрацювали з іноземними партнерами із 151 країни світу, експортні поставки товарів регіону перевищили імпортні надходження у 2,9 рази.

Експорт товарів регіону зріс порівняно з 2020 роком на 53,7% та становив 3457,1 млн дол. США. Зростання експорту відбулось, в основному, за рахунок збільшення обсягів поставок олії, зерна, харчових продуктів та продуктів неорганічної хімії (табл. 10.1.1.)

Таблиця 10.1.1. - Динаміка обсягів експорту товарів Миколаївської області у 2020 - 2021 рр.

Найменування групи товарів	Експорт, тис. дол. США		2021/2020, у %
	2020	2021	
Експорт товарів, у т.ч.	2 248 609,4	3 457061,5	153,7 %
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	476 751,8	628 326,6	131,8 %
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	87 697,8	59 727,6	68,1%
Готові харчові продукти	120 616,4	153 755,5	127,5%
Жири та олії тваринного або рослинного походження	149 059,7	309 000,1	207,3%
Текстильні матеріали та текстильні вироби	9 726,7	11 988,7	123,3%
Деревина і вироби з деревини	9 373,2	9 232,6	98,5%
Шкури необроблені, шкіра вичищена	3 242,1	6 114,6	188,6%
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	12 749,5	12 630,1	99,1%
Недорогоцінні метали та вироби з них	988,7	4 752,7	480,7%
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	1 167,4	2 492,8	213,5%
Різні промислові товари	1 345,9	1 964,0	145,9%

Основу експорту промислових товарів області складає глинозем виробництва ТОВ «Миколаївський глиноземний завод», поставки якого до Російської Федерації у грошовому виразі збільшились на 32% та становили 624 млн дол. США.

Другу позицію посідають рослинні олії – 309,0 млн дол. США, що у грошовому виразі в 2,1 рази більше за дані 2020 року.

В значних обсягах експортувалась промислова продукція ГК «Агрофьюжн» (томатна паста), ТОВ «Сандора» (безалкогольні напої), ПрАТ «Санта Україна» (текстильні матеріали), ТОВ «В-Центр» (шкірсировина) тощо. Основними ринками збуду для вищезазначеної продукції були країни ЄС.

Обсяги імпортної торгівлі значно поступаються експортній. 2021 року суб’єктами господарювання області ввезено товарів на суму 1193,9 млн. дол. США, що на 264,8 млн. дол. США (на 65%) менше за об’єми експорту товарів 2020 року.

У порівнянні з об’ємом імпорту товарів 2020 року, за звітний період в області спостерігається збільшення долі імпорту на 51,2% (табл. 10.1.2.).

Таблиця 10.1.2. - Динаміка обсягів імпорту товарів Миколаївської області у 2020-2021 рр.

Найменування групи товарів	імпорт тис. дол. США		2021/2020, у %
	2020	2021	
Імпорт товарів, у т.ч.	789 864,3	1194 023,1	151,2%
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	179 983,5	199 381,3	110,7%
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	111 750,3	203 096,5	181,7%
Готові харчові продукти	63 856,0	86 502,0	135,5%
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	34 054,5	46 136,3	136,6%
Недорогоцінні метали та вироби з них	34 669,0	28 805,0	83,1%
Текстильні матеріали та текстильні вироби	14 834,3	16 247,2	135,5%
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	35 088,2	58 092,9	165,6%
Різні промислові товари	10 760,9	5 709,8	53,1%
Вироби з каменю, гіпсу, цементу	11 125,8	22 833,6	205,2%
Шкури необроблені, шкіра вичищена	2 147,8	4 309,9	200,7%

Основними видами імпортованої промислової продукції 2021 році були вироби з каменю, гіпсу, цементу та шкури необроблені, шкіра вичищена, які ввозились з країн Азії та ЄС. Підприємства харчової промисловості імпортували сокові концентрати з Ірландії, соки – з Бразилії, Нідерландів та Туреччини, безалкогольні напої – з Польщі. Для транспортних засобів ввозились шини та покришки з Китаю, Індії та Словаччини

Одним із напрямів модернізації промислової інфраструктури області є створення індустріальних парків, як засіб ефективного використання наявної в регіоні інфраструктури. На території Миколаївської області є індустріальний парк – індустріальний парк «Енергія» у м. Миколаєві, який створено у липні 2018 року строком на 30 років та включено до Реєстру індустріальних парків України. Загальна площа індустріального парку становить майже 36 га.

На території парку наразі відсутні комунікації, однак є можливість підключення до наявних комунікацій електро-, водо-, тепло- та газопостачання. Важливою перевагою розміщення індустріального парку є близькість до портів та терміналів, частина з яких знаходиться безпосередньо у Корабельному районі міста Миколаєва (ТОВ «МСП Ніка-Тера», Стивідорна компанія «Ольвія»).

Крім того, безпосередньо у місті сконцентровано значний трудовий та науковий потенціал, що дасть можливість розвитку наукоємних інноваційних виробництв. Функціональне призначення індустріального парку «Енергія» передбачає створення сучасного виробничо-промислового комплексу з розвиненою інженерно-транспортною інфраструктурою у галузях переробної промисловості, а також науково-дослідної діяльності, інформаційної та телекомунікаційної діяльності. Миколаївщина має передумови та потенціал до відродження суднобудування та розвитку індустріальних парків.

10.2. Вплив на навколишнє середовище

10.2.1. Гірничодобувна промисловість

Добувна промисловість Миколаївської області в загальнообласній структурі виробництва має невеликі показники, але наявність природної сировинної бази для виробництва будівних матеріалів сприяє інвестиційній привабливості галузі. На території області є можливість ефективної розробки родовищ граніту, будівельного і облицювального каменю, сировини для виготовлення цегли та черепиці, інших будівельних матеріалів.

Розвиток будівництва, будівельної індустрії та загальна позитивна економічна динаміка, що прогнозується на перспективу, зумовлюють стійку тенденцію до зростання видобутку основних видів будівельної мінеральної сировини. Найбільш динамічним очікується зростання видобутку щебеневої продукції, будівельного каменю, сировини для стінової кераміки.

Добувна промисловість Миколаївської області представлена наступними підприємствами: ВАТ «Микитівський гранітний кар'єр», ВАТ «Первомайський кар'єр «Граніт», Первомайський гранітно-щебеневий кар'єр, ТОВ «Прибузький гранітний кар'єр», ТОВ «Софія-Граніт», ДП Арбузинська виправна колонія №83, ДП Казанківська виправна колонія № 93.

Гірничодобувна промисловість завдає шкоди рельєфу, земельним ресурсам, ґрунтовим водам. На стан довкілля впливає також пилове забруднення в результаті розробки кар'єрів будівельних матеріалів.

Під час розробки родовищ корисних копалин, особливо відкритим способом, неминуче руйнується поверхня землі. Природний ґрунтовий покрив змінюється або навіть знищується. Знищується природна і культурна рослинність, безплідні пустирі змінюють ліси і поля, знижується дебіт наземних та підземних вод і в цілому погіршується водний режим територій. Незакріплені рослинністю і висушені площі, що складені глибинними розпушеними в процесі розкривних робіт породами, стають вогнищами водної та вітрової ерозії.

10.2.2. Металургійна промисловість

Металургійна промисловість в Миколаївській області представлена підприємством кольорової металургії - ТОВ «Миколаївський глиноземний завод», який спеціалізується на виробництві алюмінію.

ТОВ «Миколаївський глиноземний завод» займається випуском металургійного глинозему біля 1,6 млн тонн на рік та товарного гідрату алюмінію. Сировиною для виробництва глинозему є боксити, переробка яких здійснюється гідрохімічним способом по методу Баєра.

За питомими нормами витрати паливо-енергетичних ресурсів на виробництво глинозему завод займає провідні позиції у світі серед глиноземних підприємств.

При збільшені випуску товарної продукції на підприємстві зменшуються затрати води на виробничі потреби. На господарсько – питні потреби використовується вода з артезіанських свердловин в межах ліміту, згідно дозволу на спецводокористування. Відповідно до моніторингу ґрунтових вод та

вод Дніпро-Бузького лиману наявність забруднюючих речовин відповідає нормативам.

ТОВ «Миколаївський глиноземний завод» утворює найбільшу кількість відходів IV класу області. За 2021 рік підприємством утворено 2082,16 тис. тонн червоного шламу, з яких реалізовано споживачам 30,66 тис. тонн. Станом на 01.01.2022 на шламосховищах накопичено 49,06 млн. тонн червоного шламу.

ТОВ «Миколаївський глиноземний завод» є одним із найбільших забруднювачів атмосферного повітря в області. Протягом 2021 року підприємством викинуто в атмосферу 2672,7 тонн забруднюючих речовин, що на 140,9 тонн більше, ніж у 2020 році. Основні забруднюючі речовини, які викидалися підприємством 2021 року: сполуки азоту - 1345,1 т, речовини у вигляді суспендованих твердих частинок - 756,6 т, оксид вуглецю - 316,7 т, метали та їх сполуки - 234,8 т.

Підприємством розроблено Програму комплексних заходів по пилопригніченню при експлуатації шламосховища №1 та №2 ТОВ «Миколаївський глиноземний завод», яку погоджено з відповідними контролюючими обласними організаціями. Програмою передбачено ряд заходів загальною вартістю 32,5 млн грн, які мінімізують пилоутворення.

У рамках заходу «Продовження терміну служби шламосховища № 2» 2021 року, згідно з проєктом виконувалися роботи з облаштування системи пилепригнічення на шламосховищі № 2 (влаштування системи пилепригнічення 5 ярусу, перенесення шламопроводів).

На шламосховищі №2 ведеться відеоспостереження для оперативного реагування та постійний моніторинг вологості поверхневого шару шламу.

Моніторинг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря здійснюється атестованою лабораторією охорони праці і екології підприємства. Відповідно до моніторингу перевищень ГДК на межі санітарної зони шламосховища № 2 протягом 2021 року не зафіксовано.

2021 року виконувалися також роботи з реконструкції системи газоочищення на установці КШ-1 «Lurgi». Будівельно-монтажні роботи, згідно з проєктом, завершено. Показники роботи обладнання внаслідок реконструкції будуть визначені після завершення випробувань.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

В Миколаївській області відсутні підприємства нафтохімічної та вугільної промисловості, тому Миколаївщина не увійшла до переліку регіонів з високим забрудненням атмосфери.

Хімічні та нафтохімічні підприємства розміщуються в основному в районах видобутку корисних копалин: кам’яне і буре вугілля, нафта і природний газ, кам’яна і калійна солі, фосфорити, сірка.

Територією області проходить траса аміакопроводу «Тольятті-Одеса» протяжністю 166 км, де одночасно може знаходитися до 9120,0 т аміаку.

У структурі промисловості на виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції припадає 3,7%.

У виробництві хімічних речовин і хімічної продукції в області порівняно з попереднім роком спостерігається приріст на 4,9 %.

10.2.4. Харчова промисловість

Переважна більшість відходів, що утворюються на підприємствах харчової промисловості відносяться до IV класу небезпеки. Частина відходів, таких як злаки хлібні некондиційні, дробина пивна, залишки овочів та фруктів, відходи від переробки молока, меляса, жом та інші передаються підприємствами різним споживачам на корм тваринам, або розміщуються на полях, як добрива.

Серед підприємств регіону сфери харчової промисловості найбільшими утворювачами відходів у звітному році були Миколаївське відділення ПрАТ «Абінбев Ефест Україна», ПАТ «Веселинівський завод сухого знежиреного молока», ПАТ «Баштанський сирзавод» та ТОВ «Сандора».

Частина відходів, таких як відходи промивних вод, відходи молокопереробних заводів накопичуються на полях фільтрації, біоставках, які займають великі площі, або скидаються в каналізаційні мережі.

Також, на підприємствах харчової промисловості утворюються відходи тари і пакувальних матеріалів, які передаються спеціалізованим підприємствам. Власних потужностей з їх переробки підприємства регіону не мають.

10.3. Державна політика та заходи з екологізації промислового виробництва

Одним із пріоритетних напрямків державної екологічної політики є екологізація виробництва, що для українських підприємств-ресурсокористувачів створює певні складнощі.

Наразі приймаючи рішення щодо вдосконалення власного виробництва, суб'єкти господарювання повинні керуватися не лише своїми власними інтересами, але враховувати вплив на стан довкілля. Адже, однією із проблем, що призводить до значних екологічних втрат, є прагнення виробників отримувати прибутки за рахунок експлуатації застарілої техніки та технологій.

В умовах несприятливого еколого-економічного середовища виникають значні екологічні та соціально-економічні проблеми. Тому на сучасному етапі для України першочергового значення набуває здійснення виваженої державної політики щодо екологізації виробництва на основі використання сучасних ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій, а також формування екологічної культури нації.

Екологізація виробництва – це процес неухильного і послідовного впровадження систем технічних, управлінських та інших рішень, що дають змогу підвищувати ефективність використання природних ресурсів, поліпшувати чи зберігати якість природного середовища на локальному, регіональному і глобальному рівнях.

Екологічна ситуація в Україні потребує переходу до концепції сталого розвитку, яка передбачає побудову соціо-еколого-економічної моделі розвитку.

Основними напрямами соціо-еколого-економічної розвитку є:

екологічна реструктуризація та екологічна модернізація виробництва, що передбачає зміну галузевої структури за рахунок зниження попиту на продукцію

екологічно брудних виробництв або шляхом модернізації підприємств – споживачів такої продукції;

розробка та використання природоохоронних технологій, зокрема, більш широкого використання технологій утилізації відходів, рециклювання ресурсів після їх обробки, рекультивація порушених земель;

сприяння розвитку інформаційно-телекомунікаційні технологій і електроніки; космічних і авіаційних, хімічних, виробничих, енергозберігаючих, нових транспортних технологій, виробництво нових видів продукції та послуг;

запровадження на промислових підприємствах систем екологічного менеджменту, що є сучасним механізмом управління природоохоронною діяльністю, функціонування якого сприяє покращенню екологічних показників підприємств та зниженню екологічних ризиків і витрат природоохоронного призначення як свідчить зарубіжний досвід;

формування екологічних вимог до розробки нових, запровадження в практику жорсткого екологічного контролю існуючих технологій у відповідності до сучасних екологічних та економічних нормативів та стандартів, що сприятиме підвищенню інноваційної активності підприємств.

Вирішення проблеми екологізації національного виробництва сприяє вирішенню внутрішніх соціальних проблем, створює позитивний імідж держави на міжнародній арені, забезпечує збалансований розвиток національної економіки та гармонізує її структуру, і як результат – створює перспективи та сприятливе соціо-еколого-економічне середовище для майбутніх поколінь.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

Миколаївщина є регіоном інтенсивного землеробства і має великий земельний фонд, що характеризується високим ступенем освоєння. Загальна площа сільськогосподарських угідь перевищує 2,0 млн га (близько 5 % площ України), з яких 1,7 млн га становить рілля (84,7 % у загальній структурі), на яких створюється майже 4% загальнодержавного обсягу валової сільськогосподарської продукції.

За особливостями природних умов Миколаївська область розташована у зоні недостатнього зволоження і є територією ризикованого землеробства, тому стале нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції можливе лише за умов штучного зрошення сільгоспугідь.

Зрошувані землі Миколаївської області займають 190,3 тис. га, що становить 10 % від загальної площі сільськогосподарських угідь області, з яких поливається в середньому 30 тис. га; 115,8 тис. га не використовуються як зрошувані з причини незадовільного технічного стану внутрішньогосподарської меліоративної мережі; списанню та переведенню в богарні землі підлягають 47,0 тис. га зрошуваних земель.

75 % меліоративних систем експлуатуються понад 40 років при нормативному терміні експлуатації трубопроводів, залізобетонних

конструкцій, обладнання 30-40 років. Внаслідок реформування агропромислових підприємств, інфраструктура внутрішньогосподарських меліоративних систем залишилася без господаря, що негативно впливає на її технічний стан.

За результатами агрохімічного обстеження ґрунтів області якісні показники їх родючості погіршилися, вміст гумусу зменшився на 0,04 % і становить 3,24 %. Застосування на практиці екологічних та економічних обґрунтувань енерго- та ресурсозберігаючих технологій відтворення родючості ґрунтів і ведення землеробства, а також їх адаптованості до соціально- економічних і ґрунтово-кліматичних умов господарств, є реальною можливістю зупинки процесу деградації ґрунтів.

За 2021 рік індекс сільськогосподарської продукції порівняно з 2020 роком склав 142,6% (2 місце за рейтингом серед областей), у тому числі: продукція рослинництва – 150,8%, продукція тваринництва – 90,5%.

Обсяг виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу (у постійних цінах 2016 року) становив 25306 грн (10 місце по Україні), що на 50,9% більше, ніж в середньому по Україні (16770 грн).

Насамперед, такого результату досягнуто за рахунок зростання обсягів виробництва продукції рослинництва.

Рослинництво є стратегічною галуззю економіки області, що визначає обсяги, пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення, зокрема продуктів переробки зерна і продукції тваринництва, формує істотну частку доходів сільськогосподарських виробників, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій. Виробництво продукції рослинництва є базою та джерелом сталого розвитку більшості галузей агропромислового комплексу та основою аграрного експорту.

2021 року, господарствами всіх категорій зернові і зернобобові культури зібрано на площі 950,4 тис. га. Отримано рекордний, за всі роки існування області, валовий збір зерна – 3,93 млн. тонн, що в 1,5 рази більше, ніж торік (2020 рік – 2,4 млн. тонн). В середньому з 1 га обмолоченої площі одержано по 41,3 ц зерна (на 54,1% більше до 2020 року).

Соняшнику зібрано на площі 517,9 тис. га, валовий збір становив 1160,4 тис. тонн (на 63,0% більше) при середній врожайності 22,4 ц/га (на 66,5% більше), ріпаку – на площі 61,8 тис. га, валовий збір – 163,4 тис. тонн (на 20,5% більше) при середній урожайності 26,4 ц/га (на 54,0% більше),

Овочевих культур відкритого ґрунту зібрано на площі 18,4 тис га, валовий збір становив 620,7 тис тонн (по 338,0 ц/га), що на 10,5% більше, ніж торік.

Картоплі накопано 311,3 тис. тонн (по 153,8 ц з 1 га), що на 50,4% більше, ніж торік.

Виробництво плодоягідної продукції склало 28,7 тис. тонн, що на 15,3% більше рівня минулого року, винограду – 17,7 тис. тонн (на 18,7% менше).

Минулого року забезпечено полив сільськогосподарських угідь на площі 29,3 тис. га, в тому числі: дощуванням – 18,7 тис. га, крапельним зрошенням – 10,5 тис. га, поверхневим – 0,1 тис. га. Всього виконано175,8 тис. гектароповивів.

Парк дощувальних машин оновлено на 16 одиниць на суму 60,0 млн грн, системи крапельного зрошення реконструйовано на площі 480 га на суму 19,2 млн грн.

Тваринництво – невід'ємна, споріднена з рослинництвом галузь, яка є джерелом забезпечення населення такими важливими продуктами харчування, як м'ясо, молоко, яйця, дає сировину для промисловості та забезпечуєможливість експорту.

Основними напрямами галузі є скотарство, свинарство, птахівництво, бджільництво і вівчарство.

В галузі тваринництва, за 2021 рік чисельність сільськогосподарських тварин скоротилася, а саме: поголів'я великої рогатої худоби на 14,8% і склало 74,0 тис гол., (у т.ч. корів – на 12,2% (47,4 тис гол.), свиней – на 6,4% (72,6 тис гол.), овець та кіз – на 5,6% (43,9 тис гол.), птиці – на 20,2% (1957,1 тис гол.).

Як наслідок, обсяг виробництва тваринницької продукції зменшився, а саме: м'яса – на 11,6% (реалізовано на забій 40,3 тис тонн), молока – на 11,8% (вироблено 245,7 тис тонн), яєць – на 22,2% (156,9 млн шт.). Обсяг виробництва (валовий настриг) вовни збільшився – на 0,2 % (100 тонн).

Незважаючи на спад виробництва тваринницької продукції, завдяки поліпшенню селекційно-племінної роботи з худобою у великотоварних господарствах відбулися суттєві зрушення популяції в бік підвищення продуктивності.

Завдяки наявності цінного генофонду поголів'я великої рогатої худоби в СТОВ «Промінь», одна з найвищих продуктивностей корів у 2021 році серед господарств України, що склало понад 12,7 тонн молока на корову в рік (35,3 кг за добу).

Наявне поголів'я корів дозволило господарству щоденно отримувати понад 84 тонни високоякісного молока, що відповідає найвищим міжнародним стандартам.

В області поступово відбувається перехід від виробництва сировини до нарощення виробництва продукції з високим ступенем доданої вартості.

Переробні підприємства області з виробництва харчових продуктів та напоїв внесли вагомий вклад в загальне виробництво України, зокрема: суміші соків фруктових та овочевих 48,0%, паста томатна концентрована 52,0%, молоко та вершки згущені підсолоджені 32,0%, сири свіжі неферментовані 19,5%, олія соняшникова нерафінована 14,3%.

Лідерами галузі є такі відомі в Україні підприємства, як ТОВ «Сандора» (виробництво соків, безалкогольних напоїв, чіпсів), Миколаївське відділення ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна» (виробництво пива), ПрАТ «Лакталіс – Миколаїв», ТДВ «Баштанський сирзавод», ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат», ПрАТ «Миколаївмолпром» (виробництво молочної продукції), ФГ «Органік Сістемс» (виробництво томатної пасти), ТОВ «Європейська транспортна стивідорна компанія» (виробництво нерафінованої соняшникової олії), АТ «Коблево» (виробництво виноградного вина, вермуту).

11.2. Вплив на навколишнє середовище

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження

Дані наукових досліджень, розрахунки та досвід кращих господарств області свідчать, що для відтворення та підвищення родючості ґрунтів, створення позитивного балансу гумусу та поживних речовин, одержання високих урожаїв усіх сільськогосподарських культур високої якості щорічно на 1 га посівної площі необхідно вносити 80-100 кг поживних речовин мінеральних та 8-10 т органічних добрив.

Застосування мінеральних добрив є одним з швидкодіючих факторів підвищення родючості ґрунтів і одержання високих урожаїв доброї якості. Прибавка урожаю від добрив у середні за вологістю роки, особливо на бідних ґрунтах, досягають 40-50%, а у вологі роки та особливо га зрошенні зростають майже в 2-3 рази.

Для зони південних чорноземів та темно-каштанових ґрунтів рекомендована середня доза мінеральних добрив на гектар сівозмінної площі складає 106 кг поживних речовин (N-66, P-33, K-7 кг при співвідношенні N:P:K=1:0,5:0,1).

За інформацією Головного управління статистики Миколаївської області під урожай сільськогосподарських культур 2021 року внесено (у діючій речовині): 162,619 тис. т мінеральних добрив, що в перерахунку на 1 га посівної площі склало 179 кг (табл. 11.2.1.1)

Таблиця 11.2.1.1 – Внесення мінеральних добрив (у діючій речовині) під урожай сільськогосподарських культур 2021 року

	Площа, оброблена мінеральними добривами, га	Обсяг унесених мінеральних добрив, т				Обсяг унесених мінеральних добрив (у діючій речовині) у розрахунку на 1 га, кг	
		у діючій речовині				уточненої посівної площі	площі, обробленої добривами
		усього	у тому числі за видами				
			азот (N)	фосфор (P)	калій (K)		
Під урожай звітного року	837933	162619	111500	32832	18287	179	194
Культури сільськогосподарські	833991	162151	111289	32704	18158	180	194
Культури багаторічні	3942	468	211	128	129	662*	119

* до загальної площі насаджень

Однією з актуальних проблем у землеробстві є збагачення ґрунту органічною речовиною, створення позитивного балансу гумусу. Зростання урожайності сільськогосподарських культур і розширене відтворення родючості ґрунтів нерозривно пов’язані з підвищенням його вмісту. Розрахунки показують, що на сучасному рівні сільськогосподарського виробництва, коли при середніх урожаях сільськогосподарських культур мінералізація гумусу складає 1-1,3 т/га

за рік, а надходження його з органічними добривами, поживними та кореневими рештками 400-600 кг, склався гостродефіцитний баланс гумусу в землеробстві області.

2021 року під урожай сільськогосподарських культур підприємствами області внесено органічних добрив 206,9 тис. тонн, що у перерахунку 1 га посівної площі склало 227 кг та є значно менше за нормативні показники (табл. 11.2.1.2)

Таблиця 11.2.1.2 - Внесення органічних добрив під урожай сільськогосподарських культур 2021 року

	Площа, оброблена органічними добривами, га	Обсяг унесених органічних добрив, т					Обсяг унесених добрив у розрахунку на 1 га, кг	
		усього	у тому числі за видами					
			гній тварин сільськогоспо-дарських	послід птиці свійської	торф та його субстрати	інші органічні добрива	уточненої посівної площі	площі, обробленої добривами
Під урожай звітного року	39386	206913	26074	11793	29046	140000	227	5253
Культури сільського сподарські	39386	206913	26074	11793	29046	140000	227	5253
Культури багаторічні	-	-	-	-	-	-	-	-

Для зрівноваженого (бездефіцитного) балансу гумусу в землеробстві необхідно вносити 4-6 т підстилкового гною на 1 га сівозмінної площі, а для позитивного балансу гумусу в ґрунті необхідно вносити вже 8-9 т гною на 1 га сівозмінної площі. На зрошенні такий показник складає 15 т/га гною.

В останні роки значно скоротилося поголів’я худоби в господарствах і задовольнити потребу в органічних добривах підстилковим гноєм у повному обсязі поки що немає можливості.

Тому, поряд із збільшенням виробництва і внесення в ґрунт органічних добрив слід більше приділяти уваги поповненню ґрунту органічною речовиною за рахунок інших джерел. Це використання залишків побічної продукції рослинництва (соломи, стебел соняшнику і кукурудзи, поживних і кореневих решток), збільшення площ багаторічних бобових трав, вирощування сидератів, особливо на зрошуваних землях. В районах протікання річок та наявності ставків заслуговує уваги добування і використання сапропелей, на засолених та солонцюватих землях застосування хімічних меліорантів.

11.2.2. Використання пестицидів

В області все більше запроваджуються програмні або так звані інтегровані системи захисту сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень від шкідників та хвороб. В їхню основу покладено біоценотичний принцип, який

передбачає регулювання чисельності шкодочинних організмів шляхом оптимального поєднання агротехнічних, біологічних, імунологічних, хімічних та інших сучасних методів захисту з урахуванням економічної доцільності їхнього застосування за умови збереження природних корисних організмів.

Лише після вичерпання захистної дії агротехнічних, біологічних, імунологічних методів захисту вдаються до хімічних обробок посівів і насаджень з дотриманням безпеки застосування та охорони довкілля. Проведення хімічних обробок здійснюється з обов'язковим дотриманням строків обробки, норм витрати препаратів і методів їхнього використання. При цьому практикується обробка посівів лише в осередках надпорогового розповсюдження шкідників і хвороб. Перевага віддається препаратам, що менш токсичні для людей і тварин, застосовуються клеючі добавки у бакових розчинах при протруєнні чи обприскуванні, здійснюються почергове застосування препаратів тощо з дотриманням таких правил:

застосовувати пестициди тільки при досягненні чисельності шкідників чи розповсюдженості хвороб вище економічних порогів шкодочинності;

використовувати протруйник, фунгіцид чи інсектицид із спектром захисної активності відповідно наявному видовому складу збудників хвороб та шкідників;

обробляти насіння та садовий матеріал тільки механізованим способом;

використовувати крайові обробки посівів або лише в осередках розповсюдження шкідливих об'єктів;

чергувати застосування різних видів пестицидів у часі, зокрема системних фунгіцидів або системних з контактними;

практикувати сумісне застосування фунгіцидів з інсектицидами, гербіцидами, а також синергетичних сумішей з іншими біологічно активними речовинами (сечовиною, аміачною селітрою, препаратом емістим, мікроелементами тощо);

проводити щадні хімобробки посівів у місцях накопичення природних антогоністів збудників хвороб та шкідників.

Всього за 2021 рік в області в агропромисловому комплексі використано пестицидів – 889,2 тонни на загальну площу 806,8 тис. га з розрахунку 0,978 кг на 1 га (табл.11.2.2.1).

Таблиця 11.2.2.1.- Застосування пестицидів (у діючій речовині) під урожай сільськогосподарських культур 2021 року

	Площа, оброблена пестицидами, га	Обсяг унесених пестицидів (у діючій речовині), кг						Обсяг унесених пестицидів (у діючій речовині)у розрахунку на 1 га, кг	
		усього	у тому числі за видами					уточненої посівної площі	площі, обробленої пестицидами
			фунгіциди та бактерициди	гербіциди	інсектициди та акарициди	регулятори росту рослин	інші засоби захисту рослин		

Під урожай звітного року	806775	889200	244559	551138	86104	6392	1007	0,978	1,102
Культури сільськогос подарські	801728	860308	221046	547574	84298	6383	1007	0,953	1,073
Культури багаторічні	5047	28891	23513	3563	1806	9	0	4,057*	5,724

* до загальної площі насаджень

11.2.3 Зрошення та осушення земель

Площа зрошуваних земель в Миколаївській області складає 190,3 тис. га, у т.ч. сільськогосподарських угідь – 189,78 тис. га (23 зрошувальні державні системи та ділянки «малого» зрошення в 4 районах). 2021 року зрошення по Миколаївській області (станом на 1 листопада 2021 року) проводилось на загальній площі 29050,47 га.

Основними джерелами зрошення в Миколаївській області є ріки Інгулець та Дніпро, Південний Буг, Інгул, а також водосховища: Явкінське, Любинське, Бармашовське, Катеринівське, Щербанівське, Нечаянське, Таборівське та інші, ставки – накопичувачі поверхневого стоку на малих річках і балках.

Моніторинг та оцінка якості зрошувальних вод у джерелах зрошення Миколаївської області проводяться Снігурівською дільницею Регіонального офісу водних ресурсів у Миколаївській області, відповідно до вимог «Інструкції з організації та здійснення моніторингу зрошувальних та осушуваних земель», затвердженої наказом Держводгоспу України від 16.04.2008 № 108.

З цією метою, для визначення якості води основних джерел зрошення, на хімічний аналіз було відібрано 13 проб води в 13 основних точках спостереження.

Додатково, з метою порівняння якості води в основних джерелах зрошення та безпосередньо в точках водовідбору, а також оперативного контролю за якістю природних вод водних об`єктів Миколаївської області, були відібрані на хімічний аналіз 2 проби поливних вод з розподільчих та магістральних каналів крупних державних зрошувальних систем області – Інгулецької та Явкінської ЗС та 3 проби природних вод Кам`янського, Щербанівського та Катеринівського водосховищ. Інформація по цим пунктам спостережень наводиться до відома.

Проби води відбирались безпосередньо в магістральних каналах, при наявності в них зрошувальних вод, або безпосередньо з джерел зрошення переважно біля головних насосних станцій зрошувальних систем, якщо магістральні канали на момент відбору проб не були заповнені водою. В кінці поливного періоду проби води відбирались 15 – 16 вересня 2021 року, проби з р. Інгул біля с. Костянтинівка (Інгульська ЗС, ділянки «малого» зрошення), р. Південний Буг біля с. Кам`яна Балка (Вольнівська ЗС, ділянки «малого» зрошення) та Софіївського в-ща біля с. Софіївка (ділянки «малого» зрошення) були відібрані 06 – 07.09.2021 року, проба води з Любинського водосховища (Спаська ЗС) була відібрана 30.08.2021 року.

Визначення якості води проводилось за національним стандартом України ДСТУ 2730 : 2015 «Якість природної води для зрошення. Агрономічні критерії», який введений в дію з 01.07.2016 року.

Оцінка якості природних вод для зрошення в кінці зрошувального сезону показала наступне:

за небезпекою вторинного засолення ґрунтів, оцінка води проведена з урахуванням загальної концентрації токсичних іонів, відображених в еквівалентах хлору.

В кінці поливного періоду 2021 року, вода більшості основних джерел зрошення віднесена до І класу (концентрація токсичних іонів для важкосуглинкових ґрунтів, які переважають на зрошуваних землях Миколаївської області, менше 14 мг-екв/дм^3) і оцінюється як придатна без обмежень.

В змішаних водах Інгулецького МК, каналу Р-11 та Явкінського МК (станом на 15.09.21 р.) вміст токсичних солей складає 8,52 мг-екв/дм^3, 9,56 мг-екв/дм^3 та 9,34 мг-екв/дм^3, відповідно, що не перевищує верхній поріг (менше ніж 14 мг-екв/дм^3) для води І класу.

Впродовж р. Південий Буг, поливні води також віднесені до І класу, тобто придатні без обмежень. Вміст токсичних солей складає від 2,38 до 5,98 мг-екв/дм^3, що не перевищує верхній поріг для води І класу. В водах Катеринівського водосховища (13,08 мг-екв/дм^3), Любинського водосховища (10,99 мг-екв/дм^3), Нечаянського водосховища (13,11 мг-екв/дм^3), Таборівського водосховища (11,17 мг-екв/дм^3), Софіївського водосховища (9,65 мг-екв/дм^3) та в р. Інгул (8,50 мг-екв/дм^3) вміст токсичних солей також не перевищує верхній поріг для води І класу.

Води Бармашовського ставка (вміст токсичних солей 16,32 мг-екв/дм^3), Явкінського водосховища (14,02 мг-екв/дм^3) та Щербанівського водосховища (20,00 мг-екв/дм^3) за небезпекою вторинного засолення ґрунтів віднесені до ІІ класу, тобто обмежено придатні (концентрація токсичних іонів в поливних водах ІІ класу для важкосуглинкових ґрунтів, які переважають на зрошуваних землях Миколаївської області, від 14 до 24 мг-екв/дм^3).

Високий вміст токсичних іонів відмічається в водах Кам`янського водосховища і складає – 45,61 мг-екв/дм^3, що в 1,9 рази перевищує верхній поріг інтервалу концентрації токсичних іонів для води ІІ класу. Вода вищезазначеного водосховища за небезпекою вторинного засолення ґрунтів віднесена до непридатної для зрошення без попереднього поліпшення її складу (ІІІ клас якості). Використання для зрошення води вказаного водосховища завжди буде приводити до швидкого вторинного засолення ґрунтів і зниження врожаю сільськогосподарських культур на 40 – 60%. При близькому заляганні ґрунтових вод менше допустимих значень (в середньому 2 метри) і відсутності дренажу, зрошення водою з вмістом понад 24 мг-екв/дм^3 токсичних солей взагалі недопустимо, тому що це приводить до швидкого засолення та деградації ґрунтів.

за небезпекою підлуження грунту, оцінка води проведена на основі комплексної оцінки показників pH, токсичної лужності (HCO_3-Ca^{2+}) і лужності від нормальних карбонатів (CO_3^{2-}).

Вода більшості джерел зрошення Миколаївської області за небезпекою підлуження ґрунту віднесена до ІІ класу (обмежено придатна) в зв`язку з високим показником pH, від 8,17 в р. Південний Буг біля с. Себино, ГНС Кандибинської

ЗС (Кандибинська ЗС, с-ми «малого» зрошення) до 8,52 в Нечаянському в-щі біля с. Нечаяне (Кам`янська ЗС, Калинівська ЗС), а в окремих випадках – наявністю лужності від нормальних карбонатів ($CO_3^{2-}$), від 0,2 мг-екв/дм$^3$ в Інгулецькому МК та каналі Р-11 (ПК-0) до 0,6 мг-екв/дм$^3$ в Нечаянському в-щі біля с. Нечаяне (Кам`янська ЗС, Калинівська ЗС).

В Бармашовському ставку, Кам`янському, Любинському та Явкінському водосховищах, в Явкінському МК біля НСП-2 та в р. Інгул біля с. Костянтинівка (Інгульська ЗС, ділянки «малого» зрошення), зрошувальні води за небезпекою підлуження ґрунту оцінюються як придатні для зрошення без обмежень (І клас).

за небезпекою токсичного впливу на рослини за поливів дощуванням якість води оцінюється на основі комплексної оцінки показників pH, лужності від нормальних карбонатів (CO_3^{2-}), вмісту хлору (Cl^-) з врахуванням вмісту в зрошувальній воді токсичних іонів в еквівалентах хлору (е Cl^-).

За вмістом лужності від нормальних карбонатів (CO_3^{2-}), вмісту хлору (Cl^-) з врахуванням вмісту в зрошувальній воді токсичних іонів в еквівалентах хлору (е Cl^-), показнику pH поливна вода більшості джерел зрошення віднесена до ІІ класу і оцінюється як обмежено придатна. Вода більшості джерел зрошення має високий вміст іонів хлору (від 4,80 до 11,60 мг-екв/дм^3) за виключенням води ріки Південний Буг де вміст хлоридів не перевищує 2,40 мг-екв/дм^3.

Води р. Південний Буг віднесені до ІІ класу і оцінюються як обмежено придатні по показнику pH, який перевищує верхній поріг інтервалу для води І класу (від 6,5 до 7,5 одиниць) і становить від 8,17 до 8,45 одиниць.

В Інгулецькому МК біля ГНС ІЗС (Інгулецька, Явкінська ЗС) зрошувальна вода за небезпекою токсичного впливу на рослини за поливів дощуванням також оцінюється як обмежено придатна для зрошення (ІІ клас) відносно pH, який складає 8,33 одиниці та відносно вмісту хлору (Cl^-), який складає 6,40 мг-екв/дм^3.

В Інгулецькому МК біля ГНС ІЗС (Інгулецька, Явкінська ЗС), в каналі Р-11 (ПК-0), в р. Південний Буг біля с. Ковалівка (Південнобузька ЗС, с-ми «малого» зрошення), а також в Нечаянському водосховищі біля с. Нечаяне (Кам`янська ЗС, Калинівська ЗС) та Софіївському водосховищі біля с. Софіївка (Інгульська ЗС, ділянки «малого» зрошення), вода за небезпекою токсичного впливу на рослини за поливів дощуванням, оцінюються як обмежено придатна для зрошення (ІІ клас) через високий вміст лужності від нормальних карбонатів (CO_3^{2-}), який складає від 0,2 до 0,6 мг-екв/дм^3 (інтервал концентрації лужності від нормальних карбонатів (CO_3^{2-}) при оцінці води за небезпекою токсичного впливу на рослини за поливів дощуванням для води ІІ класу складає від 0,1 до 0,6 мг-екв/дм^3).

До ІІІ класу – непридатні для зрошення, в кінці поливного періоду віднесені води Щербанівського та Кам`янського водосховищ через високий вміст вмісту хлору ($Cl^-$), який складає 15,20 та 41,20 мг-екв/дм$^3$, відповідно, і знаходиться за межами значень для води ІІ класу (вміст $Cl^-$ для води ІІ класу від 3 до 15 мг-екв/дм$^3$). В водах Кам`янського водосховища вміст хлоридів складає 41,20 мг-екв/дм^3 (1460,54 мг/дм^3), що в 2,75 рази перевищує верхній поріг інтервалу для води ІІ класу та згідно ВБН 33-5.5-01-97 «Організація і ведення еколого-меліоративного моніторингу. Частина 1 – зрошувані землі» (додаток 2 таблиця 1. «Критерії оцінки показників забруднення ґрунтових, підземних, дренажно-скидних і зрошувальних вод»), у 2,43 рази перевищує верхній поріг умовного

забруднення хлоридами (допустимі значення забруднення води хлоридами при зрошенні 250 – 600 мг/дм^3).

Все вищезазначене свідчить про те, що застосування таких вод для зрошення може негативно вплинути на сільськогосподарські рослини, особливо при поливі дощуванням у спекотний денний час. Потрібна попередня нейтралізація лужності і розведення води до безпечних (за вмістом хлорид-іонів) меж.

за небезпекою осолонцювання ґрунтів, якість води оцінювалася на підставі співвідношення суми катіонів натрію і калію до суми всіх катіонів з урахуванням буферності і гранулометричного складу ґрунтів та врахуванням співвідношення в зрошувальній воді катіонів магнію до катіонів кальцію. При цьому враховується клас води за небезпекою підлуження ґрунтів.

В кінці зрошувального сезону поливна вода більшості джерел зрошення Миколаївської області за небезпекою осолонцювання ґрунтів оцінюється як обмежено придатна для зрошення (ІІ клас якості). В р. Південний Буг та Інгул, а також в Кам`янському водосховищі зрошувальні води віднесені до І класу, тобто придатні для зрошення без обмежень.

В Катеринівському водосховищі та Бармашовському ставку якість води за небезпекою осолонцювання грунтів оцінюється як непридатна для зрошення без попереднього поліпшення її складу (ІІІ клас якості) за рахунок високого вмісту $Na^+ + K^+$ (більше 75 % від суми основ), що при зрошенні такими водами може привести до швидкого осолонцювання ґрунтів і погіршення їх властивостей.

Тривалі спостереження свідчать про те, що на зрошуваних землях, які інтенсивно поливаються, розвиваються процеси осолонцювання ґрунтів, що веде до негативних наслідків – деградації ґрунтової структури, злитизації, зниження водопроникності, втрати гумусу і т.д. Для покращення меліоративного стану солонцюватих земель необхідно проводити комплекс меліоративних заходів основним з яких є – гіпсування ґрунтів.

Розподіл зрошуваних площ (29050,47 га) за якістю поливної води в кінці зрошувального періоду 2021 року виглядає наступним чином:

Вода ІІ класу – обмежено придатна всього – 25830,47 га (88,92 %), в т.ч.:

за небезпекою вторинного засолення ґрунтів – немає;

за небезпекою підлуження ґрунтів – 2170,0 га;

за небезпекою токсичного впливу на рослини за поливів дощуванням – 1741,57 га;

за небезпекою осолонцювання ґрунтів – 21918,9 га.

Вода ІІІ класу – непридатна для зрошення всього – 3220,0 га (11,08 %), в т.ч.:

за небезпекою вторинного засолення ґрунтів – немає;

за небезпекою підлуження ґрунтів – немає;

за небезпекою токсичного впливу на рослини за поливів дощуванням – немає;

за небезпекою осолонцювання ґрунтів – 3220,0 га.

Відповідно до ВНД 33-5,5-0,2-97 «Якість природної води для зрошення. Екологічні критерії» та ВБН 33-5.5-01-97 «Організація і ведення еколого-

меліоративного моніторингу. Частина 1 – зрошувані землі» в відібраних пробах зрошувальних вод визначався вміст різних форм азоту (NO_2, NO_3, NH_4) та фосфатів (PO_4). В усіх відібраних пробах вміст загально-екологічних, еколого-гігієнічних та еколого-токсикологічних показників, визначених ВНД 33-5,5-0,2-97 «Якість природної води для зрошення. Екологічні критерії», не перевищує гранично допустимих концентрацій (ГДК). Зрошувальні води джерел зрошення Миколаївської області в кінці поливного періоду 2021 року за екологічним критеріям якості віднесені до І класу, тобто придатні без обмежень.

Таким чином, проведена оцінка якості зрошувальної води, згідно національного стандарту України ДСТУ 2730 : 2015 «Якість природної води для зрошення. Агрономічні критерії» свідчить про те, що вода в джерелах зрошення Миколаївської області за більшістю показників обмежено придатна (ІІ клас) через небезпеку іригаційного засолення та підлуження ґрунтів і можливий токсичний вплив на рослини (високий показник pH, високий вміст іонів хлору, високий вміст токсичних іонів в еквівалентах хлору).

Все вищезазначене вимагає більш уважного ставлення до використання вод природних джерел зрошення для поливу сільськогосподарських культур, організації постійного контролю та проведення комплексу заходів щодо покращення якості поливної води та підвищення родючості ґрунтів.

11.2.4. Тенденції в тваринництві

Тваринництво - невід'ємна споріднена з рослинництвом галузь. Воно покликане задовольнити потреби населення у м'ясомолочних продуктах, а також потреби легкої та інших галузей промисловості в багатьох видах сільськогосподарської сировини.

Тваринництво області представлене такими основними галузями як скотарство, свинарство і птахівництво. Певною мірою розвинутими є бджільництво, вівчарство й кролівництво.

Галузь тваринництва, незважаючи на значний потенціал розвитку, а саме наявність сприятливих природно-кліматичних, земельних, трудових ресурсів тощо, перебуває в скрутному стані.

В умовах світової кризи вітчизняне (в тому числі й обласне) тваринництво потребує ефективного державного захисту.

Розрахунковий аналіз ситуації розвитку галузі свідчить про продовження (в найближчі 4-3 роки) негативних тенденцій розвитку, в першу чергу скотарства та свинарства (зниження обсягів виробництва м'яса, молока, вовни, скорочення чисельності поголів’я тварин, погіршення їх якісного складу).

Основними причинами зменшення обсягів виробництва молока є скорочення чисельності поголів’я корів в господарствах населення, яєць – скорочення чисельності птиці також в господарствах населення.

Основне скорочення чисельності поголів’я худоби і птиці відбулося в особистих домогосподарствах населення.

Таблиця 11.2.4.1. - Поголів’я основних видів худоби та птиці

	Поголів’я худоби та птиці на кінець року, тис. голів				
	велика рогата худоба		свині	вівці та кози	птиця
	усього	у т.ч. корови			
2018	98,5	60,8	83,1	49,5	2554,2
2019	86,9	54,0	77,6	46,5	2453,2
2020	74,0	47,4	72,6	43,9	1957,1
2021	66,6	43,0	67,6	41,3	1994,7

Протягом 2021 року спостерігалося зменшення обсягів тваринництва, скорочення чисельності поголів’я худоби. Станом на 01.01.2022 кількість великої рогатої худоби скоротилась у порівнянні з минулим роком на 10 %, свиней – на 6,9%, вівець та кіз – на 6,0%.

Таблиця 11.2.4.2. - Виробництво основних видів продукції тваринництва

	Виробництво основних видів продукції тваринництва			
	жива маса сільськогосподарських тварин реалізованих на забій, тис. т	молоко, тис. т	яйця, млн шт.	вовна, т
2018	56,4	324,6	240,1	146,0
2019	50,9	299,0	275,4	113,0
2020	45,6	278,5	201,6	98,0
2021	40,3	245,7	156,9	100,0

Виробництво м’яса зменшилося на 11,6%, молока – на 11,8% , яєць – на 22,2%, лише обсяг виробництва вовни збільшився на 2,0 %.

В перспективі, за умови розв'язання системи взаємопов’язаних проблем з відродженням тваринництва та вжиття відповідних заходів на державному рівні стосовно впровадження моделі інтенсивного розвитку тваринництва у великотоварних господарствах, вдасться забезпечити отримання необхідних обсягів (для харчування людей) виробництва тваринницької продукції.

Зазначене сприятиме досягненню самоокуповуванню виробництва продукції тваринництва, насамперед в сільгосппідприємствах та забезпечити переробні підприємства сировинною продукцією, а населення високоякісними продуктами харчування тваринного походження.

11.3. Органічне сільське господарство

За визначенням Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху (IFOAM) «органічне сільське господарство - виробнича система, що підтримує здоров'я ґрунтів, екосистем і людей. Воно залежить від екологічних процесів, біологічної різноманітності та природних циклів, характерних для місцевих умов, при цьому уникається використання шкідливих ресурсів, які викликають несприятливі наслідки. Органічне сільське господарство поєднує в собі традиції, нововведення та науку з метою покращення стану навколишнього середовища та сприяння розвитку

справедливих взаємовідносин і належного рівня життя для всього вищезазначеного».

Принцип органічного виробництва (землеробства) полягає у мінімальному обробітку ґрунту і повній відмові від застосування ГМО, антибіотиків, отрутохімікатів та мінеральних добрив. Це призводить до підвищення природної біологічної активності у ґрунті, відновлення балансу поживних речовин, підсилюються відновлювальні властивості, нормалізується робота живих організмів, відбувається приріст гумусу, і як результат – збільшення урожайності сільськогосподарських культур.

Результатом органічного виробництва є екологічна чиста продукція, вільна від ГМО та невластивих продуктам харчування хімічних елементів.

Нині в світі зростає попит на якісні та безпечні продукти харчування, а особливої популярності останнім часом набувають так звані органічні продукти. Україна та область теж не стоїть осторонь цих процесів, спостерігається зацікавленість як малих, так і великих сільгосппідприємств виробництвом саме органічної продукції, розпочалось формування інфраструктури органічного виробництва (створюють громадські організації для підтримки «органічного руху» й асоціації виробників органічної продукції), зрушив із місця процес розробки нормативної та законодавчої бази для підтримки цього напряму сільгоспвиробництва.

Для виробників перехід до органічного виробництва дає змогу скоротити витрати на хімічні засоби захисту, внесення мінеральних добрив, знизити затрати пально-мастильних матеріалів при переході до безплужного обробітку, при цьому ціна на отриману біологічну продукцію є в 2-3 рази вищою від ціни на звичайну. Підвищена ефективність використання землі та інших ресурсів у органічних господарствах є важливим стимулом переведення діяльності сільськогосподарських виробників на органічні засади – якщо попит та можливість переробки екологічно чистої продукції є достатнім, а можливості її реалізації – реальними та досяжними.

З метою розвитку органічного виробництва на території області рішенням обласної ради від 29 вересня 2021 року № 1 затверджено Програму розвитку агропромислового комплексу Миколаївської області на 2021-2025 роки, в рамках якої передбачається підтримка органічного виробництва, зокрема компенсація вартості сертифікату органічної продукції та інших напрямків фінансової підтримки виробникам органічної продукції.

За організаційної підтримки департаменту 16 червня 2021 року в області проведено XXXXXI Регіональний форум «Органічна Україна 2021. Миколаїв».

На території області сертифікаційним органом ТОВ «Органік стандарт» проведено сертифікацію 31 потужності операторів ринку з органічного виробництва, в тому числі:

24 з виробництва меду;

6 з вирощування харчових продуктів рослинного походження;

1 оператор ринку з вирощування харчових продуктів рослинного походження.

Переважна більшість операторів сертифікації на бджільництво, пов’язано в першу чергу з тим, що є відповідний зарубіжний попит на дану продукцію з

нашої території, і представництвом зарубіжної компанії здійснюється всебічна допомога в підтримці оператора виробника, зокрема в отримані сертифікату. Для невеликих сільгосппідприємств це немалі витрати 25-50 тис грн з щорічним його підтвердженням.

11.4. Державна політика та заходи з екологізації сільського господарства.

Сільське господарство є галуззю економіки, в якій виробництво найтісніше пов'язане з природою, проте технічний розвиток і процеси індустріалізації аграрного виробництва призвели до несприятливих змін в екологічній складовій навколишнього середовища. Йдеться, насамперед, про виснаження ґрунтів, застосування хімічно небезпечних технологій виробництва, використання хімічних добрив.

В цілому екологічна спрямованість сільськогосподарського виробництва передбачає пошук таких методів організації господарської діяльності в цій сфері, які можуть забезпечити задоволення попиту на продукцію галузі поряд із одночасним зменшенням негативного впливу на довкілля та сприянням сталому розвитку сільських територій.

Розвиток аграрного сектора має потужний вплив на економічну ситуацію в Україні. Тому проблема екологізації цієї галузі набуває вирішального значення для розвитку країни та підвищення рівня конкурентоспроможності на світовому ринку.

В Україні діє Закон «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», відповідно до якого важливим завданням Державної екологічної політики в Україні є формування ефективної, зваженої стратегії екологічної безпеки аграрно-промислового комплексу держави (далі -АПК), яка має поєднувати національні інтереси і можливості з реаліями світової економіки.

Україна підтримала концепцію сталого розвитку, що зумовлює виконання екологічно орієнтованих вимог в різних галузях (економіці, соціальному і духовному житті, політиці тощо).

За цією концепцією, для здійснення екологізації сільського господарства екологічна політика країни потребує удосконалення за такими напрямками:

сприяння розвитку економіки України на екологічній основі шляхом модернізації виробництва за рахунок підвищення ресурсо- та енергоефективності, впровадження екологобезпечних технологій;

забезпечення міжгалузевого, міжрегіонального співробітництва та партнерства між громадами, державою та бізнесом у сфері вирішення екологічних проблем;

формування ефективної системи державного екологічного моніторингу, як складової глобальної мережі екологічного моніторингу на основі сучасних технологій;

формування та реалізація екологічних програм на всіх рівнях і визначення пріоритетності їх фінансування;

зміна інвестиційної політики з урахуванням екологічних пріоритетів;

формування екологічної свідомості та культури суспільства;

розвиток безперервної екологічної освіти та природоохоронної інформаційнопросвітньої діяльності, створення та підтримка громадських екологічних організацій.

Основною проблемою розвитку аграрного сектору країни на сьогодні є екологічне вдосконалення економічної діяльності, що передбачає зниження потреби у залученні природних ресурсів до виробництва, а також дотримання екологічної рівноваги між споживанням природних ресурсів аграрним сектором та можливістю природного середовища щодо їх відновлення.

Механізми за допомогою яких має здійснюватися процес екологізації, такі:

механізми економічного реагування: становлення лімітів за використання природними ресурсами, на розміщення відходів; плата за забруднення; відшкодування у встановленому порядку збитків, завданих порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища; відшкодування за погіршення якості природних ресурсів;

фінансовий механізм екологізації: цей механізм формується за рахунок коштів державного бюджету; обласного фонду охорони навколишнього природного середовища; місцевих бюджетів; коштів підприємств, установ та організацій; коштів інвесторів; коштів благодійних міжнародних організацій;

механізм держпідтримки: реалізація великих екологічних програм та екологічно орієнтованих проектів державного, регіонального або муніципального рівнів; державна податкова, грошово-кредитна, бюджетна, цінова політики; державні дотації, замовлення, механізми обмежень і заборон; зовнішньоекономічна політика; підтримка соціальної сфери.

Ключова роль введення в дію цих механізмів належить єдиній послідовній державній політиці щодо екологізації аграрного виробництва, в основі якої лежать запровадження та реалізація принципів раціонального природокористування з мінімізацією негативного впливу на екологічні об’єкти під час здійснення антропогенної діяльності.

До основних законодавчих актів України, якими визначаються вимоги екологобезпечного сільськогосподарського виробництва та встановлюється контроль в цієї галузі, належать: Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», , Закон України «Про охорону земель», Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», Закон України «Про меліорацію земель», Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», Земельний кодекс України та Водний кодекс України.

За оцінкою фахівців дієвими заходами щодо екологізація сільськогосподарського виробництва є:

1) впровадження природоохоронних та екологічно виважених способів використання природних ресурсів для потреб аграрного виробництва;

2) обов’язкового дотримання та реалізації екологічних пріоритетів, визначених законодавством, та впровадження екологічних вимог у виробничо-

господарську діяльність аграрних товаровиробників на всіх стадіях, етапах і процесах виробництва того чи іншого виду сільськогосподарської продукції;

3) реалізації комплексу заходів у тому числі правового характеру щодо збереження продуктивності сільськогосподарських угідь, зменшення порушення структури і ущільненості ґрунту ходовими частинами сільськогосподарської техніки (наприклад, одним із таких заходів може бути посилення юридичної відповідальності за невиконання вимог з охорони земель і збереження ґрунтів);

4) скорочення втрат гумусу та інших поживних речовин у ґрунті шляхом застосування еколого-безпечних технологій та нормативів застосування органічних добрив;

5) проведення оцінки впливу планової сільськогосподарської діяльності на довкілля;

6) правового забезпечення виробництва екологічно безпечної сільськогосподарської продукції.

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Стратегія розвитку енергетичної галузі області полягає, переважно, у вирішенні завдань підвищення ефективності використання наявних і пошуку та впровадженні альтернативних джерел усіх видів енергії, оптимізації паливно-енергетичного балансу, застосування заходів по енергозбереженню, підвищенню екологічної безпеки.

Миколаївська область використовує 1,2 % енергоресурсів у загальному об’ємі використання по Україні.

Структура виробничого споживання паливно-енергетичних ресурсів області наведена у малюнку 12.1.1. Найбільшу частину в структурі споживання займає природний газ, споживання якого 2021 року склало 1073,1 млн м3, що на 9,2% більше у порівнянні зі споживанням 2020 року.

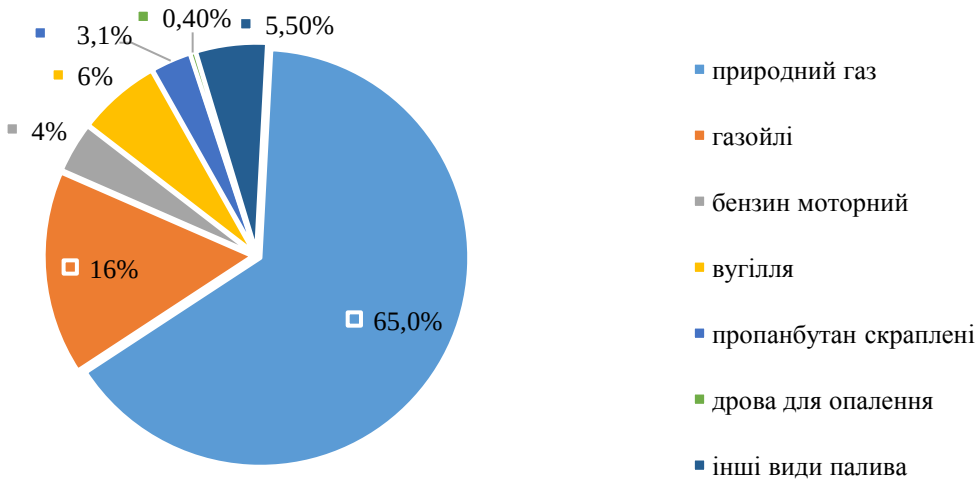

Мал.12.1.1. Структура виробничого споживання паливно-енергетичних ресурсів області.

Дані щодо використання в області основних видів палива 2021 року представлені у таблицях 12.1.1 та 12.1.2.

Таблиця 12.1.1 - Використання основних видів палива у 2021 році (попередні дані), тис.т

	Вугілля кам'яне	Газ природний, млн.м^3	Бензин моторний[1]	Газойлі (паливо дизельне)[1]	Пропан і бутан скраплені[1]
Січень	2,0	120,5	0,6	7,1	0,5
Лютий	2,1	124,5	0,7	7,0	0,4
Березень	9,5	124,6	0,8	8,0	0,5
Квітень	12,0	78,4	0,9	10,3	0,5
Травень	20,8	61,6	1,0	11,2	0,5
Червень	16,7	50,0	1,0	9,8	0,5
Липень	9,8	52,7	1,2	19,8	0,5
Серпень	17,0	72,2	1,1	16,2	0,5
Вересень	10,9	80,9	1,1	16,8	0,5
Жовтень	14,0	90,4	1,1	16,6	0,4
Листопад	9,4	97,2	1,0	14,1	0,5
Грудень	8,2	120,1	0,9	11,6	0,5

[1] Без урахування обсягів роздрібного продажу через АЗС.

Таблиця 12.1.2. Продаж світлих нафтопродуктів і газу через АЗС 2021 року, тис.т

	Бензин моторний	Газойлі (паливо дизельне)	Пропан і бутан скраплені
Січень	2,6	2,2	2,0
Лютий	2,4	2,3	1,9
Березень	2,8	3,0	2,3
Квітень	3,1	3,3	2,5
Травень	3,6	3,3	2,7
Червень	3,7	3,5	2,9
Липень	4,4	5,1	3,4
Серпень	4,5	4,9	3,4
Вересень	3,6	4,3	2,4
Жовтень	3,7	4,9	2,4
Листопад	3,3	4,4	2,0
Грудень	3,5	4,4	2,0

Примітка. Інформацію підготовлено за результатами державного статистичного спостереження «Використання та запаси палива"(за даними місячної звітності).

Виробництво електричної енергії в Миколаївській області здійснюється атомною електростанцією, 5 гідроелектростанціями, 4 когенераційними установками, теплоелектроцентраллю, вітряними електростанціями та сонячними електростанціями.

Об'єми постачання енергії за джерелами наведені у таблиці 12.1.3.

Таблиця 12.1.3. – Об'єми постачання в області електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря 2021 року, млн.кВт·год

Джерело електроенергії	Вироблено, млн.кВт·год
Всього	20120,9
у т.ч. вироблена:	
тепловими електростанціями (ТЕЦ, ТЕС)	247,6
атомними електростанціями	18812,1
гідроелектростанціями (гідроелектростанціями і гідроакумулюючими електростанціями)	215,4
вітровими електростанціями	333,1
сонячними електростанціями	512,7

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Стратегія розвитку енергетичної галузі області полягає, переважно, у вирішенні завдань підвищення ефективності використання наявних і пошуку та впровадженні альтернативних джерел усіх видів енергії, оптимізації паливно-енергетичного балансу, застосування заходів по енергозбереженню, підвищенню екологічної безпеки.

Облдержадміністрація підтримує впровадження в області проектів з виробництва електроенергії з альтернативних (відновлювальних) джерел енергії.

Рівень використання паливно-енергетичних ресурсів залежить від обсягів та організації виробництва, тобто зниження витрат на виробництві може відбуватися або завдяки зменшенню обсягів виробництва, або в результаті впровадження ресурсозберігаючих технологій та нових технічних досягнень.

Таблиця 12.2.1 - Використання енергії за основними видами економічної діяльності*

	Електроенергія, тис.кВт•год	Теплоенергія, Гкал
Усього	3299320	3904387
Сільське, лісове та рибне господарство	36389	2065
Сільське господарство,мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	35787	1900
Лісове господарство та лісозаготівлі	139	165
Рибне господарство	463	–
Промисловість	2941208	3583560
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	16582	71
Переробна промисловість у тому числі	916380	3473570
виробництво харчових продуктів	215979	507794
виробництво напоїв	18950	26760

виробництво одягу	2028	к
виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	4289	5425
виробництво паперу та паперових виробів	к	к
виробництво гумових і пластмасових виробів	4606	–
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	96473	2977
металургійне виробництво	470232	2852724
виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	12126	114
виробництво електричного устаткування	2027	к
виробництво машин та устаткування, не віднесених до інших угруповань	66976	69207
виробництво інших транспортних засобів	8364	672
ремонт і монтаж машин і устаткування	8699	955
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1875474	108436
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	132772	1483
Будівництво	2819	2277
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	30415	3479
Транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність	115415	19139
Тимчасове розміщування і організація харчування	2807	949
Інформація та телекомунікації	9218	к
Фінансова та страхова діяльність	к	к
Операції з нерухомим майном	25382	6053
Професійна, наукова та технічна діяльність	6373	7705
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	14884	3093
Державне управління й оборона; обов’язкове соціальне страхування	68047	152041
Освіта	14465	50806
Охорона здоров’я та надання соціальної допомоги	28262	65379
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	к	4729

_____

***** у зв’язку з відсутністю статистичних даних по області щодо об’ємів використання енергії за основними видами економічної діяльності, інформація у таблиці надана за 2020 рік. Дані щодо 2021 рік органами статистики будуть оприлюднені протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни

(к) - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичноїінформації

12.3. Вплив енергетичної галузі на навколишнє природне середовище

На потреби енергетики Миколаївської області 2021 року використано 67,47 млн $м^3$ води, що становить 86% від обсягу використаних вод для потреб промисловості та 40 % від загального обсягу використання вод по області (таблиця 4.1.2.2).

До проблемних питань роботи ВП «Южно -Українська АЕС» у напрямку водоспоживання належить підвищена мінералізація Ташлицької водойми – охолоджувача, гідрохімічний режим якого формується під впливом таких факторів:

природний притік мінералізованих вод балки Ташлик;

надходження каналізаційних стоків м. Южноукраїнськ та зливові стоки;

фільтраційний потік з боку шламонакопичувача ВП «ЮУ АЕС».

З метою приведення якості вод Ташлицької водойми – охолоджувача до технологічних вимог, згідно з відповідним регламентом, впроваджено систему продувки (розбавлення прісною водою) технічної водойми атомної станції за рахунок водозабору з р. Південний Буг та скиду до Олександрівського водосховища.

На підставі дозвільної документації, загальний обсяг скиду вод в результаті проведення продувки становить не більше 63,07 млн $м^3$/рік.

Контроль за дотриманням гранично допустимих концентрацій здійснюється у відповідних контрольних створах (500 м нижче скиду та у водоймі – охолоджувачі). Моніторинг за якісним станом вод р. Південний Буг та Олександрівського водосховища ведеться лабораторією підприємства.

Відповідно до узагальнених даних статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп), протягом останніх восьми років зворотні води, які скидаються енергокомплексом ВП «ЮУ АЕС», є нормативно чистими.

За даними Миколаївського обласного центру з гідрометеорології, яким виконуються спостереження за радіологічним станом вод області, питома активність радіонуклідів у р. Південний Буг в районі розташування ВП «ЮУ АЕС» не перевищує нормативних показників.

Перелік підприємств енергетичної галузі Миколаївської області, які здійснюють скид зворотних вод у водні об’єкти та обсяги їх водокористування наведений у таблиці 12.3.1

Таблиця 12.3.1. - Перелік підприємств енергетичної галузі Миколаївської області, які здійснюють скид зворотних вод

Назва водокористувача	Обсяги скидів зворотних вод ,млн $м^3$/рік			
	2018рік	2019рік	2020рік	2021рік
1	2	3	4	5
ДП «НАЕК» «Енергоатом, ВП "ЮАЕС"	26,4	37,28	31,48	33,66
ДП «НАЕК» «Енергоатом», Олександрівська ГЕС	1,481	1,440	1,15	1,573

ДП "НАЕК "Енергоатом", Ташлицька ГАЕС	2,983	2,974	3,11	2,787
ТОВ "Альтген", Костянтинівська ГЕС	-	-	-	-
ПАТ «Миколаївобленерго», Первомайська ГЕС	-	-	-	-
ТОВ «ЕМЗА», Мигиївська ГЕС	-	-	-	-
ПАТ «Миколаївська ТЕЦ»	1,946	1,667	1,85	2,231

12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Будівництво об'єктів відновлювальної енергетики дозволить не тільки отримати додаткові енергогенеруючі потужності для потреб регіону, але й залучити значні інвестиції в місцеву економіку, створити сотні нових робочих місць, розвинути інфраструктуру та реалізувати важливі соціальні проєкти.

Миколаївська область має відмінні стартові умови для розвитку альтернативної енергетики. Кількість сонячних днів у Очаківському районі становить близько 300 безхмарних днів на рік. На території Миколаївщини зосереджено близько 10% усього вітрового потенціалу України.

Інформацію щодо будівництва та розвитку існуючих об`єктів відновлювальної енергетики на території області наведено в розділі 3.3. «Політика та заходи у сфері озонового шару**».**

12.5. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу енергетики на навколишнє природне середовище

До керівних документів в галузі формування державної політики у сфері регулювання впливу енергетики на навколишнє середовище належить Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», де серед п’яти стратегічних цілей розвитку держави визначено другим стратегічним блоком - сталий розвиток та збалансоване використання природних ресурсів.

Досягнення поставлених цілей передбачено за рахунок вирішення таких задач:

упровадження інструментів сталого споживання і виробництва;

створення екологічно та економічно обґрунтованої системи платежів за спеціальне використання природних ресурсів, у тому числі природних ресурсів з асиміляційним потенціалом;

забезпечення сталого управління водними ресурсами за басейновим принципом; стимулювання впровадження систем екологічного управління на підприємствах одночасно з поліпшенням екологічних характеристик продукції;

усунення прямої залежності економічного зростання від збільшення використання природних ресурсів і енергії та підвищення рівня забруднення навколишнього природного середовища;

стимулювання впровадження суб’єктами господарювання більш екологічно чистого, ресурсоефективного виробництва та екологічних інновацій,

зокрема екологічної модернізації промислових підприємств шляхом зниження ставки екологічного податку або у формі фіксованої річної суми компенсації (відшкодування податку);

упровадження в Україні сталого низьковуглецевого розвитку всіх галузей економіки.

Розвиток енергетики має вирішальний вплив на стан економіки в державі та рівень життя населення.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 1071 схвалено Енергетичну стратегію України на період до 2030 року, де визначено, що Енергетична стратегія – це інтегрована модель дій держави, які спрямовані на досягнення цілей національної безпеки та задоволення енергетичних потреб суспільства за найменших сукупних витрат, при цьому економічно обґрунтовано.

Цілями Енергетичної стратегії визначено:

підвищення енергетичної безпеки держави;

підвищення ефективності споживання та використання енергопродуктів;

зменшення техногенного навантаження на навколишнє середовище і забезпечення цивільного захисту у сфері техногенної безпеки паливо-енергетичного комплексу (далі – ПЕК).

Пріоритетними напрямами державної Енергетичної стратегії визначено розвиток енергозберігаючих технологій та нетрадиційних і відновлювальних джерел енергії.

Загальний потенціал використання альтернативних джерел енергії в Україні до 2030 р. оцінюється приблизно в 25 ТВт·год електроенергії на базі відновлювальних джерел енергії (далі-ВДЕ) і близько 2 млн. т біопалив.

Напрямок стратегічного розвитку ВДЕ в області енергетики у країні має відповідати основним принципам Європейського співтовариства в області енергетики, зокрема, вибору курсу на розширення використання відновлюваних джерел енергії. Нові потужності з генерації теплової та електричної енергії повинні проектуватись з обов’язковим додержанням Європейських норм з викидів.

Для часткового заміщення природного газу, як джерела енергії, розглядається можливість розвитку виробництва теплової енергії на базі ВДЕ, у тому числі на основі технології прямого спалювання біомаси (в основному, у вигляді деревини та відходів сільського господарства), використання геотермальної енергії, сонячних колекторів, а також теплових насосів. На сьогодні стримуючим чинником розвитку цього напрямку найчастіше є висока вартість генерації енергії, яка обмежує доцільність цих проектів. Проте передбачається, що в майбутньому, у міру розвитку технологій, собівартість теплової енергії на базі ВДЕ знижуватиметься, і їх виробництво ставатиме дедалі більш рентабельним.

Згідно з положеннями Енергетичної стратегії розвиток виробництва та споживання біопалив є також одним із перспективних.

Основними заходами щодо екологізації енергетичної сфери країни визначені:

підвищення енергоефективності виробництва;

розвиток альтернативної енергетики;

мінімізація негативного впливу атомної енергетики на довкілля;

впровадження в енергетиці сучасних технологій та інноваційних проектів, що забезпечать зменшення викидів забруднюючих речовин, зниження рівня шумового та електромагнітного забруднення, збільшення обсягів теплової та електричної енергії, яка виробляється когенераційними установками.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕН

13.1. Транспортна мережа області

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

Транспортний комплекс є важливою складовою у структурі економіки Миколаївської області. Він обслуговує потреби народного господарства та населення і є важливим фактором реалізації значного і вигідного геостратегічного потенціалу області.

В Миколаївській області сконцентрувалися всі потенційно привабливі умови для розвитку транспортної інфраструктури: географічне положення регіону, могутня багатогалузева промисловість, розгалужена транспортна система та розвинене портове господарство які обумовлюють її стратегічне значення для розвитку економіки області та України в цілому.

Унікальне географічне розташування області на півдні України на перехресті міжнародних транспортних коридорів, як одного із важливих центрів міжнародних економічних і транспортних зв’язків, через який проходять залізничні, автомобільні і трубопровідний міжнародні коридори, обумовлює необхідність першочергового розвитку магістральних шляхів сполучення. У перспективі інтенсивність цих зв’язків значно зростатиме.

У Миколаївській області функціонує потужна транспортна система, до складу якої входить залізничний, автомобільний, морський, річковий, авіаційний та трубопровідний транспорт.

Мережа доріг загального користування області становить 4799,8 км, з яких: доріг державного значення 1485,4 км, з них: міжнародні – 199,5 км, національні – 406,8 км, регіональні – 367,6 км, територіальні – 511,5 км; доріг місцевого значення – 3314,4 км, з них: обласні – 2669,4 км, районі - 645 км.

Для перевезення пасажирів використовується понад 1576 автобусів різної місткості, які виконують рейси на 386 автобусних маршрутах загального користування, замовником на яких є облдержадміністрація, в тому числі на 92 приміського сполучення та 294 міжміського внутрішньообласного сполучення, а також на 131 міських автобусних маршрутах, замовником на яких є виконавчі комітети міських рад. Перевезенням пасажирів займаються 38 автотранспортних підприємства приватної форми власності, 28 фізичних особи-підприємця, з урахуванням міських перевізників.

Крім того, в обласному центрі перевезення пасажирів здійснюється міським електротранспортом: довжина тролейбусних ліній 59 км, трамвайних - 73 км.

До складу залізничного транспорту входять локомотивне та вагонне депо, 53 залізничні станції, підпорядковані Одеській залізниці, Ольшанське міжгалузеве підприємство промислового залізничного транспорту.

Експлуатаційна довжина магістралей залізничних колій загального користування складає 0,7 тис. км.

На території області розташовано 257 мостів та шляхопроводів загальною протяжністю 6565,15 п.м.

По дорогам загального користування Миколаївської області 158 мостів не відповідає діючим нормативам по вантажопідйомності та габаритах.

На 213 мостах з 257 мостів області більше 30 років не проводився капітальний ремонт чи реконструкція. Кількість таких мостів з кожним роком постійно збільшується.

Географічне положення області, наявність судноплавних артерій сприяють розвитку водного транспорту. В м. Миколаєві функціонують три морські й один річковий порт, які входять до єдиного Бузько-Дніпровського морського транспортного вузла, зокрема: державне підприємство «Миколаївський морський порт»; спеціалізований морський порт «Октябрськ»; ТОВ «Порт Очаків»; Миколаївський річковий порт філії АСК «Укррічфлот». Також до підприємств морегосподарського комплексу входять ТОВ СП «НІБУЛОН» та ТОВ «Миколаївський спеціалізований порт «НІКА-ТЕРА», Філія ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» «Миколаївський портовий елеватор».

Авіаційний транспорт представляє комунальне підприємство «Миколаївський міжнародний аеропорт» Миколаївської обласної ради багатофункціональне транспортне підприємство, що є наземною частиною авіаційної транспортної системи, яка забезпечує зліт та посадку повітряних судів, їх наземне обслуговування; прийом і відправку пасажирів, багажу і вантажів, а також створює необхідні умови для функціонування авіакомпаній.

Довжина смуги аеропорту становить 2555 м, ширина 44 м. Аеропорт включає пасажирський термінал, площа якого – 3800 кв.м, розрахований на обслуговування 430 пасажирів за годину, з пропускною спроможністю – 45 літаків на день та максимальним пасажирообігом 226 тис. пасажирів на рік; вантажний термінал площею 720 кв.м, розрахований на обслуговування 100 т вантажу. Характер транспортних потоків – пасажирський і вантажний, рейси виконуються регулярні та чартерні.

Динаміка вантажного та пасажирського перевезення за видами транспорту наведена у таблицях 13.1.1.1, 13.1.1.2.

Таблиця 13.1.1.1. - Перевезення вантажів за видами транспорту, млн т

	Залізничний[1]	Автомобільний	Водний	У тому числі	
				морський	річковий
1960	4,6	36,4	…	…	…
1965	6,7	56,7	…	…	…
1970	9,6	68,3	…	…	…

1975	13,1	92,7	…	…	…
1980	13,9	112,1	2,6	…	2,6
1985	15,5	131,8	3,3	…	3,3
1990	14,8	140,2	4,2	0,8	3,4
1995	5,0	32,4	0,3	0,1	0,2
2000	2,3	13,6	0,1	0,1	0,0
2005	5,6	30,8	0,3	0,004	0,3
2010	5,4	21,9	–	–	–
2015	5,8	19,5	–	–	–
2016	1,6	23,0	–	–	–
2017	6,7	20,5	к	–	к
2018	6,3	21,3	0,4	к	к
2019	5,6	20,6	к	к	к
2020	5,8	20,6	к	к	к
2021	к	7,03	к	к	к

Тут і надалі відправлення вантажів, за даними АТ «Укрзалізниця».

Тут і надалі з урахуванням обсягів перевезень вантажів для обслуговування потреб власного виробництва; з 1980р. – з урахуванням вантажних перевезень пікапами і фургонами на шасі легкових автомобілів; з 2005р. – комерційних вантажних перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

(к) - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичноїінформації

Таблиця 13.1.1.2 - Перевезення пасажирів за видами транспорту

(млн осіб)

	Залізничний[1]	Автомобільний (автобуси)	Трамвайний	Тролейбусний	Водний	У тому числі	
						морський	річковий
1980	3,8	163,5	57,0	37,9	2,9	…	2,9
1985	3,0	185,1	49,3	38,0	2,7	0,1	2,6
1990	3,2	193,6	68,0	51,7	2,7	0,1	2,6
1995	5,2	85,1	20,4	16,8	0,6	0,01	0,6
2000	2,5	29,2	53,6	43,6	0,7	0,003	0,7
2005	2,6	104,0	54,0	14,6	0,9	0,001	0,9
2010	2,7	138,0	22,4	8,8	0,004	0,004	–
2015	2,6	83,2	30,2	22,5	0,2	0,003	0,2

2016	2,8	84,8	26,0	25,6	0,1	0,003	0,1
2017	1,5	86,6	23,6	26,2	0,2	к	к
2018	1,5	87,4	24,3	23,3	0,2	–	0,2
2019	1,5	88,1	22,2	18,3	0,1	–	0,1
2020	0,8	62,9	12,3	8,3	к	–	к
2021	-	40,4	13,3	9,2	к	-	к

Тут відправлення пасажирів, за даними АТ "Укрзалізниця". З 2017р. змінено порядок обліку перевезень пасажирів залізничним транспортом у приміському сполученні, які користуються пільгами на безкоштовний проїзд.
Тут і надалі з 2000р. – з урахуванням автомобільних пасажирських перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

(к) - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичноїінформації

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Автомобільний парк області налічує близько 280 тис. одиниць рухомого складу, з них 90% становлять автомобілі, що є приватною власністю мешканців регіону. У середньому на 1000 осіб постійного населення приходиться 250 одиниці легкового автотранспорту.

Перевезення пасажирів здійснюється автотранспортом малої-, середньої- та великої місткості. Середній вік транспортних засобів становить близько 10 років.

13.2. Вплив транспорту на навколишнє середовище

На стан атмосферного повітря населених пунктів області значною мірою впливають викиди від роботи двигунів пересувних джерел забруднення, які домінують над викидами від стаціонарних джерел. Причиною цього є значне зростання кількості приватних транспортних засобів, незадовільний технічний стан автотранспорту, низька якість палива та відсутній дієвий контроль за ним.

Інформація по викидам забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення атмосферного повітря з 2016 року не надається, оскільки розрахунок цих показників згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 № 175-р не здійснювався.

Згідно зі статистичними даними за минулі роки найбільш шкідливого впливу від транспортних засобів та виробничої техніки зазнає атмосфера обласного центру.

На м. Миколаїв припадає значна кількість забруднення від пересувних джерел, оскільки у місті знаходяться порти та стивідорні кампанії, які займаються перевантаженням вантажів на морський траснпорт, у зв’язку із чим в місті збільшується кількість великогабаритного транзитного транспорту, відповідно збільшуються обсяги викидів забруднюючих речовин.

Серед усіх пересувних джерел забруднення автотранспорт був і залишається найбільшим забруднювачем атмосферного повітря в області.

13.3. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище

В Україні досить гостро стоїть проблема забруднення довкілля від транспортної інфраструктури. Це безпосередньо вплив автомобільного, залізничного, авіаційного та водного транспорту, а також антропогенний вплив на навколишнє середовище під час проектування, будівництва та експлуатації лінійних транспортних об'єктів.

Постановою Верховної Ради України «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» від 05.03.1998 № 188/98-ВР визначено необхідність мінімізації негативного впливу транспортної галузі на стан довкілля.

Серед усіх транспортних засобів автотранспорт залишається основним джерелом забруднення атмосферного повітря та порушення екологічної рівноваги. Для транспортних засобів використовують пальне з різних видів нафтопродуктів і мастил, леткі фракції яких у складі відпрацьованих газів дизельних та бензинових двигунів внутрішнього згоряння забруднюють практично всі об'єкти довкілля.

З метою виведення з міста Миколаєва потоку транзитного транспорту, поліпшення екологічної ситуації в місті і розвантаження діючих мостів через річки Південний Буг та Інгул передбачається будівництво мостового переходу (на автомобільному шляху Ростов-на-Дону-Одеса) на північному об’їзді м. Миколаєва.

При цьому будівництво мосту забезпечує розв’язання проблем автотранспортних потоків на півдні України та вирішує внутрішні питання – усунення хронічних затримок руху в м. Миколаєві, має особливе значення для розвитку магістральних шляхів між сходом та заходом, сприяє підвищенню інвестиційної привабливості області.

ТОВ СП «НІБУЛОН» введено в експлуатацію 2011 року у м. Нова Одеса та 2016 року у м.Вознесенськ перевантажувальні термінали для зернових та олійних культур з відвантаженням на водний транспорт загальною потужністю 400 тис. тонн зернових кульутр на рік, що зменшує навантаження автомобільного транспорту у м. Миколаєві.

За 2017 рік на філіях, що знаходяться на р. Південний Буг, відвантажено водним транспортом 420 736,7 т, що становить біля 95% від загального вантажообігу. За рахунок переорієнтування потоків зернових із автомобільних доріг на водний транспорт завантаженість автошляхів знизилася на 10,5 тис. машин за рік.

ТОВ СП «НІБУЛОН» розроблено проект «Поліпшення судноплавних умов водних шляхів р. Південний Буг від м. Вознесенська до м. Миколаєва», націлений на розвиток інфраструктури регіону, відновлення глибин суднового ходу. Днопоглиблення р. Південний Буг розпочато у жовтні 2015 року. Реалізація цього проекту дасть змогу розвантажити наземні транспортні магістралі та зменшити викиди продуктів згорання. 2017 року підприємством виконано днопоглиблювальні роботи в об’ємі 7700 м³ ґрунту на ділянці площею 13000 м²

відповідно до проекту «Поліпшення судноплавних умов водних шляхів р. Південний Буг від м. Вознесенськ до м. Миколаїв» та відновлено 350 м суднового ходу. Загалом проектом передбачено розчищення 11,25 км суднового ходу, відновлено 10 км.

14. СТАЛЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

14.1. Тенденції та характеристики споживання

Протягом 2021 року, у зв'язку з поступовим покращенням епідемічної ситуації, відміною деяких карантинних заходів, відновленням роботи підприємств сфери торгівлі, в області, як і в цілому по Україні, спостерігалося стале зростання обороту роздрібної торгівлі порівняно з минулим роком. Так, індекс обороту роздрібної торгівлі по області до відповідного періоду попереднього року становив: у січні-лютому – 100 %, січні-березні – 102,5 %, січні – червні – 110,4 %, січні – вересні – 111,6 % (по Україні – відповідно 104,6 %, 107,5 %, 113,8 %, 112,2 %).

У структурі роздрібного товарообороту області традиційно більшу частку займають непродовольчі товари (55,4 %), порівняно з відповідним періодом минулого року вона збільшилася на 3 відсоткових пункти. Частка продовольчих товарів становила 44,6 %.

З метою забезпечення населення продовольчими ресурсами, в т.ч. сільськогосподарською продукцією, за доступною ціною, підтримки місцевих виробників продовольчої продукції, зменшення посередників, в області проводиться робота щодо сприяння розширенню ринків збуту продукції на внутрішньому ринку шляхом укладення підприємствами мережевої торгівлі прямих договорів із товаровиробниками області; виділення їм місць на місцевих ринках для реалізації власної продукції.

Протягом останніх років спостерігається стійка тенденція збільшення обсягів продажу товарів населенню через торговельну мережу області. Так, у 2021 році оборот роздрібної торгівлі по Миколаївської області збільшився порівняно з попереднім роком на 3,8% і становив 26764,3 млн грн. (довідково: передній індекс обороту роздрібної торгівлі по Україні становив 107,6%).

Серед непродовольчих товарів найбільшим попитом впродовж 2021 року користувалися в торговельній мережі області: освітлювальне приладдя, санітарно-технічне, водопровідне та опалювального устаткування і приладдя, садово-городнє устаткування та інвентар, квіти, рослини та насіння, добрива та агрохімічна продукція, комп'ютери, периферійне устаткування, програмне забезпечення, а з продовольчих товарів - овочі свіжі, макаронні вироби, риба та рибні продукти, молоко, соки, чай, віно ігристе та коньяк.

14.2. Застосування елементів сталого споживання та виробництва

Структурна перебудова економіки повинна проводитися в умовах зміни законодавства в області екологізації економіки, тобто в посилені вимог державних стандартів технологічних процесів, у взаємодії не тільки з навколишнім середовищем, але й з визначенням цілей виробництва, що

забезпечують відновлення якості середовища проживання, одержання продукції, яка б не наносила збитку природним об'єктам протягом усього життєвого циклу.

Екологічно орієнтоване керування виробництвом являє собою систему планування та контролю на різних етапах:

складання виробничої програми. Якщо це нове підприємство, то програма передбачає послідовність дотримання стадій проектування, експертизи, одержання дозвільної документації і т.д. Якщо модернізується старе підприємство, мова йде про зняття з виробництва екологічно шкідливої продукції, заміні застарілого обладнання і старої технології на нову;

календарне планування підготовки і перевірки стану роботи устаткування;

виробничий контроль;

планування і контроль якості.

На Миколаївщині сертифіковано інтегровані системи екологічного управління (ISO 14001) на підприємствах: ТОВ «Миколаївський глиноземний завод», ПАТ «Миколаївський суднобудівний завод «Океан», ТОВ «Нібулон», ПАТ «Югцемент» та ін.

В цілому в Миколаївській області за підсумками 2021 року спожито: природного газу – 1073,1 млн м^3, бензину моторного – 52,6 тис. т, дизельного палива – 194,6 тис. т, скраплений газ – 33,7 тис. т

Миколаївська область є доволі залежною від постачання природного газу та інших видів палива, в зв'язку з чим на території області доцільний розвиток відновлювальних джерел енергії.

Технічно – досяжний енергетичний потенціал відновлювальних джерел енергії та обсяги заміщення паливно-енергетичних ресурсів в Миколаївській області за висновками науковців оцінюється 4846 тис. тонн умовного палива (табл.14.2.1.)

Таблиця 14.2.1. - Енергетичний потенціал області

Напрями освоєння ВДЕ	Річний енергетичний потенціал тис. тонн умовного палива
Енергія вітру	2938
Сонячна енергія	260
Мала гідроенергетика	38
Геотермальна енергія	290
Енергія біомаси	970
Енергія довкілля	350
Сумарний енергетичний потенціал ВДЄ	4846

Зважаючи на виклики сьогодення щодо скорочення споживання природного газу, в області впродовж останніх років ведеться значна робота по переведенню котелень бюджетних установ на альтернативні види палива. Одним із найбільш оптимальних варіантів для обігріву бюджетних установ, соціальних закладів доцільно розглядати можливість заміни котельного обладнання бюджетних закладів на високоефективне енергозберігаюче з використанням місцевих видів палива, в першу чергу біопалива.

Теплову енергію в області з біомаси отримають такі підприємства, як ТОВ «Екотранс» теплова потужність 4,6 мВт, ТОВ «Бандурський елеватор» теплова потужність 15,7 МВт, паропродуктивністтю 24 т/год; ТОВ «ЄТСК» 2 котла загальною потужністю 60 т/год пари, ПП «Люкс - Ойл» (потужність установки 100кВт) та ін.

За останні роки у Миколаївській області спостерігається прогрес у впровадженні відновлювальних джерел енергії.

У відповідності до висновків міжгалузевого науково-технічного центру вітроенергетики Національної академії наук України частина території області, яка має високий вітроенергетичний потенціал, оцінюється в 10 %, або 2500 кв. км. Одними з найбільш перспективних майданчиків у Миколаївській області є Очаківське та Березанське вітрополя загальною площею 4000 га.

Всього в області станом на 01.01.2022 року побудовані вітрові електростанції загальною потужністю 158,1 МВт (55 вітроустановок), у тому числі за 2020 рік – 30,0 МВт (7 вітроустановок), 2021 рік - 6,0 МВт (1 вітроустановка).

Будівництво вітрових електростанцій 2020 року на території Очаківської територіальної громади здійснювали ТОВ «Вітряний парк «Причорноморський» та ТОВ «Вітряний парк «Швидкий», на території Березанської територіальної громади - ТОВ «Сінга Енерджі».

В рамках реалізації розвитку енергетичної галузі та вирішення завдань підвищення ефективності використання наявних джерел енергії, в Миколаївській області будуються сонячні електростанції.

Всього в області станом на 01.01.2022 побудовано 83 сонячні електростанції загальною потужністю 731,359 МВт.

2020 року введено в експлуатацію 25 сонячних електростанцій загальною потужністю 200,219 МВт. Зазначені сонячні електростанції розташовано у 3-х районах області:

Баштанському районі (10 суб'єктів господарювання): ТОВ «Едванс Солар», ТОВ «Арбузинка Солар Парк», ТОВ «Санмарі», ТОВ «Санор», ТОВ«Саналь», ТОВ «Сан Сіті Плюс», ТОВ «Сан-Енерго Трейд», ТОВ «Орбіта-Енерджі», ТОВ«Солар-Трак», ТОВ «Інгулець Енерго-2») ;

Миколаївському районі (9 суб'єктів господарювання) : ТОВ «Ніко Солар», ТОВ «Солар Грін», ТОВ «Солар Груп», ТОВ «ТСК Солар Інвест», ТОВ «ФЕС Кир'яківка», ТОВ «Геліос Енерджи», ТОВ «Бест Солар», ТОВ «Калинівка Терра», ТОВ «Еко Енерджи Про»;

Вознесенському районі (4 суб'єкта господарювання): ТОВ «Плутон Солар», ТОВ «Санітар Енерджи», ТОВ "ТІУ-ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ", ТОВ «Сіті-Солар».

2021 року введено в експлуатацію 20 сонячних електростанцій загальною потужністю 189,0 МВт.

Діючими сонячними електростанціями 2021 року вироблено 512,7 млн. кВт. год. електроенергії, що складає 2,4% від сукупного обсягу вироблення електроенергії по області. Найбільшим постачальником електроенергії в області, як і минулі роки, є атомні електростанції (91,7%).

Частка відновлювальних джерел енергії (сонячні та вітрові електростанції) у сукупному об’ємі вироблення енергії Миколаївської області збільшилася з 1,8% 2019 року до 4,2% 2021 року.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Регіональна екологічна політика

З метою забезпечення екологічної безпеки та досягнення безпечних для людини стандартів навколишнього середовища на території Миколаївської області розроблено Комплексну програму охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки, яка затверджена рішеннями обласної ради від 23.12.2020 № 16.

2021 року проведено засідання координаційної ради при облдержадміністрації з питань реалізації Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки на яких розглянуті актуальні питання екологічного спрямування.

15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього середовища

З метою удосконалення системи управління на нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки в Миколаївській області до «Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року», яку затверджено рішенням обласної ради від 23.12.2020 року № 2, та до «Плану заходів з реалізації у 2021-2023 роках Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року включно», який затверджено рішенням обласної ради від 23.12.2020 року № 43, включено відповідні природоохоронні розділи.

15.3. Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища

Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства у Миколаївській області здійснює Державна екологічна інспекція Південно-Західного округу (Миколаївська та Одеська області), далі – інспекція.

Інспекцією протягом 2021 року у сфері охорони навколишнього природного середовища Миколаївської області було здійснено 1292 ресурсних перевірки (819 - планових, 473 - позапланових). За результатами виявлених порушень складено 1056 протоколів про адміністративні правопорушення, з них 45 передано для розгляду у судові органи. До адміністративної відповідальності притягнуто 1007 осіб. Загальна сума штрафів склала 291,635 тис. грн., з них стягнуто до Державного бюджету у примусовому та добровільному порядку 251,158 тис. грн. Загальна сума розрахованих збитків, заподіяних державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства становить 34349,032 тис. грн. З даної суми шкода, нанесена невстановленими особами склала – 30308,299 тис. грн. Пред`явлено 116 претензійно – позовних матеріалів

на загальну суму 3421,912 тис. грн. Стягнуто з урахуванням раніше пред'явлених на суму 2423,624 тис. грн. До правоохоронних органів скеровано 50 матеріалів у порядку статті 214 Кримінального процесуального кодексу України, за якими відкрито 15 кримінальних провадження. У 2021 році судовими органами не приймались рішення про заборону (зупинення) діяльності суб'єкта господарювання. Також, передано 1 позов до судових органів для прийняття рішення про зупинення діяльності суб'єкта господарювання у сфері охорони атмосферного повітря.

Результати роботи за об'єктами контролю:

1.Водні ресурси.

У звітному періоді у сфері охорони водних ресурсів Миколаївщини було проведено 275 перевірок. Виявлено 147 правопорушень. Винні особи притягнуті до адміністративної відповідальності на суму 26,418 тис. грн., з яких стягнуто до державного бюджету 21,913 тис. грн.

Загальна сума розрахованої шкоди навколишньому природному середовищу становить – 1599,678 тис. грн. Пред'явлено 22 претензії про відшкодування збитків на суму 1599,678 тис. грн та стягнуто з урахуванням раніше пред'явлених – 919,873 тис. грн.

Під час планової перевірки дотримання природоохоронного законодавства у період 14.06.2021-29.06.2021 МКП «Миколаївводоканал» зафіксовано скид зі зворотними водами забруднюючих речовин об'ємом 523,153 тис. куб. м. з перевищенням встановлених нормативів гранично-допустимих скидів в Бузький лиман з випуску № 4. За результатами перевірки здійснено розрахунок збитків та пред'явлено претензію щодо їх відшкодування на загальну суму 232,874 тис. грн.

У зв'язку з аварією на напірному каналізаційному колекторі МКП «Миколаївводоканал» 18.09.2021 стався виток неочищених стічних вод на поверхню землі на території парку «Дружба» міста Миколаєва, які по рельєфу місцевості (ґрунту) потрапляли до Бузького лиману. Під час обстеження місця аварії фахівцями інспекції відібрані проби води на місці аварії та у Бузькому лимані на відстані 500 м вище та нижче скиду зворотних вод. Відповідно до Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів, здійснено розрахунок збитків в розмірі 175,988 тис. грн та пред'явлено претензію про її відшкодування до МКП «Миколаївводоканал».

Під час позапланової перевірки КП «Ольшанське», що проводилась на підставі доручення Прем'єр-міністра України, зафіксовано скид зі зворотними водами забруднюючих речовин з перевищенням встановлених нормативів ГДС в р. Південний Буг на випуску № 1 підприємства. Сума нанесених державі збитків склала 170,073 тис. грн, пред'явлено претензію для добровільного відшкодування шкоди.

14.11.2021 на причалі № 12 МФ ДП «Адміністрація морських портів України», під час навантаження рослинної олії, стався порив фланцевого з'єднання, внаслідок чого відбувся витік рослинної олії на причалі № 12 з потраплянням олії в акваторію порту. Спеціалістами інспекції обстежено місце події та відібрано проби води з акваторії Бузького лиману. Згідно з протоколом

вимірювань показників складу та властивостей проб води, виявлено перевищення вмісту жирів в 6,7 раз за фонові показники, до акваторії потрапило 14 кг рослинної олії. Сума нанесених державі збитків склала 246,009 тис. грн.

2. Атмосферне повітря.

У сфері охорони атмосферного повітря Миколаївської області 2021 року було проведено 347 перевірок. Виявлено 143 правопорушення. Винні особи притягнуті до адміністративної відповідальності на загальну суму 30,855 тис. грн. Пред'явлено 12 претензій про відшкодування збитків, які обумовлені відсутністю дозволу (повністю або за певний період) на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря на суму 962,317 тис. грн., стягнуто з урахуванням раніше пред'явлених – 1197,178 тис. грн.

Під час планової перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства ПрАТ «Миколаївська ТЕЦ» (11.03.2021-24.03.2021) було зафіксовано перевищення технологічного нормативу допустимого викиду по оксидам азоту. Згідно проведеного розрахунку розмір відшкодування збитків склав 793,825 тис. грн. Підприємству пред'явлено претензію.

3.Земельні ресурси і надра.

За звітний період Інспекція здійснила 208 перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства у сфері охорони землі та надр. За результатами перевірок 51 особу притягнуто до адміністративної відповідальності на суму 33,626 тис. грн., стягнуто на користь держави 31,586 тис. грн.

Загальна сума розрахованих збитків становить 24366,222 тис. грн. Пред'явлено 23 претензії про відшкодування збитків на суму 695,928 тис. грн. стягнуто з урахуванням раніше пред'явлених – 245,476 тис. грн.

До правоохоронних органів скеровано 10 матеріалів у порядку статті 214 Кримінального процесуального кодексу України.

У період з 29.07.2021 по 11.08.2021 інспекцією здійснено позаплановий захід державного нагляду (контролю) в частині виконання вимоги стосовно ліквідації несанкціонованого звалища відходів. Загальна площа засміченої ділянки склала 1250 м^2, об'єм розміщених відходів -1875м^3. У зв'язку з невиконанням вимоги розраховано шкоду в сумі 101,250 тис. грн.

Під час розгляду звернення, яке надійшло на «гарячу лінію» інспекції, встановлено факт забруднення земельної ділянки площею 875 м² на відкритій галявині поблизу колишнього водосховища по вул. Янтарній (Корабельний район м. Миколаєва). Загальна сума нанесеної державі шкоди, зумовленої засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства, склала 9 761,063 тис. грн.

З метою розгляду звернення стосовно вивозу корисних копалин, фахівцями інспекції проведено обстеження території біля села Парутине в межах земель адміністративної території Очаківської територіальної громади та встановлено факт незаконного видобування глини тугоплавкої загальним об'ємом 2400м^3, розрахована сума шкоди – 9 547,200 тис. грн.

4.Поводження з відходами

За звітний період у сфері поводження з відходами було проведено 404 перевірки. За виявлені правопорушення до адміністративної

відповідальності притягнуто 544 особи, в тому числі: за порушення в сфері поводження з промисловими відходами – 333 осіб, в сфері поводження з побутовими відходами – 200 осіб, в сфері поводження з пестицидами та агрохімікатами – 8 осіб, в сфері поводження з хімічними речовинами – 3.

В цілому на винних осіб накладено адміністративних стягнень в розмірі 97,325 тис. грн., сплачено до Державного бюджету з урахуванням раніше нарахованих 90,780 тис. грн.

5.Рослинний світ

За звітний період інспекція постійно здійснювала природоохоронні заходи щодо попередження та виявлення фактів пошкодження лісових ресурсів.

Так, у звітному періоді виявлено 50 правопорушень у сфері охорони лісових ресурсів, у тому числі передано для розгляду у судові органи 2, до адміністративної відповідальності притягнуто 46 осіб на загальну суму 35,258 тис. грн. Передано 15 матеріалів до правоохоронних органів, з яких 12 з ознаками кримінального правопорушення.

За фактами незаконних порубок дерев у лісах та полезахисних смугах розраховані збитки на загальну суму 4031,251 тис. грн., пред'явлено 27 претензійно - позовних матеріалів на суму 101,721 тис. грн., стягнуто з урахуванням раніше пред'явлених 37,379 тис. грн.

Внаслідок незаконного самовільного (без лісорубного квитка) знищення 470 дерев порід «Вяз», «Тополя», «Акація біла», «Дуб» до ступеню припинення росту по обидва боки проміжку траси між селами Галицинове та Прибузьке було розраховано збитки на суму 962, 093 тис. грн.

09.12.2020 під час здійснення спільного з працівниками поліції заходу державного нагляду (контролю) на території урочища Баловне-Матвіївка Миколаївського лісництва встановлено факт незаконного (без лісорубного квитка) спилювання до ступеня неприпинення росту одинадцяти дерев породи «Сосна» . У результаті нанесено шкоду на суму 33,795тис.грн.

В обох випадках до Головного управління Національної поліції в Миколаївській області направлені заяви про злочин в порядку статті 214 КПК України.

В ході проведення природоохоронних заходів на територіях міст області державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища зафіксовані факти пошкодження зелених насаджень до ступеня припинення та неприпинення росту.

Протоколи щодо 19 порушників направлені для розгляду до судових органів, 47 осіб притягнуто до адміністративної відповідальності на загальну суму 62,050 тис. грн. Підраховано шкоду, завдану навколишньому природному середовищу, на загальну суму 2651,984 тис. грн., в т. ч. 2537,512 тис. грн. на невстановлених осіб.

У місті Миколаєві встановлено факт використання не за призначенням парку «Богоявленський», а саме складування глини та будівельних відходів на площі 59 528 м^2. Відповідно до Постанови КМУ «Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної внаслідок використання не за призначенням парків, скверів, гідропарків, інших озеленених та земельних ділянок…», сума шкоди становить 2 262,064 тис. грн.

На підставі інформації, викладеної 12 і 13 січня 2021 року в Інтернет-виданні «Преступности.НЕТ» щодо видалення дубів у ході реконструкції скверу «Миколаївський» у Інгуському районі м. Миколаєва, фахівцями інспекції було здійснено виїзд за вказаною адресою та проведено обстеження території. За результатами проведеного обстеження встановлено факт знищення (видалення без ордера на видалення зелених насаджень, повідомлення, декларації про початок виконання підготовчих або будівельних робіт чи дозволу на виконання будівельних робіт) невідомими особами зелених насаджень - дерев породи «Дуб» у кількості 19 одиниць, чим завдано збиток у сумі 25,600 тис. грн. До Національної поліції направлено заяву про злочин.

6.Водні живі ресурси.

Інспекцією за звітний період проведено 4 перевірки об'єктів користувача водних живих ресурсів, а також постійно проводяться оперативні природоохоронні заходи щодо дотримання законності вилову рибних ресурсів та їх реалізації.

Так, в місцях торгівлі водних живих ресурсів виявлено 4 факти порушення порядку збуту риби (стихійна торгівля свіжою рибою в антисанітарних умовах, без наявності накладної) на ринках міста. На винних осіб складено протоколи про адміністративні правопорушення, які направлено до суду.

У звітному періоді виявлено 14 порушень правил любительського та спортивного рибальства, а саме: вилов водних живих ресурсів без необхідної дозвільної документації та у невідповідних місцях. Внаслідок «браконьєрського рибальства» до адміністративної відповідальності притягнуто 11 осіб.

Загальний розмір розрахованої шкоди, заподіяної державі внаслідок незаконного добування водних живих ресурсів на території Миколаївської області склав 700,972 тис. грн. Пред'явлено 3 претензії про відшкодування збитків, обумовлених незаконним добуванням водних живих на суму 2,907 тис. грн.

Крім того, у звітному періоді до правоохоронних органів скеровано 2 матеріали щодо виявлення фактів законності вилову рибних ресурсів, за якими відкриті кримінальні провадження.

Інспекцією проведено розрахунок шкоди, заподіяної державі внаслідок незаконного добування водних живих ресурсів на водному об'єкті біля села Мазурове в межах території Кривоозерської територіальної громади. Загалом порушником незаконно добуто 112 особин товстолоба, карася, сазана, щуки. Складено протокол про адміністративне правопорушення за частиною 4 статті 85 Кодексу України про адміністративні правопорушення, шкода становить 224,162 тис. грн.

У ставку біля села Кам'яна Балка в межах території Первомайської міської територіальної громади двома громадянами незаконно добуто 59 особин товстолоба, сома, сазана, щуки, судака, білого амура. Відносно порушників складено протоколи за ч. 4 ст. 85 КУпАП. Розрахована шкода становить 230,554 тис. грн.

7.Тваринний світ.

Інспекція постійно приділяє належну увагу питанням охорони об'єктів тваринного світу.

У звітному періоді Інспекцією здійснено 15 перевірок користувачів мисливських угідь. За результатами перевірок виявлено, що користувачами не оформлюється наказ щодо створення відтворювальних ділянок на території мисливських угідь господарства; відсутня інформація для яких груп чи видів мисливських тварин визначається режим охорони; схеми розміщення відтворювальних ділянок не погоджені із постійними користувачами або власниками земельних ділянок; майданчик для оброблення відстріляної дичини не обладнаний; не встановлені аншлаги, інформаційні знаки відповідного зразка; відсутні картосхеми поширення та місць перебування тварин, занесених до Червоної книги України в межах мисливських угідь.

Під час проведення природоохоронних заходів на території області зафіксовано 23 порушення правил полювання (знаходження на території мисливських угідь з мисливською вогнепальною зброєю в заборонений для полювання час, допускання собак у мисливські угіддя без нагляду, відсутність відмітки єгеря у відстрільній картці та інше). 21 особу притягнуто до адміністративної відповідальності з накладенням штрафів на загальну суму 3,672 тис. грн, з них стягнуто до державного бюджету з урахуванням раніше накладених штрафів 2,907 тис. грн. Стосовно 2 осіб матеріали справи передано до суду.

За фактом незаконного знищення фазана в мисливських угіддях ТОВ «МРГ в Первомайському районі» складено протокол про адміністративне правопорушення за ч.2 ст.85 КУпАП та розраховано збиток, завданий порушенням законодавства в галузі мисливського господарства та полювання у сумі 2,0 тис. грн.

8. Природно-заповідний фонд

Питання дотримання вимог природоохоронного законодавства на територіях та об’єктах природно-заповідного фонду знаходиться на постійному контролі інспекції.

У звітному періоді інспекцією здійснено 14 перевірок об’єктів природно – заповідного фонду місцевого значення. За результатами перевірок 4 особи притягнуто до адміністративної відповідальності за ст. 91 КУпАП «Порушення правил охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду».

Розраховано збитки, які завдані навколишньому природному середовищу на загальну суму 34,609 тис. грн.

До правоохоронних органів скеровано 3 матеріали щодо виявлення фактів пошкодження лісових ресурсів у порядку статті 214 Кримінального процесуального кодексу України.

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

З метою відновлення природної гідрології річок області та захисту сільських населених пунктів від шкідливої дії вод, за погодженням з Миколаївською облдержадміністрацією, Регіональним офісом водних ресурсів у Миколаївській області щорічно подаються до Держводагентства пропозиції заходів з розчищення русел малих річок області та проведення необхідного

ремонту гідротехнічних споруд для отримання відповідного фінансування з Державного бюджету за програмою КПКВ 2407070 «Захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь».

2021 року було подано три заходи:

розчищення русла р. Мертвовод Вознесенського району (II черга) - захід виконується з 2010 року, загальна величина ділянки робіт – 1км, розчищено 0,3км, ліміт фінансування на 2022 рік – 9,16 млн грн (кошторисна вартість - 10,86 млн грн);

реконструкція водоскидної споруди Нечаїнського водосховища (захист від підтоплення с. Нечаяне Миколаївського району Миколаївської області) – захід виконується з 2004 року, заплановано проведення розчистки (відновлення) русла ріки Березань на відстані 5,6 км та реконструкцію захисної дамби, ліміт фінансування на 2022 рік 13,64 млн грн (кошторисна вартість – 29,52 млн грн);

реконструкція донного випуску Софіївського водосховища Баштанського району Миколаївської області (захист від підтоплення 6100 га земельних угідь та 262 садиб) – ділянка робіт 0,14 км, ліміт фінансування на 2022 рік 6,81 млн грн (кошторисна вартість – 7,99 млн грн).

Починаючи з 2011 року фінансування, згідно з вказаною бюджетною програмою, на відновлення малих річок Миколаївської області не виділялось.

15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього середовища

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст.20, 22) передбачено створення державної системи моніторингу довкілля (далі – ДСМД) та проведення спостережень за станом навколишнього природного середовища, рівнем його забруднення. Виконання цих функцій покладено на Мінприроди та інші центральні органи виконавчої влади, які є суб'єктами державної системи моніторингу довкілля, а також підприємства, установи та організації, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану довкілля.

Основні принципи функціонування ДСМД визначені у постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля». На даний час, у державній системі моніторингу довкілля (далі – ДСМД) функції і задачі спостережень та інформаційного забезпечення виконують 8 суб`єктів системи моніторингу: Мінприроди, МНС, МОЗ, Мінагрополітики, Мінжитлокомунгосп, Держводгосп, Держкомлісгосп, Держкомзем.

Кожний із суб`єктів ДСМД здійснює моніторинг тих об`єктів довкілля, що визначаються Положенням про державну систему моніторингу довкілля та порядками і положеннями про державний моніторинг окремих складових довкілля.

Основні нормативні акти, що регламентують моніторинг об'єктів довкілля:

постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.1999 № 343 «Про затвердження Порядку організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря»;

постанова Кабінету Міністрів України від 20.07.1996 № 815 «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод»;

постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.1993 № 661 «Про затвердження Положення про моніторинг земель»;

постанова Кабінету Міністрів України від 26.02.2004 № 51 «Про затвердження Положення про моніторинг ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення».

З метою координації діяльності міністерств та відомств, визначення основних принципів державної політики з питань розвитку системи моніторингу навколишнього середовища, забезпечення її функціонування на основі єдиного нормативно-методологічного забезпечення постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2001 № 1551 утворено Міжвідомчу комісію з питань моніторингу довкілля.

Міндовкілля здійснюється організаційно-технічне забезпечення роботи комісії та її профільних секцій.

Система моніторингу довкілля, що базується на виконанні розподілених функцій її суб'єктами і складається з підпорядкованих їм підсистем. Кожна підсистема на рівні окремих суб'єктів системи моніторингу має свою структурно-організаційну, науково-методичну та технічну бази.

Функціонування ДСМД здійснюється на трьох рівнях, що розподіляються за територіальним принципом:

загальнодержавний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання моніторингу в масштабах всієї країни;

регіональний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання в масштабах територіального регіону;

локальний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання моніторингу в масштабах окремих територій з підвищеним антропогенним навантаженням.

Протягом 2021 року на регіональному рівні моніторингові дослідження здійснювались:

Миколаївським обласним центром з гідрометеорології (МНС) проводились спостереження за радіологічним станом атмосферного повітря в Миколаївській області (5 точок спостереження), станом атмосферного повітря м. Миколаєва (4 точки спостереження), гирлових вод П. Бугу та Інгулу (район морського порту м. Миколаєва);

Регіональним офісом водних ресурсів у Миколаївський області проводилось спостереження за радіологічним станом на водоймищах Миколаївської області (6 створів спостереження);

Причорноморське державне регіональне геологічне підприємство (Південно - Українська гідрогеологічна експедиція) здійснено моніторинг за станом підземних вод (режимна мережа моніторингу на території області складається з 55 спостережних свердловин, в т.ч. 29 свердловин державного рівня узагальнення та 26 свердловин регіонального рівня узагальнення)

Інформація щодо стану довкілля за результатами спостережень наведена у розділах 2.3; 4.3.2.

15.6. Оцінка впливу на довкілля

Здійснення оцінки впливу на довкілля відбувається відповідно до положень Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» від 18.12.2017 року, Постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 989 «Про затвердження порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля», Поставною Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 1010 «Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об‘єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля», що затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 1026 «Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля», інших нормативних документів.

На підставі положень статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» об‘єктами оцінки впливу на довкілля є: теплові електростанції; чорна та кольорова металургія; хімічне виробництво, в тому числі виробництво основних хімічних речовин; будівництво аеропортів і аеродромів; автомагістралей; автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення; автомобільних доріг першої категорії; магістральних залізничних ліній загального користування; забір підземних вод або штучне поповнення підземних вод із щорічним забором води; потужності для інтенсивного вирощування птиці; кар‘єри та видобування корисних копалин відкритим способом, їх перероблення чи збагачення на місці на площі понад 25 гектарів або видобування торфу на площі понад 150 гектарів; глибоке буріння, у тому числі геотермальне буріння, буріння з метою зберігання радіоактивних відходів, буріння з метою водопостачання (крім буріння з метою вивчення стійкості ґрунтів); сільське господарство, лісівництво та водне господарство; видобувна промисловість; енергетична промисловість; виробництво та обробку металу; переробка мінеральної сировини; хімічна промисловість; харчова промисловість; підприємства текстильної, шкіряної, деревообробної і паперової промисловості; інфраструктурні проекти; туризм та рекреація; господарська діяльність, що призводить до скидання забруднюючих речовин у водні об‘єкти, та забір води з водних об‘єктів. Повний перелік об‘єктів оцінки впливу на довкілля наведено у статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

Процес оцінки впливу на довкілля спрямований на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Основними завданнями оцінки впливу на довкілля (далі – ОВД) є визначення ступеня екологічного ризику і безпеки запланованої діяльності; оцінка впливу діяльності об'єктів ОВД на стан навколишнього природного середовища, і якість природних ресурсів; оцінка ефективності, повноти, обґрунтованості та достатності заходів щодо охорони навколишнього

природного середовища; підготовка об'єктивних, всебічно обґрунтованих висновків з ОВД. При розгляді проєктної документації особлива увага приділяється питанням дотримання чинного законодавства, у тому числі вимогам Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», встановленим нормативам та стандартам з точки зору екологічної припустимості щодо планованої діяльності.

За 2021 рік управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації проведено 27 процедур з оцінки впливу на довкілля та надано 22 висновки з оцінки впливу на довкілля.

15.6.1.Стратегічна екологічна оцінка

Здійснення стратегічної екологічної оцінки відбувається відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку». Стратегічна екологічна оцінка - процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров‘я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом‘якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки, складання звіту про стратегічну екологічну оцінку, проведення громадського обговорення та консультацій (за потреби - транскордонних консультацій).

Метою стратегічної екологічної оцінки є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров‘я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Стратегічна екологічна оцінка здійснюється на основі принципів законності та об‘єктивності, гласності, участі громадськості, наукової обґрунтованості, збалансованості інтересів, комплексності, запобігання екологічній шкоді, довгострокового прогнозування, достовірності та повноти інформації у проекті документа, міжнародного екологічного співробітництва.

У 2021 році надійшло 58 заяв про надання пропозицій та визначення обсягів досліджень в процесі стратегічної екологічної оцінки та 45 звіти про стратегічну екологічну оцінку.

15.7. Економічні засади природокористування.

Україні розділом VIII Податкового Кодексу України «Екологічний податок» визначаються розміри збору за забруднення навколишнього природного середовища.

Екологічний податок - загальнодержавний обов’язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів в атмосферу, скидів у водні об’єкти забруднюючих речовин, у тому числі скидів понаднормативних забруднень промислових та інших стічних вод через систему каналізації населених пунктів, розміщення відходів та утворення і тимчасове зберігання радіоактивних відходів понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

Платниками екологічного податку є суб’єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, постійні представництва нерезидентів, включаючи тих, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, під час провадження діяльності яких на території України і в межах її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони здійснюються:

викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення;

скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об’єкти;

розміщення відходів (крім розміщення окремих видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об’єктах) суб’єктів господарювання);

утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені);

тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

Перелік платників екологічного податку визначено п. 240.1 ст. 240 Податкового кодексу України.

Не є платниками податку за утворення радіоактивних відходів суб’єкти діяльності у сфері використання ядерної енергії, які:

уклали договір щодо повернення відпрацьованого закритого джерела іонізуючого випромінювання до підприємства – виробника або до підприємства-постачальника такого джерела;

здійснюють поводження з радіоактивними відходами, що утворилися внаслідок Чорнобильської катастрофи, в частині діяльності, пов'язаної з такими відходами.

Також Податковим кодексом України регламентуються ставки податку за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скиди забруднюючих речовин у водні об’єкти, розміщення відходів та ін..

За забруднення навколишнього середовища суб’єкти господарської діяльності Миколаївщини 2021 року перерахували до бюджетів всіх рівнів 74726,500 тис. грн екологічного податку.

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

Головною складовою економічного механізму природоохоронної діяльності є платність за спеціальне використання природних ресурсів та за шкідливий вплив на довкілля, яка стимулює природокористувачів до зменшення шкідливого впливу на довкілля, раціонального та ощадливого використання природних ресурсів та зменшення енерго- і ресурсомісткості одиниці продукції шляхом впровадження еколого-економічних інструментів.

Платниками екологічного податку є суб’єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, постійні представництва нерезидентів, включаючи тих, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, під час

провадження діяльності яких на території України і в межах її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони здійснюються:

викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення;

скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти;

розміщення відходів (крім розміщення окремих видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об'єктах) суб'єктів господарювання);

утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені);

тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк.

Відповідно до п. п. 14.1.223 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України, розміщення відходів – це постійне (остаточне) перебування або захоронення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи об'єктах (місцях розміщення відходів, сховищах, полігонах, комплексах, спорудах, ділянках надр тощо), на використання яких отримано дозволи уповноважених органів

Суб'єкти господарювання Миколаївщини 2021 року перерахували до місцевих бюджетів 74,73 млн грн екологічного податку. Зі сплаченої суми до державного бюджету надійшло 46,50 млн грн.

Надходження екологічного податку є основним джерелом фінансування заходів, спрямованих на захист навколишнього середовища, мінімізацію негативного впливу господарської діяльності на довкілля, а також на відтворення, збереження та раціональне використання природних ресурсів.

Екологічний податок сплачується суб'єктами господарювання за викиди в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, за розміщення відходів, за скиди безпосередньо у водні об'єкти шкідливих речовин. Дані щодо фактичного надходження екологічних платежів до місцевих бюджетів наведені у таблиці 15.7.1.1.

Таблиця 15.7.1.1. Інформація про стан надходження екологічних платежів до спеціального фонду місцевих бюджетів Миколаївської області за січень-грудень 2021 року (оперативні дані), тис. грн.

N п/п	Назва адміністративно-територіальних одиниць	Екологічний податок, усього (19010100, 19010200, 19010300)		Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності (24062100)	
		Затверджено місцевими радами з урахуванням змін на рік	Виконано за січень-грудень 2021 року	Затверджено місцевими радами з урахуванням змін на рік	Виконано за січень-грудень 2021 року
1	Куцурубська стг		9,3		35,9

2	Баштанська мтг	102,0	79,6		0,3
3	Олександрівська сел.тг	31,0	47,8		3,0
4	Веселинівська сел.тг	42,0	22,3		0,1
5	Воскресенська сел.тг		25,7		7,5
6	Доманівська сел.тг	6,9	5,0	5,0	74,5
7	Ольшанська сел.тг	396,5	350,3		6,0
8	Веснянська стг	807,0	744,5		
9	Кам’яномостівська стг	95,9	119,8		
10	Благодатненська стг	40,5	42,2		4,9
11	Бузька стг	38,5	44,7		50,0
12	Галицинівська стг	8 594,4	8 925,9		1,6
13	Коблівська стг	62,2	58,3		0,0
14	Мостівська стг		10,0		
15	Нечаянська стг	6,0	12,3		0,0
16	Прибужанівська стг	1,4	2,3		60,5
17	Чорноморська стг	1,6	5,8	1,4	11,9
18	Шевченківська стг	30,0	60,5		
19	Дорошівська стг		1,7		103,5
20	Березанська сел.тг	13,7	11,2		
21	Прибузька стг	4,3	5,0		
22	Володимирівська стг		7,9		
23	Казанківська сел.тг		17,3		1,2
24	Широківська стг	12,5	10,5		
25	Радсадівська стг		4,1		0,8
26	Арбузинська сел.тг	26,1	24,5		2,1
27	Вознесенська мтг	60,0	51,2		9,8
28	Березнегуватська сел.тг		56,1		6,7
29	Новобузька мтг	24,8	13,8		0,5
30	Снігурівська мтг	69,9	83,3		16,0
31	Вільнозапорізька стг	17,7	13,1		

32	Горохівська стг		6,7		
33	Мигіївська стг	72,1	76,1		183,0
34	Новомар'ївська стг	12,0	8,9		13,1
35	Софіївська стг	11,5	17,7		1,2
36	Сухоєланецька стг	15,0	11,6		
37	Мішково-Погорілівська стг	40,0	181,2		0,2
38	Братська сел.тг	17,7	31,4		19,3
39	Врадіївська сел.тг	17,5	17,9		22,4
40	Єланецька сел.тг	14,6	4,7		0,0
41	Інгульська стг	48,0	4,6		1,5
42	Костянтинівська стг		22,9		1,4
43	Кривоозерська сел.тг	37,5	45,5		98,2
44	Миколаївська мтг	704,0	916,2		727,9
45	Новоодеська мтг	68,4	50,9		14,5
46	Очаківська мтг	27,4	68,9		-81,3
47	Первомайська мтг	110,4	110,8	62,2	173,0
48	Первомайська сел.тг	8,2	12,7		0,5
49	Привільненська стг	30,5	15,3		0,0
50	Синюхинобрідська стг	45,7	34,5		0,0
51	Степівська стг	3,9	22,6		0,3
52	Южноукраїнська мтг	195,0	204,9		
Разом по бюджетах територіальних громад		11 964,2	12 731,8	68,6	1 572,0
Обласний бюджет		14 340,0	15 278,1	380,0	628,8
Всього по області		26 304,2	28 009,9	448,6	2 200,8

15.7.2. Стан фінансування сфери охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

З метою забезпечення екологічно безпечного навколишнього середовища та стійкого стану екологічних систем області шляхом виконання на території області міжнародних, загальнодержавних, регіональних, місцевих програм та

вирішення першочергових регіональних екологічних проблем розроблено та рішенням обласної ради № 16 від 23.12.2020 затверджено Комплексну програму охорони довкілля Миколаївської області на 2021 – 2027 роки (далі - Комплексна програма).

Основною метою Програми є реалізація екологічної політики, спрямованої на стабілізацію та поліпшення стану навколишнього природного середовища на території області. Забезпечення екологічно безпечного навколишнього середовища та стійкого стану екологічних систем області шляхом виконання на території області міжнародних, загальнодержавних, регіональних, місцевих програм та вирішення першочергових регіональних екологічних проблем.

Основні завдання: зменшення обсягів скидання неочищених та недостатньо очищених стоків у водні об'єкти; забезпечення екологічно безпечного збирання та знешкодження відходів, у тому числі непридатних до використання пестицидів; зменшення рівні забруднення атмосферного повітря; підвищення рівня екологічної освіти населення; розвиток природно-заповідного фонду, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття; здійснення заходів з озеленення населених пунктів; відновлення і підтримання еколого-просвітницька діяльність.

Протягом 2021 року МКП «Миколаївводоканал», за власні кошти підприємства та за кредитні кошти Європейського інвестиційного банку, виконувався захід: «Заміна насосного обладнання на каналізаційних насосних станціях, м. Миколаїв». Профінансовано захід на суму 433,95 тис. грн. Замінено 2 насоси (на ГКНС і КНС ЖДП) для перекачування стічних вод

ТОВ «МГЗ» здійснювалась експлуатація шламосховища №2 від позначки 42,5 м до позначки 82,5 м та проводились будівництво дамб нарощування. Профінансовано захід на суму – 48369,93 тис.грн. Завершено роботи у рамках договорів, укладених у 2020 році, здійснено облаштування дамб нарощування, поставка запірної арматури для системи пилопригнічення,

На розвиток природно-заповідного фонду, збереження біологічного та ландшафтного біорізноманіття використано коштів у сумі 6834,22 тис. грн

Протягом 2021 року у цій галузі здійснювалися такі заходи:

1. Розроблення землевпорядної документації зі встановлення меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Освоєно 673,61 тис. грн.

Розроблено проєкти землеустрою для десяти об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення - ландшафтний заказник «Бондаревські джерела», ботанічна пам'ятка природи «Камениста балка», ботанічна пам'ятка природи «Балка Широка», геологічна пам'ятка природи «Виступи граніту біля с. Ясногородка», лісовий заказник «Дорошівка», заповідне урочище «Молдова», ландшафтний заказник «Михайлівський», ландшафтний заказник «Новоодеський», ландшафтний заказник «Пташиний», заповідне урочище «Курячі лози».

Загальна площа об'єктів, межі яких будуть винесені в натуру – 694,5 га (табл.15.7.2.1)

Таблиця 15.7.2.1. Перелік об’єктів природно-заповідного фонду, на які протягом 2021 року розроблено землевпорядну документацію зі встановлення меж територій

Об’єкт природно-заповідного фонду	Площа, га	Район	Виконавець
Ландшафтний заказник «Бондаревські джерела»	5,6	Миколаївський	ПП «Геліос-Л»
Ботанічна пам’ятка природи «Камениста балка»	5	Вознесенський	ПП «Геліос-Л»
Ботанічна пам’ятка природи «Балка Широка»	5	Вознесенський	ПП «Геліос-Л»
Геологічна пам’ятка природи «Виступи граніту біля с.Ясногородка»	5	Вознесенський	ПП «Геліос-Л»
Лісовий заказник «Дорошівка»	136	Вознесенський	ПП «Геліос-Л»
Заповідне урочище «Молдова»	103	Вознесенський	ПП «Геліос-Л»
Ландшафтний заказник «Михайлівський»	87,2	Вознесенський	ПП «Геліос-Л»
Ландшафтний заказник «Новоодеський»	20,7	Вознесенський	ПП «Геліос-Л»
Ландшафтний заказник «Пташиний»	25	Вознесенський	ПП «Геліос-Л»
Заповідне урочище «Курячі лози»	302	Первомайський	ПП «Геліос-Л»
Разом:	**694,5**		

2. Розроблення проектів створення територій та об’єктів природно-заповідного фонду. Освоєно 195,0 тис грн.

З метою розширення мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення забезпечено розроблення проєктів створення шести об’єктів природно-заповідного фонду, а саме:

трьох ботанічних пам’яток в межах м. Миколаїв: «Дуб Горизонтальний», «Дуб на вул. Садовій» та «Дуб в районі Темвод». Створення пам’яток погоджено Миколаївської міською радою;

трьох об’єктив місцевого значення на територіях Миколаївського, Вознесенського районах області: ботанічного заказника «Балка Зарубіна», площею 44,39га; ландшафтного заказника місцевого значення «Сухобалківський» площею 108,1 га; ландшафтного заказника місцевого значення «Каталинський», площею 160,42 га.

Виконавець робіт - національний природний парк «Бузький Гард».

3. Проведення профілактичних протипожежних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню вогнем об’єктів природно-заповідного фонду. Освоєно 999,38 тис грн.

Управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації забезпечено виконання заходу з організації влаштування та догляду за мінералізованими смугами на території об’єктів природно-

заповідного фонду місцевого значення для попередження розповсюдження пожеж. Виконання заходу дозволяє запобігти знищенню чи пошкодженню вогнем лісових насаджень на території природно-заповідного фонду Миколаївської області.

2021 року комплекс протипожежних заходів впроваджено на території 26 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення. Захід виконувався ДП «Веселинівське лісове господарство», ДП «Вознесенське лісове господарство», ДП «Баштанське лісове господарство», ДП «Миколаївське лісове господарство», ДП «Врадіївське лісове господарство», ДП «Очаківське лісомисливське господарство».

Влаштування та догляди за смугами здійснювався протягом всього пожежонебезпечного періоду з квітня до кінця листопада 2021 року. Було забезпечено догляд за 4396,8 км мінералізованих смуг.

Відповідно до інформації державних лісогосподарських підприємств, проведення заходу упереджує поширення пожеж і є ефективною профілактичною мірою проти виникнення масштабних пожеж у природних екосистемах.

4. Інвентаризація перспективних територій та об'єктів природно-заповідного фонду Миколаївської області. Освоєно 195,0 тис грн.

Проведено інвентаризацію перспективних для заповідання територій та об'єктів природно-заповідного фонду Первомайського району Миколаївської області.

Проведено натурні обстеження пропонованих для заповідання територій, складено переліки рідкісних та зникаючих видів, поширених на зазначених територіях та занесених до Червоної книги України, планово-картографічні матеріали. Надано рекомендації щодо статусу та категорії заповідності перспективних об'єктів.

Також надано пропозиції щодо розширення національного природного парку «Бузький Гард».

5. Ведення кадастру природно-заповідних територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Освоєно 199,0 тис грн.

Проведено аналіз сучасного стану об'єктів природно-заповідного фонду, в тому числі, виявлення об'єктів охорони на основі списків видів флори і фауни, внесених до Червоної книги України, списку раритетних угруповань Зеленої книги України, створення наукового нарису про основні характеристики об'єкту, а саме площу, розташування, реквізити рішення про оголошення, землекористувачів. Також в рамках заходу створено оригінальні фотографічні матеріали та картографію для об'єктів і оформлено кадастрові картки за формою 1 ДКПЗФ для 36 об'єктів природно-заповідного фонду.

6. Картування оселищ європейського значення та вивчення стану популяцій флори і фауни, занесених до Бернської конвенції. Освоєно 199,0 тис грн.

Здійснено картування раритетних біотопів на території Первомайського району Миколаївської області, що є важливим кроком до запровадження оселищного підходу до збереження біорізноманіття.

На території Первомайського району виявлено 14 раритетних біотопів, що включені до резолюції № 4 Бернської конвенції. Для кожного оселища європейського значення наводяться планово-картографічні матеріали, ілюстраційні матеріали, опис біотопу європейського значення, в тому числі: коди та назва оселищ за національної та іншими системами, характеристика біотопу, характерні для біотопу види, поширення біотопу в Первомайському районі, представленість рідкісних та зникаючих видів.

7. Утримання та матеріально-технічне забезпечення діяльності регіональних ландшафтних парків області («Гранітно-степове Побужжя», «Кінбурнська коса», «Тилігульський», «Приінгульський»). Освоєно 2424,73 тис. грн.

8. Придбання автотранспорту та протипожежної техніки для регіональних ландшафтних парків. Освоєно 1888,50 тис. грн.

2021 року придбано 2 автомобілі Mitsubishi L200 для регіональних ландшафтних парків «Гранітно-степове Побужжя» та «Кінбурнська Коса», що є важливим кроком для забезпечення пожежної безпеки території парків. Технічні характеристики автомобілів відповідають виконанню функцій, які забезпечують виконання оперативних дій по локалізації пожеж по територіях регіональних ландшафтних парків.

9. Придбання квадрокоптерів для проведення заходів контролю за дотриманням норм природоохоронного законодавства в сфері поводження з відходами та надрокористування. Освоєно 60,0 тис. грн.

Придбано квадрокоптери для потреб Державної екологічної інспекції Південно-Західного округу (Миколаївська та Одеська області) та управління Державного агентства рибного господарства у Миколаївській області.

Виконання заходу сприятиме покращенню екологічного стану області, усуненню конфліктних ситуацій відносно незаконних сміттєзвалищ, незаконного видобутку надр та водних ресурсів.

На проведення заходів щодо підвищення рівня екологічної освіти населення протягом 2021 року використано коштів у сумі 995,24 тис. грн, на такі заходи:

1. Виготовлення охоронних, інформаційних знаків, аншлагів для територій та об’єктів природно-заповідного фонду місцевого значення. Освоєно 137,0 тис грн.

Організовано оформлення та виготовлення 28 аншлагів та 36 охоронних знаків для чотирьох регіональних ландшафтних парків області. В тому числі, оформлено та виготовлено протипожежні аншлаги з метою підвищення пожежної безпеки. Виконавцем заходу був ТОВ "ГРАНД ПРИНТ 25".

Аншлаги та охоронні знаки передано адміністраціям регіональних ландшафтних.

2. Видання поліграфічної продукції екологічного спрямування. Освоєно 346,24 тис грн.

Завершено розпочаті 2020 року науково-дослідні роботи за темою «Інвентаризація старих парків та дерев Миколаївської області».

Надруковано 200 примірників брошури «Ендемічні рослини Миколаївської області».

Видано 250 примірників буклету «Регіональні ландшафтні парки Миколаївської області» - оновленого та доповненого інформацією про національні природні парки та природний заповідник Миколаївщини.

Видано 75 примірників календарю на 2022 рік «Календар квартальний».

Видано 250 примірників проспекту «Про природно-заповідний фонд Миколаївщини».

3. Створення еколого-освітніх центрів, класів у регіональних ландшафтних парках. Освоєно 337,0 тис. грн

Продовжено роботи щодо створення еколого-освітніх центрів установ природно-заповідного фонду: регіональних ландшафтних парків «Тилігульський», «Приінгульський», та облаштування еколого-освітнього класу в регіональному ландшафтному парку «Кінбурнська коса».

Для потреб регіонального ландшафтного парку (РЛП) «Кінбурнська коса» придбано офісні меблі.

Для регіонального ландшафтного парку «Приінгульський» здійснено технічне обслуговування програмного забезпечення інтерактивної пісочниці Briolight, придбано інтерактивну відеовідтворювальну панель для демонстрацій, пакет мультимедійного програмного забезпечення.

4. Проведення еколого-освітніх та природоохоронних акцій, конференцій, семінарів. Освоєно 100,0 тис. грн.

У квітні-травні 2021 року вперше за співучасті Миколаївської облдержадміністрації проведено захід всеукраїнського рівня - VII Наукові читання пам’яті Сергія Таращука.

У липні 2021 року проведено еколого-освітні заходи з нагоди 25-ї річниці створення природного заповідника «Єланецький степ» - науково-практичну конференцію «Природно-заповідна справа та управління природоохоронними територіями на Миколаївщині» та виїзну нараду. Організовано публікацію збірки матеріалів конференції.

У жовтні-листопаді 2021 року проведено дитячий конкурс «Я і Природа». Конкурс проводився з метою привернення уваги дітей та молоді до проблем охорони навколишнього природного середовища Миколаївської області.

5. Проведення щорічної природоохоронної акції «Літо починається на Тилігулі». Освоєно 35,0 тис. грн.

Проведено природоохоронну еколого-освітню акцію за участю учнівської та студентської молоді для забезпечення залученням громадськості до вирішення екологічних проблем природоохоронних територій, виховання любові до рідного краю та популяризації екологічно чистих територій узбережжя Тилігульського лиману для відвідування.

6. Проведення екологічної програми «Екологічна стежка». Освоєно 40,0 тис. грн.

Протягом 9-15 серпня відбулася програма «Екологічна стежка», яку, за сприяння Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації, проводила громадська організація «Миколаївський клуб Мандрівників».

Серед заходів Комплексної програми спрямованих на *відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та сприятливого стану річок* 2021 року закінчено реалізацію проєкту «Розробка та впровадження заходів із

збереження малих річок та/або джерел (річка Сосик місцевого значення, Березанський район, Миколаївська область)». Освоєно 8132,49 тис.грн.

Вперше за більш, ніж 8 років в Миколаївській області проведено розчистку річки (у 2013 – розчистка середньої річки Синюха – управління водних ресурсів). 2021 року відновлено водність малої річки Сосик, яка впадає в Березанський лиман, в межах смт Березанка на відстані 1,5 км: розчищено русло річки від мулу та очерету, сформовано берегові схили, проведено благоустрій берегової зони, висаджено траву та дерева.

В результаті реалізації проведено:

розроблення ґрунту з навантаженням на автомобілі самоскиди екскаваторами – 60588 м^3 ;

укріплення укосів земляних споруд посівом багаторічних трав – 26878 м^2;

посів лугових газонів тракторною сівалкою – 58019 м^2 ;

садіння дерев та кущів – 562 шт.;

Територіальна громада планує облаштувати на цьому місці зону відпочинку для мешканців.

З метою проведення заходів з *охорони та відтворення рослинних ресурсів* в межах Комплексної програми освоєно 1206,0 тис. грн, а саме здійснено:

1. Озеленення території області. Освоєно 706,0 тис. грн.

Проведено закупку та передачу саджанців хвойних, листяних, декоративних, плодових дерев та кущів до Вознесенської, Первомайської, Баштанської, Миколаївської райдержадміністрацій. В ході реалізації заходу загалом було висаджено 23 612 саджанців.

2. Придбання телесистеми раннього виявлення лісових пожеж та щогли спеціалізованої металевої для цієї телесистеми. Освоєно 500,0 тис. грн

Придбано: щоглу спеціалізовану металеву для встановлення телесистеми раннього виявлення лісових пожеж; опорно-фундаментальний комплекс до щогли мобільної решітчастої металевої, обладнаний заземленням та блоком грозозахисту; телевізійну системи раннього виявлення лісових пожеж; автоматизоване робоче місце оператора телевізійної системи, ліцензоване програмне забезпечення.

Зазначена щогла та телесистема встановлена на території ДП «Врадіївське лісове господарство».

15.8. Державне регулювання природокористування.

Охорона водних ресурсів

У сфері водокористування 2017 року запроваджено новий принцип управління водними ресурсами - басейновий та відповідно, внесені зміни до Водного кодексу України.

У зв’язку зі згаданими змінами у законодавстві, з 04.06.2017 року видача дозволів на спецводокористування не належить до компетенції обласних державних адміністрацій.

За вимогами ст. 49 Водного кодексу України, згаданий вище дозвільний документ видається територіальними органами центрального органу виконавчої

влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства (Держводагентство).

Протягом 2021 року видано 174 дозволи на спеціальне водокористування, що на 49 (21,97%) дозволів менше за відповідні показники минулого року.

За звітний період, переважно у зв'язку з переоформленням дозвільної документації, анульовано 24 дозволи на спеціальне водокористування, що менше на 7 дозвільних документів ніж було анульовано 2020 року

2021 року з метою запобігання забрудненню поверхневих вод, згідно з вимогами постанови Кабінету Міністрів України від 25.03.1999 № 465 «Про затвердження Правил охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами» Миколаївською облдержадміністрацією розглянуто та погоджено графіки контролю за якісним складом зворотних вод, що скидаються до водних об'єктів області для таких підприємств, як ДП «НВКГ «Зоря»-«Машпроект», КП «Ольшанське», ПрАТ «Микитівський гранітний кар'єр», ТОВ «ПЛАСТ», філія «ЮГ цемент» філії ПрАТ «Дікергофф Цемент Україна», ВП «ЮУ АЕС» ДП «НАЕК», ПрАТ «АБІНБЕВ ЕФЕС Україна», ТОВ «ССЗ «НІБУЛОН», КП «Міськводоканал» Баштанської міської ради.

Охорона атмосферного повітря

Діяльність в галузі охорони атмосферного повітря забезпечується шляхом надання дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря з встановленням нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин з стаціонарних джерел.

За станом на 31.12.2021 1448 суб'єктів господарювання мають діючі дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Протягом 2021 року розглянуто 264 пакети документації, на підставі якої видано 137 дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферу та 127 пакетів повернено на доопрацювання.

Охорона природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення

Діяльність в галузі охорони природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення забезпечується шляхом надання дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

Протягом 2021 року видано 6 дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

У сфері поводження з відходами

Через електронну систему надання адміністративних послуг e-eco.gov.ua здійснюється реєстрація декларацій про відходи. Суб'єкти господарської діяльності у сфері поводження з відходами мають можливість подати декларацію в он-лайн на відповідний сервіс або через центри надання адміністративних послуг. Управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації протягом 2021 року зареєстровано 477 декларацій.

В Миколаївській області функціонує електронний сервіс інтерактивна мапа сміттєзвалищ: ecomapa.gov.ua, який був створений Міндовкілля для оперативного реагування на інформацію населення про несанкціоновані звалища з метою їх негайної ліквідації. Протягом 2021 року через сервіс отримано 57 звернень про наявність несанкціонованих сміттєзвалищ, автори звернень були проінформовані про вжиті заходи щодо їх ліквідації.

За звітний період прийнято до розгляду та затверджено 844 технічних паспортів відходів для 47 підприємств. Також, прийнято та розглянуто звіти з інвентаризації відходів виробництва 38 підприємств. Затверджено 380 реєстрових карти для 17 підприємств.

Реєстр об'єктів утворення відходів та об'єктів оброблення, утилізації відходів за 2021 рік не був сформований у зв'язку із тим, що більшість підприємств - утворювачів відходів не надали інформацію через воєнний стан у країні.

У 2021 році зареєстровано та внесено до реєстру МВВ дані 1 паспорту МВВ, а саме: Товариство з обмеженою відповідальністю «Миколаївська Водна Компанія» (ТОВ «МВК») полігон твердих побутових відходів за адресою: 57286, Миколаївська область, Миколаївський район, село Галицинове, вулиця Центральна, будинок 1.

Реєстр МВВ за 2021 рік не був сформований у зв'язку із тим, що більшість підприємств - утворювачів відходів не надали відповідну інформацію через воєнний стан в Україні.

В області затверджені у встановленому прядку паспорти місць видалення відходів мають 13 місць складування твердих побутових відходів: КП «Миколаївкомунтранс» (м. Миколаїв), КП «Санітарна очистка міста» (м. Вознесенськ), КП «Дирекція оздоровчих закладів «Причорномор'є» (смт. Березанка), ДП «Снігурівська виправна колонія № 5 (м. Снігурівка), (КП «Служба комунального господарства» (м. Южноукраїнськ), КП «Снігурівський благоустрій» (м. Снігурівка), КП Очаківської міської ради «Очаківський комбінат комунальних підприємств» (м. Очаків), а також, місця складування твердих побутових відходів біля с. Токарівка, с. Прибужани, с. Добре, с. Широке, с. Лідіївка, смт. Врадіївка.

15.9. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони навколишнього середовища

РЛП «Приінгульський»

Проаналізовано матеріали польових спостережень сезону 2020 р., які узагальнено у Літописі природи. Доповнено інтерактивну карту пам'яток археології на платформі Google Maps, яка була підготовлена минулого року В. Генчевим за активної співпраці з археологами Д. Філатовим, В. Гребенніковим, співробітником Миколаївського обласного краєзнавчого музею О. Снітко.

Проведено моніторингові спостереження у б. Табірна.

Проведено дослідження популяцій рідкісних видів рослин, занесених до Червоної книги України на території парку. Виявлено та обстежено нові локальні популяції видів Червоної книги України.

Взято участь в більше, ніж 20 онлайн науково-практичних конференціях, семінарах, інших заходах.

Започатковано спільний проєкт РЛП «Приінгульський» та Софіївської ЗОШ І-ІІІ ст. щодо моніторингу якості повітря шляхом встановлення станції моніторингу якості повітря біля школи у с. Софіївка. Станція підключена до мережі громадського моніторингу якості повітря Save Dnipro. Ця станція є першою за межами м. Миколаїв, першою, встановленою заповідною установою в області. Проведено 2 засідання науково-технічної ради РЛП.

Тривала співпраця з науковим куратором – Чорноморським національним університетом ім. П. Могили (кафедра екології та раціонального природокористування), ПП «Центр екологічного управління», м. Мелітополь, С. Підмогильним, координатором з розвитку мережі зелених шляхів (Greenways) в Україні (м. Київ).

РЛП «Тилігульський»

Фахівцями наукового відділу опрацьовано матеріали польових досліджень та складено Літопис природи РЛП «Тилігульський» за 2020 рік. Вивчались динаміка коливання солоності води у лимані, видовий та кількісний склад гідробіонтів, різноманіття гідрофільних птахів в умовах відновлення гідрологічного зв'язку Тилігулу з морем, видовий склад кажанів. Результати досліджень було використано для ведення Кадастрової картки об'єкту природно-заповідного фонду та Паспорту водно-болотного угіддя міжнародного значення «Тилігульський лиман».

Протягом березня 2021 року проведено дослідження мігруючих птахів та кажанів узбережжя Тилігульського лиману. Проведено геоботанічні дослідження та вивчено стан популяції раритетних видів весняної флори, проведено дослідження дрібних ссавців цілинних ділянок узбережжя Тилігульського лиману та надано рекомендації щодо їх охорони.

Співробітниками парку спільно з науковцями Інституту зоології Академії наук України ім. І.І. Шмальгаузена НАН України в червні 2020 р. проведено експедицію з вивчення наземної фауни території Парку. Проводилась камеральна обробка даних польових досліджень. Проведено облік гніздового орнітокомплексу пониззя Тилігульського лиману.

Проведено аналіз документів та консультації з державною установою «Український НДІ медичної реабілітації та курортології МОЗ України» щодо процедури надання статусу курорту місцевого значення «Коблеве». Керівник установи надав зауваження та пропозиції до планової діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягають включенню до звіту з ОВД при розробленні Проєкту оголошення природних територій Коблівської ОТГ курортними: у створенні (організації) курорту місцевого значення «Коблеве» через оголошення природних територій в межах Коблівської ОТГ курортом місцевого значення, за процедурою, що передбачена чинним Законом України «Про курорти».

Підготовлено до друку та видано інформаційні проспекти «Регіональний ландшафтний парк «Тилігульський». Птахи» випуск 2 та випуск 3.

Розглянуто клопотання Науково-дослідної установи «Український науковий центр екології моря» до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України про видачу дозволів на збір решток тварин, занесених до Червоної книги України та підготовлено відповідь.

У зв'язку із карантинними обмеженнями проведено 1 науково-технічну раду, де підведено підсумки діяльності установи за 2021 рік та окреслені плани на наступний рік.

РЛП «Кінбурнська коса»

Наукова робота проводиться згідно методичних рекомендацій програми «Літопису природи» та річного плану роботи старшим науковим співробітником парку та залученими особами. Під особливою увагою знаходилися види занесені до Червоної книги України та Міжнародних списків охорони.

Продовжувалась робота по інвентаризації тварин та по моніторингу на постійних пробних площах за динамікою змін чисельності та видового різноманіття хребетних тварин в характерних біотопах Кінбурнської коси. Фауна парку поповнилась двома новими видами птахів.

Підготовлено «Звіт про результати науково-дослідної роботи РЛП «Кінбурнська коса в 2021 р.» по «Програмі Літопису природи», де узагальнені дані переважно по птахам, але приведено й результати інших досліджень.

Особлива увага приділялась висвітленню результатів досліджень у фахових виданнях державного та міжнародного рівнів. Протягом звітного періоду вийшло та подано до друку 10 робіт. Прийнято участь у 2 наукових заходах регіонального та загальнодержавного рівнів.

НПП «Бузький Гард»

На виконання плану науково-дослідної діяльності, проведено наукові дослідження за програмою Літопису природи:

ведення календаря природи;

проводились дослідження стану та чисельності видів тварин, занесених до Червоної книги;

проведено сезонні обліки мігруючих птахів;

проведена поточна інвентаризація тварин, поновлення списків ссавців, птахів, безхребетних тощо;

закладено пробні площі та проведена їх паспортизація;

проведена інвентаризація раритетних компонентів флори та фауни за різними рівнями охорони та складання їх списків

проведено фенологічні спостереження за типовими та рідкісними видами флори та фауни;

розроблено природоохоронні рекомендації;

проведено оцінку стану лісових насаджень на пробних ділянках;

проведено опис лісовкритих ділянок території НПП із різним рекреаційним навантаженням.

Опубліковано 4 наукових статті. Взято участь у 2 наукових конференціях.

НПП «Білобережжя Святослава»

За 2021 рік проведено дослідження щодо стану популяції рослин, диких тварин та природних комплексів відповідно до Програми Літопису природи, як основного узагальнюючого документу наукових досліджень на території парку. Результати представлені в Літописі природи НПП «Білобережжя Святослава» том 9 за 2021 рік .

Силами працівників наукового відділу та залучених фахівців планується продовжити наукові дослідження та надати наукові обґрунтування щодо необхідності зміни меж території НПП шляхом розширення за рахунок:

суміжної території РЛП «Кінбурнська коса»,

особливо цінних природних комплексів навколо Дніпро-Бузького лиману та острову Березань, що не увійшли до складу НПП.

впроваджено постійний аналіз якості вод в тому числі з використанням методів біоіндикації та виявлення головних загроз для вразливих водних територій НПП.

розроблено обґрунтування, створення та функціонування «Центру розмноження та реінтродукції рідкісних видів рослин та грибів НПП», в тому числі рослин піскозакріплювачів, що можна використовувати для зміцнення прибережного захисного літорального валу.

здійснено координацію наукових досліджень та моніторингових програм серед установ ПЗФ України (Чорноморський біосферний заповідник, РЛП «Кінбурнська коса», НПП) до складу яких входить територія ВБУ міжнародного значення «Ягорлицька затока».

доопрацювано концепцію створення на базі колишнього Ягорлицького господарства «Центру моніторингу та збереження малих китоподібних» (гідробіологічної станції) з метою вивчення можливості відновлення біологічної продуктивності для Ягорлицької та Тендрівських заток, відновлення чисельності видів занесених до ЧКУ в тому числі малих китоподібних та ін.

розроблено цільові Програми щодо екологічно обґрунтованих та прийнятних методів ведення аквакультури з врахуванням специфіки вимог збереження аборигенних природних об’єктів та комплексів.

упроваджено заходи по підтриманню біорізномаїття та стійкості степових комплексів парку шляхом реінтродукції ратичних тварин в тому числі занесених до ЧКУвидів.

здійснено моніторинг антропогенного впливу на рекреаційні території з використанням спектральних індексів (вегетаційних індексів) оцінки стану фонової рослинності. Облік кількості відвідувачів та визначення рекреаційного навантаження на ділянках інтенсивного рекреаційного використання.

здійснено моніторинг шляхів пересування відвідувачів НПП на автомобільному транспорті, визначення ступеню шкідливості впливу руху авто та шляхів його оптимізації з використанням проєктів логістичного облаштування рекреаційних дільниць та дорожньої карти, схем руху та стоянок транспорту на території парку.

здійснено перехід на міжнародні стандарти та протоколи опису природних середовищ видів, картування оселищ, активізацію участі в Європейській

програмі «The EU Water Framework Direktive», координацію роботи з Інститутом морської біології м.Одеса .

ПЗ «Єланецький Степ»

Згідно плану природоохоронних заходів в 2021 році проведено: відновлювальні заходи та заходи боротьби із шкідливими чужорідними видами рослин заповідника; обстеження ділянок території заповідника, що потерпають від агресії інвазійних видів; в місцях традиційного природокористування здійснювався контроль за збереженням рослинного покриву.

У 2021 р здійснена поточна інвентаризація та екологічний моніторинг фонових і рідкісних видів орнітофауни ПЗ «Єланецький степ»» виявлено два нових види для фауни заповідника (дятел великий строкатий (Dendrocopos major) та берестянка звичайна (Hippolais icterina)).

Проведено відносний зимовий облік ссавців за слідами життєдіяльності на стаціонарних маршрутах ПЗ «Єланецький степ» у Єланецькому ПНДВ.

Станом на 01.01.2022р на території заповідника нараховується 607 видів тварин, з них: - хребетних 185 (ссавці – 29, птахи – 143, плазуни – 6, земноводні – 6, риби - 1); Безхребетні – 422 (комахи: - 299, павукоподібні – 115, молюски – 8).

Згідно плану природоохоронних заходів виконано захід зі збереження степових ділянок, як місць мешкання кампофільних птахів. Виготовлено та встановлено 2 годівниці для куроподібних. Для збільшення щільності гніздування хижих птахів та птахів-дуплогніздників на обліковому маршруті №1 та на обліковій ділянці №2 встановлено 10 штучних гніздівель (8 дуплянок та 2 гніздові ящики).

Перспективними напрямками дослідження території заповідника за планом природоохоронних заходів є:

інвентаризація різноманіття видів флори, рослинних угруповань, визначення місць їх поширення;

дослідження окремих груп біоти, зокрема гриби і водорості, які на сьогоднішній день є малодосліджені в заповіднику;

вивчення продуктивності рослинних угруповань та етапів їх відновлення після пожеж;

вплив пасовищного навантаження на степові фітоценози;

дослідження інвазій на території заповідника, особливо заростання степів деревно-чагарниковими видами;

інвентаризація та моніторингові дослідження герпетофауни;

дослідження впливу копитних тварин на природні угруповання в межах заповідника;

оцінка стану дуплогніздників та хижих птахів для збалансування їх чисельності;

дослідження ентомофауни заповідника, а саме представників ряду Твердокрилі (Coleoptera), Перетинчастокрилі (Hymenoptera) та Двокрилі (Diptera).

15.10 Діяльність громадських екологічних організацій

На території Миколаївської області діє низка громадських організації екологічного спрямування, які тісно співпрацюють з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. Екологічними організаціями постійно здійснюється просвітницька діяльність шляхом проведення конкурсів, тематичних уроків та різноманітних заходів екологічного спрямування.

Перелік громадських організацій екологічного спрямування надано в табл. 15.10.1.

Таблиця 15.10.1. Перелік громадських організацій екологічного спрямування

Назва організації	Напрям діяльності	Керівник організації	Контактні дані (адреса, номер телефону, e-mail)
Первомайський район			
Громадська екологічна організація «Болеславчик-2000»	Діяльність у сфері охорони довкілля	Зосімов Віктор	55200, Миколаївська область, м. Первомайськ, вул..Корабельна, 44/42.
Первомайська районна організація Миколаївського осередку Української Екологічної Асоціації «Зелений світ»	Діяльність у сфері охорони довкілля	Христенко Ірина	55200, Миколаївська обл., м. Первомайськ, вул. Якова Устюжаніна, 3.
Первомайське міське відділення Миколаївського обласної Молодіжної екологічної асоціації «Паросток»	Діяльність у сфері охорони довкілля	Марценюк Ганна	55200, Миколаївська область, м. Первомайськ, вул..Леонова, 16 пров. Олексія Леонова, 16.
Первомайська філія Миколаївського обласного жіночого центру "Екоініціатива"	Діяльність у сфері охорони довкілля	Кисельова Ірина	55200, Миколаївська область, м. Первомайськ, вул. Кам'яномостівська, 67/3
Миколаївський район			
ЕКОБЕРЕЗАНЬ	Екологія, культура, освіта	Максименко Людмила	смт Березанка вул. Центральна 80/2 57401,05153 2-14-04
м. Миколаїв			
Благодійний фонд «Індиго»	Організація громадських акцій з питань охорони довкілля	Криницька Ольга	54001, м. Миколаїв, вул. В. Морська, 92, 0939054545 indigofond@ukr.net
Відокремлений підрозділ громадської організації «Принципова позиція» Центр екологічної просвіти «Восход»	Діяльність у сфері охорони довкілля, в т.ч. організація збору відпрацьованих батарейок	Новікова Олена	54058, м. Миколаїв, вул. Лазурна, 16-А/115, 0990565634
Благодійний фонд МЕТА «Від спільного бачення – до спільних дій»	Просвітницька та інформаційна діяльність з питань	Хоржевська Інга	54007, м. Миколаїв, вул. Волонтерська, 22 (0512) 24-01-10, 55-03-60, tverda@gorlib.mksat.net

	охорони довкілля		
Миколаївське міське товариство захисту тварин	Зоозахисна діяльність	Махова Муза	54020, м. Миколаїв, вул. Образцова, буд. 4-а, кв. 46,0630787808 help.animals@mail.ru
Громадська організація «Зоозахисна організація «Фенікс»	Зоозахисна діяльність	Бардан Олена	Юридична організація: 54017, м. Миколаїв, вул. Мала Морська, 117, Адреса для кореспонденції: 54030, м. Миколаїв, вул. Шевченка, 30, кв. 12, 093 017 29 05 zoofeniks2013@gmail.com
Громадська організація «Шарон»	Зоозахисна діяльність	Шуст Лідія	54038, м. Миколаїв, вул. Леваневців, 25/24, кв. 1, 0931103593
Громадської організації «Центр відповідального ставлення до тварин»	Зоозахисна діяльність, поводження з домашніми тваринами	Косенчук Олена	0635352930 kotikkss@gmail.com
Миколаївська обласна екологічна асоціація "Зелений світ"	Діяльність у сфері охорони довкілля	Бурятинська Олена	0930716442, 0661613112 Alyona.buryatinska@gmail.com
Міський центр екологічної інформації та культури	Діяльність у сфері охорони довкілля, просвітницька діяльність	Чернова Ірина	54010, м. Миколаїв, пр. Центральний, 9, 34-60-44
Миколаївська філія Національного екологічного центру України	Захист дикої природи Енергетика Зміна клімату Транспорт Сільський розвиток	Деркач Олег	54025, м. Миколаїв, пр. Героїв України, 87-Б, кв. 22, 0673978732, Koloanka@gmail.com
Південна філія інституту екології Національного екологічного центру України	Діяльність у сфері охорони довкілля	Деркач Олег	54000, м. Миколаїв, вул. В. Морська,45 37-42-37 derkach@aip.mk.ua
Миколаївський клуб сприяння сталому розвитку та побудові громадянського суспільства «Спільні дії»	1) участь у розробленні та реалізації місцевих, національних та міжнародних ініціатив, спрямованих на формування засад громадянського суспільства та досягнення сталого розвитку в	Галкіна Антоніна	54000, м. Миколаїв, пр. Центральний, 139, кв. 40, (0512) 46-60-51 agal@mksat.net

	Україні з екологічних, правозахисних, культурологічних, просвітницьких та інших проблем; 2) сприяння формуванню серед громадян, зокрема молоді, організованої ініціативи та допомога у її реалізації з вирішебння вказаних проблем; 3) забезпечення доступу до досвіду та інформаційних ресурсів накопичених НУО		
Миколаївська обласна громадська організація «Зелений рух»	Діяльність у сфері охорони довкілля	Малицький Олександр	54030, м. Миколаїв, вул. Велика Морська, буд. 45
Миколаївський обласний осередок Української екологічної асоціації «Зелений світ»	Діяльність у сфері охорони довкілля	Літвак Сергій	54038, м. Миколаїв, вул. Генерала Карпенка, 38, кв. 1, livak@gor-eko.mk.ua
Громадська організація «Екологічна студентська асоціація Миколаївської області»	Діяльність у сфері охорони довкілля	Мозговий Андрій	54025, м. Миколаїв, пр. Героїв України, буд. 9
Миколаївська обласна молодіжна екологічна асоціація “Паросток”	Діяльність у сфері охорони довкілля	Літвак Сергій	54000, м. Миколаїв, вул. Будьоного, буд. 31, кв. 87
Миколаївський міський благодійний фонд Центр соціальних програм РУСАЛу	Організація конкурсів проектів екологічного спрямування	Ожема Олена	54000, м. Миколаїв, пр. Богоявленський, 325/1, 71-37-12, 63-66-96 info@csp-nikolaev.com.ua
Громадський науково-методичний центр «Безпека життєдіяльності та сталий розвиток»	Діяльність у сфері охорони довкілля	Михайлюк Валерій	54025, м. Миколаїв, вул. Колодязна, буд. 15А, кв. 55
Миколаївська міська громадська організація «Аналітичний центр екологічно безпечного розвитку»	Впровадження системи екологічного менеджменту	Кербунов Юрій	54025, м. Миколаїв, пр. Героїв України, буд. 65

Миколаївська обласна молодіжна громадська організація «Екологічний правовий захист»	Діяльність у сфері охорони довкілля	Кузюк Андрій	54010, м. Миколаїв, пров. Транспортний, буд. 2, кв. 6

15.11. Екологічна освіта та інформування

РЛП «Приінгульський»

У зв'язку з тимчасовими обмеженнями внаслідок запровадженого в країні карантину, що вплинули у т.ч. на РЛП «Приінгульський», еколого-освітня діяльність була переведена в онлайн режим, або заходи проводилися на відкритому повітрі.

РЛП активізовано роботу у соціальних мережах для інформування населення про природоохоронну цінність та значення РЛП. Статті розміщувалися на офіційних сторінках РЛП у соціальній мережі Facebook. Заведено сторінку РЛП в Instagram.

Проведено більше 20 еколого-просвітницьких та практичних природоохоронних заходів та акцій.

Підготовлено та поширено серед загальноосвітніх навчальних закладів сценарії еколого-просвітницьких заходів, наприклад, «Захист та відновлення лісів», презентацію до Міжнародного дня біорізноманіття, інформаційні матеріали до Дня Південного Бугу, та ін.

05 червня з нагоди Всесвітнього дня довкілля проведено розширену нараду працівників РЛП «Приінгульський» за участі представників активної громадської м. Новий Буг.

РЛП «Приінгульський» долучився до визначення переможців обласного дитячого конкурсу «Я і Природа», що проводився управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації..

Взято участь у декількох випусках програми «Радіодень» на теми щодо екологічних акцій у посткарантинний період, з нагоди відзначення 19-ї річниці утворення РЛП «Приінгульський» (грудень 2021 року).

Підготовлено та опубліковано у Новобузькій районній газеті «Вперед» окремі статті, замітки, у т.ч. про впорядкування території РЛП; про проведення практичних природоохоронних акцій, зокрема, до дня чистих берегів, розширений спецвипуск з нагоди річниці утворення РЛП та ін. Переважну кількість цих матеріалів розміщено на офіційній сторінці РЛП в соціальній мережі фейсбук.

Укладено пам'ятку важливих дат установ природно-заповідного фонду Миколаївщини.

Продовжено збір краєзнавчого матеріалу, що використовується для еколого- просвітницької діяльності.

РЛП «Тилігульський»

За 2021 рік співробітниками парку організовано 75 еколого-освітніх заходів, які були присвячені визначним датам екологічного календаря та різноманітним довкіллєвим подіям.

У 2021 році виготовлено та частково розповсюджено інформаційну продукцію, присвячену 25-річчю створення парку: 100 плакатів, 50 вимпелів, 250 комплектів інформаційних проспектів «Регіональний ландшафтний парк «Тилігульський». Птахи. Випуск 2», 1000 єврофлаєрів.

Організовано 24 виступи в ЗМІ, у тому числі на обласному телебаченні. На офіційному сайті парку https://www.facebook.com/tiligul/ та сторінках «Регіональний ландшафтний парк «Тилігульський» Миколаївська область» – https://www.facebook.com/tiligul/ і «Тилігул стає ближче» протягом року розміщено близько 120 повідомлень. Їх відвідали більше 9 тис. осіб.

РЛП «Кінбурнська коса»

З метою підвищення рівня інформованості населення про діяльність парку та для пропагування екологічних знань протягом 2021 р. підготовлено та надруковано у місцевій пресі 23 інформаційних та еколого - освітніх публікацій.

Ще 41 публікацій та повідомлень про діяльність парку розміщено на Інтернет ресурсах: «Очаківському порталі», вебсайтах шкіл, офіційному сайті Секретаріату Рамсарської конвенції, на сторінках парку у «Фейсбуці» та «Екопросвіта Миколаївщини».

Парком за 2021 рік проведено 19 еколого – освітніх заходів, до яких було залучено понад 600 осіб.

Надавалася інформаційна та методична допомога вчителям шкіл та керівникам гуртків з питань проведення екологічних заходів, організації природоохоронних акцій та конкурсів обласного та всеукраїнського рівнів.

НПП «Бузький Гард»

Опубліковано 7 популярних статей в засобах масової інформації регіонального рівня.

Забезпечено своєчасне інформування на офіційному сайті парку (26 публікацій) та у соціальних мережах (174 публікацій).

Протягом року працівниками національного природного парку «Бузький Гард» проведено 8 польових екскурсій для 63 осіб. Контингент екскурсантів – дошкільнята, школярі, студенти, вчителі, працівники установ організацій, підприємств та інші відвідувачі парку.

Організовано та проведено 4 еколого-освітніх заходи, в тому числі з проведенням лекцій, бесід, демонстрацією фільмів та презентацій. Загальна кількість учасників - 118 осіб.

Досвід еколого-освітньої роботи був оприлюднений під час участі в семінарах, нарадах, науково-практичних конференціях тощо.

Розроблено та надруковано: календар на 2022 рік, магніти краєвидів НПП «Бузький Гард».

ПЗ «Єланецький степ»

У 2021 році провідним фахівцем з екологічної освіти природного заповідника «Єланецький степ» з метою підвищення рівня екологічної освіти та інформування населення проведено такі заходи:

Виготовлено 2 інформаційних щити які були встановлені в приміщенні адміністрації та на території природного заповідника, під час екскурсій. Оновлено куточок з інформацією про біологічне та ландшафтне різноманіття та історією створення природного заповідника в Новоолександрівському ЗЗСО. В приміщенні адміністрації розміщено фотовиставку «Червонокнижні види тварин і рослин» яка демонструє види рослинного і тваринного світу, які притаманні території заповідника

Основним екскурсійним об'єктом ПЗ «Єланецький степ» є одна еколого - освітня стежка «Диво-степ», довжина 1,5 км. Проведено 12 екскурсій (75 чол.)

Природний заповідник «Єланецький степ» постійно співпрацює з:

Установами Мінкультури та його місцевими органами:

Єланецькою центральною районною бібліотекою;

Філіями Єланецької ЦРБ;

Установами ПЗФ:

НПП «Бузький Град»

БЗ «Асканія Нова»

НПП «Білобережжя Святослава»

РЛП «Приінгульський»

Навчальними та науково-дослідними установами:

Школами Єланецького та Новоодеського районів для проведення еколого-освітніх заходів,лекцій,бесід,природо-охоронних акцій;

Миколаївським національним педагогічним університетом ім.В.О.Сухомлинського;

Інститутом ботаніки імені М.Г.Холодного НАН України;

Чорноморським державним університетом ім.Петра Могили.

Укладено угоди про співпрацю з Калинівським ДНЗ, Новоолександрівським ДНЗ, Калинівським ЗЗСО,Новоолександрівським ЗЗСО.

Функціонує сторінка на Фейсбук https://www.facebook.com/profile.php?id=100053151382219 (розміщено 33 публікації)

вебсайт http://steppe.mk.ua (розміщено 9 публікацій);

НПП «Білобережжя Святослава»

За 2021 рік адміністацією проведено 65 екоосвітніх заходів.

Розроблено та розповсюджено 25 листівок на теми щодо нерестової заборони, до Дня водно-болотних угідь.

Видання екопросвітньої літератури: Розроблено та розповсюджено по школах та ДНЗ пам'ятку організатору та методисту – вихователю «Календар екологічних дат та перелік екологоосвітніх заходів на І та ІІ семестр навчального року» (25шт.).

Виготовлено для куточків природи та розповсюджено по школах міста та району інформаційні бюлетені: «Знайомтесь: НПП «Білобережжя Святослава», «Вчимося заповідати».

Розроблено сигнальні макети путівника-карти, флаєра з правилами поводження на території НПП та буклету про екостежки.

Організація теле-, радіопередач, виготовлення фільмів:

Підготовлено та надруковано у місцевих засобах масової інформації 39 публікацій щодо еколого-освітньої діяльності парку у 2021 році**.** Розміщено на офіційному вебсайті НПП «Білобережжя Святослава» 18 інформаційних матеріалів. В інших електронних засобах масової інформації розміщено 86 інформаційних матеріалів про парк.

Розроблено та здійснено оновлення запису аудіо-інформації для перевізників щодо діяльності НПП та правил поведінки, протипожежні заходи на території ПЗФ.

Створення та утримання екологічних стежок та маршрутів:

Здійснено оновлення та ремонт бесідок зі столами та лавками для історико-туристичного маршруту «Малий Кінбурнський» в районі Стрілки та продовжено облаштування маршруту «Шляхами Святослава» в районі р/д «Кінбурнська стрілка» місцем для збору сміття (сітка-рабиця, профіль, труби, фарба) в межах маршруту «Водний».

Укомплектовано нову екостежку для дітей та учнівської молоді «Розливи» протяжністю 1,5 км, її обладнано вказівниками, вивіскою.

На екостежці «Дубовий гайок» (2км) та «Орхідне поле» (1км) оновлено 4 вказівники та виготовлено 2 нових аншлаги, відремонтовано 2 вказівники та дерев’яну скульптуру князя Святослава Хороброго.

Розроблено ескізи та макети інформаційних знаків та аншлагів для розміщення на рекреаційних дільницях, туристичних маршрутах та екостежках.

Розроблено паспорт нової екологічної стежки «Розливи» з елементами спостереження за птахами поблизу території урочища Бієнкові плавні.

15.12. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

На виконання пункту 6 Плану заходів Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки, управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації в березні 2021 року надано заповнений опитувальник щодо взяття участі у процедурі вибору трьох пілотних областей України для реалізації компоненти 3 проєкту APENA 3 Європейського Союзу з міжнародної технічної домомоги «Посилення спроможності регіональних та місцевих органів влади для впровадження та застосування законодавства ЄС у сферах захисту навколишнього середовища, протидії кліматичним змінам та розвитку інфраструктурних проєктів».

18 червня 2021 року Миколаївська область пройшла конкурсний відбір та стала пілотною областю України для розробки стратегії адаптації до зміни клімату та плану реалізації стратегії в рамках згаданого вище проєкту Європейського Союзу.

У рамках компоненту 3 Проєкту APENA 3 «Розробка обласних стратегій адаптації до зміни клімату з планами реалізації» запланована така активність:

завдання 1 - Підготовка стратегій адаптації до зміни клімату для трьох пілотних областей, включаючи оцінку вразливості до зміни клімату, кліматичне моделювання, заходи стійкості і витрати на адаптацію;

завдання 2 - Підготовка планів реалізації стратегій адаптації до зміни клімату для трьох пілотних областей;

завдання 3 - Допомога в процесі затвердження та громадських консультацій з пілотними стратегіями і планами;

завдання 4 - Підготовка комунікаційних планів для трьох пілотних областей.

Очікувані результати від реалізації завдань Компоненти 3 Проєкту APENA 3:

Стратегії адаптації до зміни клімату для трьох областей;

Плани реалізації стратегій адаптації до зміни клімату для трьох областей;

Комунікаційні плани для трьох областей.

09-11 вересня 2021 року при Чорноморському національному університеті імені Петра Могили у гібридному форматі (офлайн та онлайн) відбувся Міжнародний форум «Зміна клімату та сталий розвиток: нові виклики століття». Напрями форуму: стратегія сталого розвитку, як дорожня карта цивілізації, сталий розвиток територій, стале використання та захист флори, стале використання та захист тваринного світу, харчові технології в контексті сталого розвитку, циклова економіка, моніторинг атмосфери, гідросфери та адаптація до змін клімату, раціональне використання водних ресурсів та очищення стічних вод, раціональне використання земельних ресурсів та рекультивація порушених земель, екологічна освіта та просвіта для сталого розвитку.

Серед учасників форуму представники університетів України, Чехії, Словаччини, Угорщини, Польщі.

Управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації взято участь у зазначеному форумі із доповіддю «Стійкий розвиток територій. Адаптація до зміни клімату у м. Миколаєві: шляхи адпатації».

13 жовтня відбулося засідання ІІІ Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України».

Конфереція проводиться за підтримки Проекту Еразмус+ «Multilevel Local, Nation- and Regionwide Education and Training in Climate Services, Climate Change Adaptation and Mitigation / Багаторівнева освіта та професійне навчання з питань кліматичних послуг, адаптації до змін клімату та їх пом’якшення в локальному, національному та регіональному масштабах.

Робота проведена за наступними напрямками:освіта, екологія, економіка підприємства та управління, право, сучасні інформаційні технології, технічні науки, соціальні комунікації, медіа.

Управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації прийнято участь у зазначеній онлайн-конференції із доповіддю «Альтернативні (відновлювальні) джерела енергії. Впровадження проектів відновлювальних джерел енергії на території Миколаївської області».

У роботі конференції взяли участь більше ніж 600 авторів з навчальних закладів, наукових установ, організацій зі всієї України та країн ЄС.

Крім того, за сприянням Миколаївської облдержадмністрації в області, в межах виконання спільної операційної програми транскордонного співробітництва ЄІС «Басейн Чорного моря 2014-2020 рр.» протягом 2021 року

реалізовувався проєкт «Туризм, спадщина та творчість». Термін реалізації проєкту 26.09.2020 - 25.12.2022. Загальна вартість 226,575 тис. євро.

За результатами реалізації 2021 року:

сформована наглядова рада проєкту в Україні у кількості 7 осіб, проведено два засідання наглядової ради (26.01.2021 та 18.03.2021).

проведено конкурс інноваційних креативних туристичних пропозицій та культурних продуктів Миколаївщини на тему «Креативний туризм та інноваційні продукти на основі спадщини», за результатами якого, відібрано 3 туристиних продукта та 6 туристичних пропозицій;

опрацьовано шаблони 3-х посібників та підготовлено доповнення до них, зокрема, кейси і приклади нематеріальної культурної спадщини України.

адаптовано український варіант до потреб локальної цільової аудиторії.

здійснено переклад посібників на українську мову. Посилання - https://drive.google.com/drive/folders/16RdJ9Ad4P61dslqRhFSDVYCRd3VEHdbu

ВИСНОВКИ

Актуальні проблеми регіону екологічного спрямування та шляхи їх вирішення.

1. Незадовільний технічний стан каналізаційних очисних споруд.

Однією із головних причин такого сетановища є те , що очисні споруди та каналізаційні мережі, які у більшості побудовані 30-40 років тому, є морально та фізично застарілими, частина з них знаходиться в аварійному стані. Через неефективне очищення каналізаційних стоків м. Миколаєва, протягом останніх років МКП «Миколаївводоканал» є головним забруднювачем водних ресурсів області, обсяг скиду забруднених стічних вод якого становить більше 90 % від загальної кількості скинутих забруднених стоків по області.

З метою зменшення обсягів скиду забруднених стоків у водні об’єкти області та забезпечення техногенно-екологічної безпеки і сталого функціонування водопровідно-каналізаційного господарства, в межах реалізації спільного з Європейським інвестиційним банком інвестиційного проєкту «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в місті Миколаїв» (загальна вартість робіт згідно проєкту становить 31,08 млн євро, в т.ч. кредит ЄІБ – 15,54 млн євро), протягом 2017-2019 років на каналізаційних очисних спорудах м. Миколаїв здійснено реконструкцію будівлі решіток механічної очистки, піскоуловлювачів, приймальної камери очисних споруд каналізації та масштабну реконструкцію самопливних колекторів м. Миколаїв.

З метою зменшення навантаження на навколишнє природне середовище МКП «Миколаївводоканал» ведеться робота щодо реалізації інвестиційного проєкту «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в м. Миколаїв», який реалізується згідно із Законом України «Про ратифікацію Фінансової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком» («Розвиток системи водопостачання та водовідведення в місті Миколаїв») від 20.06.2012 № 4987-VI. Сума кредитних коштів Європейського Інвестиційного Банку (ЄІБ) становить 15,54 млн. євро. Сума грантових коштів фонду Е5Р становить 5,1 млн. євро.

З початку реалізації проекту станом на 01.01.2022 обсяг фінансування проєкту становить 187 178 тис. грн, з яких:

135 717 тис. грн – кредитні кошти Європейського Інвестиційного Банку;

27 687 тис. грн – грантові кошти, надані зпа Програмою Е5Р;

23 774 тис. грн – власні кошти МКП «Миколаївводоканал»

2. Забруднення вод малих річок області.

На території Миколаївської області налічується 279 малих річок, стан яких, під дією господарської діяльності, характеризується як нестабільний.

Більшість малих річок в області, у зв'язку з тим, що замулені та заболочені, потребують проведення робіт з розчистки русел. Особливо це стосується водних об'єктів таких, як р. Кодима, р.Синюха та р. Висунь, що використовуються для питних та господарсько-побутових потреб населення.

Додатково проблему забруднення малих річок ускладнює проведення розпаювання земель до урізу води та їх сільськогосподарського використання без урахування обмежень діяльності на території водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів.

Все перелічене у комплексі негативно впливає на екологічний стан водних ресурсів Миколаївської області.

На регіональному рівні в межах реалізації Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2018 - 2020 роки та Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки, виконано захід щодо збереження малих річок, а саме річки Сосик, розташованої на території Миколаївського району Миколаївської області: розчищено русло річки на відстані 1,5 км від мулу та очерету, сформовано берегові схили, проведено благоустрій берегової зони, висаджено траву та дерева.

Крім того, в області розроблена Програма розвитку водного господарства Миколаївської області на 2019 – 2021 роки, в межах якої передбачено проведення комплексу заходів, спрямованих на розчищення русел малих річок та підтримання сприятливого гідрологічного режиму і їх санітарного стану. Загальна вартість реалізації запланованих заходів становить 85,0 млн грн. Фінансування заходів в період 2019-2021 роки не виділялось.

3. Забруднення вод р. Інгулець високомінералізованими шахтними водами Кривбасу.

Забруднення річки Інгулець через скид високомінералізованих зворотних вод гірничорудних підприємств Кривбасу, спричиняє погіршення водогосподарської ситуації у Снігурівському районі Миколаївської області та впливає на якість зрошення сільськогосподарських угідь. Щорічний обсяг скиду високомінералізованих надлишкових шахтних вод суттєво не змінюється і залишається на рівні більше ніж 11 млн м³.

На виконання п.4 розпорядження Кабінету Міністрів України «Про запобігання виникненню аварійної ситуації на ставку – накопичувачу, розташованому на території Криворізького району Дніпропетровської області» № 1670-р від 28.12.2020, з метою прийняття збалансованого рішення щодо існування господарської діяльності, яка пов'язана з використання вод р. Інгулець

та збереження природної екосистеми водойми, 2021 року Мінекономіки спільно з Мінприродою розроблено План управління шахтними водами Кривбасу на період до 2026 року.

Після тривалого процесу обговорення та збору пропозицій План управління шахтними водами Кривбасу затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.12.2021 № 1802-р.

В межах цього Плану на 2022 рік передбачено заходи щодо розроблення та проведення оцінки впливу на довкілля Альтернативної схеми поводження з шахтними водами Кривбасу. Відповідальні за виконання – ДП «Кривбасшахтозакриття», ГС «Екологічна рада Криворіжжя» та гірничорудні підприємства, що здійснюють відведення шахтних вод до накопичувача у б. Свистунова Дніпропетровської області.

4. Залишок на території області непридатних до використання та заборонених до застосування пестицидів та агрохімікатів.

Питання необхідності знешкодження (утилізації) непридатних до використання та забороненими до застосування хімічних засобів захисту рослин (далі – непридатних ХЗЗР) є однією з актуальних екологічних проблем Миколаївської області.

На цей час на території Миколаївської області залишилися непридатні пестициди у кількості 226,87 т.

Одним із шляхів вирішення цього питання є утилізація (знешкодження) непридатних ХЗЗР на спеціалізованих підприємствах, які мають чинні ліцензії Міндовкілля України на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами. На сьогодні в Україні ліцензовані підприємства з переробки та утилізації непридатних ХЗЗР відсутні.

Заходи з утилізації непридатних ХЗЗР включено до Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на на 2021-2027 роки.

Станом на 31.12.2021 року кошти з Державного та обласного бюджету на здійснення утилізації непридатних пестицидів не виділялися.

Щорічно управлінням екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації направляються запити про виділення коштів з Державного бюджету на знешкодження непридатних до використання пестицидів. Управлінням направлено до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України запит про виділення коштів для здійснення природоохоронних заходів за бюджетною програмою «Здійснення природоохоронних заходів, зокрема з покращення стану довкілля» за КПКВК 2701270 на 2021 рік від 01.03.2021 №57501.1-05/03.

До моменту передачі непридатних ХЗЗР на знешкодження (утилізацію) райдержадміністрації забезпечують безпечні умови їх зберігання та несуть відповідальність за їх порушення.

5. Низький показник заповідності території області

Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 року № 385 передбачено збільшення площі природно-заповідного фонду Миколаївської

області до 2021 – до 218,8 тис.га. Таким чином передбачене збільшення відсотка заповідності Миколаївської області до 8,9%, тобто, майже в три рази у порівнянні із наявним рівнем 3,14%.

Рішеннями Миколаївської обласної ради від 21.12.2021 № 23-26 створено 4 нових об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення, а саме:

ландшафтний заказник «Балка Глибока» у Вознесенському районі загальною площею 126,8713 га;

ландшафтний заказник «Райдолинський степ» у Вознесенському районі загальною площею 296,2188 га;

ландшафтний заказник «Черталківський 2» у Вознесенському районі загальною площею 170,8598 га;

орнітологічний заказник «Веселинівські плавні» у Вознесенському районі загальною площею 261,08 га;

Загальна площа створених об'єктів складає 810,0299 га. Їх створення збільшило відсоток заповідності Миколаївської області до 3,17%, а кількість об'єктів ПЗФ – до 151. Площа природно-заповідного фонду Миколаївської області становить 77874,529 га.

Станом на 01.01.2022 в Миколаївській області наявні 10 розроблених проєктів створення нових об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення.

Питання щодо створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду будуть виноситися на розгляд сесії Миколаївської обласної ради.

Низький відсоток заповідності Миколаївської області понижує середній відсоток заповідності всієї країни, впливаючи на важливий для євроінтеграції показник.

6. Відсутність установлених меж об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення – національних природних парків «Білобережжя Святослава» та «Бузький Гард»

Межі НПП «Білобережжя Святослава» не встановлено через відсутність фінансування від Мінприроди України. З метою вирішення проблеми необхідно прискорити питання щодо встановлення меж національних природних парків «Білобережжя Святослава» шляхом звернення до Мінприроди України щодо виділення необхідних для розроблення проєктів коштів.

Указом Президента України від 30 квітня 2009 року N 279/2009 «Про створення національного природного парку «Бузький Гард» встановлено загальну площу земель НПП у 6138,13 гектара, в тому числі 2650,85 гектара земель, що вилучаються в установленому порядку та надаються парку у постійне користування, і 3487,28 гектара земель, що включаються до його складу без вилучення у власників земельних ділянок та землекористувачів.

Протягом 2011-2013 років за рахунок коштів державного бюджету розроблено проєкт землеустрою НПП «Бузький Гард», який погоджено з усіма власниками і користувачами суміжних земельних ділянок, а також земельних ділянок, які включаються до території природно-заповідного фонду без їх

вилучення, за виключенням НАЕК «Енергоатом», від якої було отримано відмову.

На даний час проєкт землеустрою щодо організації і встановлення меж НПП «Бузький Гард», на виконання п.3.1 Протоколу наради з питань будівництва Ташлицької ГАЕС від 26.08.2015, розділено на два окремих проєкти землеустрою та подано на погодження до ВП «Южно-Української АЕС». Проєкт землеустрою на земельні ділянки загальною площею 2624,41 га та на проєкт землеустрою на земельні ділянки загальною площею 26,44 га., що погоджено Мінприроди (лист від 11.09.2015№5/1-9/11215-15).

У лютому 2021 року національним природним парком «Бузький Гард» отримано негативний висновок землевпорядної експертизи на проєкт встановлення меж та відведення земель в постійне користування.

Перелік основних скорочень

ЕЗПВ - експлуатаційні запаси підземних вод;
ПРПВ - прогнозні ресурси підземних вод;
ГПВ - господарсько-питне водопостачання
ВТВ - виробниче-технічне використання
ВДЗБ - водозабір
ВГ - водоносний горизонт
ДРПВ - ділянка родовища підземних вод
ПВ - підземні води